Thomas Kempis

IMITAȚIUNEA LUI CRISTOS,

Traducere nouă, după originalul latin,
cu stabilirea concordanței citatelor din Sfânta Scriptură, de Andrei BREZIANU*

* Cu perimisiunea traducătorului

Indice

În loc de prefață

Imitațiunea lui Cristos vorbeşte atât de frumos de la sine, încât s-ar putea dispensa de orice prezentare. Câteva cuvinte nu vor fi totuşi inutile, pentru a oferi cititorului nostru o cât de sumară orientare în fundalul istoric şi sensul acestei opere, una din marile cărți ale umanității, floare a darurilor, distilând unele dintre cele mai alese arome ale spiritualității creştine dintotdeauna. Apărută şi circulată, inițial, sub formă de copii manuscrise, puțin înainte de invenția tiparului, în acel veac al XV-lea, - care grație descoperirii lui Gutenberg, avea să revoluționeze mijloacele comunicării şi ale culturii scrise -, *Imitatio Christi* a beneficiat, îndată după ieşirea de sub teasc a primelor biblii, de un număr atât de impresionant de ediții, încât a ține socoteala lor ar însemna a înşirui cifre rivalizând, poate, doar cu cele reflectând nenumăratele reeditări ale sfintelor Scripturi, în cele mai diverse i limbi ale pământului. Într-adevăr, foarte aproape de Biblie şi Evanghelii, *Imitațiunea lui Cristos* se dovedeşte a fi dobândit, de-a lungul epocilor, statutul unei cărți ce nu cunoaşte învechirea, rămânând de cinci veacuri încoace -, mereu proaspătă şi la fel de actuală, în pofida trecerii timpului şi a diversității ariilor în care şi-a iradiat mesajul.

A pune problema răspândirii şi circulației *Imitațiunii lui Cristos* înseamnă, desigur, a pune problema tălmăcirilor de care s-a bucurat această carte de excepție, compusă în latină, - într-o limbă clară, viguroasă, de o mare transparentă şi substanță. Primele traduceri, în mod semnificativ, n-au aşteptat apariția tiparului, răspândindu-se, cum spuneam, prin opera copiştilor, încă înainte de mijlocul secolului al XV-lea (în engleză, de pildă; o primă tălmăcire franceză imprimată (în fapt o adaptare) datează de la 1462; cea dintâi traducere italiană (tipărită la Veneția) este din 1488; în timp ce ediția *princeps* a originalului latin - un prețios incunabul -, ieşea de sub teasc la 1472 (în acelaşi an cu prima ediție imprimată a *Divinei Comedii* de Dante Alighieri). În secolele care au urmat, acest proces de difuzare continuă s-a întețit, ajungând să cuprindă, ca într-o vastă îmbrățişare, nu numai întreaga Europă, dar şi, grație operei de evanghelizare dusă de misionari pe alte continente, marginile cunoscute ale pământului. În afară de Biblie, nici o altă carte de îndrumare spirituală nu a fost, într-adevăr, conform statisticilor, tradusă în mai multe limbi decât *Imitatio Christi*. Opera contemporană cu sufletul omului dintotdeauna, ea nu a încetat să stea în atenția marilor spirite şi nu a încetat niciodată de a hrăni, fără deosebire, pe cei mici şi pe cei mari, oferind tuturora. în scurgerea lentă a timpului, balsamul şi învățătura necesară cugetului dornic de perfecțiune.

Putem astfel înțelege mai bine de ce un mare clasic francez, poetul şi dramaturgul Corneille, se simțea dator, în secolul său, să dea o splendidă tălmăcire în versuri a *Imitațiunii lui Cristos* (1652-1654). Astfel se explică, desigur, elogiile aduse, incidental, acestei cărți de personalități atât de diferite ca preocupări şi orientări profesionale, atât de diverse în credință, precum literatul şi gânditorul pre-iluminist Fontenelle, care afirma despre ea că este "cea mai frumoasă carte din câte s-au scris de mâna omului: căci Evanghelia vine de Ia Dumnezeu"; sau filosoful academician Leibniz, contemporan al lui Dimitrie Cantemir; criticul literar Sainte-Beuve; un istoric ca Jules Michelet; un mare descoperitor precum Ampere; romancierul Balzac; sau, mai aproape de noi, mareşalul Foch, şi mulți alții, care au recunoscut - fiecare în felul şi la timpul lor -, capacitatea inestimabilă a acestei cărți, nu foarte mari, de a da răspuns tocmai unor întrebări şi aspirații fundamentale ale omului, confruntat mereu cu unul şi acelaşi mănunchi de probleme vitale: sensul vieții înaintea suferinței şi a morții, dilema asupra căilor mântuirii, însemnătatea abnegației ca dimensiune lăuntrică fără de care, cum bine ştim, omul nu poate fi cu adevărat om decât în parte; şi, poate, mai presus de orice, ceea ce cugetul creştin intuieşte fără greş: acea capacitate a ei de a oferi, pe tărâmul practicii, o rezolvare temeinică şi demnă pentru dorința firească de desăvârşire a sufletului omenesc: pornind nu de la vreo filosofie înaltă, ci de la premisele căii simple şi drepte a Evangheliei, înțeleasă ca *urmare a lui Cristos*. Este, de altfel, semnificativ de observat că mai vechile tălmăciri româneşti ale acestei capodopere foloseau în titlu, nu fără rost, forma astăzi cumva arhaizantă, dar netă şi frumoasă "*De urmarea lui Hristos*".

Imitatio Christi s-a aşternut întâia oară pe hârtie într-o mănăstire din nordul Țărilor de Jos, unde - încă de la sfârşitul secolului al XIV-lea - se cristalizase o puternică mişcare de primenire spirituală, cunoscută, de atunci începând, sub numele de *Devotio Moderna*. "Modernitatea" devoțiunii şi evlaviei care a iradiat către noi, pornind de atunci şi de acolo, merită să ne rețină atenția pentru câteva clipe, deoarece, printr-o providențială întorsătură, în însuşi faptul voitei sale "noutăți" în raport cu peisajul de atunci al practicii creştine, *Devotio Moderna* a reprezentat un factor formator de conştiință de lungă durată. Nu alta, desigur, este şi explicația faptului că *Imitațiunea lui Cristos* - operă de spiritualitate sintetizând cel mai perfect tendințele şi luminile acestei şcoli - ne-a rămas de atunci începând, contemporană, în sensul cel mai bun şi mai profund al cuvântului. Trăgându-şi sevele la învățătura unor predecesori ca Fericitul Ruysbroek (ale cărui scrieri, în secolul a1 XIV-lea, marchează de altfel începuturile limbii literare neerlandeze), *Devotio moderna* datorează, cum se ştie, foarte mult în primul rând lui Gerhard Groote 1340-1384),

cunoscut şi sub numele de Gerhard cel Mare, întemeietorul "Fraților vieții comune", ordin călugăresc la a cărui scoală a învățat, printre alții, si marele umanist al Renaşterii Erasmus, ilustrul prieten de o viată al sfântului Thomas Morus. Aşezată astfel în perspectiva momentului inaugural al epocii moderne, mişcarea despre care vorbim ni se înfăţişează cu atât mai grăitoare, în acest rod al ei de excepție - cartea *Imitațiunii lui Cristos* -, îndrumar în care tot ce a avut mai bun şi mai durabil spiritul creştin al Renaşterii ne-a fost transmis ca zestre de învăţătură actuală şi pururi proaspătă, nemarcată de stigmatul vestejitor al trecerii timpului.

Imitațiunea lui Cristos reprezintă, aşadar, o operă de devoțiune modernă în mai multe sensuri, pe care este bine să le enunțăm pe scurt, spre folosul unei înțelegeri mai exacte a rosturilor ei adânci şi în raport cu propria noastră viață spirituală.

În primul rând, s-ar putea spune că este vorba ideea mereu modernă de înnoire, aplicată însă aici acelui plan strict personal, unde - odată cu fiecare om şi cu ajungerea fiecărei conştiințe la maturitatea înțelegerii şi a harului - convertirea înseamnă, de fapt, cotitură şi primenire radicală. Despre această renovare interioară, mereu reîncepută, veşnic în stare de căutare şi curajoasă explorare, vorbeşte *Imitațiunea lui Cristos*; şi, în această privință, cartea era menită să rămână, într-adevăr, modernă, aşa cum modernă, în toate sensurile, este azi ca şi ieri, întotdeauna, neobosita condiție a oricărui spirit care se încumetă la drum. Dar drumul despre care ne vorbeşte *Imitațiunea* este drumul lui Cristos, nou şi proaspăt o dată cu biografia fiecărei conştiințe renăscute.

Modernă este, apoi, desigur, modalitatea comunicării sugerată şi preconizată de *Imitațiunea lui Cristos*. În istoria Bisericii şi a spiritualității creştine în general, au existat, cum este şi firesc, mai multe stadii, şi, în potrivire cu acestea, mai multe stiluri concrete de practică religioasă. În măsura în care, în exterior, acestea au reflectat condiții istorice şi culturale locale, partea lor de acoperământ uman a fost, o dată cu trecerea timpului, lovită de desuetudine. Pentru o credință întemeiată pe Cristos, Fiul Dumnezeului celui viu, comunicarea reală cu Domnul întrupat, cu cel fără de moarte, rămâne însă - dincolo de caracterul vremelnic şi mutabil al stilurilor -, chezăşia tinereții şi a unei modernități perpetue. Adunând toate la Cristos într-un mod atât de direct şi de personal, concentrând viața spirituală pe reala prezență a lui Isus înaintea ochiului minții fiecăruia şi, mai concret încă, în sacramentul sfintei cuminecări, în misterul euharistic al iubirii, *Imitațiunea lui Cristos* transcende fireşte toate modurile istorice de viață creştină, căci, dincolo de orice amănunt accidental, merge nemijlocit şi esențial la izvoarele comunicării cu persoana Mântuitorului însuşi, Domnul şi Stăpânul timpului. De aici, fără îndoială, frăgezimea îmbietoare şi unică a acestei capodopere, pertinența ei perpetuă față de actualitatea creştină.

În sfârşit, s-ar putea spune că modernitatea devoțiunii propuse de *Imitatio Christi* provine şi din locul aparte acordat persoanei umane în structurile acestui dialog despre perfecțiune. Interiorizarea recomandată de autorul *Imitațiunii* - acea stare de veghe activă şi de permanentă interogare a lui Isus Cristos - presupun, nici vorbă, asumarea deplină şi responsabilă a calității de interlocutor. Noțiunea de persoană trecând înaintea aceleia de grup; noțiunea de evlavie şi rugăciune personală şi interioară trecând înaintea exercițiilor colective (cum ar fi pelerinajele, hramurile, marile celebrări şi cortegii festive etc.) - acestea sunt tot atâtea accente moderne, deloc neglijabile, pe care *Imitațiunea lui Cristos* le pune în lumină plină, ca parte dintr-o concepție şi dintr-o psihologie pe care ni 1e simțim, de la Renaştere încoace, aproape.

De vreo trei secole chestiunea autorului adevărat al *Imitațiunii lui Cristos* a făcut să curgă suficient de multă cerneală. Cum se ştie, primele ediții ale operei au apărut anonim, numele scriitorului - prin propria sa voință - rămânând învăluit în mister. Era în spiritul umilinței acest anonimat, prin care întreaga slavă - ca şi în cazul constructorilor medievali de catedrale - era adusă lui Dumnezeu. Polemica asupra paternității cărții a izbucnit ceva mai târziu, în secolul al XVII-lea, stârnind de atunci începând pe erudiți şi filologi la susținerea mai multor puncte de vedere. O primă ipoteză a atribuit cândva textul vestitului teolog francez Jean Charlier, supranumit Gerson (1363-1429) cancelar al Universității pariziene si unul dintre marii animatori ai sinodului ecumenic de la Konstantz (1414-1418). Analiza stilistică a demonstrat însă lipsa de fundament a acestei presupuneri. Un examen stilistic la fel de atent a dus, de asemenea, la respingerea altei ipoteze (emisă de părintele iezuit J. Van Ginneken), potrivit căreia textul latin al *Imitațiunii* ar fi, de fapt, o versiune tardivă după însemnări făcute în neerlandeză de magistrul Gerhard Groote însuşi, propagatorul mişcării spirituale la care ne-am mai referit Devotio Moderna. Un al treilea punct de vedere a susținut, în sfârşit, că autorul formei originale a Imitațiunii ar fi fost Ioannes Gerson, abate benedictin de Vercelli şi prieten cu sfinții Anton din Padova şi Francisc din Assisi (+ cca 1243): atât analiza istorică cât şi cea filologică şi stilistică au demonstrat imposibilitatea materială a unei atari supoziții.

Întemeiată pe o scrutare atentă a codicelor, şi manuscriselor existente, analizând cu rigoare întreg aparatul de

texte din punct de vedere statistic, stilistic si filologic, cercetarea a izbutit - de câteva decenii încoace - să facă definitiv lumină în controversata problemă. Dificultatea întreprinderii fost sporită, cum era şi firesc, de faptul că, anterior primelor tipărituri (mai întâi ca incunabul, înainte de 1500) *Imitatio Christi* a circulat destul de mult, în mai toate ţările Europei, sub formă de fragmente manuscrise, uneori şi ca întreg, dar cu în titlu sau cu adnotări, subtitluri, interpolări şi glose (uneori derutante) - datorate copiştilor. (Dintre titlurile sub care *Imitaţiunea lui Cristos* a circulat în latină spicuim: *De Imitatione Christi et contemptu omnium vanitatum mundi*, *Admonitiones ad vitam spiritualem*, *Liber internarum consolationum*, *De Musica ecclesiastica* etc.)

O stabilire temeinică a formei întregi şi fidele a textului original a fost şi rămâne opera umanistului francez Francois Joseph Desbillons (1711-1789) care a dat, la 1785, o ediţie magistrală a *Imitaţiunii*, ce rămâne un model de exactitate şi erudiţie. În această formă a sa, potrivit tuturor argumentelor pe care se poate întemeia ştiinţa şi cercetarea modernă, textul *Imitaţiunii lui Cristos* aparţine lui Thomas Hemerken a Kempis (al cărui nume se regăseşte, de altfel, în 37 din manuscrisele operei) şi figurează pe drept ca atare în monumentala ediţie îngrijită de M. J. Thomas, Hemerken a Kempis *Opera omnia* (7 vol. Freiburg am Briesgau, 1902-1922). Un pivot important al demonstraţiei, venind să coroboreze toate celelalte argumente ale analizei, a fost furnizat filologiei şi de studiul unui manuscris olograf din 1414, conservat în Biblioteca Regală din Bruxelles şi cuprinzând textul Imitaţiunii de chiar mâna lui Thomas a Kempis (Codex Bruxellensis, MS 5855-5861). În 1956, eruditul şi filologul L. M. J. Delaissé a demonstrat, într-o amplă teză expusă în două volume, că manuscrisul bruxellez nu este o operă de copist (aşa cum anumite voci sugeraseră cândva), ci un autograf de autor; un an mai târziu, în 1957, specialiştii J. Huyben şi P. Debougnie puneau capăt disputelor, publicând o sinteză finală a chestiunii în acelaşi sens.

Thomas Hemerken, intrat în memoria posterităţii sub numele de Thomas a Kempis (după Kempen, o mică localitate din dieceza Köln unde acesta a văzut lumina zilei în 1379), a dus o viaţă retrasă şi modestă, consacrată rugăciunii, educaţiei şi pregătirii novicilor, la mănăstirea Sfânta Agnes de pe Munte, lângă Zwolle (ţinutul Overijsel), în nordul Ţărilor de Jos. Când a închis ochii, la vârsta de 92 de ani, în 1471, Thomas a Kempis lăsa în urma lui un volum impresionant de scrieri spirituale, dintre care se cuvin menţionate, măcar pentru savoarea evocatoare a titlurilor şi marilor teme *Sermones ad novicios*, *De contemptu mundi*, *Sermones ad fratres*, *Conciones*, *Meditationes*, *Chronicon Canonicorum regularium Montis Sanctae Agnetis*, *Parvum alphabetum monachi In schola Dei*, *Orationes de Spiritu Sancto et de sacra conversatione primitivae Ecclesiae*, *Orationes piae de Passione Domini*, *Meditationes et orationes de Iesu Christo*, *Exercitia spiritualia*, *Hortulus rosarum*, *Manuale parvulorum*, *Sermones de Incarnatione Domini*, *Vallia liliorum* şi altele.
Cuviinţa şi smerenia vieţii sale, o adâncă familiarizare, cunoaştere şi iubire a sufletului uman, o solidă experienţă a suferinţelor şi răbdării sunt calităţile unui psiholog şi ale unui sfânt, pe care le regăsim şi intuim, printre rânduri, la tot pasul, şi în opera sa fundamentală, *Imitatio Christi*, înfăţişată acum într-o nouă versiune cititorului nostru, cu speranţa că acesta va putea descoperi în ea acel tezaur spiritual, avut mai demult *In* vedere si de către cei care ne-au precedat, atunci când, în mai multe rânduri, au tălmăcit pentru binele sufletelor acest nepreţuit îndreptar în limba română.

Rămâne un paradox al istoriei faptul că cel dintâi român care s-a aplecat cu osârdie asupra textului *Imitaţiunii lui Cristos* spre a-1 traduce din latină ne-a dat o tălmăcire slavonă a capodoperei. Îl evocăm aici pe boierul cărturar Udrişte Năsturel, cumnatul lui Matei Vodă Basarab, care, la jumătatea secolului al XVII-lea, scotea de sub tiparniţa Mănăstirii Dealului, cu porunca şi cu toată cheltuiala prealuminatei şi dreptcredincioasei Doamne Elena - "*Cartea despre imitarea lui Hristos*... cu osteneala rudei sale Orest Năsturel, al doilea logofăt, tradusă acum din limba latină în limba slavonă", V Dealscom monastiri, 1647 (216 pp.). Mai târziu, altă figură ilustră a culturii româneşti, Samuil Micu, patriotul corifeu al Şcolii Ardelene, scotea de sub teascurile Blajului prima traducere românească, cu titlul "A Thomii dela Câmp: *De Urmarea lui Hristos*, *patru cărţi*" la Tiparul Seminarului, 1812 (420 pp.), în timp ce dincoace de munţi, la Bucureşti, Gavril Munteanu publica în 1845 propria sa tălmăcire, *Urmare lui Iisus Hristos* (Tipografia lui I. Kopainig, 282 pp.) reeditată apoi, cu mult succes, de mai multe ori (1901, 1938, 1944). Pentru catolicii din Moldova, părinţii franciscani tipăreau la Bacău în 1902 o altă versiune *Imitaţiunii lui Cristos* (semnată P.N.) urmată, în 1932, de tălmăcirea lui I.B., publicată la laşi în seria religioasă a Institutului "Presa Bună" (nr. 13), unde, trei ani mai târziu, vedea lumina tiparului o reeditare a aceleiaşi, frumos ilustrată, cu reproduceri după desene şi gravuri de Iosif Fűhrich.

Versiunea prezentă, care a urmat îndeaproape textul latin al ediţiei F. J. Desbillons, cu unele lecţiuni ale ediţiei J. Valart (1773), s-a confruntat constant cu interpretări româneşti, mai vechi şi mai noi, propunându-şi mai

înainte de orice să găsească tonul just în comunicarea admirabilei substanțe a originalului: evitând, pe cât posibil, atât excesul de modernisme cât şi formele arhaizante supărătoare, străduindu-se să arunce, cu alte cuvinte o punte cât mai firească peste veacuri şi tradiții de cultură, operând cu fluență necesara joncțiune între vechi şi nou, în spiritul eternei tinereți a mesajului acestei capodopere, cu care creştinul de pretutindeni continuă să se simtă, astăzi ca şi ieri contemporan.

Cum trebuie citită *Imitațiunea lui Cristos*? A rețete şi indicații amănunțite de lectură cititorului matur ar risca să devină, cumva, un act prezumțios. "Dacă ții să-ți priască citirea - ne-o spune însuşi autorul Imitațiunii - citeşte cu duhul drept şi cinstit al smereniei" (I, 5). În acest spirit, ar fi de subliniat că această carte de căpătâi nu se lasă cu uşurință din mână şi că, o dată parcursă cu luare aminte până la capăt, la ea se poate reveni, oricât de des, fără ca mintea cititorului să încerce vreodată sentimentul unei epuizări reale a lecturii. Tocmai de aceea Sfântul Ignațiu de Loyola recomanda discipolilor săi s-o redeschidă mereu - chiar şi la întâmplare -, încredințat că, indiferent 1a ce pagină s-ar opri ochiul, învățătura şi povețele aflate acolo vor folosi sufletului din belşug. Despre acest belşug de lumină şi pace interioară se va convinge nemijlocit cititorul atent, oriunde i-ar poposi privirea; şi fără îndoială că meditația lui va deveni mai spornică, iar viața lui creştină de zi cu zi mai apropiată astfel - prin har dumnezeiesc -, de calea regească a Crucii lui Cristos. Căci, aşa cum spune iarăşi cartea Imitațiunii lui Cristos: "Dumnezeu vorbeşte în noi în cele mai felurite chipuri, fără a ține seama de crainici" (I, 5, 2).

Traducătorul

Urmând pas cu pas pe Cristos, să trecem cu dispreț peste deşertăciunile lumii
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul I

1. *Cel ce mă urmează nu umblă în întuneric* (*In* 8, 12), zice Domnul. Sunt chiar cuvintele lui Cristos, îndemnându-ne să trăim întru totul după pildele vieții lui, dacă dorim cu adevărat să propăşim întru lumină, dezrobiți

de orice orbire a inimii. Iată de ce prima noastră străduință se cuvine să fie aceea de a chibzui şi cugeta adânc la viața lui Isus Cristos.

2. Învățătura primită de la Cristos depăşeşte cu mult toate învățăturile sfinților, iar cel ce are în inimă darul duhului său nu va întârzia să descopere în ea miezul unei *mane cereşti* (*Ap* 2, 17). Se întâmplă ades că mulți dintre cei care ascultă în chip obişnuit cuvântul Evangheliei nu îi simt decât prea puțin chemarea, căci le lipseşte duhul lui Cristos. Cel ce vrea cu adevărat să înțeleagă şi să guste cuvintele lui Cristos, va trebui, tocmai de aceea, să-şi rânduiască cu sârguință întreaga viață după pildele vieții Domnului.

3. La ce ți-ar folosi să dezbați de-a fir-a-păr nepătrunsele taine ale Sfintei Treimi, dacă, lipsit în sufletul tău de virtutea smereniei, ai displace Sfintei Treimi? Într-adevăr, nu vorbele dibace şi iscusite sunt cele ce fac omul sfânt şi drept în ochii lui Dumnezeu, ci viața cea de toate zilele trăită în virtute. Mai bine ar fi să simt în inima mea ce este adevărata căință, decât, pe din afară, să-i cunosc definiția. Dacă ai şti pe de rost toată Scriptura şi toată învățătura filosofilor, la ce ți-ar folosi atare ştiință, fără dragostea şi harul lui Dumnezeu? *Deşertăciunea deşertăciunilor şi toate sunt deşertăciune* (*Eccl* 1, 2), în afară de iubirea şi slujirea lui Dumnezeu. Cu adevărat, aceasta-i înțelepciunea cea mai mare: trecând cu dispreț peste arătările lumii de față, să poți cu bărbăție păşi spre împărăția cerurilor.

4. Deşertăciune, prin urmare, e să cauți avuțiile trecătoare, după cum zadarnic este să-ți pui în ele nădejdea. Deşertăciune, de asemeni, să jinduieşti după onoruri sau să râvneşti să fii ridicat la scaunele înalte. Deşertăciune, să te laşi târât de dorințele trupului, poftind acele lucruri de pe urma cărora, la sfârşit, omul nu culege decât osândă. Deşertăciune e să tânjeşti să ai parte de o viață cât mai lungă, în loc să te îngrijeşti ca viața dată ție să fie cât mai bună. Deşertăciune, să fii cu ochii numai la viața de față şi de cea viitoare, cu nesăbuință, să nu-ți pese. Deşertăciune, să-ți lipeşti inima de ceea ce trece cu repeziciune, în loc de a grăbi pasul spre acel loc unde desfătările nu au sfârşit, ci rămân ca o bucurie veşnică.

5. Tocmai de aceea, adu-ți adeseori aminte de spusa Sfintei Cărți: *ochiul nu se satură de a vedea şi nici urechea a auzi* (*Eccl* 1, 8). Sileşte-te, prin urmare, să-ți dezlipeşti inima de cele văzute şi învață să te apropii cu drag de cele nevăzute. Căci lăsându-se târâți de imboldul simțurilor lor, mulți au ajuns să-şi pângărească conştiința, pierzând astfel harul lui Dumnezeu.

Să nu avem despre noi înşine păreri înalte
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul II

1. Dorința de a cunoaşte e firească la tot omul; dar la ce-ar folosi ştiința de carte fără frica lui Dumnezeu? Fără îndoială, mai câştigat e țăranul slujind lui Dumnezeu cu smerenie, decât filosoful semeț care, lăsându-şi propriul suflet în paragină, se încumetă să iscodească mersul stelelor. Omul care se cunoaşte pe sine însuşi temeinic ştie bine să se umilească: pe el n-au cum să-l încânte laudele oamenilor. La ce mi-ar folosi înaintea lui Dumnezeu, care mă va judeca după faptele mele, să am cunoştință de toate câte sunt pe lume, dacă inima mea ar fi lipsită de dragoste?

2. Sileşte-te să-ți înfrânezi năzuința nesăbuită de a cunoaşte, căci multă risipire şi multă amăgire stau cuibărite în aceasta. Celor cu ştiință de carte le place mereu să se afle în văzul lumii şi să treacă în văzul oamenilor drept înțelepți. Multe sunt însă lucrurile a căror cunoaştere nu aduce câştig sufletului, sau îi priesc doar prea puțin; mare nesăbuință, prin urmare, este să-ți iroseşti vremea cu lucruri ce nu sunt de folos mântuirii. Nu vorba multă satură sufletul omului; în schimb viața cinstită şi dreaptă dăruieşte pace cugetului, după cum o conştiință curată dă o mare încredere în Dumnezeu.

3. Cu cât vei şti mai mult şi cu cât vei cunoaşte mai bine, cu atât mai aspru vei fi judecat, dacă viața pe care o duci nu va fi la înălțime. Fereşte-te aşadar de a te umfla în pene pentru destoinicia sau ştiința ta de carte, ci, mai degrabă, teme-te pentru tot ceea ce ți-a fost dat să cunoşti. Iar dacă ți se pare cumva că ştii sumedenie de lucruri, nu uita că mai multe şi mai nenumărate sunt cele despre care nu ai habar. Nu te făli aşadar cu nimic ci, mai curând, mărturiseşte-ți mărginirea. Cum ai putea să te socoteşti mai presus decât altul, când în jurul tău se găsesc atâția mai învățați şi mai pricepuți în cunoaşterea legii decât tine? De vrei cu adevărat să ştii şi să deprinzi un lucru de folos, învață-te să treci nebăgat în seamă şi socotit drept bun de nimic!

4. Cea mai înaltă şi mai folositoare învățătură este adevărata cunoaştere şi disprețuire de sine. Mare înțelepciune şi desăvârşire este să te socoteşti pe tine însuți bun de nimic, iar pe ceilalți să-i vezi întotdeauna mai buni

şi mai vrednici ca tine. Chiar dacă ai vedea pe altul greşind pe faţă, ori căzând în păcat, nu te grăbi să te socoteşti pe tine însuţi mai bun, deoarece nu poţi şti cât timp ai să poţi fi în stare să ţii tu însuţi calea dreaptă. Slabi suntem cu toţii din fire; însă mai slab şi mai şubred decât tine nu socoţi pe nimeni.

Învăţătura adevărului
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viaţa sufletului, Capitolul III

1. Ferice de cel luminat nemijlocit de învăţătura adevărului însuşi, nu de tâlcul întrezărit al unor chipuri şi vorbe trecătoare. Părerile şi simţurile omeneşti înşeală într-adevăr adeseori, vederea lor e scurtă. Ce rost poate avea să iscodeşti cu mintea, până în pânzele albe, lucruri ascunse ori învăluite în negura tainei, de vreme ce la ceasul judecăţii nimeni nu-ţi va cere vreodată socoteală de necunoaşterea lor? Mare nesăbuinţă e să ţii morţiş la cercetarea şi iscodirea fără rost a unor lucruri nefolositoare, ba chiar păgubitoare, lăsând deoparte tocmai pe cele mai trebuincioase şi mai folositoare. Ca, ochi având, să nu vedem.

2. De ce ne-ar păsa atât de mult de deosebirea filosofică dintre fire şi speţă? Cel căruia Cuvântul etern îi vorbeşte se poate lipsi de felurimea şi sumedenia părerilor omeneşti. Toate îşi trag obârşia dintr-un singur Cuvânt, toate se rostesc într-un glas; e însuşi izvorul şi începutul care pe noi, acum, ne cheamă ca să ne vorbească. Fără El nimeni nu poate dobândi înţelegere, fără El nu-i cu putinţă o judecată dreaptă. Cel pentru care toate sunt una, pe toate la un rost aducând, şi una văzând întru toate, acela poate fi statornic în sufletul său, întemeiat cu totul pe pacea lui Dumnezeu. O, Dumnezeule, adevărul meu, fă să fiu una cu tine, întru iubire fără sfârşit! Searbădă e citirea, searbădă ascultarea din cărţi: tu singur eşti tot ce-mi doresc şi tot ceea ce vreau. Învăţaţii să păstreze tăcerea, amuţească gura făpturii înaintea feţei tale: vorbeşte-mi, Doamne, tu singur.

3. Cu cât mai adunat întru sine va fi cineva - cu cât mai limpezite cugetul şi inima lui - cu atât mai uşor îi va fi să priceapă lucruri mai multe, mai înalte şi mai nepătrunse, căci, pentru el, lumina înţelegerii vine de sus. O minte limpede, curată şi statornică nu se risipeşte în mijlocul îndatoririlor zilnice - oricât de multe ar fi chemată să facă, căci pe toate le săvârşeşte cu gândul la Dumnezeu, străduindu-se să scuture, din lăuntrul său, toată căutarea de sine. Ce anume te stânjeneşte şi-ţi aduce mai multe necazuri pe cap, dacă nu tocmai pofta neînfrânată a inimii, lăsată în voia ei? Omul drept şi evlavios îşi lămureşte mai întâi pe dinăuntru rostul faptelor sale, abia apoi trece la ceea ce are de săvârşit şi săvârşeşte pe din afară; şi nu se lasă mânat încotro l-ar îmbia imboldurile stricate ale firii ci, el însuşi stăpân, le ţine pe toate cu tărie sub cârma şi îndrumarea dreptei judecăţi. Care luptă este mai aprigă decât a aceluia care vrea să se biruiască pe sine? Într-adevăr, aceasta s-ar cuveni să fie grija noastră dintâi: să ne biruim pe noi înşine, zi de zi să sporim în putere, pas cu pas şi ceas cu ceas, înaintând pe calea binelui.

4. Orice desăvârşire în această viaţă îşi are partea ei de nedesăvârşire şi nu-i cunoaştere sau cugetare înaltă nescutită de taine şi umbre. Cunoaşterea smerită de sine e o cale mai sigură spre Dumnezeu decât iscodirea adâncurilor ştiinţei. Nu că ştiinţa sau cunoaşterea oricărui lucru ca atare nu ar fi bună în sine, rânduită şi vrută chiar de Dumnezeu; dar pentru că mai de preţ e conştiinţa curată şi o viaţă cinstită. Şi tocmai fiindcă numeroşi sunt cei ce se silesc să adune cunoştinţe, mai curând decât să ducă o viaţă dreaptă şi sfântă, atât de des vedem cum atâţia ajung să rătăcească drumul şi să aducă la urmă rod puţin sau deloc.

5. O, atâta silinţă de şi-ar da - pentru a plivi şi stârpi viciile şi a răsădi în sufletele lor virtutea -, câtă strădanie irosesc fără oprire în dezbateri, n-ar fi atâtea rele şi atâta smintire în rândul credincioşilor, şi nici atâta delăsare în mănăstiri. Căci de un lucru putem fi siguri: în ziua judecăţii nu vom fi întrebaţi ce cărţi am citit, ci ce fel de fapte am săvârşit, nimeni nu va cerceta cât de iscusiţi am fost în vorbire, ci cât de creştineşte ne-am trăit zilele pe pământ. Spune-mi, unde s-au dus toţi cei care, până nu de mult, erau socotiţi drept mari învăţători şi domni, cei care, până mai ieri, pe când trăiau încă, se bucurau de o faimă înfloritoare pentru ştiinţa lor de carte? Scaunele lor sunt goale şi au fost date altora, şi mă întreb dacă cineva îşi mai aminteşte de ei. Cât timp au fost în viaţă, treceau drept bărbaţi de vază dar iată, nimeni, acum, nu-i mai pomeneşte.

6. O, cât de repede se stinge şi amuţeşte toată slava lumii! Ce bine ar fi fost dacă viaţa le-ar fi fost pe potriva ştiinţei de carte! Atunci, cu adevărat, citirile şi învăţătura lor ar fi avut un rost. Şi câţi în această viaţă nu se pierd, cu toată ştiinţa lor zadarnică de carte, pentru că prea puţin se sinchisesc de slujirea lui Dumnezeu! Şi tocmai pentru că în loc să se smerească pe sine le place mai curând să treacă drept oameni de vază, în fumurile gândului lor se mistuie

până ce pier. Cu adevărat mare e cel ce are în suflet dragoste mare. Cu adevărat mare este cel care se socoteşte pe sine mic şi toată fala şi slava lumii o socoteşte fără preț. Săbuit cu adevărat este acela *care toate bunătățile pământului le socoteşte gunoi, ca să câştige pe Cristos* (*Fil* 3, 8). Şi învățat cu adevărat e cel care se leapădă de voința sa, spre a putea face numai voia lui Dumnezeu.

Buna chibzuință a faptelor noastre
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul IV

1. Nu te pripi să dai crezare oricărei vorbe şi porniri, ci mai înainte de orice, cumpăneşte şi chibzuieşte temeinic orice faptă în fața lui Dumnezeu. Căci iată, vai, de cele mai multe ori, atunci când vine vorba de alții, dăm crezare mai curând lucrurilor rele decât celor bune, atâta suntem de şubrezi. Dar cel desăvârşit nu ia drept bună orice vorbă, căci îşi dă seama care sunt metehnele firii, trăgând omul la rău, mai ales pe alunecuşurile limbuției.

2. Mare înțelepciune e să nu te pripeşti niciodată şi să nu ții cu încăpățânare la părerile tale. Aceeaşi trăsătură te fereşte de a te încrede în cuvântul orişicui; şi, de asemenea, de a purta vorba de colo-colo, de îndată ce vreun zvon ți-a ajuns la urechi. De aceea, sfătuieşte-te, pe cât se poate, cu un om înțelept şi conştiincios, căutând mai curând să dobândeşti învățătură de minte, decât să urmezi orbeşte năzăririle tale. Viața chibzuită, potrivită voinței lui Dumnezeu, face omul înțelept şi încercat în multe. Cu cât va fi mai smerit în fața conştiinței sale şi mai supus înaintea lui Dumnezeu, cu atât, în toate privințele, el va fi mai înțelept şi se va bucura de mai multă pace.

Despre citirea Sfintei Scripturi
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul V

1. Nu rostirea frumoasă, ci Adevărul e ceea ce trebuie căutat în Sfintele Scripturi. Întreaga Scriptură se cere astfel citită, în duhul în care a fost scrisă. Nu iscusința cuvântării, ci folosul învățăturii e de căutat cu precădere. Tocmai de aceea, cu aceeaşi plăcere se cade să citim cărțile evlavioase şi simple, precum cele înalte şi adânci. Nu te poticni de numele şi faima scriitorului, nu te gândi la cât de mare sau de mic a fost socotit; la citire să te tragă un singur lucru - dragostea de adevăr. N-are rost să te întrebi cine a zis cutare lucru, ci urmăreşte cu sârguință ce s-a spus.

2. Oamenii sunt trecători, dar adevărul Domnului rămâne neclintit în veşnicie. Dumnezeu vorbeşte în noi în cele mai felurite chipuri fără a ține seama de crainic. Ne stânjeneşte adesea, în citirea Sfintelor Scripturi, dorința de iscodire nemăsurată, atunci, de pildă, când am vrea să cernem prin ciur şi să desluşim lucruri asupra cărora, de fapt, trebuie trecut mai departe. Dacă ții să-ți priască citirea, citeşte cu duhul drept şi cinstit al smereniei şi nu urmări să capeți faimă de învățat. Nu te sfii să pui întrebări şi ascultă în tăcere răspunsurile sfinților: nu disprețui pildele bătrânilor; nu fără rost au fost şi-ți sunt împărtăşite.

Despre imboldurile neînfrânate
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul VI

1. De îndată ce un imbold nesăbuit îi dă pinteni, omul se tulbură. Cel trufaş, de pildă, sau cel zgârcit, n-au parte de tihnă niciodată; cel sărman şi cel smerit cu inima gustă, în schimb, din belşug binefacerile păcii. Cel ce nu şi-a răstignit cu totul poftele se va lăsa uşor păscut de ispită şi va fi lesne biruit în împrejurări din cele mai mărunte şi neînsemnate. Cei care sunt sufleteşte şubrezi - robiți încă, întrucâtva, trupului lor şi aplecați spre bucuriile simțurilor - anevoie se vor dezlipi cu totul de dorințele şi năzuințele lumeşti. Iată de ce îi umbreşte tristețea, deseori, atunci când

trebuie să se înfrâneze de la câte ceva, ba chiar se supără, câteodată, atunci când un lucru sau cineva li se aşează de-a curmezişul.

2. Dacă însă omul şi-a dobândit ce şi-a poftit, curând îl apucă mustrările de cuget, căci şi-a urmat fără frâu imboldul, ceea ce nu ajută cu nimic la dobândirea păcii pe care şi-a dorit-o. Adevărata pace a inimii se capătă luptând împotriva poftelor neorânduite, nu slujindu-le şi urmându-le orbeşte imboldul. Iată de ce inima omului robit simțurilor nu cunoaşte pacea, căci binefacerile ei nu se revarsă asupra celui împrăştiat în afară, ci doar în adâncul sufletului aprins de râvnă şi evlavie.

Să nu ne lăsăm amăgiți de nădejdi zadarnice şi să fugim de înfumurare
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul VII

1. În zadar nădăjduieşte cel care se bizuieşte pe oameni sau pe făpturi. Nu-i nici o ruşine să te pui în slujba altora, din dragoste pentru Isus Cristos iar în ochii lumii să treci drept neajutorat. Nu te bizui pe tine însuți, ci pune-ți întreaga nădejde în Dumnezeu. Fă doar tot ceea ce depinde de tine, şi mâna lui Dumnezeu nu va părăsi bunăvoința ta. Nu te încrede în ştiința ta de carte sau în iscusința judecății nimănui, ci doar în harul lui Dumnezeu, ajutorul de nădejde al celor smeriți, care, însă, pe cei înfumurați îi umileşte.

2. Nu te mândri cu bogăția - dacă întâmplător te bucuri de ea, nici cu prietenii, chiar dacă ar fi preaputernici; ci mândreşte-te cu Dumnezeu singur, cel care dăruieşte tot darul şi care, mai presus de orice, doreşte să ni se dea pe sine însuşi în dar. Nu te fuduli că ai fi chipeş şi frumos, căci orice trup e iute destrămat şi se strică la cea mai mică atingere a bolii şi suferinței. Să nu ai părere bună despre priceperea şi înzestrările tale, oricare ar fi ele, de teamă ca Dumnezeu să nu aibă, dimpotrivă, altă părere, El căruia îi datorezi tot ceea ce ai primit în dar de la fire.

3. Nu te socoti mai bun decât alții, ca nu care cumva, în ochii lui Dumnezeu, care cunoaşte tot ceea ce ascunde inima omului, să fii socotit mai rău. Nu te făli cu faptele tale bune, deoarece judecățile lui Dumnezeu se deosebesc de ale oamenilor, şi nu o dată se întâmplă ca ceea ce place oamenilor să nu fie deloc pe placul lui Dumnezeu. Chiar dacă ai avea părți bune, fii încredințat că alții sunt totuşi mai buni decât tine, ca făcând astfel să poți păstra în suflet smerenia. Nu-i nimic dacă te socoți pe tine mai prejos decât oricine: vătămător ar fi să te socoți mai presus chiar decât unul singur dintre semenii tăi. Pacea sufletului nu părăseşte niciodată pe cel smerit, în timp ce în inima celui cu ifose clocotesc într-una nemulțumirea şi pizma.

Să ne ferim de apropierea nesăbuită față de ceilalți
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul VIII

1. *Nu deschide inima ta orişicui* (*Eccl* 8, 19), ci doar unui om înțelept şi cu frica lui Dumnezeu spune-i tot ce ai pe suflet. Nu te aduna prea des cu cei tineri şi cu necunoscuți. Nu te linguşi pe lângă cei cu dare de mână şi nu te grăbi să calci pragul mai marilor zilei. Mergi mai curând la oamenii umili şi simpli, la cei cumpătați şi temători de Domnul; cu ei descarcă-ți inima, pentru binele tău sufletesc. Nu fi apropiat de nici o femeie anume, dar roagă-te îndeobşte lui Dumnezeu pentru toate femeile bune. Să nu-ți doreşti să fii apropiat sufleteşte decât de Dumnezeu singur şi de îngerii lui; cât despre oameni, caută să-i cunoşti cât mai puțin.

2. Să ai în suflet dragoste pentru toată lumea, apropierea de toți însă nu are nici un rost. De câte ori nu se întâmplă ca cel mai puțin cunoscut să strălucească, de departe, cu faimă mare: ca de îndată ce soseşte de față, bunul său nume să-şi piardă luciul în ochiul celui care-l poate cunoaşte mai îndeaproape. Tot astfel, ne închipuim uneori că am putea face altora plăcere venind mai aproape de ei; ca abia să începem să ne dăm seama că metehnele şi cusururile noastre, văzute de aproape, sunt departe de a le face plăcere.

Ascultare şi supunere
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul IX

1. Nu-i puțin lucru să-ți trăieşti viața în ascultare, nu după cum te-ar tăia capul, ci supus mai marilor tăi. Eşti, într-adevăr, în mai mare siguranță stând pe treapta de jos, unde să primeşti porunci, decât înălțat în vârf, de unde să le împarți altora. Dar mulți stau sub pavăza ascultării mai mult de nevoie decât din iubire, şi tocmai de aceea suferă, ba nu se sfiesc uneori să şi cârtească. E drept că nici nu vor putea vreodată dobândi libertatea lăuntrică, dacă nu îmbrățişează virtutea supunerii din toată inima, din dragoste pentru Dumnezeu. Omul poate colinda încoace şi încolo: liniştea sufletească nu şi-o va găsi decât în supunerea smerită față de mai marii săi. Mulți s-au lăsat înşelați amarnic, închipuindu-şi mereu şi mereu alte locuri mai bune.

2. E adevărat că fiecare ține bucuros la părerile sale şi se simte mai bine împreună cu cei cu care împarte păreri şi gusturi asemănătoare. Dar dacă Dumnezeu este în mijlocul nostru, se cade uneori să renunțăm la părerile noastre, pentru binele păcii. Şi cine poate fi oare atât de înțelept încât să le ştie pe toate? Prin urmare nu te bizui prea mult pe părerile tale, ci ascultă bucuros şi pe ale altora. Chiar dacă părerea ta este îndreptățită, dar încetezi să ții morțiş la ea şi, din iubire pentru Dumnezeu, urmezi pe a altuia, mai mare este folosul pentru propăşirea ta sufletească.

3. Deseori mi-a fost dat să aud că mai la adăpost e cel ce ştie să aplece urechea şi să primească sfaturi, decât cel care se încumetă să le dea. Se poate totuşi întâmpla ca îndreptățită într-adevăr să fie părerea fiecăruia; a ține însă morțiş numai la părerile tale - chiar atunci când, în chip limpede, dreapta chibzuință şi judecată nu-ți pot da dreptate - e semn de cerbicie şi de înfumurare.

Înfrânarea limbuției
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul X

1. Ocoleşte cât poți larma şi gura lumii: vorbăria, chiar lipsită de răutate, aduce omului multă bătaie de cap. Nu-i trebuie mult nimănui ca să fie cuprins de fumuri şi, alunecând, să-şi piardă capul. Tocmai de aceea, de câte ori nu mi-am dorit să fi tăcut din gură şi să nu mă fi dus printre oameni! Mă întreb ce ne împinge mereu să flecărim, cu atâta uşurință, bătându-ne într-una gura despre vrute şi nevrute, când, aproape întotdeauna, ne înapoiem la tăcere cu conştiințele vătămate? Flecărim cu atâta plăcere, deoarece prin vorbăria noastră căutăm, cumva, să ne destindem, despovărându-ne inimile, îndeobşte apăsate de greutăți. De aceea ne place atât de mult să gândim şi să vorbim tocmai despre acele lucruri la care ținem mai mult, sau pe care le dorim, sau despre altele, pe care ni le simțim potrivnice.

2. Dar vai, de cele mai multe ori, fără nici un rost şi cu totul zadarnic. Căci uşurarea aceasta părelnică dăunează nu puțin alinării lăuntrice, care-i darul lui Dumnezeu. Iată de ce se cade să stăm de veghe şi să ne rugăm, ca timpul ce ni s-a dat să nu ni se irosească în deşert. Dacă are într-adevăr vreun rost să deschizi gura, fă ca vorbele tale să fie pline de miez şi sufleteşte folositoare. Năravul şi nepăsarea față de propăşirea sufletului nostru ne trag de cele mai multe ori la limbuție. Dimpotrivă, a sta cuviincios de vorbă despre cele sufleteşti poate fi de mare folos, mai cu seamă dacă cei ce se adună să schimbe asemenea gânduri împărtăşesc, într-un singur suflet, una şi aceeaşi râvnă pentru împărăția lui Dumnezeu.

Dobândirea păcii lăuntrice şi râvna propăşirii sufleteşti
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul XI

1. Ne-am putea bucura de multă pace dacă n-am ține să ne amestecăm cu tot dinadinsul în treburile, faptele şi spusele altora, care, de fapt, nici măcar nu ne privesc. Într-adevăr, cum s-ar putea bucura mult timp de pace cel ce se amestecă tam-nisam în treburi care nu-l privesc, zorind într-una după prilejuri din afară, şi dând astfel uitării datoria de a se reculege măcar din când în când în sufletul său? Ferice de inimile limpezi şi curate, căci se vor bucura de belşug de pace.

2. Cum de-au izbutit unii sfinți să atingă atâta desăvârşită reculegere şi să dobândească atâta lumină lăuntrică în sufletul lor? Silindu-se din răsputeri să-şi răstignească orice imbold şi poftă pământească, ei s-au dovedit în stare să se contopească, din adâncul inimii lor, cu Dumnezeu şi lui singur să-i slujească în deplină libertate lăuntrică. Iar noi prea mult ne lăsăm stăpâniți de patimi, prea mult ne lăsăm frământați de lucruri vremelnice şi trecătoare. Rar se întâmplă să putem spune că am înfrânt în noi, cu desăvârşire, măcar un singur viciu, iar de înaintarea zilnică a sufletului nostru nu ne sinchisim prea mult: iată de ce rămânem atât de reci şi împietriți în lâncezeală.

3. Dacă am izbuti să răstignim cu desăvârşire în noi pornirile rele, scuturând totodată acele lanțuri care ne țin legați pe dinăuntru, am putea deprinde şi gusta, măcar în parte, plăcerile luminării dumnezeieşti. Una este pricina dintâi şi piedica cea mai mare: rămânem încă robiți pornirilor rele şi poftelor; şovăim să păşim bărbăteşte pe calea desăvârşirii pe care au mers sfinții. E de ajuns, iată, să întâmpinăm pe drumul nostru o împotrivire cât de mică, şi ne pierdem de îndată cumpătul şi ne reîntoarcem spre mângâierile omeneşti.

4. Dacă ne-am lupta cu bărbăție, ținând piept până la capăt împotrivirii, fără nici o îndoială am vedea ajutorul lui Dumnezeu coborând asupra noastră din cer, să ne întărească. Celor ce luptă cu nădejdea în puterea harului său, Dumnezeu nu şovăie să le dea mâna de ajutor trebuincioasă: ne trimite în cale prilejuri de luptă tocmai pentru a ne ajuta să învingem. Dacă am lega înaintarea noastră pe calea desăvârşirii doar de păzirea acelor cerințe şi rânduieli ce se pot vedea pe dinafară, evlavia noastră s-ar stinge curând. Să punem, aşadar, securea la rădăcină, ca, răstignind pornirile noastre rele, să putem dobândi pacea lăuntrică.

5. Dacă în fiecare an ne-am dezbăra de un singur viciu, stârpindu-l cu totul din suflet, n-am întârzia să devenim desăvârşiți. Din păcate se întâmplă adesea pe dos, ca, după mulți ani de viață religioasă, să ne simțim mai puțin buni şi mai puțin desăvârşiți, decât eram la început. Râvna şi dorința de mai bine se cuvin să crească din zi în zi mai mult; iată însă că a ajuns acum să ni se pară lucru mare dacă cineva şi-a putut păstra în suflet râvna aprinsă de la început. Măcar dacă din capul locului am pune mai multă hotărâre şi dârzenie, toate le-am putea face, după aceea, cu voie bună şi uşurință.

6. E greu să te lepezi de o obişnuință; mai greu încă e să te debarasezi de un nărav care a prins rădăcini în voință. Dacă însă nu te vei înfrânge pe tine însuți în lucruri mărunte şi lipsite de însemnătate, cum vei izbuti oare să fii învingător în cele grele? Împotriveşte-te din capul locului pornirilor rele, dezvață-te din timp de nărav, dacă nu vrei să te trezeşti, pe nesimțite, la ananghie mai mare. O, dacă ai şti ce pace ai putea câştiga pentru tine, ce bucurie ai putea dărui celor din jur, rânduindu-ți purtările cum se cade - nu mă îndoiesc că alta ar fi tragerea de inimă cu care te-ai îngriji de progresul tău sufletesc.

Nu sunt fără rost împrejurările potrivnice
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul XII

1. E bine ca, din când în când, să avem de întâmpinat împrejurări potrivnice şi suferințe, căci ele readună omul în reculegerea inimii sale, îl fac să-şi cunoască surghiunul, şi-l împiedică de a-şi mai lega nădejdile de lucrurile acestui pământ. E bine, din când în când, să dăm piept cu potrivniciile, e bine ca oamenii să aibă despre noi păreri proaste şi să ne ponegrească, chiar dacă nu le-am fi greşit cu nimic, nici cu gând rău n-am fi fost în nici o privință. Acestea toate sunt reazem de nădejde pentru smerenie şi ne apără de înfumurarea deşartă. Într-adevăr, atunci când mai rău suntem ponegriți de gura lumii, când ceilalți au despre noi părerile cel mai proaste, mai bine şi cu mai mult temei ochii ni se îndreaptă spre Dumnezeu, martorul lăuntric al conştiinței noastre.

2. Ar trebui, de aceea, ca omul să-şi pună întreaga sa nădejde şi tot reazemul în Dumnezeu, ca să nu simtă nevoia de a cerşi pe nicăieri amarul mângâierilor omeneşti. Când un om de bunăvoință trece prin încercări şi ispite, sau când îi dau târcoale gândurile rele, el înțelege mai bine ca niciodată cât de trebuincioasă îi este mâna lui Dumnezeu, fără de care nimic bun nu va putea vreodată, de unul singur, să ducă până la capăt. În astfel de împrejurări, omul se întristează, suspină, se roagă, căci stă sub pintenul amărăciunii. Atunci viața i se pare searbădă şi şi-ar dori să moară, ca să se poată topi cu totul şi să se unească cu Cristos. Atunci abia îşi dă seama, cu adevărat, că nicăieri pe lume nu va putea găsi adăpost sigur şi pace netulburată.

Lupta împotriva ispitelor
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul XIII

1. Cât timp vom fi în viață pe acest pământ, nu vom putea fi scutiți de amărăciuni şi de ispite. De aceea, în cartea înțeleptului Iov stă scris: *ispită e viața omului pe pământ* (*Iov* 7, 1). Iată de ce fiecare ar trebui să fie cu ochii în patru, de veghe asupra ispitelor sale, rugându-se ca diavolul, care nu doarme, ci *ca un leu răcnind umblă căutând pe cine să sfâşie* (1 *Pt*5, 8), să nu găsească nicăieri prilej de înşelăciune. Nimeni, într-adevăr, nu este atât de desăvârşit şi de sfânt încât să nu sufere din când în când cercetarea ispitei, iar scutit cu desăvârşire de ispite nu poate fi nimeni.

2. Dar ispitele, deşi grele şi supărătoare, sunt adesea de mare folos: prin ele sufletul omului se umileşte, se curăță, se cuminţeşte. N-a fost sfânt al lui Dumnezeu care să nu fi trecut prin sumedenie de încercări şi de ispite, ca biruindu-le să propăşească pe calea binelui, până la capăt. În schimb cei care n-au fost în stare să le înfrângă s-au făcut vrednici de osândă şi s-au pierdut pe drum. Nu-i stare atât de sfântă, nici loc atât de tăinuit unde ispitele şi amărăciunile să nu pătrundă cumva.

3. Nimeni dintre cei vii nu poate fi cu totul la adăpost de ispită, căci în noi înşine se află sâmburele ei, născuți fiind cu toții întru pofte. Chiar dacă o ispită sau altă tulburare ne lasă, altele şi mereu altele vor veni să le ia locul, şi pururi vom avea câte ceva de înfruntat şi îndurat. Căci comoara fericirii noastre am pierdut-o. Sunt mulți care se silesc să fugă de ispite, şi mai rău se înfundă în ele. Doar cu fuga nu putem învinge, ci cu răbdare şi prin adevărata smerenie: nu-i altă cale pentru a birui cu adevărat puterile vrăjmaşe.

4. Cel ce se fereşte doar pe dinafară - fără să smulgă răul de la rădăcină - va bate mai mult pasul pe loc: aş spune chiar că valul ispitelor va reveni asupra lui mai grabnic încă, mai puternic încă, făcându-l să se simtă vătămat. Puțin câte puțin, cu binişorul şi cu inima răbdătoare, aflându-ți reazemul în brațele lui Dumnezeu, mai mare spor în luptă vei simți, decât neînduplecat şi bățos, încrâncenându-te de unul singur. Fă-ți un obicei din a cere sfat ori de câte ori eşti încercat de ispită; nu fi aspru cu altul ca tine aflat în ispită, ci dă-i îmbărbătare, aşa cum ție însuți ți-ar place să primeşti îmbărbătare atunci când ispita îți dă târcoale.

5. Toate ispitele care ne vatămă pornesc de la nestatornicia sufletului şi lipsa de încredere în Dumnezeu: într-adevăr, precum corabia fără cârmă, purtată de talazuri când încoace când încolo, tot astfel şi omul molatec şi uitător de hotărârile luate este supus în fel şi chip ispitirii. Fierul se încearcă în foc, omul drept e încercat în ispite. De cele mai multe ori ne cunoaştem prea puțin puterile; dar ispita scoate la iveală întocmai ceea ce suntem. Trebuie însă să stăm de veghe, mai cu seamă atunci când ispita mijeşte, gata-gata să încolţească, căci vrăjmaşul poate fi mai lesne înfrânt dacă-i ținut la depărtare de uşă, decât dacă i se iese în întâmpinare, chiar şi îndată după ce a ajuns să bată. Iată de ce s-a zis:

> *Pune piciorul în prag: târziu vine leacul*
> *când, îndelung cuibărită, meteahna a prins rădăcină.*
> (Ovidiu, *Remed. am.* 91, 92).

Într-adevăr, mai întâi trece prin minte un gând răzleț, apoi închipuirea se aprinde, din plăcere se înfruptă, cugetul lunecă în jos şi consimte. Astfel, pe nesimțite, se strecoară în suflet, cu totul, vătămarea vrăjmaşă, ori de câte ori răul nu-i curmat de la bun început. Şi cu cât mai mult timp omul se arată molatic față de primejdie, cu atât mai mult, zi de zi, puterile lui sleiesc, iar vrăjmaşul devine tot mai puternic.

6. Unii sunt încercați de ispite mai grele la începutul întoarcerii lor la Dumnezeu; alții dimpotrivă, la sfârşit. Mai sunt şi alții care îndură aceleaşi încercări mai mult sau mai puțin fără oprire, în tot timpul vieții. Dar sunt şi unii mai uşor cercetați de ispită, după socotința proniei şi dreptății cereşti, care ştie cumpăni vredniciile şi puterile fiecăruia, rânduind totul spre mântuirea aleşilor săi.

7. Iată de ce nu trebuie să ne pierdem nădejdea atunci când trecem prin focul ispitelor, ci, dimpotrivă, să-l rugăm pe Dumnezeu cu râvnă şi mai aprinsă, ca să binevoiască să ne trimită ajutorul său în orice strâmtorare şi ananghie; căci El, aşa cum mărturiseşte Sfântul Apostol Pavel, *odată cu ispita, va aduce şi scăparea din ea, ca să puteți răbda* (1 *Cor* 10, 13). Să ne smerim, aşadar, sufletele sub mâna lui Dumnezeu, în orice ispitire şi amărăciune, căci pe cei smeriți cu inima îi va mântui şi îi va înălța.

8. În focul ispitelor şi la amărăciune se vede mai bine cât de mult a propăşit omul pe calea desăvârşirii: aici ies cel mai bine la iveală vredniciile fiecăruia, iar virtutea se arată fără putință de tăgadă. Căci n-ar fi mare lucru a te

arăta evlavios şi plin de râvnă, stând la adăpost de strânsoarea ananghiei; la vremea încercării îndurate cu răbdare se vădeşte chezăşia şi nădejdea că sufletul va propăşi cu adevărat întru desăvârşire. Unii se păzesc de ispitele cele mari, dar se poticnesc şi cad ades în împrejurări mărunte ale vieţii de toate zilele, ca astfel, umiliţi de şubrezenia puterilor lor, să nu-şi mai caute vreun reazem de nădejde în sine.

Să ne ferim de a face judecăţi temerare
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viaţa sufletului, Capitolul XIV

1. Întoarce-ţi privirea spre tine însuţi şi fereşte-te de a judeca faptele altora. Atunci când judecă pe ceilalţi, omul se osteneşte zadarnic, de cele mai multe ori e păscut de greşeală şi lesne alunecă în păcat; în schimb, când se judecă pe sine şi-şi cercetează propriul cuget, fapta-i prieşte, aducându-i întotdeauna rod şi folos. Ne dăm mereu cu părerea cu privire la acele lucruri care ne stau pe suflet, ceea ce face ca, orbiţi de iubirea noastră de noi înşine, să pierdem uşor din vedere dreapta judecată. Dacă Dumnezeu ar fi ţinta curată a tuturor gândurilor şi dorinţelor noastre, nu ne-am frământa atâta când părerile noastre întâmpină împotrivirea celorlalţi.

2. Dar iată că stă cuibărit în noi câte un lucru - alteori vine şi altceva să ne dea ghes din afară - şi ne pomenim, într-un fel sau altul, mânaţi care încotro de imbolduri. Mulţi, de fapt, se caută într-ascuns pe sine în tot ceea ce fac, dar nu-şi dau seama de asta. Pot chiar părea cu totul împăcaţi cu ei înşişi, atunci când, după voia şi părerea lor, toate le merg strună; e de ajuns însă ca lucrurile să ia altă întorsătură decât aceea dorită, şi ei nu întârzie să intre în frământare şi să se întristeze. Între prieteni şi concetăţeni, între oameni evlavioşi şi călugări, se nasc astfel, destul de des, neînţelegeri, dezbinări şi sfadă.

3. Năravul care a prins rădăcini anevoie se dezvaţă şi nimănui nu-i face plăcere să primească poveţe împotriva părerilor sale. Dacă te vei bizui mai mult pe luminile minţii şi pe iscusinţele tale decât pe virtutea supunerii lui Isus Cristos, cu greu, dacă totuşi vreodată, vei ajunge cu adevărat luminat la suflet: Dumnezeu, într-adevăr, ne doreşte cu desăvârşire supuşi voinţei sale şi ridicaţi dincolo de toată priceperea şi lumina minţii omeneşti, prin focul arzător al dragostei sale.

Binefacerea purcede din iubire
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viaţa sufletului, Capitolul XV

1. Pentru nimic în lume şi de dragul nimănui nu trebuie vreodată săvârşită o faptă rea; dar, pentru a fi de folos celui lipsit, se cade uneori să lăsăm de bunăvoie o binefacere începută, preschimbând-o în acest fel în altă binefacere mai mare. Fapta bună nu se pierde, ci dimpotrivă, e strămutată atunci în mai bine. Fără dragoste, luate pe dinafară, faptele, ca atare, rămân sterpe; în schimb, până şi cea mai mică şi neînsemnată faptă, săvârşită din suflet, cu dragoste, îşi aduce negreşelnic rodul deplin. Ochiul lui Dumnezeu cumpăneşte într-adevăr mai curând gândul din care fapta omului purcede, decât fapta ca atare, privită pe dinafară.

2. Mult face acela care iubeşte mult. Mult face acela care face bine ceea ce are de făcut. Bine face acela care slujeşte cu precădere rosturile semenilor săi mai curând decât foloasele sale. Adesea ceea ce pare dragoste nu-i altceva decât imbold trupesc, căci chemările firii, ghimpele voinţei, năzuinţa răsplăţii, plăcerea omului de a se simţi în largul său rar dacă se lasă cu totul ţinute în frâu.

3. Cel care are în suflet iubirea cea adevărată şi desăvârşită nu se caută pe sine în nimic, căci nu doreşte din inimă decât un singur lucru: ca în toate să fie proslăvit Dumnezeu singur. Nu pizmuieşte pe nimeni, de vreme ce nu-şi doreşte plăcerea vreunei bucurii pentru sine; nici nu s-ar putea simţi bine bucurându-se singur, deoarece, mai presus de orice, doreşte să guste plăcerea fericirii în Dumnezeu. Nu ia nimic de bun din partea vreunei făpturi, ci toate rosturile le vede adunate la Dumnezeu, în al cărui izvor îşi au toate obârşia şi întru care toţi sfinţii se bucură de rodul desfătării şi al păcii. O, măcar o scânteie cât de mică de-am avea din focul adevăratei iubiri, am simţi cu siguranţă cât de zadarnice sunt toate bunurile pământului.

Răbdare față de cusururile celorlalți
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul XVI

1. Se cade ca omul să rabde cu resemnare ceea ce nu poate fi îndreptat - în sine şi la ceilalți -, până ce Dumnezeu va binevoi să rânduiască lucrurile altfel. Nu uita niciodată că aceasta prieşte cel mai mult sufletului, călindu-i răbdarea, fără de care vredniciile noastre n-au cum să prețuiască mare lucru. Dar nu înceta să te rogi fierbinte, cerând ajutorul lui Dumnezeu, spre a putea să porți în duhul blândeții povara.

2. Nu te sfădi cu cel care - o dată sau de două ori povățuit -, rămâne îndărătnic, ci încredințează totul în mâinile lui Dumnezeu, ca, în faptele tuturor slujitorilor săi, voia şi cinstea lui să strălucească, El care ştie să întoarcă în bine tot răul. Dă-ți silința să fii răbdător şi îngăduitor față de cusururile şi metehnele celorlalți, oricare ar fi ele, căci nu eşti nici pe departe scutit de multe altele, pe care cei dimprejurul tău sunt nevoiți şi ei să le rabde de la tine. Când tu însuți nu te dovedeşti în stare de a-ți îndrepta purtările aşa cum îți propui, de unde cutezanța de a cere ca altul să şi le îndrepte pe ale lui, după voia bunului tău plac? N-am zice nu ca ceilalți să fie fără cusur, dar de îndreptarea metehnelor noastre ne sinchisim prea puțin.

3. Am vrea să-i vedem pe ceilalți mustrați cu asprime; cât despre noi, nici nu vrem să auzim de dojană. Îngăduința arătată altora ne displace, deşi nu suferim să fim respinşi atunci când cerem pentru noi înşine scutire ori îngăduință. Pe ceilalți i-am dori ținuți din scurt, potrivit tuturor rânduielilor; noi înşine nu suferim să fim, întru nimic, restrânşi de asprimile legii. Astfel se adevereşte cât de rar cântărim cu aceeaşi măsură pe aproapele nostru şi pe noi înşine. Dacă toți oamenii ar fi desăvârşiți, ce ne-ar mai rămâne de îndurat de la ceilalți din dragoste pentru Dumnezeu?

4. Adevărul este că Dumnezeu însuşi a rânduit *să ne purtăm unii altora sarcinile* (*Gal* 6, 2), căci nimeni nu-i fără cusur, nimeni fără jug şi povară, nimeni de ajuns sieşi, nimeni îndeajuns de cuminte şi înțelept; se cade, tocmai de aceea, să fim îngăduitori unii cu alții, să ne îmbărbătăm unii pe ceilalți, să ne dăm, după caz, unii altora o mână de ajutor, să schimbăm între noi îndemnuri şi povețe. La necaz se arată, fără greş, virtutea fiecăruia. Iată că nu prilejurile îl fac pe om şubred, ci doar arată cât este de slab.

Despre viața monahală
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul XVII

1. În multe trebuie să te înveți să-ți calci pe inimă, dacă ții cu adevărat să trăieşti în pace şi bună înțelegere cu ceilalți. Nu-i lucru uşor să-ți duci zilele la mănăstire sau împreună cu frații sub acoperişul aceluiaşi aşezământ; nu-i puțin lucru să poți conviețui fără sfadă şi să-ți păstrezi statornicia în credință până la moarte. Ferice de cel în stare să-şi încheie cu bine zilele trăind astfel. Dacă însă ții cu adevărat să nu şovăi şi să propăşeşti până la capăt, nu uita că eşti, pe pământ, un biet pribeag în trecere, un călător în surghiun. Dacă vrei ca viața ta să fie cu adevărat legată de a lui Cristos, fii gata să treci drept nebun în ochii lumii.

2. Nici haina, nici tonsura nu fac pe monah: adevăratul călugăr este cel care îmbrățişează un cu totul alt fel de viață, prin răstignirea desăvârşită a poftelor şi imboldurilor firii sale. Cel ce umblă şi după altceva afară de Dumnezeu, cel ce caută şi altceva decât mântuirea sufletului său nu va găsi în calea sa decât amărăciune şi durere. Nu poate gusta tihna unei păci statornice cel ce nu-şi dă întreaga strădanie de a fi cel mai mic, întru totul supus tuturora.

3. Ai venit aici să slujeşti, nu să porunceşti; nu uita că rosturile chemării tale sunt răbdarea, supunerea şi truda, iar nu huzurul şi taifasul. Aici omul se încearcă precum aurul în cuptor. Nu poate sta nimeni aici decât dacă, din toată inima, e hotărât să se smerească pe sine, întru totul, pentru Dumnezeu.

Pilda sfinților părinți
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul XVIII

1. Cugetă adânc la pildele vii ale Sfinților Părinți, în care a strălucit adevărata desăvârşire şi credință duhovnicească, şi vei vedea cât de puțin, aproape nimic, prețuieşte ceea ce facem noi. Vai, ce este viața noastră față de viața lor! Sfinții şi prietenii lui Cristos au slujit Domnului în foame şi sete, în frig şi goliciune, în muncă şi osteneală, în privegheri şi posturi, în rugăciuni şi meditații sfinte, în prigoniri şi ocări nenumărate (2 *Cor* 11, 27).

2. O, cât de multe şi cât de grele necazuri au îndurat Apostolii, Mucenicii, Mărturisitorii, Fecioarele şi toți ceilalți care au voit să meargă pe urmele lui Cristos! Căci ei şi-au răstignit sufletele în lumea aceasta, ca să le păstreze în viața veşnică. Ce viață aspră şi plină de renunțări au dus Sfinții Părinți în pustiu! Cât de grele şi îndelungate ispite au îndurat! Cât de des erau chinuiți de duşmani! Ce rugăciuni stăruitoare şi fierbinți au îndreptat spre Dumnezeu! Ce posturi aspre au făcut! Câtă râvnă şi înflăcărare pentru a înainta în viața duhovnicească! Ce luptă şi înfrânare pentru a-şi stăpâni pornirile neorânduite! Cu ce gând curat şi drept tindeau spre Dumnezeu! Ziua munceau iar noaptea o petreceau în rugăciune, deşi, chiar şi lucrând, nu încetau a se ruga cu mintea.

3. Tot timpul îl întrebuințau cu folos; fiecare ceas consfințit lui Dumnezeu li se părea scurt; atât era de mare plăcerea contemplării lui Dumnezeu, încât uitau chiar şi de nevoia hranei trupeşti. Se lepădau de toate bogățiile, demnitățile, onorurile, prieteniile şi rudeniile lor; din ale lumii nu țineau să aibă nimic şi de abia dacă se atingeau de cele trebuincioase traiului: se întristau că erau nevoiți să dea trupului chiar şi numai cele neapărat de trebuință. Erau, aşadar, săraci în cele pământeşti, dar foarte bogați în har şi în virtute. Pe dinafară duceau lipsă de toate, în schimb pe dinăuntru se săturau cu harul şi mângâierea dumnezeiască.

4. Erau străini de lume, dar familiari şi apropiați de Dumnezeu. Ei se socoteau pe sine drept nimic şi erau disprețuiți de lumea aceasta, dar erau scumpi şi iubiți în ochii lui Dumnezeu. Se țineau în adevărata smerenie, trăiau într-o ascultare simplă şi umblau în dragoste şi răbdare; de aceea, duhovniceşte propăşeau zilnic şi dobândeau har mare înaintea lui Dumnezeu. Au fost dați drept pildă tuturor celor consfințiți lui Dumnezeu şi mai mult trebuie să ne îndemne unii ca aceştia la propăşire în virtute, decât mulțimea celor lâncezi, la delăsare.

5. Cât de mare era râvna celor consfințiți lui Dumnezeu la începutul sfintei lor întemeieri! Câtă evlavie în rugăciune! Ce întrecere între ei în practicarea virtuții! Câtă cuviință şi câtă ascultare față de legile şi regulile întemeietorului lor! Urmele lăsate de ei mărturisesc încă şi astăzi că au fost cu adevărat oameni sfinți şi desăvârşiți, care, luptându-se cu bărbăție, au biruit lumea. Astăzi este luat drept lucru mare şi rar exemplul celui care nu calcă regula şi care suferă cu răbdare ceea ce şi-a luat asupra sa.

6. O, răceală şi nepăsare a stării noastre! Cu câtă uşurință ne-am îndepărtat de avântul sfânt din trecut! Ni s-a urât de viață din pricina delăsării şi nepăsării noastre! Măcar de n-ar adormi cu totul în tine dorința de a înainta în virtute, tu, care ai văzut pildele atâtor oameni evlavioşi!

Deprinderile unui bun călugăr
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul XIX

1. Viața unui bun călugăr trebuie să fie înzestrată cu belşug de virtuți, ca lăuntrul sufletului său să fie aşa cum se arată în fața oamenilor. Ba, la drept vorbind, ar trebui să fie mai mult înlăuntru decât apare pe dinafară; deoarece Acela care vede cele din lăuntrul omului este Dumnezeu, pe care suntem datori să-l respectăm mai presus de toate, oriunde ne-am afla, şi să ne purtăm în ochii lui curați ca nişte îngeri. Se cuvine să reînnoim, în fiecare zi, hotărârile noastre şi să ne îndemnăm la râvnă, ca şi când ne-am fi întors la Dumnezeu acum pentru întâia dată; şi să zicem: "Ajută-mă, Doamne Dumnezeule, în buna propunere şi în sfânta ta slujbă, şi fă ca astăzi să încep bine, deoarece până acum n-am făcut nimic".

2. Propăşirea noastră în desăvârşire depinde de puterea hotărârilor noastre şi de multă sârguință are nevoie cel care vrea să înainteze. Dacă cel ce ia hotărâri puternice dă greş atât de des, ce se va întâmpla cu acela care rareori, şi fără atâta dârzenie, îşi propune să facă câte ceva? Abaterea de la propunerea noastră se întâmplă în fel şi chip; chiar şi cea mai mică neglijență în deprinderile noastre anevoie poate trece fără pierdere. Hotărârile celor drepți se bizuiesc mai mult pe harul lui Dumnezeu decât pe propria lor înțelepciune, şi în orice întreprind ei îşi pun în darul Domnului, întotdeauna, toată încrederea. Căci omul propune, dar Dumnezeu dispune şi *calea omului nu-i în mâinile sale* (*Ier* 20, 23).

3. Dacă întrerupem o îndeletnicire obişnuită pentru o faptă evlavioasă sau pentru binele fraților noştri, ne vom

reîntoarce la ea cu toată uşurinţa. Dar dacă se lasă cu uşurinţă - fie din nepăsare, fie pentru că ni s-a urât -, fapta nu va fi scutită de vinovăţie, iar dauna se va simţi mai târziu. Să ne silim cât putem şi tot vom greşi câte puţin în multe. De aceea se cuvine să ne propunem întotdeauna lucruri anume, mai ales cu privire la acele împrejurări care ne împiedică mai mult în desăvârşire. Trebuie să cercetăm şi să orânduim atât viaţa noastră lăuntrică cât şi cea exterioară, pentru că amândouă sunt de folos pentru a propăşi în desăvârşire.

4. Dacă nu poţi să te reculegi fără întrerupere, adună-ţi gândurile cel puţin din când în când, sau cel puţin o dată pe zi, dimineaţa sau seara. Dimineaţa ia hotărâri, iar seara cercetează purtările de peste zi: cum te-ai purtat în vorbele tale, în fapte, în gânduri, deoarece în acestea ai supărat de mai multe ori pe Dumnezeu şi pe aproapele tău. Înarmează-te ca un soldat împotriva vicleniilor diavoleşti, înfrânează-ţi lăcomia, ca să înfrânezi mai uşor orice pornire neorânduită a trupului. Nu sta niciodată degeaba; apucă-te fie de citit, fie de scris, fie de rugăciune, fie de meditaţie, sau fă ceva folositor pentru binele comun. Totuşi munca cu braţele să se facă cu măsură, deoarece nu poate fi făcută de toţi la fel.

5. Deprinderile particulare nu trebuie scoase la iveală, deoarece în taină se pot practica mai bine. Totuşi fereşte-te de a fi leneş în îndeplinirea deprinderilor comune şi râvnic numai pentru cele particulare; ci, odată ce ţi-ai făcut datoria cu toată fidelitatea în cele impuse, dacă îţi mai rămâne ceva timp, întoarce-te înlăuntrul tău după cum te îndeamnă sufletul. Nu toţi pot face aceleaşi practici; unuia i se potriveşte mai mult una, altuia alta. De asemenea, după cum sunt împrejurările, sunt de ales şi practicile; deoarece unele sunt mai indicate în zilele de sărbătoare, altele în zilele de lucru. La fel, în vreme de ispită avem nevoie de unele, şi de altele în timp de pace şi de linişte. Deosebite sunt gândurile care ne plac atunci când suntem mâhniţi, de cele când ne bucurăm în Domnul.

6. La sărbătorile mari, se cuvine să reînnoim deprinderile frumoase din trecut şi să cerem cu mai mare înflăcărare ocrotirea sfinţilor. De la o sărbătoare la alta se cuvine să luăm într-adevăr hotărâri ca şi când ar urma să fim chemaţi neîntârziat la sărbătoare în viaţa cea veşnică. Tocmai de aceea, la zile mari, este cazul să ne pregătim cu mai multă sârguinţă, adâncind bunele hotărâri de a duce o viaţă mai duhovnicească, păstrând toate rânduielile cu mai mare sfinţenie încă, întocmai ca şi cum, în scurtă vreme, ar urma să primim de la Dumnezeu răsplata tuturor ostenelilor noastre.

7. Şi dacă ziua răsplăţii se amână, să socotim că nu suntem încă îndeajuns de bine pregătiţi, nevrednici încă de o slavă atât de mare, care se va arăta însă în noi la vremea hotărâtă, şi astfel să ne dăm silinţa a ne pregăti cât mai bine cu putinţă pentru sfârşitul nostru. *Fericită slugă* - spune Evanghelistul Luca - *care atunci când va veni stăpânul, o va găsi veghind; adevăr vă spun, o va pune peste toate bunurile sale* (*Luca* 12, 37).

Iubirea de singurătate şi tăcere
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viaţa sufletului, Capitolul XX

1. Caută timpul potrivit pentru a te întoarce în tine însuţi şi cugetă adeseori la binefacerile lui Dumnezeu. Lasă la o parte lucrurile ce-ţi aţâţă curiozitatea. Citeşte lucruri care să-ţi stârnească mai curând căinţa decât voia bună în suflet. Dacă ai fugi de pălăvrăgelile de prisos şi ai ocoli drumurile zadarnice, dacă ţi-ai feri urechile de ascultarea tuturor noutăţilor şi zvonurilor, ai găsi timp din belşug şi prilej nimerit pentru a stărui în meditaţii evlavioase. Cei mai mari sfinţi ocoleau, pe cât puteau, adunările oamenilor şi alergau mai curând să-i slujească lui Dumnezeu în ascuns.

2. Bine a spus cel ce scria: *De câte ori am fost printre oameni, mai puţin om m-am întors acasă* (Seneca, *Epist*. 7). Acelaşi lucru ni se întâmplă deseori, atunci când prisosim cu vorba în adunări. Este mai lesne să păstrezi tăcerea cu totul, decât, vorbind, să nu aluneci în vorbirea de prisos. Este mai uşor să stai ascuns la tine, decât să te păzeşti cum se cuvine în afară. Aşadar, acela care vrea să ajungă la o viaţă lăuntrică şi duhovnicească, trebuie să se îndepărteze de mulţime, împreună cu Isus. Nimeni nu se arată fără primejdie în lume, decât dacă îi place singurătatea. Nu poate vorbi nimeni, decât dacă ştie să iubească tăcerea. Nimeni nu poate fi mai mare cu siguranţă, decât dacă ştie să fie mai mic, cu plăcere. Nimeni nu poate porunci cu siguranţă, dacă n-a învăţat bine virtutea ascultării.

3. Nimeni nu se bucură fără teamă, dacă nu are în sine mărturia bunei conştiinţe. Îndrăzneala sfinţilor era întotdeauna întovărăşită de frica lui Dumnezeu. Cu toate că străluceau prin mari virtuţi şi har, nu erau mai puţin smeriţi, şi mereu în stare de veghe. Nu aşa cei fărădelege: îndrăzneala lor se naşte din mândria lor şi din prea mare încredere în ei înşişi şi, la sfârşit, se întoarce în dezamăgire. Oricât de bun călugăr sau pustnic te-ai crede, în viaţa

aceasta nu-ţi făgădui niciodată siguranţă deplină.

4. Adeseori cei mai buni după socoteala omenească s-au primejduit foarte mult, fiindcă s-au încrezut prea mult în sine. De aceea multora le este mai de folos să nu fie scutiţi cu totul de ispite, ci să fie cât mai mult nevoiţi să lupte, ca nu cumva, încrezându-se prea mult în sine, să se mândrească şi să alunece apoi cu uşurinţă înspre mângâieri lumeşti. O, cât de mare pace şi linişte ar avea în suflet acela care ar stârpi orice grijă deşartă şi s-ar gândi numai la cele mântuitoare şi dumnezeieşti, punându-şi în Dumnezeu toată încrederea!

5. Cine nu s-a deprins cu smerenie în sfânta pocăinţă, nu este vrednic de mântuirea cerească. Dacă vrei să te căieşti din toată inima, intră în odaia ta şi îndepărtează de la tine tot zgomotul lumii, după cum stă scris: *Căiţi-vă în chiliile voastre* (*Ps* 4, 5). În chilie vei găsi ceea ce afară pierzi adesea. Chilia locuită neîntrerupt se face plăcută; părăsită de multe ori, naşte urâtul. Dacă de la începutul întoarcerii tale la Dumnezeu o vei locui şi o vei păzi, îţi va fi după aceea cea mai dragă prietenă şi cea mai scumpă mângâiere.

6. În tăcere şi în tihnă înaintează sufletul evlavios şi pătrunde tainele Scripturii. Aici află izvorul lacrimilor cu care să se spele şi să se curețe în toate nopţile, pentru a fi cu atât mai aproape de Făcătorul său cu cât a stat mai departe de vâltoarea tuturor celor lumeşti. Aşadar, de acela care se desparte de cunoscuţi şi de prieteni se va apropia Dumnezeu, împreună cu îngerii săi sfinţi. Este mai bine a trăi ascuns şi a te îngriji de mântuirea proprie, decât a face minuni, neglijându-te pe tine însuţi. Este vrednic de laudă cel consfinţit lui Dumnezeu, care iese rareori în lume, care se păzeşte de a fi văzut şi care nu doreşte să vadă pe alţii.

7. De ce vrei să sorbi cu ochii ceea ce nu-ţi este îngăduit să ai? *Lumea trece, şi împreună cu dânsa şi pofta ei* (1 *Ioan* 2, 17). Pofta simţurilor te trage să ieşi în lume, dar după ce a trecut ceasul, ce aduci cu tine înapoi, decât o conştiinţă împovărată şi o inimă împărţită? Ieşirea veselă adeseori dă naştere unei întoarceri triste şi o seară de veselie aduce după sine o dimineaţă posomorâtă. Astfel, orice plăcere trupească se furişează pe nesimţite, dar la urmă muşcă şi ucide. Ce poţi vedea în altă parte ce n-ai putea vedea unde te afli? Iată cerul şi pământul şi toate elementele, căci din acestea sunt făcute toate.

8. Ce ai putea vedea în altă parte şi care să stăruie mult sub soare? Dacă îţi închipui că vei afla îndestulare, te amăgeşti. Chiar de-ai vedea toate câte sunt, ce-ar fi altceva decât o vedere deşartă? *Ridică-ţi ochii tăi în sus, spre Dumnezeu* (*Ps* 122, 1) şi roagă-te pentru păcatele şi greşelile tale. Lasă cele zadarnice celor ce-şi irosesc viaţa în zadar, iar tu îngrijeşte-te de ceea ce ţi-a poruncit Dumnezeu. *Închide uşa în urma ta* (*Mt* 6, 6) şi cheamă la tine pe Isus, iubitul tău. Rămâi cu dânsul în chilia ta, deoarece nicăieri nu vei afla atâta pace. Dacă n-ai fi ieşit şi n-ai fi auzit nimic din zvonurile lumii, ai fi rămas într-o linişte şi mai mare; dar fiindcă îţi place să auzi din când în când noutăţi, ajungi sub jug, purtând tulburarea inimii tale.

Înfrângerea inimii
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viaţa sufletului, Capitolul XXI

1. Dacă vrei să propăşeşti cât de cât în viaţa duhovnicească, păstrează-te în frica lui Dumnezeu şi nu căuta să fii prea slobod, ci ţine în frâu toate simţurile tale şi nu te da la veselii nepotrivite. Înfrânge-ţi inima cu toată dăruirea şi vei afla adevărata evlavie. Căinţa deschide comoara multor bunuri, pe care desfrâul le risipeşte pe negândite. E lucru de mirare ca omul să poată pe deplin să se bucure de viaţa aceasta, gândind şi cumpănind acest surghiun al său şi primejdiile nenumărate care îi ameninţă sufletul.

2. Din pricina uşurinţei inimii şi a nepăsării faţă de scăderile noastre, nu simţim durerile sufletului nostru, ci adesea râdem zadarnic, pe când, pe drept, s-ar cuveni să plângem. Nu-i libertate adevărată şi nici bucurie dreaptă, decât în sufletul care are frica de Dumnezeu şi conştiinţa împăcată. Fericit este acela care poate îndepărta de la sine toate opreliştile ce-i risipesc cugetul şi se poate reculege în sfânta căinţă! Fericit acela care îndepărtează de la sine tot ceea ce îi poate păta şi împovăra conştiinţa. Luptă-te cu bărbăţie; căci obiceiul cu obicei se învinge. De-ai şti să-i laşi în pace pe ceilalţi, şi ei te-ar lăsa liniştit la ale tale.

3. Nu te amesteca în cele ce nu te privesc şi nu te băga în treburile celor mai mari decât tine. Ochiul tău să fie, mai înainte de orice, deschis asupra ta; şi până a-ţi mustra prietenii, mustră-te pe tine. Nu te întrista că nu ai trecere în faţa oamenilor; să ai însă părere de rău că nu trăieşti aşa cum se cuvine unui slujitor al lui Dumnezeu şi unui evlavios consfinţit lui. Adesea este mai folositor şi mai sigur ca omul să nu aibă în viaţa aceasta parte de prea multe mângâieri,

mai ales din cele trupeşti. Iar dacă ne lipsesc cele dumnezeieşti, sau dacă le simţim rareori, noi suntem de vină pentru că nu căutăm înfrângerea inimii noastre şi nu ne lepădăm cu totul de mângâierile deşarte din afară.

4. Recunoaşte-te nevrednic de mângâierea divină şi mai degrabă vrednic de multă potrivnicie. Când omul se căieşte din adâncul inimii, lumea întreagă i se pare o amară povară. Cine-i bun găseşte uşor pentru ce să fie îndurerat şi să plângă. Fie că gândeşte la sine sau la aproapele său, el ştie că în lumea aceasta nu-i nimeni lipsit de necazuri. Şi cu cât cugetă mai adânc, cu atât mai mult se îndurerează. Pricinile unei păreri de rău îndreptăţite şi lăuntrice sunt păcatele şi propria noastră viaţă, de care suntem atât de tare legaţi, încât rareori suntem în stare să ne ridicăm mintea la cele cereşti.

5. Dacă te-ai gândi mai des la moartea ta decât la lungirea vieţii tale, desigur că te-ai îndrepta cu mai mare sârguinţă. Dacă te-ai gândi într-adevăr la chinurile viitoare ale iadului şi ale purgatoriului, cred că ai îndura cu plăcere truda şi durerile, şi nici o vitregie n-ar fi în stare să te înspăimânte. Dar fiindcă acestea nu pătrund până în inima noastră şi fiindcă ne place încă ceea ce ne măguleşte în lume, de aceea rămânem reci şi foarte trândavi.

6. Adeseori neputinţa noastră spirituală este pricina pentru care bietul trup se plânge cu atâta uşurinţă. Roagă-te aşadar lui Dumnezeu cu smerenie, ca să-ţi dea duhul căinţei, şi spune împreună cu psalmistul: *Hrăneşte-mă, Doamne, cu pâinea plângerii şi adapă-mă cu lacrimi din belşug* (*Ps* 79, 6).

Despre nefericirea firii omeneşti
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viaţa sufletului, Capitolul XXII

1. Netrebnic eşti oriunde vei fi şi ori încotro vei apuca, dacă nu te vei întoarce la Dumnezeu. De ce te tulburi dacă nu-ţi merg treburile aşa cum vrei şi aşa cum doreşti? Cine-i omul căruia să-i meargă toate după plac? Nici eu şi nici tu, şi nimeni pe faţa pământului. Nu-i nimeni în lumea aceasta, fie el rege, sau papă, scutit de potrivnicie şi de grijă. A cui soartă este mai bună? Negreşit a aceluia în stare să îndure ceva pentru Dumnezeu.

2. Mulţi vor spune, în prostia nepriceperii lor: "Iată ce viaţă fericită duce cutare, cât este de bogat, cât de mare, cât de puternic şi cât de sus stă!" Dar întoarce-ţi privirile spre cele cereşti şi vei vedea că toate aceste lucruri vremelnice nu sunt nimic, că sunt nesigure şi că sunt mai mult o povară, pentru că nu se pot păstra decât cu frică şi grijă. Fericirea omului nu stă în a agonisi belşug de averi vremelnice, ci îndestularea stă undeva la mijloc. Într-adevăr, sărăcie este viaţa pe pământ. Cu cât omul caută să propăşească duhovniceşte, cu atât viaţa aceasta i se pare mai amară, fiindcă simte şi vede mai lămurit toate cusururile nimicniciei omeneşti. Căci a mânca, a bea, a veghea, a dormi, a se odihni, a lucra şi a fi supus la toate celelalte trebuinţe ale firii, cu adevărat e o mare sărăcie şi necaz pentru omul evlavios care bucuros ar voi să fie dezlipit de pământ şi liber de cătuşele păcatului.

3. Mare povară este, pentru omul cu viaţă lăuntrică, să ducă jugul trebuinţelor trupeşti, legate de lumea aceasta. De aceea psalmistul se ruga fierbinte ca să fie scutit de toate acestea: *Scapă-mă Doamne, din necazurile mele* (*Ps* 24, 17). Dar vai de aceia care nu-şi cunosc sărăcia! Şi mai de plâns sunt însă aceia care îndrăgesc această stare şi netrebnicia vieţii acesteia trecătoare. Căci unii ţin atât de mult la ea, încât, chiar dacă ar trebui să trudească din greu, sau să-şi cerşească cele trebuincioase traiului, dacă ar putea să rămână în veci în viaţa aceasta, nu s-ar mai gândi la împărăţia lui Dumnezeu.

4. Nebuni şi necredincioşi cu inima sunt toţi aceia care sunt aşa de adânc scufundaţi în cele pământeşti încât nu mai gustă decât cele trupeşti. Dar, la sfârşit, aceşti sărmani nepricopsiţi îşi vor da seama pe deplin ce lucruri de nimic şi fără preţ au fost acelea pe care le-au iubit. În schimb, sfinţii lui Dumnezeu şi toţi credincioşii prieteni ai lui Cristos au trecut peste plăcerea simţurilor şi peste cele cu strălucire în lumea aceasta, toată nădejdea şi dorinţa lor îndreptându-se spre cele veşnice. Singura lor sârguinţă este înălţarea spre bunurile statornice şi nevăzute, ca nu cumva mrejele celor văzute să-i coboare spre cele pământeşti. Nu-ţi pierde, frate, încrederea de a înainta în cele duhovniceşti, deoarece mai ai încă timp şi prilej.

5. Pentru ce să-ţi amâni hotărârea pe mâine? Scoală-te şi începe numaidecât şi spune: acum este timpul de lucrat, acum este clipa potrivită de a mă îndrepta. Când dai în greu şi în necazuri, atunci este prilejul de a aduna merite. *Trebuie să treci prin apă şi prin foc, mai înainte de a ajunge la odihnă* (*Ps* 75, 12). Dacă nu-ţi vei face silă, nu vei birui păcatul. Câtă vreme purtăm acest trup neputincios, nu putem fi fără păcat şi nici trăi fără durere şi amărăciune. Am fi bucuroşi să fim scutiţi de orice neajuns şi sărăcie, dar fiindcă prin păcat ne-am pierdut

nevinovăția, am pierdut totodată şi adevărata fericire. De aceea se cuvine să fim răbdători şi să aşteptăm mila lui Dumnezeu, *până când va trece fărădelegea, iar ce este muritor să fie înghițit de viață* (2 *Cor* 5, 4).

6. O, cât de mare este şubrezenia noastră, necontenit plecată spre rău! Astăzi îți mărturiseşti păcatele şi mâine săvârşeşti din nou acelaşi lucru. Acum te hotărăşti să te fereşti de păcat şi peste un ceas te porți ca şi cum n-ai fi luat nici o hotărâre. Aşadar, cu tot dreptul, trebuie să ne smerim pe noi înşine şi să nu gândim niciodată bine despre noi, căci iată cât suntem de nestatornici. Cât de repede putem pierde, prin nepăsarea noastră, ceea ce abia am ajuns să dobândim, după multă trudă şi bizuiți pe ajutorul harului lui Dumnezeu.

7. Care ne va fi sfârşitul, dacă aşa de slabi ne arătăm, de la început? Vai de noi dacă avem de gând să ne lăsăm în voia lenei, ca şi când am putea fi siguri de stăpânirea păcii, în timp ce purtarea noastră nu vădeşte nici urma adevăratei sfințenii! Mai bine să primim învățătură, ca nişte osârduitori începători, şlefuindu-ne cu grijă purtările; măcar dacă ar mai fi vreo nădejde de îndreptare viitoare, de spor şi propăşire în viața duhovnicească.

Despre gândul la moarte
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul XXIII

1. Foarte curând se va sfârşi cu tine pe lumea aceasta; caută deci să-ți dai seama în ce stare te afli. Omul astăzi este, iar mâine nu mai este. Odată ce s-a mistuit din ochii noştri, se şterge repede şi din amintire. O, nebunie şi împietrire a inimii omeneşti, cu gândul numai la cele vremelnice, iar de cele viitoare prea puțin sinchisindu-se! Ar trebui să te porți în aşa fel - atât în fapte, cât şi în gând - ca şi când, astăzi chiar, ar trebui să mori. Dacă ai avea o conştiință rânduită nu te-ai teme atâta de moarte. Dar dacă astăzi nu eşti pregătit, cum vei putea oare să fii gata mâine? Ziua de mâine este nesigură, şi parcă ştie cineva dacă va ajunge ziua de mâine?

2. Ce folos este a trăi vreme îndelungată, dacă ne îndreptăm aşa de puțin? Ah, de multe ori viața îndelungată nu ne îndreaptă, ci mai mult ne sporeşte vinovăția. Măcar de am fi trăit cum se cuvine în lumea aceasta chiar şi numai o singură zi! Mulți socotesc anii întoarcerii lor la Dumnezeu, dar rodul îmbunătățirii lor adesea este mic. Dacă a muri este lucru înspăimântător, poate că ar fi mai primejdios a trăi multă vreme. Ferice de acela care are totdeauna înaintea ochilor ceasul morții sale şi se pregăteşte zilnic de moarte. Dacă ai văzut cândva pe cineva murind, gândeşte-te că şi tu vei merge pe acelaşi drum.

3. Dimineața gândeşte-te că nu vei ajunge să vezi seara; iar seara nu îndrăzni să-ți făgăduieşti ziua de mâine. Fii aşadar totdeauna gata şi trăieşte în aşa fel ca moartea să nu te surprindă niciodată nepregătit. Mulți mor de o moarte grabnică şi neprevăzută, căci: *Fiul omului va veni în ceasul în care mai puțin ne aşteptăm* (*Lc* 12, 40). Când va sosi ceasul de pe urmă, vei începe a te gândi la toată viața ta trecută cu totul altfel, iar atunci te vei căi că ai fost aşa de neglijent şi nepăsător.

4. Ferice de omul înțelept care îşi dă silința să fie toată viața aşa cum ar vrea să fie în ceasul morții! Căci disprețul desăvârşit al lumii, dorința înflăcărată de a înainta în toate virtuțile, iubirea de disciplină, ostenelile pocăinței, neprecupețirea ascultării, lepădarea de sine şi îndurarea tuturor vitregiilor din dragoste pentru Isus ne va da marea încredere de a ne putea bucura de o moarte fericită. Cât timp eşti sănătos, poți să faci multe lucruri bune, dar odată ce te-ai îmbolnăvit, nu ştiu ce vei putea face. Pe puțini boala îi face mai buni, după cum şi aceia care fac multe pelerinaje rareori se sfințesc.

5. Nu te încrede în prieteni şi în rude şi nu amâna mântuirea ta în viitor, deoarece oamenii te vor uita mai curând decât îți închipui. Este mai bine să te pregăteşti acum şi să dai întâietate faptelor bune, decât să te încrezi în ajutorul altora. Dacă acum nu te îngrijeşti de tine însuți, cine se va îngriji de tine în viitor? Timpul cel mai de preț acum este. Acum sunt *zilele mântuirii, acum este vremea potrivită* (2 *Cor* 6, 2). Dar, din nefericire, nu dai folosință mai bună acestui timp, când poți agonisi merite ca să-ți asiguri viața veşnică. Va veni vremea când vei dori să mai ai parte de o zi sau chiar şi de numai un ceas, dar cine ştie dacă ți se va da.

6. Iată, dragul meu, de ce mare primejdie, de ce urgie te-ai putea elibera dacă ai trăi încă de pe acum, necontenit, cu frica şi gândul morții. Învață, aşadar, să trăieşti acum în aşa fel încât să poți, în ceasul morții, să te bucuri, nu să te îngrozeşti. Obişnuieşte-te, de pe acum, a muri pentru lumea aceasta, ca atunci să poți începe a trăi pentru Cristos. Obişnuieşte-te de pe acum a disprețui toate, ca atunci să poți să mergi nestânjenit la Cristos. Pedepseşte-ți de pe acum trupul prin pocăință, ca atunci să te poți bucura de încredere deplină.

7. O, nesocotitule, pe ce temei te bizui că vei trăi multă vreme, când n-ai măcar o singură zi asigurată? Câți au fost înşelați şi s-au văzut pe ne-aşteptate despărțiți de trupul lor? De câte ori ai auzit spunându-se: cutare a căzut lovit de sabie, cutare s-a înecat, cutare căzând de sus şi-a spart capul, cutare s-a înecat mâncând, cutare a murit jucând? Unul a murit de foc, altul de fier, altul de ciumă, altul a murit de mâna hoților, şi aşa, sfârşitul tuturor este moartea, iar viața oamenilor trece repede ca umbra.

8. Cine îşi va aduce aminte de tine după moarte? Şi cine se va ruga pentru tine? Fă acum tot ce mai poți face, dragul meu, fiindcă nu ştii când vei muri şi nu ştii ce te aşteaptă după moarte. Cât mai ai vreme, strânge-ți bogății nepieritoare. În afară de mântuirea ta, nu te gândi la altceva; îngrijeşte-te numai de cele ce sunt ale lui Dumnezeu. Fă-ți acum prieteni, cinstind pe sfinții lui Dumnezeu şi urmând pilda lor, pentru ca atunci când vei sfârşi cu viața aceasta, ei *să te primească în corturile cele veşnice* (*Lc* 16, 9).

9. Socoteşte-te pe lumea aceasta ca un călător şi un oaspete, care n-are grijă de lucrurile lumii. Păstrează-ți pururea inima dezlegată de cele lumeşti, necontenit înălțată spre Dumnezeu, deoarece nu ai aici pe pământ *cetate statornică* (*Ev* 13, 14). Spre înalt îndreaptă zilnic rugăciunile şi suspinele tale cu lacrimi, pentru ca după moarte sufletul tău să se învrednicească a trece cu fericire la Domnul. Amin.

Judecata şi osândele păcătoşilor
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul XXIV

1. În orice lucru caută să vezi sfârşitul şi închipuie-ți felul cum te vei înfățişa în fața dreptului Judecător, căruia nu-i este nimic ascuns, care nu se îmbunează cu daruri şi nici nu primeşte dezvinovățiri, dar care va judeca ceea ce este drept. O, păcătos nesăbuit şi nenorocit! Ce-i vei răspunde lui Dumnezeu, cunoscătorul tuturor fărădelegilor tale, tu care adesea tremuri în fața mânioasă a unui muritor de rând? Ce te împiedică să te pregăteşti pentru ziua judecății, când nimeni nu va putea fi dezvinovățit sau apărat prin altul, când fiecare va fi destul de împovărat cu sine însuşi? Acuma ostenelile tale pot da rod, lacrimile tale sunt primite, suspinul tău e ascultat, suferința ta e curățitoare şi-l poate împăca pe Dumnezeu.

2. Mare şi sfânt purgatoriu este acela al omului răbdător, care, suferind nedreaptă ocară din partea altora, mai mult se întristează de păcatul lor decât de nedreptatea îndurată de el însuşi; el se roagă bucuros pentru potrivnicii săi, le iartă din toată inima greşelile, şi nu întârzie să ceară iertare celor pe care i-a supărat. Se înduplecă mai curând decât se mânie. Se înfrânge adeseori pe sine şi îşi dă silința de a supune trupul sufletului. Mai chibzuit este să te cureți acum de păcate şi să stârpeşti viciile, decât să laşi spălarea lor pentru viața cealaltă. Într-adevăr, pe noi înşine ne înşelăm prin dragoste neorânduită față de trupul nostru.

3. Într-adevăr, ce altceva va mistui focul acela, dacă nu tocmai păcatele tale? Prin urmare, cu cât mai mult te cruți pe tine însuți, urmând acum poftele trupului, cu atât mai multă spuză şi zgură aduni spre ardere, la urmă. Căci în ceea ce a păcătuit omul, în aceea se va pedepsi mai aspru. Ghimpi mistuitori nu vor da pace celui leneş; foamea şi setea vor chinui pe cel lacom. În smoală clocotindă şi pucioasă vor fi scufundați desfrânații şi iubitorii de plăcere şi, precum câinii turbați, vor urla de durere pizmătăreții.

4. Nu va fi păcat sau viciu fără răsplată. Atunci cei trufaşi vor fi făcuți de toată ruşinea, iar zgârciții se vor zvârcoli în cele mai cumplite strâmtorări. Atunci un singur ceas de caznă şi chin va fi mai greu de îndurat decât, aici pe pământ, un veac întreg în cea mai aspră pocăință. Acolo, într-adevăr, nu va fi clipă de răgaz, nu va fi dată osândiților nici o mângâiere; aici, totuşi, caznele cunosc din când în când răgazuri, iar omul se poate bucura de mângâierea prietenilor. În aşa fel să te îngrijeşti acum şi să te căieşti de păcatele tale, încât în ziua judecății fără grijă să fii, în rând cu fericiții. *Că atunci dreptul va sta cu multă îndrăzneală înaintea feței celor ce l-au asuprit* (*Înț* 5, 1) şi l-au înjosit. Abia atunci se va ridica la judecată cel care, acum, se supune cu umilință judecății oamenilor. Abia atunci va fi plin de încredere cel sărman şi smerit, în timp ce omul trufaş va fi apucat de tremur şi spaimă.

5. Atunci, într-adevăr, se va vedea că înțelept în această viață a fost cel care, pentru Cristos, a învățat să treacă drept nebun în ochii lumii şi să fie disprețuit. Atunci tot necazul îndurat cu răbdare va deveni prilej de bucurie şi *toată fărădelegea îşi va astupa gura sieşi* (*Ps* 106, 42). Atunci toți cei evlavioşi se vor bucura şi toți cei fărădelege se vor întrista. Atunci trupul, acum pedepsit, va fremăta de fericire, mai mult decât dacă, aici pe pământ, ar fi dus-o într-o necurmată desfătare. Atunci haina ponosită va deveni luminoasă, iar veşmintele scumpe se vor întuneca asemenea

cenuşii. Atunci proasta căsuță a săracului se va dovedi mai de preț decât palatele aurite. Atunci mai de folos va fi statornicia în răbdare, decât toată puterea lumii acesteia. Atunci mai slăvită va fi ascultarea curată decât toată măiestrita viclenie a lumii.

6. Atunci mai multă bucurie va da conştiința limpede şi dreaptă, decât toate învățăturile filosofiei. Atunci va atârna mai mult în cumpănă disprețul bogățiilor, decât toate comorile agonisite de locuitorii pământului. Atunci mai multă mângâiere vei avea de pe urma rugăciunilor făcute cu evlavie, decât de pe urma ospețelor la care te-ai înfruptat cu bucate alese. Atunci mai curând te vei bucura de roadele tăcerii păstrate, decât de îndelungi convorbiri avute cu alții. Atunci mai de preț vor fi faptele bune şi sfinte decât toate cuvintele frumoase. Atunci mai multă plăcere va aduce viața cumpătată şi pocăința aspră decât toate dezmierdările pământului. Învață de pe acum să înduri suferința în cele mărunte, ca atunci să fii vrednic de a fi scutit de cele mult mai grele. Aici, acum, încearcă şi vezi ce ai să poți la urmă. Dacă acum nu eşti în stare să înduri atâta lucru, cum oare vei putea îndura cazne fără sfârşit? Dacă, astăzi, un dram de suferință te scoate din răbdări cu atâta uşurință, ce va face din tine focul gheenei? Căci, într-adevăr, nu te vei putea bucura de două desfătări odată: să fii fericit în lumea aceasta şi, împreună cu Cristos, să locuieşti în cealaltă.

7. Şi dacă până astăzi ți s-ar fi întâmplat să trăieşti numai în onoruri şi dezmierdări, spune-mi, la ce ți-ar folosi în clipa de față toate acestea dacă ar trebui să mori chiar acum? Toate, într-adevăr, în afara iubirii de Dumnezeu şi în afara slujirii sale curate, sunt zadarnice. Cel ce iubeşte pe Dumnezeu din toată inima nu se teme nici de moarte, nici de chinuri, nici de judecată, nici de infern; căci dragostea desăvârşită deschide calea cea fără de piedici spre Dumnezeu. Nici nu-i de mirare că se înspăimântă de moarte şi de judecată cel căruia îi place încă să păcătuiască. E bine, totuşi - dacă nu din dragoste, măcar de spaima iadului - să te păzeşti de rele. În schimb, cel care leapădă teama de Dumnezeu nu va putea sta pe cărarea dreaptă multă vreme, ci foarte curând va cădea în cursele diavolului.

Râvna de a ne îndrepta cu totul viața
Cartea I, Îndrumări de folos pentru viața sufletului, Capitolul XXV

1. Spune Profetul: *Nădăjduieşte în Domnul şi fă binele; locuieşte pământul şi hrăneşte-te din bogățiile lui* (*Ps* 36, 3). Un lucru îndepărtează pe mulți de la a tinde spre desăvârşire, frânându-le râvna pentru îndreptarea vieții: teama de greutăți şi de asprimea luptei. Într-adevăr, cei dintâi pe calea virtuții sunt cei care nu pregetă să dea piept, din plin, cu mare bărbăție, cu tot ce-i mai greu şi mai anevoie de biruit. Căci omul cu atât mai mult propăşeşte şi se învredniceşte de haruri mai multe, cu cât se biruie pe sine cu puterea spiritului.

2. Dar nu toți întâmpină aceeaşi greutate în a se birui şi răstigni pe sine. Totuşi, cel care se aşterne pe lucru cu râvnă, oricât de multe ar fi patimile lui, va spori în calea binelui mai mult decât altul, înzestrat cu o fire mai fericită, dar lipsită de râvna virtuții. Două sunt faptele care ajută, într-un chip deosebit, la îndreptarea din temelie a vieții noastre: să ne ferim cu străşnicie de acele lucruri către care este plecată firea noastră stricată; să stăruim cu înflăcărare pentru a dobândi ceea ce ne lipseşte mai mult. Caută deci în primul rând să ocoleşti şi să biruieşti acele porniri care, cu precădere, îți displac la alții.

3. Întru toate, caută să vezi cum te-ai putea schimba în bine; dacă vezi sau auzi vorbindu-se despre pilde bune, acestea să-ți stârnească dorința de a le imita. Dacă, dimpotrivă, vezi ceva vrednic de dojană, fereşte-te ca nu cumva să faci şi tu la fel, sau dacă ți s-a întâmplat să cazi în acea greşeală, caută să te îndrepți cât mai degrabă. După cum ochiul tău vede pe altul, tot aşa şi altul te vede pe tine. Ce poate fi mai frumos şi mai plăcut decât să vezi nişte frați râvnici şi evlavioşi, ascultători şi disciplinați? Cât de dureros şi cât de mâhnitor este, dimpotrivă, să-i vezi că se poartă altfel decât se cuvine, făcând alte lucruri decât acelea pentru care au fost chemați! Cât de păgubitor este a nu te sinchisi de datoria chemării şi a te lăsa pradă celor ce nu sunt îngăduite!

4. Adu-ți aminte de făgăduința făcută şi ia drept pildă icoana Răstignitului. Pe drept s-ar cuveni să te ruşinezi, uitându-te la viața lui Isus Cristos, deoarece nu te-ai străduit mai mult să te asemeni cu dânsul, deşi te afli de atâta timp pe calea lui Dumnezeu. Cel consfințit lui Dumnezeu, care se străduieşte cu evlavie, din tot sufletul, să mediteze la preasfânta viață şi Patimile Domnului, va găsi belşug din toate cele trebuincioase şi folositoare şi nu va mai avea nevoie să caute nimic mai bun în afară de Isus. O, dacă Isus cel Răstignit ar veni în lumea noastră, cât de repede şi de bine am deprinde această învățătură!

5. Omul consfințit lui Dumnezeu, dacă este vrednic, îndură bucuros şi fără cârtire tot ce i se cere; în schimb,

cel ce nu se sinchiseşte şi se complace în lâncezeală, dă într-una peste necaz şi se simte strâmtorat din toate părţile, căci nu are mângâiere lăuntrică, iar cea din afară îi este oprită. Cel care nu duce o viaţă după regula pe care a îmbrăţişat-o se află în mare primejdie. Iar cel care caută o viaţă mai liberă şi mai puţin aspră va fi totdeauna în strâmtorări, fiindcă va fi nemulţumit, când de una, când de alta.

6. Cum fac atâţia oameni consfinţiţi lui Dumnezeu, ducând o viaţă destul de aspră, sub disciplina mănăstirească? Rareori ies în lume, trăiesc retraşi, mănâncă sărăcăcios, se îmbracă prost, lucrează mult, vorbesc puţin, veghează mult, se scoală dimineaţa de timpuriu, fac rugăciuni multe, citesc adesea şi se ţin de toate rânduielile. Priveşte pilda benedictinilor, cartuzienilor şi cistercienilor, gândeşte-te la călugării şi călugăriţele atâtor ordine mănăstireşti, cum se scoală în toate nopţile pentru a lăuda pe Domnul. Ar fi într-adevăr o ruşine să te laşi în voia lenei, când e vorba de un lucru atât de sfânt, când atât de multe suflete consfinţite lui Dumnezeu aduc astfel laude lui Dumnezeu.

7. O, dacă n-am avea nimic altceva de făcut decât să lăudăm din toată inima pe Domnul, având mereu pe buze numele lui! O, dacă n-ar trebui să mănânci, să bei, să dormi, ci ar fi de ajuns să poţi lăuda necontenit pe Dumnezeu şi să fii cu gândul numai la cele duhovniceşti! Ai fi mult mai fericit decât acum când slujeşti trupului tău, constrâns necontenit de nevoile zilnice. Măcar de n-am avea de îndestulat aceste nevoi şi am putea să ne gândim numai la hrana duhovnicească a sufletului, pe care din nefericire aşa de rar o găsim şi o gustăm!

8. Când omul a ajuns în stare să nu caute mângâiere în nici o făptură, atunci începe să guste pe deplin dulceaţa lui Dumnezeu, fiind mulţumit de orice i s-ar întâmpla. Atunci nici nu se va bucura când toate îi merg bine şi nici nu se va mâhni când nu-i merg cum ar vrea, ci se va supune cu totul, cu deplină încredere, lui Dumnezeu, care pentru el este totul şi, întru toate, cel pentru care într-adevăr nimic nu piere şi nimic nu moare, ci toate trăiesc şi îi slujesc fără preget.

9. Adu-ţi aminte mereu de sfârşitul tău şi că timpul pierdut nu se mai întoarce. Fără strădanie şi silinţă, niciodată n-ai să dobândeşti virtutea. Dacă începi să te laşi în voia lenei, neîntârziat vei da de rău. Dacă, în schimb, te vei purta cu râvnă, sufletul tău va afla linişte şi pace, truda ţi se va părea mai uşoară, mulţumită harului lui Dumnezeu şi dragostei de virtute. Omul râvnic şi harnic este gata la toate. Mai multă osteneală este să te împotriveşti păcatului şi pornirilor rele, decât să asuzi sub povara muncilor trupeşti. Cine nu înlătură defectele mărunte, încetul cu încetul va cădea în cele mari. Te vei bucura totdeauna seara, dacă ziua încheiată va fi fost cu rod. Veghează asupra ta, îndeamnă-te, mustră-te pe tine însuţi şi orice s-ar întâmpla cu alţii, tu gândeşte-te la tine. Atâta vei înainta în bine câtă silinţă îţi vei da.

Reculegerea cugetului
Cartea a II-a, Poveţe pentru luminarea lăuntrică, Capitolul I

1. *Împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru* (*Lc* 17, 21), zice Domnul. Întoarce-te din toată inima la Domnul, părăseşte lumea aceasta păcătoasă şi sufletul tău va afla odihna. Învaţă să nu pui preţ pe lucrurile exterioare şi îmbrăţişează cele lăuntrice şi vei vedea împărăţia lui Dumnezeu venind întru tine. Căci împărăţia lui Dumnezeu este *pace şi bucurie în Duhul Sfânt* (*Rom* 15, 17), şi de ea nu vor avea parte nelegiuiţii. Va veni la tine Cristos arătându-ţi mângâierea sa, dacă pe dinăuntru îi vei pregăti o locuinţă vrednică. *Toată slava şi frumuseţea lui e lăuntrică* (*Ps* 44, 14), şi acolo Cristos cercetează deseori pe omul adunat înlăuntrul său, îi dă plăcută mângâiere, pace din belşug şi minunata sa prietenie.

2. Aşadar, suflete credincios, pregăteşte-ţi inima pentru acest mire, ca să binevoiască a veni şi a sălăşlui întrînsa. El doar spune aşa: *Dacă mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul meu şi vom veni şi ne vom face locuinţa la el* (*In* 14, 23). Aşadar, fă loc lui Cristos şi împiedică intrarea tuturor celorlalte făpturi. Având-ul pe Cristos, eşti bogat şi-ţi ajunge. El va fi purtătorul tău de grijă şi păzitorul credincios a toate, în aşa fel încât să nu mai ai trebuinţă de a-ţi pune nădejdea în oameni. Căci oamenii se schimbă cu uşurinţă şi te lasă curând; în schimb, *Cristos rămâne în veci* (*In* 12,

34) şi sprijinul lui stă neclintit, până la sfârşit.

3. Nu se cuvine să-ți pui mare încredere într-un om slab şi muritor, oricât de folositor şi scump ți-ar fi; nici nu trebuie să te mâhneşti prea mult, dacă se întâmplă să te duşmănească şi să ți se împotrivească! Cei care astăzi țin cu tine, mâine pot fi împotriva ta, şi dimpotrivă, căci asemenea sunt schimbători ca vânturile. Pune-ți toată încrederea în Dumnezeu şi El să fie toată frica şi dragostea ta. El se va îngriji de tine şi va face cum e mai bine. *Nu aici ai locuință statornică* (*Evr* 13, 14) şi oriunde te vei afla eşti străin şi călător; la fel, niciodată nu vei avea odihnă dacă nu vei fi strâns unit cu Cristos.

4. Ce cauți împrejurul tău, de vreme ce nu este acesta locul odihnei tale? *Locuința ta trebuie să fie în cele cereşti* (2 *Cor* 5, 2) şi toate cele pământeşti să le priveşti din treacăt. Toate trec, şi tu împreună cu ele. Caută să nu te lipeşti de nimic, ca nu cumva să rămâi prins şi să te pierzi. Gândul tău să fie la Cel preaînalt, iar rugăciunea ta să se îndrepte necontenit spre Cristos. Dacă nu te pricepi să-ți înalți gândul la cele cereşti, opreşte-ți cugetul asupra patimii lui Isus Cristos şi rămâi bucuros în meditarea sfintelor lui răni. Căutându-ți adăpost în rănile şi nepreţuitele stigmate ale lui Isus, vei simți o mare mângâiere în mijlocul necazurilor şi dispreţul oamenilor te va atinge prea puțin, iar vorbele clevetitoare le vei suferi cu uşurință.

5. Cristos însuşi a fost dispreţuit de oameni în lumea aceasta şi părăsit de cunoscuții şi prietenii săi, tocmai în mijlocul batjocurilor. Cristos a voit să fie dispreţuit şi să sufere: cum ai mai cuteza să te plângi de ceva? Cristos a avut parte de duşmani şi defăimători şi tu vrei ca toți să-ți fie prieteni şi binefăcători! Cu ce ai dori să-ți fie încununată răbdarea, dacă nu ți se va întâmpla nimic împotriva voinței tale? Dacă nu vrei să suferi nimic, cum vrei să fii prietenul lui Cristos? Suferă deci cu Cristos şi pentru Cristos, dacă vrei să domneşti împreună cu dânsul.

6. Dacă ai fi pătruns cu gândul, o dată măcar, pe deplin, înlăuntrul lui Cristos şi ai fi gustat câtuşi de puțin din dragostea lui înflăcărată, nu te-ai mai sinchisi de fel de plăcerea sau neplăcerea ta, ci, dimpotrivă, te-ai bucura de batjocura îndurată, deoarece dragostea lui Isus face omul să se lepede de sine. Cel ce iubeşte pe Isus şi îndrăgeşte adevărul, omul cu adevărat lăuntric şi liber de poftele neorânduite, poate să se întoarcă cu uşurință la Dumnezeu şi să se înalțe cu duhul mai presus de sine, aflând astfel linişte sufletească deplină.

7. Cel ce ştie să ia lucrurile aşa cum sunt, nu după cum se spune, sau după cum sunt prețuite îndeobşte, acela cu adevărat este înțelept şi învățătura lui vine nu de la oameni, ci de la Dumnezeu. Cel care ştie să ducă o viață lăuntrică şi să nu pună mare preț pe lucrurile exterioare, nu caută un anumit loc şi nu aşteaptă timpuri deosebite pentru deprinderile sale de evlavie. Omul lăuntric se reculege cu uşurință, fiindcă niciodată nu se lasă cu totul în voia celor ce-l înconjoară. Pe el nu-l împiedică nici munca exterioară, nici îndeletnicirea adesea trebuincioasă, ci după cum vin lucrurile, aşa se dă după ele. Sufletul bine orânduit în sine nu ia în seamă purtarea obişnuită şi nebunatică a oamenilor. Omul se împiedică şi se risipeşte în afară, în măsura în care pune preț pe cele din afară.

8. Dacă ai fi aşa cum ar trebui să fii, bun şi curat la inimă, toate ar fi spre binele şi propăşirea ta. Nefiind pe deplin mort pentru poftele tale, nedezlipit încă de cele pământeşti, multe lucruri nu-ți sunt pe plac şi adesea te tulbură. Nimic nu pătează şi zăpăceşte atât de mult inima omului ca iubirea neorânduită față de creaturi. Dacă ai înceta să pui preț pe mângâierile exterioare, te-ai putea desfăta de cele cereşti şi ai simți mai des bucuriile sufleteşti.

Supunerea smerită
Cartea a II-a, Povețe pentru luminarea lăuntrică, Capitolul II

1. Să-ți pese prea puțin cine ține cu tine şi cine este împotriva ta, ci caută şi fă în aşa fel ca Dumnezeu să fie cu tine în tot ceea ce faci. Să ai conştiința curată şi Dumnezeu bine te va apăra. Într-adevăr, cel pe care Dumnezeu vrea să-l ajute nu va putea fi atins de răutatea nimănui. Dacă vei şti să taci şi să înduri fără crâcnire, vei simți neîndoielnic ajutorul Domnului. El ştie când şi cum să te scape, şi tocmai de aceea lasă-te fără grijă în voia lui. Ajutorul şi scăparea din orice încurcături sunt toate în mâna lui Dumnezeu. Adeseori, pentru a ne păstra mai bine în smerenie, este de cel mai mare folos ca alții să ne cunoască metehnele şi cusururile şi să ne dojenească pentru ele.

2. Când omul se smereşte pentru lipsurile şi scăderile sale, el împacă fără greutate pe alții şi-i mulțumeşte lesne pe cei care sunt supărați pe dânsul. Pe cel smerit Dumnezeu îl ocroteşte şi-l scapă, îl iubeşte şi-l mângâie; Domnul se apleacă către cel smerit; celui smerit îi dă har îmbelşugat şi, după încercările înjosirii, îl înalță la adevărata mărire. Celui smerit îi descoperă tainele sale, îl cheamă şi-l ridică cu blândețe la sine. Cel smerit trăieşte în pace chiar şi când a suferit batjocura, deoarece îşi pune încrederea în Dumnezeu, nu în lume. Să nu-ți închipui că ai propăşit cumva pe calea binelui atâta timp cât nu ştii să te socoteşti pe tine însuți mai prejos decât toți ceilalți.

Omul bun şi paşnic
Cartea a II-a, Povețe pentru luminarea lăuntrică, Capitolul III

1. Mai înainte de orice, păstrează-ți cumpătul şi pacea sufletului: mai apoi, vei fi în stare să dăruieşti pacea şi celor din jurul tău. Mai de ispravă este omul iubitor de pace decât cel având temeinică ştiință de carte. Omul robit patimilor, până şi binele îl trage înspre rău, şi lesne dă crezare celor rele. Omul bun şi paşnic pe toate le întoarce spre bine. Cel ce trăieşte cu statornicie în pace nu gândeşte rău despre nimeni; spre deosebire de acesta, omul răscolit de nemulțumire e ros necontenit de bănuială şi neîncredere; nu numai că el însuşi nu se bucură de pace, dar nu dă pace nimănui. Tot mereu spune ceea ce nu ar trebui spus şi uită să facă ceea ce, pentru binele lui cel mai mare, s-ar cuveni făcut. Ține într-una socoteala celor ce ar trebui făcute de ceilalți, trecând în schimb cu vederea ceea ce ar avea, în primul rând, el însuşi datoria să facă. Râvna propăşirii s-o ai, deci, mai întâi pentru sufletul tău; abia după aceea, cu deplin temei, pentru aproapele tău.

2. Ştii bine să găseşti dezvinovățiri ca să pui într-o lumină cât mai bună faptele tale: în schimb de dezvinovățirile altora nici nu vrei să auzi. Mai drept ar fi pe tine să te învinovățeşti, iar pe fratele tău să-l ierți şi să-l dezvinovățeşti. Dacă vrei să fii iertat, iartă şi tu metehnele şi cusururile altora. Dă-ți seama cât eşti de departe de adevărata smerenie şi dragoste, care nu se mânie şi nu se amărăşte decât numai pentru sine. Nu-i nici o ispravă să te porți frumos cu cei buni şi cu cei blânzi; tuturor le sunt pe plac asemenea oameni, căci fiecare îşi iubeşte pacea şi îndrăgeşte cu precădere pe cei cu care împărtăşeşte vederi asemănătoare; un mare har şi o faptă de bărbăție vrednică de toată lauda este, în schimb, să poți trăi în bună pace cu oameni aprigi şi răi, cu cei neascultători, cu cei ce ni se aşează mereu de-a curmezişul.

3. Sunt unii care îşi văd de treburile lor în bună pace şi lasă totodată şi pe ceilalți în pace. Şi mai sunt şi din aceia care nici nu se bucură de pace, nici nu dau pace altora; aceştia sunt o povară pentru ceilalți, şi, mai mult încă, o povară grea pentru ei înşişi. Mai sunt însă şi aceia care ştiu să-şi vadă de ale lor în pace, străduindu-se în acelaşi timp să aducă şi celorlalți pacea. Într-adevăr, toată pacea de care ne-am putea bucura în această viață sărmană stă mai curând într-o smerită răbdare a celor potrivnice nouă decât în ocolirea piedicilor ce ni s-ar ivi în cale. Cel care ştie mai bine să rabde se va bucura de pace mai mare. Biruindu-se pe sine, el este domn asupra lumii: e prietenul lui Cristos şi moştenitorul cerului.

Puritatea inimii şi simplitatea intenției
Cartea a II-a, Povețe pentru luminarea lăuntrică, Capitolul IV

1. Două sunt aripile care-l înalță pe om mai presus de cele pământeşti: simplitatea şi puritatea: simplitate în intenții şi puritate în dragoste. Simplitatea îl caută pe Dumnezeu, puritatea îl află şi îl gustă. Săvârşirea faptelor bune nu te va putea stânjeni niciodată, dacă înlăuntrul tău vei fi neatârnat, liber de patimi neorânduite. Dacă ținta ultimă a faptelor tale va fi numai şi numai voința lui Dumnezeu şi folosul aproapelui, te vei bucura de adevărata libertate a spiritului. Căci dacă inima ta ar fi dreaptă şi curată, nici o făptură n-ar fi pentru tine altceva decât oglinda curată a vieții, o carte deschisă, vorbindu-ți despre sfintele învățături. Într-adevăr, nu-i pe lume făptură atât de mică ori neînsemnată care să nu fie, în felul ei, o icoană vie a bunătății lui Dumnezeu.

2. Dacă ai fi bun şi curat la suflet, ai vedea limpede totul şi ai putea înțelege toate tâlcurile şi tot rostul pe deplin. Inima curată pătrunde cerul şi iadul. După cum e sufletul omului, la fel e şi judecata lui despre cele din afară. Dacă lumea aceasta cunoaşte vreo bucurie, aceasta-i comoara din inima omului curat la suflet. Dacă lumea cunoaşte

amărăciune şi strâmtorare, izvorul lor cel mai sigur îl vei găsi în conştiinţa împovărată. Aşa cum fierul pus în para flăcărilor îşi leapădă rugina şi se face una cu focul, la fel şi omul se încredinţează cu totul lui Dumnezeu, se dezbracă de orice lâncezeală şi renaşte ca un om nou.

3. E de ajuns ca cineva să înceapă a se lăsa în voia moleşirii, ca cea mai neînsemnată strădanie să i se pară lucru nesuferit: sufletul, atunci, începe să umble bucuros după alinările din afară. În schimb, de îndată ce omul pune bărbăteşte mâna să se înfrângă pe sine, păşind cu hotărâre pe cărarea ce duce spre Dumnezeu, tot ceea ce mai înainte i se părea povară grea devine lucru fără însemnătate.

Părerea noastră despre noi înşine
Cartea a II-a, Poveţe pentru luminarea lăuntrică, Capitolul V

1. Nu ne putem prea mult încrede în noi înşine, căci foarte adeseori ne lipseşte harul şi dreapta judecată. Nu suntem înzestraţi decât cu un dram de lumină, şi pe acesta cu uşurinţă îl pierdem prin lenevire. Ba se întâmplă des ca nici măcar să nu ne dăm seama că, pe dinăuntru, judecata noastră este oarbă. Nu o dată greşim, iar dezvinovăţindu-ne, greşim şi mai mult, încă. Ceea ce ne mână este câte o pornire pătimaşă, dar ne închipuim că suntem însufleţiţi de râvnă. Mustrăm fără cruţare orice scădere, cât de mică, a altora, dar metehnele noastre mari le trecem uşor cu vederea. Băgăm neîntârziat de seamă şi ţinem socoteala tuturor lucrurilor neplăcute pe care trebuie să le îndurăm din partea celorlalţi; în schimb, nu ne gândim de fel la tot ceea ce alţii au de îndurat de la noi. Omul care s-ar judeca pe sine însuşi sincer şi fără părtinire n-ar găsi nimic de judecat şi osândit la ceilalţi.

2. Omul recules asupra propriului său suflet pune înaintea oricăror alte griji grija propăşirii sale lăuntrice: purtându-şi astfel, neobosit, de grijă, el trece mult mai uşor peste cusururile celorlalţi. Nu te vei putea reculege în spiritul evlaviei mai înainte de a fi învăţat să păstrezi tăcerea despre toate cele ce nu te privesc, mai înainte de a-ţi cerceta cugetul şi pe tine însuţi în adâncime. Dacă te reculegi adânc întru tine, gândindu-te la Dumnezeu, puţin o să-ţi pese de tot ce se petrece în afară. Unde eşti tu oare, atunci când nu stai faţă în faţă cu tine însuţi? Şi după ce ai alergat încotro ai poftit, spune-mi, cu ce te-ai pricopsit oare de pe urma faptului că ai dat uitării plivirea de metehne a sufletului tău? Dacă vrei cu adevărat să te bucuri de pace şi reculegere deplină întru Domnul, trebuie, mai înainte de orice, să dai toate celelalte uitării, ca, faţă în faţă cu tine însuţi, să te poţi cerceta singur, în adâncime.

3. Vei propăşi cel mai mult în virtute dacă te vei lepăda de toate grijile acestei lumi. Dimpotrivă, vei întâmpina cele mai grele piedici în calea propăşirii tale dacă vei purta de grijă celor lumeşti. Înaintea ta nimic să nu fie mai presus de măreţia, frumuseţea şi plăcerea lui Dumnezeu. Orice alinare venită din partea făpturilor socoteşte-o nălucire zadarnică. Un suflet care-l iubeşte pe Dumnezeu se leapădă de toate pentru Dumnezeu. Singur Dumnezeu, cel veşnic, nemărginit şi a toate împlinitor să fie mângâierea sufletului şi adevărata bucurie a inimii tale.

Bucuria conştiinţei curate
Cartea a II-a, Poveţe pentru luminarea lăuntrică, Capitolul VI

1. Lauda omului bun e mărturia conştiinţei sale. De vei avea conştiinţa curată, întotdeauna vei avea parte de bucurie. O conştiinţă curată poate purta sarcini cât de grele, şi mulţumirea şi-o poate păstra, bucuroasă, până şi în mijlocul amărăciunilor. O conştiinţă încărcată e însă pururi temătoare şi frământată. Dacă inima ta nu cunoaşte pricină de mustrare, te vei putea bucura în tihnă şi pace de odihnă. Nu te bucura decât de faptele bune pe care le-ai putut săvârşi. Cei ce săvârşesc răul nu gustă niciodată adevărata bucurie şi nici de pacea lăuntrică nu au parte, căci astfel zice Domnul: *Nu-i pace pentru cei nelegiuiţi* (*Is* 57, 21). Şi chiar dacă unii ca aceştia ar zice: "suntem pe pace, nici un rău nu ne poate atinge; cine ar îndrăzni să ne aducă vreo vătămare?" - nu da crezare spuselor lor: mânia lui Dumnezeu va izbucni cum nici nu gândesc, faptele lor se vor face una cu pământul, iar toate cugetările lor vor fi spulberate.

2. Nu-i greu pentru cel care iubeşte să se *laude cu necazurile sale* (*Rom* 5, 3); astfel de laudă înseamnă *laudă în crucea Domnului* (*Gal* 6, 14). Scurtă este lauda dată şi primită de la oameni. Slava lumii acesteia este mereu

însoțită până la urmă de amărăciune. Slava oamenilor buni stă în conştiința lor, nu în gura oamenilor. Bucuria celor drepți vine de la Dumnezeu şi îşi are temeiul în Dumnezeu, căci se veselesc pentru adevăr. Cel ce doreşte mărirea veşnică şi adevărată se sinchiseşte prea puțin de slava lumii acesteia trecătoare. Iar cel ce umblă după mărirea celor trecătoare şi nu ştie să dispreţuiască deşertăciunea mai greu se va lăsa convins să se apropie cu dragoste de cele cereşti. Mare e liniştea şi pacea domnind în sufletul celui căruia nu-i pasă nici de laude, nici de ocări.

3. Puțin îi trebuie ca să mulțumească, şi uşor se resemnează cel cu conştiința curată. Nu devine omul cu nimic mai sfânt dacă e copleşit de laude; şi cu nimic nu-l pot înjosi ponegririle şi cuvintele de ocară. Fiecare este ceea ce este; oricâte vorbe s-ar vântura despre tine, ele nu te vor face nici mai răsărit, nici mai puțin răsărit decât cum eşti de fapt în ochii lui Dumnezeu. Dacă gândul îți stă la ceea ce eşti cu adevărat înaintea sufletului tău, nu are cum să-ți pese de ceea ce zic oamenii despre tine. *Omul vede în față, Dumnezeu vede în inimă* (1 *Reg* 16, 7). Oamenii urmăresc cu ochiul fapta ce se vede, Dumnezeu, dimpotrivă, cumpăneşte gândul care nu se vede. A face binele neabătut şi a nu pune prea mare preț pe sine, acestea sunt semnele unui suflet cu adevărat smerit. A nu tânji după mângâierea nici unei făpturi e semn de mare puritate şi încredere lăuntrică.

4. Neîndoielnic, cel ce nu aşteaptă de la oameni nici un fel de mărturie şi îndreptățire pentru sine s-a încredințat cu totul în mâna lui Dumnezeu. *Că nu cel ce se laudă pe sine este ales*, spune Apostolul Pavel, *ci acela pe care Domnul îl laudă* (2 *Cor* 10, 18). A duce împreună cu Dumnezeu o viață lăuntrică, a nu fi legat pe din afară de nici o altă iubire, aceasta este starea adevărată a omului trăind în reculegere şi pace.

Iubirea lui Isus mai presus de orice
Cartea a II-a, Povețe pentru luminarea lăuntrică, Capitolul VII

1. Fericit cel ce înțelege ce înseamnă iubirea lui Isus şi lepădarea de sine din dragoste pentru Isus. Orice altă iubire trebuie lepădată din dragoste pentru cel iubit, căci Isus doreşte să fie îndrăgit mai presus de toate făpturile. Dragostea făpturii este înşelătoare şi nestatornică; dragostea lui Isus este statornică şi pururi credincioasă. Cel ce îşi lipeşte inima de făptură va cădea cu tot ceea ce este supus căderii; cel ce îmbrățişează pe Isus va fi întărit pentru totdeauna. Pe Isus îndrăgeşte-l, El să-ți fie prieten, căci, chiar atunci când toți te-ar părăsi, el va rămâne alături de tine, să te scape de la pieire. Crede-mă, va veni ziua când, vrând-nevrând, va trebui să te desparți de toți şi de toate.

2. Stai cât mai aproape de Isus în viață şi la moarte, încrede-te în făgăduințele lui, căci El singur - atunci când toți te-ar lăsa de izbelişte - va fi în măsură să te ajute. Iubitul tău nu poate suferi să aibă de împărțit iubirea cu nimeni: El singur vrea să fie stăpânul inimii tale şi, asemenea unui rege, să domnească pe tronul sufletului tău. Dacă ai şti să te desprinzi temeinic de orice făptură, Isus ar veni fără îndoială să sălăşluiască în sufletul tău, ca la El acasă. Aproape tot ceea ce pierzi vei regăsi în Isus: în El vei afla răscumpărare pentru tot ceea ce - în afara lui - ai fi putut afla, urmând nădejdile omeneşti. Nu-ți căuta sprijinul şi reazemul în trestii clătinate de vânt, căci *tot trupul e ca iarba, şi toată mărirea lui ca floarea ierbii cade* (*Is* 40, 6).

3. Degrabă vei fi dezamăgit dacă stai cu privirea ațintită la arătarea din afară a lucrurilor omeneşti. Căutând mângâiere şi folos de la făpturi, de cele mai multe ori te alegi numai cu pagubă. Dacă, în schimb, în toate vei căuta pe Isus, pe Isus îl vei găsi cu adevărat; dacă pe tine însuți te vei căuta, fără îndoială că pe tine însuți te vei găsi, dar în pagubă. Într-adevăr, cel ce-l ocoleşte pe Isus, departe de a se îmbogăți, se vatămă pe sine, ba îşi face un rău mai mare decât i-ar putea aduce lumea întreagă şi toți duşmanii laolaltă.

Bunătatea prieteniei lui Isus
Cartea a II-a, Povețe pentru luminarea lăuntrică, Capitolul VIII

1. Când Isus e lângă tine, totu-i bine, nimic nu pare prea greu; când Isus lipseşte, totul devine duşmănos. Când glasul lui Isus nu răsună în suflet, orice mângâiere e nălucire; când Isus rosteşte chiar şi numai un singur cuvânt, sufletul simte o mare alinare. Nu oare de aceea Maria Magdalena s-a sculat în picioare din locul unde stătea şi plângea, de îndată ce Marta a vestit-o: *Învățătorul e aici şi te cheamă* (*In* 11, 28)? Fericită clipa când Isus soseşte să

cheme sufletul omului de la lacrimi la bucurie! Cât de searbăd şi amar e totul când Isus e departe! Ce nebunie şi ce zădărnicie să-ți doreşti orice în afara lui Isus! Într-adevăr, pagubă mai mare n-ar fi, chiar dacă ai pierde întreaga lume.

2. Căci ce-ar putea, la urma urmei, să-ți aducă în dar lumea aceasta, în lipsa lui Isus? A fi fără Isus e chin de iad; a fi cu Isus împreună e un dulce paradis. Cât timp Isus este cu tine, nici un potrivnic nu va putea să-ți aducă nici cea mai mică atingere. Cel ce găseşte pe Isus, află o comoară minunată, mai mult chiar: lucrul cel mai de preț de pe lume; cel ce pierde pe Isus, pierde nemăsurat de mult, mai mult, de netăgăduit, decât lumea întreagă. În cea mai lucie dintre sărăcii se află sufletul străin de Isus; cel mai bogat om de pe lume e cel care se bucură de Isus în toate zilele vieții sale.

3. Mare destoinicie să ştii să-l ai mereu pe Isus aproape, mare înțelepciune să ştii să nu-l înstrăinezi de la tine. Fii smerit şi iubitor de pace şi Isus va fi mereu cu tine. Fii evlavios şi blând şi Isus va sta veşnic alături de tine. Uşor poți alunga pe Isus şi, astfel făcând, să-i pierzi harul, atunci când inima te împinge spre lunecuşul lucrurilor din afară. Dar, te întreb, dacă Isus va fi înstrăinat de tine şi îl vei pierde, la cine oare vei alerga, la ce prieten vei putea căuta şi afla înțelegere? Fără căldura unei prietenii, nimeni nu se poate bucura de mulțumire în viață; dar dacă nu Isus va fi pentru tine prietenul cel mai bun, vei fi cuprins până la urmă de alean şi de amărăciune. Ar fi, aşadar, nesăbuit să te încrezi în altcineva, în orice altă făptură să-ți cauți fericirea. Mai curând lumea întreagă să ți-o pui împotrivă, decât să aduci jignire Domnului Isus. Din toți cei ce îți sunt dragi, Isus să fie aşadar cel mai drag, singurul şi cel mai scump inimii tale.

4. Iubeşte pe toți oamenii pentru Isus; pe Isus, însă, iubeşte-l pentru sine. Isus singur se cuvine iubit într-un chip aparte, căci e singurul bun şi credincios, mai presus decât tot ce ți-ar putea dărui vreo altă prietenie. Pentru Isus şi în Isus să-ți fie dragi nu numai toți ceilalți prieteni, dar şi duşmanii; pentru toți roagă-te, ca toți oamenii să-l poată cunoaşte şi iubi la rândul lor. Nu tânji să fii drag oamenilor şi încondeiat cu vorbele lor de laudă: iubirea şi lauda se cuvin lui Dumnezeu, şi nimeni nu i se poate asemăna în vreun fel în această privință. Nu dori să fii cel dintâi în inima nimănui, nici nu da în inima ta întâietate nimănui; Isus mai presus de orice să fie stăpânul inimii tale, ca şi al inimii tuturor oamenilor de bine.

5. Fii curat şi liber în sufletul tău, scutură orice piedică din partea făpturilor. Se cuvine să te lepezi de toate şi, cu inima curată, să te dăruieşti lui Dumnezeu, dacă doreşti cu adevărat să *guşti cât de bun este Domnul* (*Ps* 33, 9). Dar nu vei ajunge niciodată aici, dacă nu te vei lăsa călăuzit în voie de harul dumnezeiesc, părăsind şi lepădând totul, ca, de unul singur, să te poți uni cu Dumnezeu singur. În clipa când harul lui Dumnezeu coboară asupra sufletului, omul devine puternic în toate privințele; dimpotrivă, când harul încetează să-l oblăduească, omul devine şubred şi sărman şi, astfel, cade pradă uşoară tuturor urgisirilor. În astfel de împrejurare nu deznădăjdui însă şi nu-ți pierde cumpătul, ci îmbrățişează cu seninătate voința lui Dumnezeu înfruntând clipele amărăciunii, pentru mărirea lui Isus Cristos; căci după viforul iernii vine vara, după noapte, lumina zilei şi după furtună, vreme bună.

Când sufletul e văduvit de orice mângâiere
Cartea a II-a, Povețe pentru luminarea lăuntrică, Capitolul IX

1. Nu-i greu să dispreţuieşti mângâierile oamenilor, cât timp te bucuri de alinarea lui Dumnezeu. Dar neasemuit de greu este să înduri lipsa alinărilor omeneşti, fiind, totodată, lipsit de mângâierile lui Dumnezeu; şi să poți suferi această însingurare a inimii pentru mărirea lui Dumnezeu, fără a te căuta pe tine însuți în nimic, fără a te gândi la ceea ce ți s-ar putea cuveni de fapt. Nici o mirare că sufletul se veseleşte şi gustă din dulceața evlaviei în clipele când harul coboară asupra lui ca să-l lumineze. Toți şi-ar dori asemenea clipe. Plăcut e să înaintezi purtat pe umeri de harul lui Dumnezeu. De ce ne-am mira că povara nu apasă pe grumazul celui dus, ca pe aripi, de mâinile unei călăuze atotputernice?

2. Bucuroşi ne grăbim la orice dezmierdare: dar cât de greu ne vine să ne lepădăm de noi înşine! Sfântul Martir Laurențiu a biruit lumea cu ai ei slujitori, căci tot ceea ce părea plăcut în ochii oamenilor, el a ştiut să dispreţuiască; iar de Sfântul Papă Sixt, la care ținea atât de mult, a ştiut, pentru dragostea lui Cristos, să se despartă cu toată resemnarea. Dragostea pentru Creator a biruit în el dragostea omenească: mucenicul a ales mai curând voința lui Dumnezeu decât mângâierea omenească. La fel şi tu, învață să te poți despărți de orice prieten apropiat şi drag, din

dragoste pentru Dumnezeu. Şi nu te lăsa copleşit de amărăciune dacă vreun prieten te părăseşte; doar ştii bine că, mai devreme sau mai târziu, vine clipa să ne despărţim cu toţii unii de alţii.

3. Lungă şi anevoioasă bătălie trebuie să ducă omul în sufletul său mai înainte de a învăţa să se biruie pe sine cu totul şi toată dragostea inimii să şi-o strămute la Dumnezeu. Când omul se reazemă doar pe sine, alunecă uşor spre ispita dezmierdării omeneşti. Dimpotrivă, cel ce iubeşte cu adevărat pe Cristos şi se străduieşte să-i urmeze virtuțile nu se încrede în asemenea mângâieri, nu umblă după dulceaţa ce alină simţurile, ci caută mai curând încercările aspre, fiind gata să îndure pentru Cristos povara unor cazne oricât de mari.

4. Atunci, aşadar, când Dumnezeu îţi dăruieşte clipe de mângâiere spirituală, primeşte-le cu rugăciuni de mulţumire, şi nu uita că ele sunt darul Domnului, nicidecum lucruri datorate ţie pentru vreuna din vredniciile tale. Nu te semeţi, nu te bucura peste măsură şi nu te încrede cu nesăbuinţă în tine; dimpotrivă, fii cu atât mai umil, având în vedere tocmai darul primit; ba fii mai grijuliu încă, mai temător pentru toate faptele tale, căci ceasul acela dulce trece repede, iar ispita se va ivi din nou în cale. Când timpul mângâierii lăuntrice a trecut, nu te lăsa cuprins de deznădejde, ci, cu smerenie şi răbdare, aşteaptă cercetarea cerească; căci Dumnezeu, cum bine ştii, are puterea să-ţi dăruiască oricând alinare încă şi mai mare. Aceasta nu-i o noutate care să surprindă pe cei deprinşi cu căile Domnului: astfel de cumpănă e lucru obişnuit, binecunoscut sfinţilor mari, ca şi profeţilor din vechime.

5. Iată de ce, primind harul Domnului, bine spunea psalmistul: *Întru prisosinţa mea mi-am zis: nu mă voi clătina în veci* (*Ps* 29, 7, 9, 11, 12). Iar când acelaşi har se depărta, ceea ce simţea el în sufletul lui îl făcea să zică: *Ţi-ai întors faţa de la mine şi m-am tulburat*. Dar în această tulburare, departe de a se lăsa pradă deznădejdii, îşi ridica neîntârziat glasul la Domnul şi se ruga: *Către tine, Doamne, voi striga şi Dumnezeului meu mă voi ruga*. Ca mai apoi, culegând rodul rugăciunii, să mărturisească că rugăciunea i-a fost ascultată: *Auzit-a Domnul şi s-a milostivit de mine; Domnul a fost ajutorul meu*. Cum anume? *Ai întors plângerea mea* - spune tot el - *spre bucurie şi m-ai încins cu brâul veseliei*. Dacă aşa s-a întâmplat cu sfinţii cei mari, nu e cazul să ne pierdem nădejdea, noi cei şubrezi şi sărmani: dacă sufletul nostru este când înflăcărat de râvnă, când cuprins de lâncezeală şi răceală, fapt este că spiritul lui Dumnezeu vine şi se depărtează de noi după cum îi este placul şi vrerea. Tocmai de aceea, fericitul Iov zice: *Începi să-l cercetezi încă din zorii zilei, ca neîntârziat să-l pui la încercare* (*Iov* 7, 18).

6. În ce anume mi-aş putea pune întreaga nădejde, în cine, aşadar, s-ar cuveni să am toată încrederea, dacă nu în milostivirea neţărmurită şi fără de pereche a lui Dumnezeu, în necuprinsa făgăduinţă a harului ceresc? Căci chiar dacă aş avea mereu prin preajma mea numai oameni buni, fraţi evlavioşi, prieteni credincioşi; chiar de-aş ţine în mâini numai şi numai cărţi sfinte şi scrieri preafrumoase; chiar de-aş fi înconjurat într-una de dulci cântări şi imnuri - acestea toate nu mi-ar ajuta prea mult, neavând cum să-mi îndestuleze sufletul, dacă harul dumnezeiesc m-ar părăsi, lăsându-mă însingurat, în toată sărăcia fiinţei mele. Dacă acestea s-ar întâmpla, nu este alt leac şi altă tămăduire decât răbdarea şi lăsarea deplină în voia lui Dumnezeu.

7. N-am întâlnit niciodată suflet credincios şi evlavios care să nu fi avut de suferit, măcar din când în când, de seceta harului dumnezeiesc, sau care să nu fi resimţit cumva o răcire şi o scădere a râvnei sale. N-a fost sfânt atât de înălţat şi luminat de Domnul care - mai înainte sau mai târziu - să nu fi fost supus urgisirilor ispitei. Într-adevăr, nu este vrednic să-şi înalţe privirea la Dumnezeu cel care, pentru Dumnezeu, n-a fost cercetat prin amărăciuni de tot felul. De obicei, ispita prevesteşte, ca un semn, ivirea mângâierii ce urmează. Căci sufletelor încercate în ispite le-a fost făgăduită alinarea cerească. *Celui ce va birui* - zice sfânta carte - *îi voi da să se înfrupte din pomul vieţii* (*Apoc* 2, 7).

8. Mângâierea dumnezeiască e dată de sus ca omul să prindă puteri noi şi să poată înfrunta urgisirile ce i se pun împotrivă. Ispita urmează, îndeobşte, ca omul să nu se semeţească cu faptele sale bune. Căci diavolul nu doarme, iar trupul încă nu-i mort şi răstignit cu desăvârşire; iată de ce nu înceta niciodată să te pregăteşti pentru luptă, căci iată, la dreapta şi la stânga ta, duşmani ce nu cunosc odihna stau pururi la pândă.

Recunoştinţă pentru harul lui Dumnezeu
Cartea a II-a, Poveţe pentru luminarea lăuntrică, Capitolul X

1. Pentru ce cauţi odihna şi tihna, când te ştii născut pentru muncă? Fii pregătit mai curând să rabzi decât să primeşti mângâiere, mai degrabă gata să-ţi duci crucea, decât să te veseleşti. Care dintre oamenii veacului nu ar primi

bucuros mângâierea şi dezmierdările spirituale, dacă s-ar putea înfrupta din ele la tot pasul? Căci alinările acestea depăşesc orice desfătare şi plăcere trupească. Într-adevăr, toate plăcerile lumii sunt fie deşarte, fie ruşinoase. Plăcerile spiritului sunt, dimpotrivă, dulci şi curate, izvorâte din sfintele virtuți răsădite de Dumnezeu în sufletele fără de prihană. Numai că nu stă în puterea omului să guste necurmat, după voie, din aceste mângâieri dumnezeieşti, căci clipa ispitei niciodată nu întârzie să se arate din nou.

2. Ceea ce împiedică mult sufletul să fie vizitat de Dumnezeu este falsa libertate a minții omeneşti şi o prea mare încredere în sine. Dumnezeu face bine când dă omului harul mângâierii sale; omul, în ceea ce-l priveşte, face rău atunci când nu-i arată lui Dumnezeu toată recunoştința pentru binefacerea primită. Iată şi de ce nu pot rodi în noi toate comorile harului dumnezeiesc, căci, arătându-ne nerecunoscători față de cel ce ni le dă, uităm să le întoarcem, în prinos de mulțumire, izvorului de unde s-au revărsat asupra noastră. Întotdeauna darul se dă celui ce-şi arată, cuviincios, recunoştința; iar celui ce se semețeşte nu i se dă în dar ceea ce sufletul smerit primeşte.

3. La ce mi-ar folosi mângâierile, dacă mi-ar văduvi inima de căință? Nu-mi doresc nici cugetări înalte, dacă e vorba ca ele să mă ducă la înfumurare. Căci nu tot ce e înalt este şi sfânt, nu tot ce-i dulce e şi bun, nu orice dorință încolțită în inimă este curată, nu tot ce ni se pare scump este şi plăcut lui Dumnezeu. Primesc bucuros harul care mă face mai smerit, mai grijuliu cu mine însumi, mai gata a mă lepăda cu totul de mine. Deprins cu dărniciile harului dumnezeiesc - dar învățat totodată şi cu amărăciunile secetei sufleteşti, ori de câte ori harul se ridică - omul nu va îndrăzni să-şi însuşească vreo bunătate, ci mai degrabă se va socoti pe sine sărman, nepricopsit şi gol. *Dă lui Dumnezeu ceea ce este al lui Dumnezeu* (*Mt* 22, 21), iar ție ce este al tău: cu alte cuvinte, prinos de mulțumire Domnului pentru darurile sale, iar ție însuți, pentru păcat, osânda cuvenită păcatului.

4. *Aşează-te mereu pe tine la locul cel mai de jos* (*Lc* 14, 10), şi ți se va da ție cel mai de sus: căci nimic din ce stă sus nu-i lipsit de temelie jos. Sfinții cei mai mari înaintea lui Dumnezeu, în propriii lor ochi, dimpotrivă, se simt cei mai mici; şi cu cât mai slăviți sunt prin har, cu atât mai smeriți sunt întru sine: n-au cum să fie plini de adevăr şi de cerească mărire cei ce râvnesc la nălucile proslăvirii deşarte; cei ce se sprijină pe Dumnezeu ca pe o temelie puternică n-au cum să se mândrească în sine. Şi întrucât lui Dumnezeu ei îi aduc prinos pentru tot binele primit, *nu umblă să primească proslăvire unul de la altul, ci slava care vine de la unicul Dumnezeu*, pe aceea o caută (*In* 5, 44); mai presus de orice, ei doresc din inimă ca, în sine şi în sfinții săi, Domnul să fie lăudat: acesta e țelul spre care gândul lor, neabătut, se îndreaptă.

5. Fii, aşadar, recunoscător pentru binele cel mai mic, şi binele cel mai mare va veni să te răsplătească. Lucrurile ce ți se par mici să fie pentru tine cele mai mari cu putință, iar cele ce par neînsemnate să fie pentru tine cele mai alese daruri. Ținând seama cât de mare este Cel care dăruieşte, nimic din ceea ce ni se dă nu poate fi neînsemnat, nimic din ceea ce ni se dă nu poate avea preț prea mic. Şi chiar de ne-ar da pedepsire şi pălmuire, recunoştință i se datorează, căci tot ceea ce Domnul îngăduie să ni se întâmple, spre mântuirea noastră e îngăduit să se întâmple. Iată de ce, acela care ține să nu piardă harul Domnului să ştie să fie recunoscător pentru cele primite şi răbdător când, dimpotrivă, cele date i se iau. Să stăruie în rugăciune, ca harul, în cele din urmă, să se reîntoarcă; să stea cu smerenie de veghe, ca darul revărsat asupra lui să nu se piardă.

Puțini sunt iubitorii crucii lui Cristos
Cartea a II-a, Povețe pentru luminarea lăuntrică, Capitolul XI

1. Mulți sunt acum iubitorii împărăției lui Cristos din ceruri; puțini sunt însă gata, cu adevărat, să poarte pe umerii lor povara crucii. Mulți îşi doresc de la Isus alinare, puțini sunt cei ce vor să împartă cu El pătimirea; mai toți ar pofti să şadă cu El la masă, puțini doresc, în schimb, să se înfrâneze. Toți ar dori să se bucure cu Isus, puțini ar sări să rabde pentru El vreo cazna. Mulți nu pregetă să-l urmeze pe Isus până la frângerea pâinii, puțini cutează să meargă până la paharul pătimirii sale. Mulți îi proslăvesc din gură minunile, puțini sunt cei care să-şi însuşească, în fapt, ocara crucii. Mulți, în sfârşit, îl iubesc pe Isus atâta timp cât nu li se pune nimic împotrivă. Mulți îi aduc prinos de laudă şi îl binecuvântează cât timp îi simt în suflet dezmierdările. Dacă însă Isus se ascunde, ori îi părăseşte o clipă, încep să cârtească ori cad cu uşurință pradă deznădejdii.

2. Dimpotrivă, cei care-l iubesc pe Isus pentru El însuşi - nu pentru folosul mângâierii -, îl binecuvântează mereu, întocmai ca şi când s-ar bucura de cele mai mari desfătări, oricare ar fi amărăciunile şi strâmtorările în

mijlocul cărora s-ar afla. Şi chiar dacă Domnul n-ar binevoi să le mai dea niciodată mângâierea sa, ei totuşi l-ar lăuda pururi, gata mereu să-i aducă mulțumire.

3. O, dar ce nu poate iubirea de Isus Cristos atunci când e curată şi dezbrăcată de dragostea de sine, de gândul la propria ei tihnă! N-ar mai fi nimerit să li se spună simbriaşi celor care râvnesc doar la folosul mângâierii proprii? Şi oare nu se dovedesc mai curând iubitori de sine decât iubitori ai lui Cristos toți cei cu gândul la folosul şi dobânda alinărilor de sus? Unde se va găsi acel om care să vrea să-i slujească lui Dumnezeu neprecupețit şi fără plată?

4. Rară este desăvârşirea spiritului ce se dezrobeşte de toate. Cine, într-adevăr, ar putea spune că a întâlnit pe acel om cu sufletul descătuşat de orice poftă, cu totul dezbrăcat de legături față de orice făptură? Cutreierând pământul în lung şi în lat, nu vei afla lucru mai de preț decât asemenea nestemată. De şi-ar da omul toată avuția, nimic n-ar fi; de-ar face cea mai aspră pocăință, n-ar fi mare lucru; de şi-ar însuşi toată ştiința de carte, încă ar fi departe; chiar dacă ar avea în suflet multă virtute şi evlavie înflăcărată în inima sa, i-ar lipsi încă foarte mult: un singur lucru şi cel mai trebuincios între toate. Anume care? Să se dezbrace de toate, să se lepede de sine, să se scuture de orice legătură, să nu mai păstreze nici un dram de iubire de sine şi, după ce va fi făcut toate câte ştie că este dator să facă, să creadă că încă n-a făcut nimic.

5. Să nu facă nici un caz de ceea ce ar putea să pară mare şi vrednic de laudă, ci să se recunoască în adevăr drept o slugă netrebnică, după cuvântul Adevărului care zice: *Când veți face toate câte vi s-au poruncit, spuneți: slugi netrebnice suntem* (*Lc* 17, 10). Atunci abia spiritul omului va fi cu adevărat sărac şi gol şi va putea spune cu prorocul: *Singur şi sărac sunt eu* (*Ps* 24, 16). Dar nimeni totuşi nu-i mai bogat decât el, nimeni mai puternic, nimeni mai liber decât cel care a ştiut să se lepede de sine şi de toate, aşezându-se pe sine pe locul din urmă.

Calea regească a Sfintei Cruci
Cartea a II-a, Povețe pentru luminarea lăuntrică, Capitolul XII

1. Multora li se pare aspru cuvântul acesta: *Leapădă-te de tine, ia-ți crucea şi urmează-l pe Isus* (*Mt* 16, 24). Dar mult mai aspru totuşi va fi cuvântul celălalt, rostit în ziua de pe urmă: *Duceți-vă de la mine, blestemaților, în focul cel veşnic* (*Mt* 25, 41)! Cei ce ascultă acum şi urmează cu bucurie cuvântul crucii, nu se vor teme când vor răsuna cuvintele osândei veşnice. Acest semn, al crucii, va sta înălțat pe ceruri când Domnul va veni la judecată. Atunci toți ucenicii crucii, care şi-au orânduit viața după Cel Răstignit, nu vor avea a se teme de nimic, ci se vor apropia de Cristos-Judecătorul cu cea mai mare încredere.

2. Pentru ce, aşadar, te temi să iei crucea, calea însăşi care duce spre cer? În cruce este mântuirea, în cruce viața, în cruce ocrotirea împotriva vrăjmaşilor; în cruce izvorul dulcilor desfătări cereşti, în cruce tăria sufletului, bucuria spiritului, împlinirea virtuții, desăvârşirea sfințeniei. Nu este mântuire pentru suflet, nici nădejde de viață veşnică decât numai prin cruce. Ia-ți aşadar crucea şi urmează-l pe Isus, pe drumul vieții fără sfârşit. El a deschis calea, purtând pe umeri crucea, şi a murit răstignit pe ea pentru tine, ca, purtând aceeaşi povară şi tu, să râvneşti să mori la rândul tău pe cruce. *Căci dacă vom muri cu Cristos împreună, vom trăi împreună cu El* (*Rom* 6, 8). Şi dacă vei fi părtaş la patimile lui, din mărirea lui te vei împărtăşi.

3. Într-adevăr, iată că totul atârnă de cruce, totul stă în răstignire; şi nu alta este calea ce duce la viață şi la adevărata pace lăuntrică: sfânta cale a crucii şi a răstignirii zilnice. Poți colinda lumea întreagă, dacă vrei; poți căuta pretutindeni tot ce doreşti: nicăieri nu vei găsi o cărare mai înaltă pe sus, şi nici o potecă mai sigură pe jos, în afară de calea sfintei cruci. Rânduieşte şi aşează totul după cum vrei şi cum ți se pare mai bine: te vei convinge singur că pretutindeni pe lume trebuie, vrând-nevrând, să pătimeşti şi să suferi, până la urmă, pentru câte ceva - şi astfel, iată, peste cruce vei da, fără să vrei, întotdeauna: fie că trupul tău va fi încolțit de vreo durere, fie că sufletul tău va fi măcinat de alean şi de amărăciune.

4. Se va întâmpla să fii părăsit de Dumnezeu, se va întâmpla să fii pus la încercare de aproapele tău, dar, mai des încă şi înainte de orice, îți vei fi ție însuți povară şi întrucât nu vei putea afla uşurare ori scăpare prin mângâieri sau alte leacuri şi tămăduiri, decât când Dumnezeu va voi, va trebui să rabzi. Dumnezeu, într-adevăr, vrea ca tu să înveți să suferi povara amărăciunii fără a te bucura de vreo alinare, şi lui singur să i te încredințezi, şi astfel, prin urgisiri trecând, să te smereşti tot mai mult. Nimeni, într-adevăr, nu simte mai adânc în inimă patima lui Cristos decât acela căruia i s-a întâmplat să sufere amărăciunea răstignirii. Crucea este, aşadar, gata mereu şi te aşteaptă în tot

locul. De ea nu vei putea scăpa, oriunde ai fugi: căci oriunde te-ai afla, te vei purta şi te vei găsi pe tine însuţi, mereu. Întoarce-te încotro vei vrea, în sus şi în jos, în dreapta şi în stânga: în toate părţile vei da peste cruce, şi, oriunde te-ai afla, n-ai altă cale decât să-ţi păstrezi cumpătul în răbdare, dacă vrei să te bucuri de pacea lăuntrică şi să te poţi învrednici de cununa vieţii veşnice.

5. Dacă îţi porţi crucea de bunăvoie, crucea la rândul ei te va purta pe tine şi te va duce spre limanul mult dorit, acolo unde vor înceta toate amărăciunile care, aici pe pământ, nu pot lua sfârşit niciodată. Dacă îţi duci crucea cârtind, îţi sporeşti singur povara şi vei simţi pe umerii tăi o greutate şi mai apăsătoare; totuşi n-ai încotro: nu poţi decât să înduri mai departe ce ţi s-a dat. Dacă te scuturi de o cruce, vei da fără îndoială de alta, aproape sigur încă şi mai grea.

6. Cum ţi-ai putea închipui că ai să scapi de ceea ce n-a scăpat nimeni dintre muritori până acum? Care dintre sfinţi şi-a trăit viaţa în această lume scutit de cruce, fără să aibă de înfruntat amărăciuni şi lucruri potrivnice? Nici Isus Cristos, Domnul nostru, n-a fost - măcar un singur ceas - scutit de durerile şi amărăciunile pătimirii pământeşti: *Trebuia* - zice el - *să pătimească Cristos şi să învie din morţi şi astfel să intre în mărirea sa* (*Lc* 24, 26, 46). Cum ai putea căuta o altă cale decât calea regească, drumul sfintei cruci?

7. Întreaga viaţă a lui Cristos n-a fost decât o cruce şi o îndelungă mucenicie; cum să cutezi acum să cauţi, pentru tine, huzur şi veselie? Te amăgeşti peste măsură dacă socoteşti că, tot căutând, vei găsi altceva decât mereu alte suferinţe de îndurat, căci viaţa noastră muritoare e ţesută cu durere şi împresurată de cruci. Şi cu cât va fi înaintat cineva mai mult în spirit, cu atât mai grele, de cele mai multe ori, îi devin crucile de care are parte, căci osânda surghiunului acestuia pământesc e cu atât mai amară cu cât sufletul este mai înflăcărat de iubire.

8. Dar sufletul, oricât ar fi încercat de suferinţă, nu-i cu totul lipsit de balsamul mângâierii, căci din chiar caznele crucii el simte cel mai bine cum încep să prindă a rodi fructele mântuirii. Într-adevăr, plecându-se omul de bună voie crucii, toată povara urgisirilor se strămută în încrederea că va veni şi alinarea dumnezeiască. Şi cu cât trupul sub jugul suferinţei se mistuie, cu atât spiritul se întăreşte înlăuntru prin har. Se întâmplă chiar, uneori, ca spiritul să se întărească atât de mult prin îndurarea potrivniciilor şi suferinţei, încât, împins de dragostea faţă de crucea lui Cristos - din care se împărtăşeşte până la contopire -, ajunge să nu mai voiască a trăi fără durere şi amărăciune: simţind că va fi cu atât mai plăcut lui Dumnezeu cu cât va putea pătimi mai mult pentru numele lui. Dar aceasta nu-i o virtute omenească, ci harul însuşi al lui Cristos, împărtăşind omului muritor atâta tărie încât să îmbrăţişeze, ba să iubească chiar, prin râvna spiritului, ceea ce, după legile firii, orice trup ar ocoli şi urî de moarte.

9. Nu intră, într-adevăr, în firea omului să-şi ducă crucea şi crucea să-i fie scumpă; nici să-şi pedepsească trupul şi să-l supună: nu intră în firea lui să fugă de laudele omeneşti, să rabde ocara, să se dispreţuiască pe sine, ba să şi dorească a fi dispreţuit de ceilalţi; nu intră în firea omului să sufere toate oropsirile, jertfindu-şi folosul mereu, fără a pofti la nimic din belşugurile lumii acesteia. Dacă te uiţi la tine, nimic, într-adevăr, din toate acestea nu-ţi stă în putere; dar dacă îţi pui nădejdea în Domnul, puterea ţi se va da de sus şi vei stăpâni peste trup şi peste lume. Nici de vrăjmaşul tău diavolul nu te vei teme, fiind apărat de platoşa credinţei şi de semnul crucii lui Cristos.

10. Ca o slugă bună şi credincioasă a lui Cristos, pregăteşte-te, aşadar, să porţi cu bărbăţie crucea Domnului tău, care s-a răstignit din dragoste pentru tine. Fii gata să înduri multe împotriviri şi nenumărate necazuri în viaţa aceasta plină de oropsiri, căci tot astfel vor sta lucrurile oriunde te-ai afla; şi oriunde te-ai ascunde, numai peste aceasta vei da pretutindeni. Nu se poate altfel şi nu-i leac care să te scape de amărăciunile vieţii şi de durere, în afară de puterea răbdării. Bea, aşadar, bucuros din paharul Domnului, dacă doreşti să fii prieten şi părtaş al măririi sale. Bizuieşte-te pe Dumnezeu şi aşteaptă de la El orice mângâiere: să facă Domnul după voia lui cu toate acestea. Cât despre tine, fii gata să suferi multe oropsiri şi amărăciuni şi socoteşte aceasta drept cea mai mare dintre mângâieri, căci *nu sunt vrednice pătimirile vremii de acum spre dobândirea măririi viitoare* (*Rom* 8, 18), chiar de le-ai fi putut purta povara singur.

1. Când vei ajunge până acolo încât, din dragoste pentru Cristos, amărăciunile să ţi se pară dulci şi plăcute, socoteşte-te fericit, căci ai aflat raiul pe pământ. Cât timp suferinţele îţi vor fi nesuferite şi vei căuta să fugi de ele, vei fi nenorocit şi împotrivirile de care acum încerci să fugi nu vor conteni să te urmărească pretutindeni.

2. Fiind pregătit sufleteşte pentru ceea ce te aşteaptă - adică pentru suferinţă şi răstignire -, nu vei întârzia să te simţi mai bine şi, în curând, vei găsi pacea. Şi dacă ţi s-ar întâmpla să fii răpit, precum Apostolul Pavel, în cerul al treilea, tot nu ai fi, pentru aceasta, scutit de amărăciune. *Eu îi voi arăta* - zice Domnul - *câte i se cade să sufere el pentru numele meu* (*Fapte* 9, 16). Prin urmare, dacă vrei să-l iubeşti pe Isus şi să-l slujeşti până la capăt, nu-ţi rămâne altceva de făcut decât să înduri şi să pătimeşti.

3. Cât de bine ar fi să te învredniceşti a pătimi măcar ceva pentru numele lui Cristos! Ce mărire te-ar răsplăti, ce bucurie ar fi pentru toţi sfinţii lui Dumnezeu, ce pildă vie pentru aproapele tău! Într-adevăr, toată lumea sfătuieşte răbdarea, puţini însă sunt gata să îndure şi să se călească întru adevărata răbdare. Pe drept cuvânt s-ar cuveni să suferi şi tu puţin pentru Cristos, când atâţia suferă lucruri cu mult mai grele doar de dragul lumii.

4. Întipăreşte-ţi în minte că trebuie să duci o viaţă de necontenită călire şi înfrânare, până la moarte: cu cât cineva moare mai mult poftelor sale, cu atât şi mai mult e pregătit să trăiască pentru Dumnezeu. Nimeni nu poate fi destoinic în cuprinderea celor cereşti dacă, mai înainte, nu s-a umilit, purtând povara suferinţei din dragoste pentru Cristos. Nimic nu-i mai plăcut lui Dumnezeu, nimic nu-ţi este ţie însuţi mai folositor în lumea aceasta decât să înduri bucuros amărăciunile, din dragoste pentru Cristos. Iar dacă ţi-ar sta în putere să alegi, s-ar cuveni mai curând să-ţi doreşti să suferi oropsiri pentru Cristos, decât să ai parte de răsfăţul mângâierilor sale: astfel, într-adevăr, te-ai putea apropia mai mult de Domnul, asemănându-te şi mai mult cu sfinţii. Căci vredniciile şi propăşirea noastră pe calea binelui nu stau în mulţimea mângâierilor şi în dulceaţa desfătărilor primite, ci mai degrabă în puterea noastră de a ne căli purtând jugul greutăţilor şi al durerii.

5. Dacă ar fi fost pe lume o altă cale pentru mântuirea noastră mai bună şi mai folositoare decât suferinţa, Cristos, de bună seamă, prin cuvintele ca şi prin pilda vieţii sale, ne-ar fi arătat-o. Iată însă că El îndemna din toată inima - atât pe ucenicii săi, cât şi pe toţi cei dornici să-l urmeze - cu următoarele cuvinte: *Oricine vrea să vină după mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-mi urmeze mie* (*Lc* 9, 23). După citirea şi cercetarea amănunţită a tuturor acestora, nu rămâne decât o singură încheiere: *prin multe necazuri se cade nouă a intra întru împărăţia lui Dumnezeu* (*Fapte* 14, 1).

Cuvântul Domnului vorbeşte în şoaptă sufletului credincios
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul I

1. *Auzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu* (*Ps* 84, 8). Ferice de sufletul care aude glasul Domnului răsunând într-însul, şi care soarbe cuvintele mângâierii de pe buzele Domnului. Ferice de urechile pururi deschise şoaptelor lui Dumnezeu, ferice de cei ce ştiu să nu se sinchisească de şuşotelile lumii. Fericiţi, de asemenea, cei care nu-şi apleacă urechea la rostirile ce răsună în afară şi care, dimpotrivă, iau aminte la glasul ce povăţuieşte sufletul. Ferice de ochii care-şi închid pleoapele pentru cele din afară, ca să-şi aţintească mai bine privirile asupra celor din lăuntru. Ferice de cei care pătrund lucrurile dinăuntru şi care se străduiesc zi de zi, prin îndelungă pregătire, să înţeleagă tot mai bine tainele cereşti. Ferice de cei ce-şi consfinţesc faptele şi gândurile Domnului, lepădându-se de toate lucrurile şi piedicile lumii. Ia seama la toate acestea, suflete al meu, şi pune zăvor simţurilor din afară, ca să poţi auzi cuvântul Domnului şi Dumnezeului tău răsunând întru tine.

2. Iată ce zice Acela care te iubeşte: *Eu sunt mântuirea ta* (*Ps* 34, 3), Eu sunt liniştea şi viaţa ta. Fii alături de mine mereu şi ai să te bucuri de pace. Leapădă-te de tot ceea ce este trecător şi caută lucrurile care nu pier. Ce altceva sunt toate lucrurile şi făpturile lumii acesteia, dacă nu o nălucire amăgitoare? Şi la ce ţi-ar putea folosi toate făpturile lumii, dacă tu, suflete al meu, ai ajunge să fii părăsit de Părintele şi Creatorul tău? Prin urmare, leapădă-te de toate, ca să te faci plăcut, în credinţă, Domnului şi Ziditorului tău, şi astfel să poţi ajunge la o fericire neînşelătoare.

Glasul adevărului răsună în ascunzişurile sufletului fără larmă de cuvinte
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul II

1. *Vorbeşte, Doamne, sluga ta ascultă* (2 *Regi* 3, 10). *Sluga ta sunt eu; fă-mă înţelept şi voi cunoaşte mărturiile tale* (*Ps* 118, 125). Pleacă inima mea spre cuvintele buzelor tale şi rostirea ta să coboare precum roua asupra inimii mele. În vechime, fiii lui Israel se rugau de Moise: *Vorbeşte-ne tu şi te vom asculta; să nu ne vorbească nouă Domnul, ca nu cumva să murim* (*Ex* 20, 19). Nu în acest fel mă rog eu ţie, Doamne, ci mai curând împreună cu profetul Samuel, plin de dor şi umilinţă: *Vorbeşte Doamne, sluga ta ascultă* (2 *Regi* 3, 10). Mie să nu-mi vorbească Moise sau vreun altul dintre proroci, ci tu însuţi, Domnul şi Dumnezeul meu, lumina cea vie, spiritul însuşi care i-a

însuflețit pe toți prorocii: tu singur, fără ei, îmi ești de ajuns și mă poți umple cu învățătură până la desăvârșire; ei însă, fără tine, rămân neputincioși.

2. Pot, desigur, să răsune în urechi cuvintele; dar, prin ele însele, n-au cum să împărtășească darul spiritului. Pot suna frumos, însă dacă tu, Doamne, păstrezi tăcerea, nu au cum să înflăcăreze inima. Litere zărește ochiul, tu însă tâlcul ascuns îl dezvălui. Pot vorbi despre mistere, dar cheia înțelegerii lor e la tine. Se cuprind în ele porunci, dar tu singur ajuți la împlinirea lor. Arată calea, tu însă dai puterea de-a păși pe ea. Cuvintele ne înrâuresc doar pe dinafară; tu însă dai învățătură și lumină inimilor. Ele mângâie cu roua din afară; tu, dimpotrivă, din lăuntru. Ca vorbe răzbat până la urechile noastre; tu însă dai auzului înțelegerea din adâncuri.

3. Așadar, nu Moise să-mi vorbească, ci tu, Domnul și Dumnezeul meu, adevărul veșnic: altminteri m-aș usca și m-aș veșteji fără nici un rod, lăsat în voia povețelor din afară, văduvit de înflăcărarea lăuntrică; să nu-mi fie mie spre osândă cuvântul auzit și lăsat fără urmare; cuvântul cunoscut și neprețuit; cuvântul crezut dar neadus la îndeplinire. *Vorbește,* așadar*, Doamne, sluga ta ascultă* (2 *Regi* 3, 10); *tu ai cuvintele vieții veșnice* (*In* 6, 69). Vorbește, Doamne, ca sufletul meu să se mângâie, ca viața mea să se poată îndrepta cu totul, iar ție să-ți pot aduce prinos de laudă și preamărire fără de sfârșit.

Cuvântul lui Dumnezeu se cade ascultat cu smerenie, deși puțini sunt aceia care își apleacă urechea la glasul lui

Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul III

1. Ascultă, fiul meu, cuvintele mele, cuvinte dulci, al căror rost pentru suflet depășește cu mult toată știința filosofilor și toată înțelepciunea lumii acesteia. *Cuvintele mele sunt spirit și viață* (*In* 6, 64), și nu pot fi judecate după mintea omenească. Cuvintele mele nu trebuie luate drept deșartă măgulire: ele se cad ascultate în tăcere și primite cu toată smerenia și cu fierbinte dragoste.

2. Am răspuns: *Ferice de cel îndrumat de tine, Doamne, de cel pe care-l vei învăța din legea ta, ca să-i îndulcești lui zilele rele* (*Ps* 93, 12, 13) și să nu rămână stingher în nemângâierea pământului.

3. Încă de la început, spune Domnul, i-am învățat pe proroci, și până în ziua de astăzi nu încetez să vorbesc fiecărui suflet în parte; mulți însă rămân surzi și împietriți la cuvintele mele. Mai mulți încă sunt cei care ascultă mai bucuros de lume decât de Dumnezeu; mai lesne urmează aceștia poftele trupului decât voința lui Dumnezeu. Lumea făgăduiește bunătăți vremelnice și neînsemnate, și cei care-i slujesc poftesc la ele fără preget și din toată inima; Eu făgăduiesc bunătăți nemărginite și veșnice, dar inimile muritorilor nu se mișcă din amorțire.
Unde se va găsi omul care să-mi slujească cu sârguință și ascultare întru toate, precum îndeobște e slujită lumea cu stăpânii ei? *Rușinează-te, Sidonule, strigă marea* (*Is* 23, 4), și află pentru ce: pentru un folos de două parale omul e gata să bată mii de drumuri; pentru viața eternă mulți n-ar mișca un singur pas. O simbrie de nimic e la mare cinste; fără rușine, prețul unei parale chioare devine, nu o dată, pricină de judecată; pentru fleacul cel mai mic, pentru făgăduiala celei mai neînsemnate dintre plăceri, omul nu pregetă să intre în zbucium și iureș ziua și noaptea.

4. Dar ce rușine! Dacă-i vorba de osteneli pentru binele ce nu se strică, pentru răsplata fără de pereche, pentru cinstea fără asemănare și mărirea fără de sfârșit, omul se sperie, stă pe gânduri, pregetă. Ai pentru ce să te rușinezi, așadar, slujitor trândav și cârtitor, căci, iată, toți ceilalți se arată mai nerăbdători și râvnici de a întreprinde câte ce-va pentru pierzare, decât ești tu gata să întreprinzi spre mântuire. Mai mult se bucură ceilalți pentru ultima deșertăciune, decât te bucuri tu pentru bunul adevărului. Și când te gândești de câte ori oamenii acestei lumi se lasă înșelați în speranțele lor; făgăduințele mele, în schimb, nu lasă niciodată pe nimeni nemulțumit, în zadarnică așteptare. Ceea ce am făgăduit, voi da; ceea ce am zis, voi îndeplini, dacă cineva va rămâne până la sfârșit credincios în dragostea mea. Căci eu împart răsplata tuturor faptelor bune, eu sunt cel care încearcă și trece prin foc pe toți cei drepți.

5. Întipărește-ți adânc aceste cuvinte în inima ta: la vreme de ispită ele îți vor fi de mare trebuință. Ceea ce nu înțelegi citind acuma, vei cunoaște de-a fir-a păr în clipa încercării. Căci două sunt căile în care-i cercetez pe aleșii mei: prin ispitire și prin mângâiere. Două sunt învățăturile pe care, în fiece zi, le dau lor: de mustrare pentru rătăcirile lor; de îndemn spre calea propășirii în virtute. Cel care, având în față cuvintele mele, le disprețuiește *are cine să-l judece în ziua de apoi* (*In* 12, 48).

Rugăciune pentru a cere darul evlaviei

6. Doamne, Dumnezeul meu, Tu eşti singurul meu bine. Dar cine sunt eu ca să îndrăznesc să-ți vorbesc? Cel mai sărac dintre slujitorii tăi, stârpitura cea mai josnică, cu mult mai sărac şi mai vrednic de dispreț decât mintea poate gândi şi decât gura cutează să spună. Cu toate acestea, adu-ți aminte, Doamne, că nu sunt nimic, nu am nimic, nu sunt în stare de nimic. Tu singur eşti bun, Tu singur drept, Tu singur sfânt; Tu poți toate, Tu dai toate, Tu împlineşti toate, doar pe omul păcătos îl laşi cu mâinile goale. Adu-ți aminte de milostivirea ta şi umple inima mea cu harul tău, Tu care doreşti să nu fie deşarte lucrările tale!

7. Cum aş putea eu oare duce jugul greutății zilelor mele, în viața aceasta plină de amărăciuni, dacă nu m-aş bucura de milostivirea şi de harul tău? Nu-ți întoarce fața de la mine; nu prelungi încercările cu care mă cercetezi acuma; nu lua de la mine mângâierea ta, ca *să nu fie sufletul meu ca un ogor fără apă. Învață-mă, Doamne, să fac voia ta* (*Ps* 142, 10. 6), învață-mă să mă port cu smerenie şi cuviință înaintea ta. Căci tu eşti înțelepciunea mea, tu mă cunoşti în adevăr, ba m-ai cunoscut încă dinainte de a mă naşte şi de a veni pe lume.

Înaintea lui Dumnezeu se cade să ne purtăm în spiritul smereniei şi al adevărului
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul IV

1. Fiul meu, umblă înaintea mea în spiritul adevărului şi - cu inimă curată şi dreaptă - caută-mă fără preget. Cel ce umblă înaintea mea în spiritul adevărului va fi scutit de cursele rele, iar adevărul îl va feri de amăgiri şi de ponegririle ticăloşilor. Dacă adevărul te va dezrobi, vei fi liber cu adevărat, şi de gura lumii n-o să-ți pese.

2. Doamne, Tu ai dreptate în adevăr: aşa să fie. Adevărul tău să fie învățătura mea, el să mă păzească şi să mă păstreze nevătămat până la sfârşit, pe drumul mântuirii. Adevărul tău să mă dezrobească de toate aplecările rele ale inimii şi de orice poftă neorânduită; alături de tine mă voi putea bucura de cea mai mare libertate a inimii.

3. Eu te voi învăța - zice Adevărul - tot ceea ce este bun şi drept, tot ceea ce îmi face plăcere. Cugetă la păcatele tale, adu-ți aminte de ele cu părere de rău şi căieşte-te din tot sufletul: pe de altă parte nu te mândri niciodată cu faptele tale bune. În fapt, eşti un păcătos, supus multor patimi şi stingherit mereu de imbolduri neorânduite. Lăsat în voia ta, pornirile te trag într-una în jos spre nimicuri; iute te împiedici, iute te laşi biruit, iute te pierzi, iute te risipeşti cu firea. N-ai nimic cu care să te lauzi, ba, dimpotrivă, eşti plin de toate cusururile şi metehnele pentru care s-ar cuveni să te smereşti: căci mult mai slab şi mai şubred eşti decât îți închipui.

4. Aşadar, nimic din ceea ce ajungi să săvârşeşti să nu ți se pară mare lucru: nimic grozav, nimic nemaipomenit, nimic minunat, nimic vrednic de laudă. Nimic, într-adevăr, nu poate fi mare; nimic cu adevărat vrednic de laudă şi vrednic de a fi dorit, decât dacă e veşnic. Mai presus de orice, să-ți placă deci Adevărul neschimbat, cel care nu trece; mai presus de orice, nesuferită să-ți fie adânca ta nemernicie. De nimic să nu-ți fie teamă mai mult, de nimic să nu fugi, de nimic să nu te fereşti mai straşnic, decât de viciile şi de păcatele tale: ele să-ți fie mai nesuferite decât orice altă pacoste sau daună. Sunt unii care nu se poartă sincer în ochii mei: mânați de un fel de cutezanță, de un fel iscoditor şi plin de nesăbuință, ar dori să-mi pătrundă tainele, să cuprindă şi să-şi însuşească, de-ar putea, cu mintea, cele mai înalte lucruri ce țin de dumnezeire, uitând în schimb să vadă de ei înşişi şi de propria lor mântuire. Unii ca aceştia, pentru trufia şi necuviința iscodirii lor - părăsiți fiind de mine - cad în ispite şi în păcate grele.

5. Teme-te de judecățile lui Dumnezeu, cutremură-te cu gândul la mânia Celui Atotputernic. Nu trece prin ciur lucrările Celui Preaînalt ci, mai curând, judecă la amănunt fărădelegile tale, cumpăneşte tot ce ai greşit şi cât de mare este binele pe care nu l-ai săvârşit. Unii îşi pun toată evlavia în cărți, alții, în sfintele icoane, alții, încă, în semne ce se arată la prima vedere, şi în alte purtări bune, de ochii lumii. Alții sunt mereu cu numele meu pe buze, dar prea puțini îl păstrează în inimă. Sunt şi unii care, luminați la minte şi curățiți de poftele neorânduite, năzuiesc fără răgaz spre bunurile veşnice: cele vremelnice nu-i încântă de fel, fără plăcere dau firii cele ce i se cuvin; aceştia înțeleg ceea ce le spune spiritul adevărului, care şopteşte în sufletul lor: îi învață să disprețuiască bunurile trecătoare şi să îndrăgească cele cereşti, să nu se sinchisească de lume; ziua şi noaptea, să caute fără răgaz Împărăția lui Dumnezeu.

Minunatul rod al dragostei dumnezeieşti
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul V

1. Fii binecuvântat, Părinte ceresc, Tatăl Domnului meu Isus Cristos, căci te-ai îndurat să-ți aminteşti de mine, sărmanul! Părinte al îndurărilor şi Dumnezeule a toată mângâierea, îți mulțumesc pentru că binevoieşti să-mi dai alinare, mie celui nevrednic de mângâiere. Fii binecuvântat şi slăvit întotdeauna, împreună cu Fiul tău unul născut şi cu Sfântul Duh, Mângâietorul, în toți vecii vecilor! O, Doamne, Dumnezeul meu, dragostea mea sfântă, atunci când vei veni să-ți faci lăcaş în sufletul meu, tot lăuntrul meu va fremăta de fiorul fericirii. Tu eşti slava şi veselia inimii mele; Tu eşti nădejdea şi scutul meu apărător în ziua încercării şi amărăciunii mele.

2. Dar, fiindcă sunt încă slab în dragoste şi nestatornic în virtute, am nevoie să fiu îmbărbătat şi mângâiat de tine. Vino la mine cât mai des şi învață-mă învățăturile sfințeniei. Scapă-mă de patimile rele şi lecuieşte inima mea de orice pofte neorânduite, ca, vindecat temeinic şi curățit cum se cuvine, să fiu în stare să te iubesc, să fiu întărit în răbdare, să rămân neclătinat în statornicie.

3. Mare împlinire este dragostea, zestre cu adevărat fără pereche, căci singură ea poate preface apăsarea oricărei poveri într-o sarcină uşoară; singură ea - cu aceeaşi inimă împăcată - poate duce juguri felurite, oricât de grele. Povara n-o împovărează, amărăciunea o preface în dulceață şi plăcere. Nobila iubire de Isus îmbie la săvârşirea faptelor celor mai mari, ea insuflă voinței dorința arzătoare de desăvârşire. Iubirea tinde spre cele înalte, ea nu se lasă împiedicată de nimicurile pământeşti. Iubirea se vrea liberă şi nestingherită de poftele lumeşti; vrea ca privirea ochiului ei lăuntric să nu-i fie încurcată în plăceri trecătoare; nu se lasă trasă în jos şi biruită de necazuri. Nimic nu-i mai dulce decât iubirea, nimic nu-i mai puternic ca ea, nimic mai înalt, nimic mai cuprinzător, nimic mai voios, nimic mai dătător de îndestulare şi mai plin de bunătate, în cer şi pe pământ: iubirea s-a născut din Dumnezeu; ea nu-şi poate afla odihna decât tot în Dumnezeu, mai presus de lumea părelnică a făpturilor trecătoare.

4. Iubirea dă omului aripi, agerime, voioşie; cel care iubeşte este liber şi nici un lanț nu-l mai ține. El dăruieşte totul tuturora şi se bucură de toate împreună cu toți, căci îşi află totdeauna pacea, înainte de orice, în binele suprem, cel din care izvorăşte şi se revarsă tot ce este bun pe lume. Nu se uită la daruri, ci - mai presus de toate bunătățile şi darurile - îşi înalță inima la Cel ce dăruieşte totul. De multe ori, iubirea nu cunoaşte noimă, căci pe cel care iubeşte râvna îl înflăcărează mai presus de măsură. Iubirea nu simte poverile, nu ştie ce-i osteneala; se avântă mai presus de puteri; nu vrea să ştie de neputință, căci socoteşte că totul îi stă în putere şi îi este îngăduit. Tocmai de aceea poate orice, multe îndeplineşte şi izbuteşte des, acolo chiar unde cel lipsit de flacăra iubirii s-ar da bătut şi ar cădea răpus.

5. Iubirea e pururi trează, ba, chiar atunci când adoarme, stă în fapt de veghe. Osteneala n-o osteneşte, piedicile n-o împiedică, teama n-o înfricoşează; ca o văpaie vie, ca o făclie aprinsă se ridică spre înalt şi-şi croieşte drum sigur către cer. Cel care iubeşte pricepe ceea ce înseamnă acestea toate; dorul înflăcărat al sufletului care iubeşte străbate până la Dumnezeu ca strigătul inimii: Dumnezeul meu, iubirea mea! Tu eşti cu totul al meu, eu sunt cu totul al tău!

6. Lărgeşte inima mea întru iubire, să pot învăța şi deprinde gustul şi dulceața dragostei, în dragoste să mă contopesc şi întru ea să plutesc, prin tine. Iubirea să pună cu totul stăpânire pe mine, să mă uit pe mine însumi în înflăcărarea şi freamătul văpăii ei orbitoare. Să cânt cântecul iubirii, să te urmez, iubirea mea, în înaltul tăriei, să se topească inima mea în laudele tale, să mă străbată cu totul fiorul de fericire al dragostei. Să te pot iubi mai mult decât pe mine însumi, iar pe mine însumi, doar din dragoste pentru tine; în tine să pot iubi pe toți cei ce te iubesc cu adevărat, după cum porunceşte legea iubirii străluminând din tine.

7. Iubirea este ageră, sinceră, evlavioasă, voioasă, dulce, puternică, răbdătoare, credincioasă, înțeleaptă, darnică, neînfricată; ea niciodată nu se caută pe sine. Într-adevăr, de îndată ce începe căutarea de sine, iubirea păleşte şi piere. Iubirea este prevăzătoare, smerită şi dreaptă; nu-i molatică, nu-i uşuratică, nu tinde spre lucruri deşarte; priveghetoare, curată, statornică, paşnică şi pururi de strajă simțurilor e iubirea. Iubirea este supusă şi ascultătoare față de mai mari; pe sine se disprețuieşte şi se smereşte; față de Dumnezeu este plină de evlavie şi de recunoştință; încrederea şi nădejdea şi-o pune pe de-a întregul în El, chiar atunci când i se pare că e părăsită, căci dragoste fără durere nu se poate în viața aceasta.

8. Cine nu este gata pentru orice suferință, gata să se lase cu totul în voia celui iubit, acela nu este vrednic de a fi socotit în rândul celor ce iubesc cu adevărat. Se cade, cu adevărat, ca cel care iubeşte să îndrăgească voios toate amărăciunile şi vitregiile de dragul celui la care ține şi nici o împotrivire să nu-l poată împiedica de la aceasta.

Călirea celui ce iubeşte cu adevărat
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul VI

1. Fiul meu, iubirea ta nu-i îndeajuns de puternică şi de luminată.

2. Pentru ce, Doamne?

3. Pentru că, iată, la cea mai neînsemnată împotrivire, te opreşti din drumul pe care ai pornit, nepregetând să cauţi alte mângâieri. Cel tare în iubire nu se clatină în faţa ispitei şi nu dă crezare vicleşugurilor vrăjmaşului care încearcă să-l îmbie. Ţine nestrămutat la mine, fără nici o deosebire la bine şi la rău.

4. Cel luminat în dragoste, mai mult decât darul primit preţuieşte iubirea celui care dăruieşte. Se simte îndatorat mai curând de bunătatea inimii care dă decât de fapta bună din al cărei rod se înfruptă. Cel care iubeşte cu frumuseţe, nu poposeşte în cale la nici un dar, ci merge drept la mine, care sunt mai presus de orice dar.

5. Totul nu-i însă pierdut, chiar dacă, din când în când, simţi faţă de mine şi de sfinţii mei mai puţină înflăcărare decât ai fi râvnit să poţi simţi. Căci acea dulceaţă şi bunătate care uneori te copleşeşte e doar rodul unui har trecător, un semn premergător al bucuriilor patriei cereşti: nu te bizui prea mult pe aceasta, căci aşa cum a venit aşa se duce. În schimb, lupta împotriva relelor porniri ale inimii şi respingerea hotărâtă a ispitirilor diavoleşti sunt semn de virtute şi de merit deosebit.

6. Prin urmare, nu te lăsa tulburat de închipuiri străine, oricare ar fi plămada nălucirii lor. Păstrează cu credinţă hotărârile luate şi gândul tău drept să fie spre Dumnezeu. Şi nu-i nici o nălucire faptul că acum te simţi înălţat, dintr-o dată, până la gustul fericirii cereşti, ca îndată, pe loc, să cazi înapoi la obişnuitele nerozii ale inimii tale. Dar atâta timp cât slăbiciunile acestea nu-s după voia ta şi atâta timp cât lupţi să le respingi, toate sunt spre vrednicie, nu către pierzare.

7. Nu te îndoi că vechiul tău vrăjmaş se sileşte din răsputeri să zădărnicească dorinţele tale de mai bine: el încearcă să te fure de la rugăciune şi de la cinstirea sfinţilor, să te înstrăineze de la gândul sfânt la patimile mele, să te facă să dai uitării amintirea, nu fără rost, a păcatelor tale, să lepezi straja inimii şi să laşi deoparte hotărârile de a propăşi în virtute. El îţi şopteşte multe gânduri rele ca să te dezguste şi să te înspăimânte, să te îndepărteze de la rugăciune şi de la citirea sfintelor cărţi ale Scripturii. Nu poate suferi mărturisirea smerită a păcatelor; dacă ar putea, te-ar opri de la Sfânta Împărtăşanie. Să nu-i dai crezare şi să nu-ţi pese de el, ori de câte ori ţi-ar întinde curse şi ar încerca să te amăgească. Ale lui fie toate gândurile rele şi murdare. Nu pregeta să-l alungi: Piei duh necurat! Ruşine să-ţi fie, duh al ticăloşiei! Mare trebuie să-ţi fie becisnicia ca să umbli cu astfel de şoapte la urechile mele. Piei de la mine amăgitor nenorocit, nu te vei alege cu nimic! Căci Isus va sta alături de mine, gata să mă apere în luptă cu puterea pavezei sale, iar tu te vei alege cu ruşinea. Mai curând aş muri, mai degrabă aş îndura orice chin, decât să consimt la îmbierile tale. Să taci, să nu cutezi să mai şopteşti o singură vorbă; să nu-ţi mai aud glasul - oricât de multe urzeli ai întinde împotriva mea. *Domnul este lumina mea şi Mântuitorul meu: de cine mă voi teme?* (*Ps* 26, 1). *De s-ar rândui împotriva mea tabără vrăjmaşă, inima mea nu se va teme* (5). *Domnul este ajutorul meu şi răscumpărătorul meu* (*Ps* 18, 15).

8. Aruncă-te în luptă ca un bun ostaş; şi chiar dacă, uneori, din slăbiciune, se va întâmpla să fii răpus la pământ, ridică-te cu mai multă bărbăţie, puternic şi încrezător în harul meu pe mai departe; păzeşte-te, înainte de orice, de înfumurare şi de zadarnica încredere în tine. Datorită unor asemenea măguliri deşarte, mulţi ajung să se lase târâţi pe drumuri rătăcite, şi, nu o dată, se aleg cu orbirea fără leac a sufletului. Asemenea prăbuşire a celor ce se încumetă nebuneşte, bizuiţi pe propria mândrie, să-ţi fie mereu învăţătură de smerenie şi veghe neobosită.

Sub pavăza smereniei, harul primit se cuvine ferit de la vedere
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul VII

1. Fiul meu, mai folositor şi mai sigur pentru tine e să păstrezi ascuns darul evlaviei; să nu te semeţeşti cu el, să nu vorbeşti prea mult despre el; nu sta să-l cumpăneşti într-una, ci, mai curând, cumpăneşte micimea şi netrebnicia ta, cu teamă pentru harul încredinţat ţie, nevrednicului. Nu te lega prea mult de această simţire, care, pe dată, se poate

întoarce pe dos cu totul. Cât timp ai în inimă harul, gândeşte-te cât de sărman şi de lipsit eşti atunci când nu-l ai. Propăşirea sufletească nu stă numai în gustarea mângâierilor dăruite de har; ci, dimpotrivă, şi în a şti să rabzi cu umilinţă şi resemnare pierderea lor vremelnică; şi, chiar în astfel de clipe, să nu te abaţi de la strădVuinţa rugăciunii, să ştii să purcezi mai departe cu faptele bune începute, făcând bucuros tot ceea ce poţi, după luminile tale, fără a te lăsa covârşit de uscăciunea şi îngrijorarea ce trag sufletul la lâncezeală şi la lene.

2. Mulţi sunt aceia care - dacă nu văd toate lucrurile mergându-le strună, după socoteala lor - neîntârziat îşi pierd răbdarea şi se lasă pe tânjeală. Dar *nu-i în voia omului calea sa* (*Ier* 10, 23), căci al lui Dumnezeu este harul mângâierii, el dăruieşte când vrea, cât vrea, cui vrea, după cum îi este placul, nici mai mult, nici mai puţin decât socoteşte de cuviinţă. Lipsiţi de săbuinţă, unii au ajuns să se ducă de râpă, pornind tocmai de la acest har ales al evlaviei, căci au râvnit să înfăptuiască mai mult decât îi ţineau puterile, nesocotind măsura şubrezeniei lor, lăsându-se orbeşte traşi de imboldul inimii lor, nu de dreapta judecată a minţii. Şi pentru că s-au încumetat să jinduiască mai mult şi mai sus decât era pe placul lui Dumnezeu, foarte repede s-au trezit lipsiţi cu totul de harul lui. Sărmani şi nepricopsiţi au ajuns cei care au râvnit să-şi facă singuri cuib în ceruri; golaşi şi umiliţi, au învăţat să nu-şi mai ia zborul pe aripile lor, ci toată nădejdea să şi-o pună în aripile mele. Cei încă neînvăţaţi, proaspăt veniţi pe calea Domnului, se pot într-adevăr lăsa înşelaţi şi duşi cu uşurinţă de râpă, dacă nu se lasă cârmuiţi de poveţele celor mai înţelepţi decât ei.

3. Dacă vor face numai după cum îi taie capul, nesocotind poveţele altora - mai încercaţi şi mai destoinici ca ei - primejdios le va fi sfârşitul, afară doar dacă şi-ar înmuia cerbicia. Căci cei ce se socotesc înţelepţi sunt rareori smeriţi în inima lor, ca să se poată supune îndrumării şi sfaturilor altora. Iată de ce mai bine e să nu ştii puzderie de lucruri, în inimă păstrând smerenie şi învăţătură mai puţină, decât, purtând în cap comori de ştiinţă de carte, să fii plin de fumuri şi de mărire deşartă. Mai bine să duci lipsă decât să-ţi prisosească, încât să ai pentru ce să te umfli în pene. Nesăbuit e cel ce se lasă cu totul în voia veseliei, uitând de sărăcia sufletească în care s-a aflat mai înainte, trecând peste acea sfântă teamă de Dumnezeu, mereu cutremurată la gândul că ar putea pierde harul dăruit. La fel, lipsit de săbuinţă este şi cel care, în clipele de alean şi de amărăciune, ori în faţa celui mai mic neajuns, se pierde iute cu firea, lăsându-şi gândul şi inima pradă unei neîntemeiate lipse de nădejde în mine.

4. Omul care, la timp de pace, se ţine tare şi ţanţoş, adesea la război se dovedeşte fricos din cale-afară şi lipsit de bărbăţie. De-ai şti să-ţi păstrezi întotdeauna cuviinţa şi smerenia, ţinând bărbăteşte în mâini cârma sufletului tău, n-ai cădea atât de uşor în cursele păcatului. Nu-i lipsită de rost povaţa ca - în clipele tale de evlavie înflăcărată - să te gândeşti la ce va fi atunci când farul şi lumina se vor stinge. Iar când aceasta se întâmplă, să cugeţi la clipa când aceste daruri se vor întoarce: căci nu le iau decât vremelnic, ca să-ţi întăresc chibzuinţa şi prevederea, spre slava mea mai mare.

5. Nu o dată, atare încercare îţi este ţie mai folositoare decât dacă ţi-ar merge toate strună, după placul şi buna ta voie. Căci vredniciile nu se socotesc după vedeniile avute, nici după mângâierile primite, nici după iscusinţa şi priceperea la citirea Sfintelor Scripturi, nici după înălţimea scaunului în care omul se întâmplă să fi fost aşezat, ci după adânca întemeiere în smerenia cea adevărată şi după dumnezeiasca iubire care-i umple inima; după credinţa neabătută cu care-l caută pe Dumnezeu singur; după felul în care pe sine însuşi se socoteşte bun de nimic, dispreţuindu-se în adevăr; după felul cum mai bucuros ştie să primească jignirile şi umilinţele din partea oamenilor, decât laudele şi onorurile lor.

Să te simţi mic şi nevrednic în faţa lui Dumnezeu
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul VIII

1. *Voi vorbi Domnului meu, măcar că sunt colb şi cenuşă* (*Gen* 18, 27). Chiar dacă m-aş socoti mai mult decât pulberea, Tu, Doamne, te vei ridica să mă pui la locul meu pe drept cuvânt; păcatele mele vor mărturisi şi ele adevărul, eu însumi nu voi avea nimic de zis împotrivă. Dacă mă voi umili, în schimb, făcându-mă una cu pământul, dezbrăcându-mă de orice dragoste de a fi preţuit, răstignindu-mi mândria şi întorcându-mă, cum se şi cuvine, cu gândul la ţărâna din care am fost plămădit, atunci harul tău va coborî prielnic asupra mea, iar lumina ta va deveni sora bună a sufletului meu; atunci orice gând - oricât de mic - de îngâmfare se va spulbera îngropat pentru totdeauna în surpăturile nimicniciei mele. În adâncurile acestei strâmtorări îmi vei arăta ceea ce sunt cu adevărat, ceea ce am fost

mai înainte şi ceea ce am ajuns: *căci sunt un nimic şi n-am ştiut* (*Ps* 72, 22). Lăsat în seama mea, iată, sunt un nimic, şubrezenia întruchipată; îndată însă ce îţi arunci asupra mea privirea, prind putere şi freamăt de o bucurie nouă. E uimitor cum atât de lesne, sub îmbrăţişarea blândă a aripilor tale, mă pot înălţa şi desprinde de pământ, eu, care, ca şi plumbul, sunt purtat şi tras într-una în jos.

2. Iubirea ta face aceasta atunci când vine în întâmpinarea mea, cu toate că sunt un nevrednic; ea mă uşurează de povara atâtor griji şi nevoi, ocrotindu-mă de cursa primejdiilor grele şi, înainte de toate, scăpându-mă cu adevărat din ghearele răului. Căci ţinând la mine însumi cum nu trebuie, m-am aflat pe cărarea pierzaniei; dar lăsând totul şi pornind în căutarea ta, iubindu-te cu inimă curată, nu numai că te-am găsit pe tine, dar m-am descoperit pe mine însumi cu adevărat; căci, din dragoste faţă de tine, am putut dobândi o mai adâncă înţelegere a nimicniciei mele: căci tu, iubirea mea dulce, mă copleşeşti cu un belşug de care sunt nevrednic, îmi dăruieşti mai mult decât aş cuteza să cer sau să nădăjduiesc că aş putea primi vreodată.

3. Fii binecuvântat, Dumnezeul meu, căci, în pofida nevredniciei mele, bunătatea şi mărinimia ta nemărginită nu conteneşte să mă copleşească cu tot binele, Tu care reverşi până şi asupra celor nerecunoscători şi a celor rătăciţi departe de tine darul binefacerilor tale. Întoarce-ţi, Doamne, faţa către noi, ca să-ţi putem fi recunoscători, în duhul smereniei şi al evlaviei: căci Tu singur eşti toată mântuirea, pavăza şi toată puterea noastră.

Toate se cuvin aduse la rostul lor ultim, care e Dumnezeu însuşi
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul IX

1. Dacă vrei să fii cu adevărat fericit, fiul meu, nu trebuie să uiţi niciodată că năzuinţa ta dintâi, menirea ta cea mai înaltă şi rostul tău ultim sunt Eu însumi. Având aceasta în gând, imboldurile inimii tale vor fi limpezite şi curăţate de aplecarea aceea care te trage mereu, şi nu fără vătămare, spre tine însuţi şi spre lumea făpturilor care te înconjoară. Într-adevăr, de îndată ce te cauţi pe tine însuţi în bucuria vreunui lucru ori în desfătarea unei făpturi, sinea ta adâncă începe să se vlăguiască şi se usucă. Prin urmare, adună toate lucrurile vieţii la rostul lor dintâi, căci Eu sunt acela care le-am dăruit pe toate. În fiecare lucru, să vezi o părticică doar izvorâtă din noianul binelui celui mare şi fără de sfârşit: tocmai de aceea rostul tuturor lucrurilor se cuvine adus la mine, izvorul şi rădăcina lor.

2. În mine şi cel mic şi cel mare, şi cel sărac şi cel bogat, cu toţii află izvorul viu şi apa vieţii: toţi cei ce îmi slujesc bucuros, de bună voie, vor primi dar pentru dar. Cel însă care va căuta să guste din dulceaţa slavei în afara mea, ori cel care-şi va pune bucuria în vreun bun mărunt, aparte, nu va afla de fel fericirea adevărată, ci, dimpotrivă, va simţi cum inima i se înăbuşă, încătuşată în sumedenie de mărunte potrivnicii. Iată de ce, nu socoti niciodată că vreo bunătate ar putea să fie a ta, ori că vreo făptură s-ar putea bucura de la sine de virtute, ci adu totul, în chip de prinos, Celui fără de care omul nu ar avea nimic pe lume, lui Dumnezeu. Eu am dat totul şi cer, tocmai de aceea, fără şovăială şi precupeţire, recunoştinţa toată.

3. Acesta-i adevărul care spulberă nălucirile slavei deşarte. Căci acolo unde îşi va face sălaş harul ceresc şi iubirea curată, inima nu poate fi nici mică, nici pizmătăreaţă, nici mărginită de la sine. Dumnezeiasca iubire le învinge pe toate şi dă aripi neasemuite sufletului. Săbuit dacă ai fi, toată bucuria ţi-ai găsi-o în mine, toată nădejdea în mine ţi-ai pune-o; *căci bun nu este nimeni, decât singur Dumnezeu* (*Lc* 8, 13), căruia i se cuvine toată lauda şi toată binecuvântarea, în veci.

Plăcut e să-i slujeşti lui Dumnezeu singur, în dispreţul întregii lumi
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul X

1. Mă voi încumeta din nou să-ţi vorbesc, nu voi păstra tăcerea, Doamne, glasul meu va ajunge la urechile Domnului Dumnezeului şi Regelui meu care sălăşluieşte în ceruri. *Cât de necuprinsă e mulţimea bunătăţilor tale, Doamne, pe care în taină le împărtăşeşti celor ce se tem de tine!* (*Ps* 30, 20). Căci ce eşti Tu în ochii celor care te iubesc? Ce eşti Tu pentru cei care-ţi slujesc din toată inima? Cu adevărat negrăită este plăcerea vederii tale, darul dulce de care se bucură cei care te iubesc. Tocmai în aceasta mi-ai arătat, mai presus de orice, dulceaţa bunătăţii tale:

căci nu eram, şi, iată, tu m-ai adus la ființă şi viață; şi pe cărări rătăcite umblam, departe de tine, şi Tu m-ai adus la tine, ca să-ți slujesc, dându-mi poruncă să te iubesc.

2. O, izvor al iubirii nesecate, ce-aş mai putea să spun despre tine? Cum aş putea vreodată să te dau uitării, pe tine care ai binevoit să-ți aminteşti de mine, deşi mă înglodasem pe drumul stricăciunii şi al pieirii? Dincolo de toată nădejdea, te-ai îndurat totuşi de sluga ta şi, trecând peste nevredniciile mele, mi-ai arătat harul prieteniei tale. Cum ți-aş putea mulțumi vreodată pentru asemenea dar? Într-adevăr, nu oricui îi este dat ca - lăsând deoparte totul - să se poată lepăda de lume şi să îmbrățişeze viața mănăstirească. Să fie oare lucru mare a mă afla în slujba ta, Dumnezeule, căruia toată făptura se cuvine de fapt să-i slujească? N-ar trebui, la urma urmei, să mi se pară lucru mare să-ți slujesc: de necrezut şi uimitor lucru este, în schimb, ca nu pe altul, ci pe mine - în ciuda sărăciei şi nevredniciei mele - Tu să mă fi ales drept slujitor al tău, primindu-mă cu atâta căldură în rândul celor iubiți şi apropiați ție.

3. Într-adevăr, tot ceea ce am îți aparține, şi toate cele cu ajutorul cărora îți slujesc sunt, de fapt, ale tale. Prin urmare, s-ar putea chiar, dimpotrivă, spune că Tu eşti cel care mi te pui la îndemână, slujindu-mi mie, decât eu însumi aş putea s-o fac, de unul singur, ca slugă a ta. Dovadă, iată, sunt cerurile şi pământul, pe care le-ai hărăzit să servească omului şi care, zi de zi, urmează întocmai, ascultătoare, tot ceea ce ai poruncit şi tot ce aştepți de la ele. Dar nici aceasta n-ar fi mare lucru: căci iată, până şi pe îngeri i-ai rânduit să stea pururi în slujba noastră. Şi, mai presus de orice, pe tine însuți ai binevoit să te pui la îndemâna omului, făgăduind să te dai pe tine însuți în dar făpturii tale.

4. Ce aş putea să-ți aduc în schimb, drept prinos de recunoştință, pentru miile şi miile de daruri ale tale? Măcar de-aş fi în stare să-ți slujesc zi de zi, până la sfârşitul vieții mele! De-aş fi în stare, măcar o singură zi, să-ți pot sluji aşa cum se cuvine! Căci, cu adevărat, eşti singurul vrednic de a fi slujit până la capăt, vrednic de a primi toată cinstea şi lauda, fără de sfârşit. Cu adevărat Domnul şi Stăpânul meu eşti Tu; eu însumi nu-s decât o slugă sărmană şi mi se cade să-ți servesc din toate puterile mele, niciodată să nu obosesc aducându-ți laudă. Vreau şi doresc din toată inima acest lucru: ajută-mă prin bunăvoința ta, suplinind din belşugul darului tău tot ceea ce îmi lipseşte.

5. Cât de mare este cinstea, cât de mare este onoarea de a fi în slujba ta şi, pentru tine, Doamne, de a putea trece, neîmpiedicat, peste toate. Mare este harul celor ce intră de bună voie în slujba ta sfântă. Vor descoperi dulceața şi mângâierile negrăite ale Spiritului Sfânt toți cei care, din iubire pentru tine, întorc spatele tuturor desfătărilor trupeşti. Vor dobândi o mare libertate lăuntrică toți cei care, pentru numele tău, se încumetă să calce pe cărarea îngustă, lăsând deoparte orice grijă față de cele lumeşti.

6. O, cât de voioasă şi plăcută este slujirea lui Dumnezeu, cea care aduce omului adevărata sfințenie şi libertate! Sfântă stare a vieții monahale, aducând omul în rând cu îngerii, făcându-l plăcut lui Dumnezeu, temut de diavoli, pildă vie pentru toți cei cu darul credinței! Cât de mult este de dorit, cât de demnă de îndrăgit această slujbă: săvârşind-o, omul se învredniceşte de binele cel mai mare cu putință; mulțumită ei, el dobândeşte zestrea fericirii fără de margini, care nu se curmă niciodată.

Imboldurile inimii se cad bine cumpănite şi ținute în frâu
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XI

1. Fiul meu, multe mai ai de învățat, căci încă multe sunt lucrurile pe care nu ți le-ai însuşit până acum aşa cum se cuvine.

2. Care sunt, Doamne, acestea?

3. Să supui cu totul imboldurile tale voinței mele, să nu-ți iubeşti propria plăcere şi să doreşti cu râvnă şi înflăcărare doar împlinirea voii mele. Imboldurile izvorâte din sinea ta sunt cele care, de cele mai multe ori, aprind scânteia acelui foc care te mână cu putere înainte: stai şi gândeşte-te, însă, dacă cinstirea mea într-adevăr, e cea care te mână, sau, dimpotrivă, folosul plăcerii tale. Dacă pornirea vine de la mine, vei fi pe bună pace, orice aş porunci; dacă inima ta însă tăinuieşte vreun dor ascuns de-al ei, nu alta este pricina pentru care te simți apăsat şi stânjenit.

4. Iată de ce e bine să nu te bizui prea mult pe imboldurile care-ți încolțesc în inimă, fără să le cumpăneşti temeinic în fața mea; s-ar putea, altminteri, să te căieşti şi să-ți pară rău de lucruri ce ți s-au părut în prima clipă bune, şi la care ai râvnit. Într-adevăr, nu orice dorință încolțită în inimă şi care ți se pare bună trebuie din capul locului urmată întocmai; şi tot aşa, nu orice dorință ce ți se înfățişează, la prima vedere, ca nepotrivită, trebuie respinsă pe dată. E bine, cât de des, să ții în mâini frânele sufletului - până şi gândurile şi dorințele tale de bine -, ca nu care

cumva, lăsându-te mânat de toane, să dai prilej celorlalți de sminteală sau - în cazul când aceştia ți s-ar împotrivi - să cazi, când te aştepți mai puțin, pradă tulburării şi amărăciunii.

5. Se cade, într-adevăr, din când în când, să ştii a pune piciorul în prag bărbăteşte, răspunzând fără şovăire "nu" imboldurilor şi toanelor hrănite de simțuri: să treci fără să te sinchiseşti peste ceea ce ar fi plăcut, ca şi peste ceea ce ar fi neplăcut trupului, luptând mai înainte de orice, ca el, chiar în pofida lui, să dea ascultare spiritului. Trupul şi toanele lui vor trebui ținute în frâu şi sub pinten, până când carnea, supusă, va fi gata la orice: învățând să se mulțumească cu puțin, să se bucure de lucrurile cele mai simple şi să nu crâcnească împotriva neajunsurilor.

Călirea răbdării în lupta împotriva pornirilor neînfrânate
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XII

1. Doamne Dumnezeul meu, îmi dau seama că îmi trebuie multă răbdare; căci multe, într-adevăr, sunt întâmplările potrivnice din viață. Şi oricât de mult aş încerca să-mi aştern toate pe tihnă şi pace, viața mea nu poate fi scutită de lupte şi amărăciune.

2. Aşa este, fiul meu. Nici nu vreau să te văd căutând o astfel de tihnă şi pace, scutită de focul ispitirilor şi încercărilor; să te socoteşti ajuns la liman, abia după ce vei fi trecut prin proba multor vitregii şi cunoaşterea nenumăratelor amărăciuni ale vieții. Dacă mi-ai mărturisi că nu te simți în stare de a suferi atâtea, cum oare crezi că ai putea îndura focul purgatoriului? Între două rele, întotdeauna înțelept e să alegi pe cel mai mic. Aşadar, ca să poți fi scutit de chinuri viitoare fără de sfârşit, caută să primeşti acum, cu inimă deschisă, amărăciunile, pentru numele lui Dumnezeu. Sau poate îți închipui că oamenii acestei lumi nu au de îndurat nimic, sau că prea puțin sunt scutiți de suferință? Nici vorbă, dacă ai sta să-i întrebi, fiecare are de îndurat câte ceva, până şi cei mai răsfățați de soartă.

3. Totuşi, cum spui, nu duc lipsă de desfătări; şi ei fac ceea ce vor, astfel încât amărăciunile sunt pentru ei mult mai puțin apăsătoare.

4. Fie şi aşa; să spunem că ar avea parte, într-adevăr, de tot ceea ce poftesc; câtă vreme, însă, crezi că poate ține pricopsirea lor? Iată, ca fumul se spulberă orice belşug al lumii acesteia, şi nimeni nu-şi va mai aminti niciodată de freamătul desfătărilor care au fost şi s-au dus. Dar şi cât timp sunt încă în viață, nici unul din aceşti oameni nu se poate bucura deplin de toate, fără mâhnire, fără dezgust şi fără teamă. Într-adevăr, multora li se întâmplă ca acele lucruri din care abia aşteaptă să se înfrupte să le dea în schimb durere şi caznă. Şi pe drept, căci, umblând nesățioşi după plăceri neorânduite, se aleg de pe urma lor cu ruşine şi amărăciune. O, cât de scurte, cât de înşelătoare, cât de neorânduite şi cât de ruşinoase sunt toate! Şi, cu toate acestea, precum necuvântătoarele, în beția şi orbirea judecății lor, nu înțeleg şi, pentru un dram de plăcere trecătoare în această viață, iute destrămată, îşi primejduiesc de moarte sufletul. *Dar tu, fiule, nu umbla după poftele tale şi întoarce-te de la cerbicia ta. Desfătarea să ți-o cauți în Domnul, şi El va împlini cerințele inimii tale* (*Eccl* 18, 30; *Ps* 36, 4).

5. Aşadar, de vrei cu adevărat să ai parte de desfătare şi să te bucuri din plin de alinările mele - în disprețul celor lumeşti, rupând toată legătura sufletului cu asemenea plăceri aparente şi şubrede - vei afla binecuvântare, primind drept răsplată belşug de mângâiere. Şi cu cât te vei putea lipsi mai bine de orice alinare venită de la făpturi, cu atât mai mult vei găsi în mine însumi mai dulce şi mai puternică mângâiere. Desigur, nu vei putea gusta această dulceață până când, mai întâi, nu vei fi trecut prin oarecari mâhniri, până când nu vei fi ostenit şi luptat. Ți se va pune de-a curmezişul nărăvirea veche cu care te-ai obişnuit, dar de obiceiul rău omul se dezvață printr-un obicei bun. Trupul se va răzvrăti, dar râvna spiritului îl va supune şi ține în frâu. Vei avea de îndurat, desigur, asmuțirile şi întărâtările dintotdeauna ale şarpelui celui viclean, dar pe acesta rugăciunea îl va pune pe fugă; munca şi hărnicia vor ridica de asemenea stavilă de nădejde în calea lui.

Ascultarea smerită a celui ce urmează cu supunere pilda lui Isus Cristos
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XIII

1. Fiul meu, cel care încearcă să fugă de ascultare fuge singur de har; iar cel ce umblă după lucruri aparte le pierde pe cele obşteşti. Cel care nu se supune de bunăvoie şi cu plăcere mai marilor săi dă semn că nu şi-a supus încă cu desăvârşire propriul trup, mocnind încă de cârtire şi răzvrătire. Învață, prin urmare, să te supui fără preget mai marelui tău, dacă doreşti ca trupul, la rândul lui, să stea cuminte sub jug. Într-adevăr, vrăjmaşul din afară va fi mai uşor biruit, dacă înlăuntrul sufletului nu va fi răvăşeală. Nici un duşman nu-i mai de temut, mai vătămător pentru suflet, decât omul însuşi față de sinea sa, dacă trupul nu stă ascultător sub veghea bărbătească a spiritului. Trebuie neapărat să-ți însuşeşti un adevărat dispreț față de tine însuți, dacă doreşti să fii mai puternic decât trupul şi sângele. Pregeți să te supui voinței altora, pentru că încă te mai iubeşti pe tine însuți cu nesăbuință.

2. Să fie mare lucru oare, dacă - praf şi nimica fiind - te supui altui om, din dragoste pentru Dumnezeu, atunci când Eu însumi, Atotputernicul şi Preaînaltul, care pe toate le-am zidit din nimic, m-am supus cu umilință altor oameni, pentru tine? M-am făcut cel mai smerit şi cel mai mic, ca, prin umilința mea, să-ți poți înfrânge trufia. Învață, fărâmă de praf, ce este ascultarea. Învață să te smereşti, chip de lut şi de țărână, fii gata să te aşterni sub călcâiele tuturora. Învață să-ți pui sub jug bunul plac şi propria voie, supune-te tuturora.

3. Fă-te foc şi pară, aprinde-te împotriva ta de dreaptă mânie, nu îngădui să crească umflătura acestei bube în sufletul tău; supune-te şi fă-te mic, ca toți şi unul fiecare să te poată călca în picioare; aşterne-te sub călcâie, precum tina bătătorită a drumului mare. Ai oare vreo pricină ca să te vaiți, ființă de prisos? Cum ai putea oare răspunde celor ce ți se ridică împotrivă, ființă bicisnică şi întinată, care de atâtea ori ai adus jignire lui Dumnezeu, făcându-te vrednic de osânda iadului? Dar ochiul meu te-a cruțat, căci sufletul tău a fost şi este scump privirii mele: ca să-mi cunoşti iubirea şi să fii pururi recunoscător pentru binefacerile mele; ca să nu conteneşti să te smereşti în deplină supunere şi să duci fără cârtire jugul disprețului omenesc.

Să ținem socoteală de judecățile necunoscute ale lui Dumnezeu şi să nu ne înfumurăm cu faptele noastre bune
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XIV

1. Deasupra mea aud, ca un tunet, rostirea judecăților tale, Doamne: de spaimă şi înfrigurare se cutremură măduva oaselor mele, iar sufletul meu stă cuprins de fiorul groazei. Înmărmuresc gândindu-mă că nici *cerul nu-i fără prihană înaintea ta. Şi dacă la îngerii tăi ai aflat strâmbătate* (*Iov* 15, 15; 4, 18) şi nu i-ai cruțat, cu mine ce se va întâmpla oare? S-au prăbuşit stelele cerului; la ce m-aş putea aştepta eu, biată fărâmă de praf? Cei ale căror fapte păreau de toată lauda s-au prăvălit totuşi din înalt; am văzut cu ochii mei pe cei hrăniți cândva cu pâinea îngerilor înfruptându-se, la urmă, din lăturile porcilor.

2. Iată de ce nu poate fi vorba de sfințenie, Doamne, acolo unde mâna ta nu mai este. Înțelepciunea omenească rămâne fără rost când tu, Doamne, încetezi a sta la cârmă. Nu aduce pricopsire nici o tărie omenească, dacă reazemul tău păstrător nu mai este. Curăția n-are cum fi sigură, lipsită de pavăza ta. Straja noastră omenească devine fără rost, nesprijinită de sfânta veghe a puterii tale. Într-adevăr, lăsați de capul nostru, ne scufundăm şi ne ducem la pieire; în mâna ta fiind, ne înălțăm şi avem parte de viață. Nestatornici şi şubrezi suntem, dar prin tine dobândim putere; cădem pradă lâncezelii, dar, mulțumită ție, se reaprinde în noi freamătul făcliei vii.

3. O, cât de nepricopsit şi de josnic s-ar cuveni să mă simt! Cât de puțin trebuie să prețuiesc ceea ce ar părea lucru bun în mine! Cât de adânc se cade să mă plec sub judecățile tale nepătrunse, Doamne, în adâncul cărora descopăr că sunt mai puțin decât ultima fărâmă a nimicului însuşi! O, cumpănă necuprinsă! O, noian nepătruns, în care mă pierd ca un nimic în nesfârşirea întregului! Pe ce scorniri să-mi întemeiez îngâmfarea? Pe ce s-ar putea bizui virtutea mea proprie? Strivită e orice fală deşartă sub adâncimile fără margini ale judecăților tale despre mine.

4. Ce poate fi trupul oricărui om înaintea feței tale? *Nu cumva se va făli lutul față de cel care l-a plăsmuit?* (*Is* 29, 16; 45, 9). Cum s-ar putea umple de laudă deşartă inima celui cu adevărat supus lui Dumnezeu? Lumea întreagă n-ar putea să-l facă trufaş pe cel supus adevărului veşnic; gura întregii omeniri ar fi neputincioasă, cu toate laudele ei, față de smerenia celui care şi-a pus toată nădejdea în Domnul. Într-adevăr, cei ce deschid gura sunt la rândul lor nimica: ei se vor mistui în nimic, o dată cu larma cuvintelor lor: *dar adevărul Domnului rămâne în veci* (*Ps* 116, 2).

Rânduiala şi rostul lucrurilor care ne aduc plăcere
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XV

1. Fiul meu, fii gata să spui, orice s-ar întâmpla: Doamne dacă Tu vrei, aşa să fie. Dacă-i spre cinstea ta, Doamne, pentru numele tău, fie şi asta. Dacă Tu, Doamne, ştii că-i spre binele şi spre folosul meu, dă-mi ceea ce trebuie şi fă să mă pot sluji de această împrejurare, spre slava ta. În schimb, dacă ştii că lucrul acesta mi-ar aduce vătămare, sau că ar dăuna sănătăţii sufletului meu, îndepărtează dorinţa de la mine. Într-adevăr, nu orice dorinţă vine de la Duhul Sfânt, chiar şi dacă, în ochii omului, pare dreaptă şi sfântă. Căci este greu să ştii fără greş dacă duhul cel bun, sau, dimpotrivă, cel rău, te îmboldeşte să doreşti una sau alta, după cum nu poţi şti nici dacă dorinţa vine de la tine sau din altă parte. Mulţi, într-adevăr, s-au ales în cele din urmă cu amăgirea, deşi la început păreau însufleţiţi, în dorinţele lor, de duhul cel bun.

2. Iată de ce orice dorinţă ivită în minte se cuvine întotdeauna lămurită şi cercetată cu teama lui Dumnezeu în suflet şi cu o inimă smerită; mai presus de orice, totul trebuie să-mi fie încredinţat în duhul lepădării de sine, cu următoarele cuvinte: "Doamne, tu ştii cum e mai bine; facă-se voia ta, fie aşa, fie altminteri, după cum doreşti Tu. Dă-mi ce vrei, cât vrei şi când vrei. Fă cu mine cum ştii că-i mai bine şi după cum îţi place ţie mai mult, după cum e mai potrivit cu cinstea ta preaînaltă. Aşează-mă unde pofteşti, şi fă cu mine tot ceea ce voieşti. Sunt în mâinile tale, întoarce-mă cum vrei, du-mă şi adu-mă de unde vrei. Iată, sluga ta e gata pentru orice: căci nu doresc să trăiesc pentru mine, ci pentru tine; măcar de-aş putea fi la înălţimea acestei desăvârşiri, în toate!"

Rugăciune pentru a cere împlinirea voinţei lui Dumnezeu

3. Preabunule Isuse, dă-mi harul tău, să fie cu mine şi să lucreze împreună cu mine, să nu mă părăsească niciodată şi să-mi fie alături până la sfârşit. Fă să pot dori şi să voiesc întotdeauna ceea ce îţi este ţie mai plăcut şi pe voie. Voinţa ta să fie voinţa mea; voinţa mea s-o urmeze pururi pe a ta, într-un singur suflet, pe totdeauna. Să pot spune da sau nu, mereu într-un suflet cu tine; să nu pot voi nimic, să nu pot respinge nimic, decât împreună cu tine.

4. Dăruieşte-mi harul de a putea muri pentru toate câte sunt pe lume; fă să-mi placă să fiu dispreţuit şi trecut cu vederea în viaţa aceasta. Mai presus de orice dorinţă, dă-mi darul de a-mi putea afla odihna în tine, pacea inimii mele să fie întru tine. Tu eşti limanul păcii adevărate a oricărei inimi omeneşti, Tu singur eşti mult râvnita odihnă a sufletului: în afara ta, toate sunt aspre şi neliniştitoare. *În această pace chiar* - în binele cel mai mare şi fără sfârşit - *îmi voi afla somnul şi odihna*. Amin (*Ps* 4, 9).

Singura alinare adevărată se află şi trebuie căutată la Dumnezeu
***Cartea* a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XVI**

1. Nimic din ceea ce mi-aş putea dori, nimic din ceea ce ar putea fi gândit ca mângâiere nu e de aşteptat de la lumea aceasta, ci va veni mai târziu, o dată cu viaţa viitoare. Chiar de-aş putea aduna doar pentru mine toate desfătările pământului, chiar de aş putea să mă înfrupt din toată dulceaţa şi bucuriile acestei vieţi, cu ce m-aş alege? Sigur e că acestea n-ar avea cum să ţină o veşnicie. Tocmai de aceea, suflete al meu, nu poţi găsi mângâiere deplină şi necurmată desfătare decât numai în Dumnezeu singur, mângâietorul celor lipsiţi şi ocrotitorul celor umili. Mai aşteaptă puţin, suflete al meu, ai răbdare şi credinţă în făgăduinţa Dumnezeului tău, şi te vei bucura de belşugul tuturor bunurilor din ceruri. Dacă din cale afară, fără rânduială, tânjeşti după cele ce se văd aci de faţă, te paşte pierderea celor veşnice, din ceruri. Cele trecătoare şi vremelnice să-ţi fie doar bunuri în folosinţă; cele fără de moarte, dorul adevărat al inimii tale. Nu te vei putea niciodată sătura dintr-un bine vremelnic, căci inima ta n-a fost creată ca să-şi afle rostul şi desfătarea în aşa ceva.

2. Chiar dacă ai putea avea parte de toate dezmierdările făpturii, n-ai putea, inima mea, să te simţi fericită cu totul; căci doar în Dumnezeu, care pe toate le-a creat, se află întreaga dulceaţă a fericirii; nu aceea părelnică, văzută şi lăudată de ochii nerozi ai lumii, cu plăcerile ei înşelătoare; ci aceea în care îşi pun nădejdea sufletele bune şi credincioase lui Cristos, *a căror petrecere este în ceruri* (*Fil* 3, 20), cei ale căror gânduri şi simţuri sunt curate ca

lacrima. Zadarnice, prin scurtimea lor, sunt toate mângâierile omeneşti; mângâierea adevărată, aducătoare de fericire, e cea simţită pe dinăuntru, izvorâtă din inima adevărului. Omul evlavios poartă pretutindeni, în sufletul său, pe Isus, aducătorul mângâierii adevărate; lui îi spune: "Ajută-mă, Doamne Isuse, în tot timpul şi în orice împrejurare. Aceasta să-mi fie toată mângâierea: de bună voie, să-mi doresc lipsa oricărei mângâieri omeneşti. Iar dacă mângâierea ta nu se iveşte, cea mai mare mângâiere a mea să fie voia ta şi această dreaptă încercare". *Căci nu fără sfârşit este mânia ta, şi nu veşnice sunt mustrările tale* (*Ps* 102, 9).

Orice griji ne-ar împovăra, să le încredinţăm pe toate lui Dumnezeu
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XVII

1. Fiul meu, lasă-te în voia mea cu totul: Eu ştiu tot ceea ce este spre binele tău. Tu gândeşti omeneşte; de multe ori, în părerile tale, te laşi mânat de imboldul firii tale.

2. Ai dreptate, Doamne, aşa este. Tu-mi porţi de grijă mult mai mult şi mult mai bine decât aş putea să-mi port de grijă eu însumi. Stă ca frunza pe apă cel ce nu-şi încredinţează toate grijile ţie. Doamne, dacă voinţa mea rămâne statornic, neclintit credincioasă ţie, vei face din mine tot ceea ce voieşti. Nu poate fi decât de bine tot ceea ce ai putea hotărî să faci cu mine. Dacă placul tău este să mă cufund în beznă, fie voia ta binecuvântată; dacă mă vrei scăldat în lumină, fii binecuvântat, din nou. Dacă binevoieşti să-mi dăruieşti mângâiere, fii binecuvântat; dacă voieşti să port jugul oropsirii, fii iarăşi binecuvântat.

3. Da, fiul meu, astfel vreau să te ştiu, dacă doreşti să mergem pe acelaşi drum împreună. La fel de neprecupeţit se cade să fii gata pentru suferinţă ca şi pentru bucurie. La fel de voios, gata pentru lipsă şi sărăcie, ca şi pentru belşug şi avuţie.

4. Bucuros sunt gata, Doamne, să îndur pentru tine orice împrejurare pe care ai trimite-o asupra mea, ca să mă încerci. Mi-e tot una şi primesc din mâna ta, fără deosebire, binele şi răul, dulceaţa şi amărăciunea, veselia şi tristeţea şi, pentru tot ceea ce mi se întâmplă, ţie îţi aduc mulţumire. Fereşte-mă de orice păcat şi nu mă voi înspăimânta de moarte şi de iad în vecii vecilor. Atâta timp cât nu-ţi întorci faţa de la mine, atâta timp cât nu mă ştergi din cartea vieţii, nici o vitregie şi nici o amărăciune nu va putea să-mi aducă vreo vătămare.

Amărăciunile trecătoare se cer îndurate cu resemnare şi seninătate, după pilda lui Cristos
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XVIII

1. Fiul meu, am coborât din ceruri pentru mântuirea ta; am luat asupra mea haina durerii şi amărăciunii tale, nu pentru că ar fi trebuit s-o fac, ci din iubire; ca să înveţi pilda resemnării şi să poţi purta fără crâcnire jugul suferinţelor trecătoare. Căci, din clipa venirii mele pe pământ şi până în clipa morţii mele de pe cruce, n-am fost scutit de nici o durere. Am fost lipsit de foarte multe bunuri pământeşti; am îndurat necontenit sudălmi; am răbdat întristarea şi ocara; răsplata faptelor mele bune a fost nerecunoştinţa: la minuni mi s-a răspuns cu blesteme, la învăţături, cu ponegriri.

2. Pentru că în viaţa ta, Doamne, ai fost atât de răbdător - îndeplinind întru totul poruncile Tatălui tău - se cade ca şi eu, păcătos bicisnic, să fac după voia ta, îndurând cu resemnare - atât timp cât vei voi tu - jugul vieţii acesteia iute destrămate, spre mântuirea mea. Chiar resimţită ca o povară, viaţa aceasta a fost totuşi înzestrată, prin darul tău, cu foarte multe merite; iar prin pilda ta şi a sfinţilor tăi, sarcinile ei ne sunt mai uşor de purtat; mult mai dătătoare de îmbărbătare decât în vremea Legii Vechi, când poarta cerului rămânea zăvorâtă, iar drumul într-acolo învăluit în umbră; când atât de puţini se îngrijeau să caute împărăţia cerurilor. Dar nici chiar ei, cei drepţi şi vrednici de mântuire, nu puteau atunci - înainte de răscumpărarea plătită prin patima şi preasfânta ta moarte -, să intre în cereasca împărăţie.

3. O, câte mulţumiri aş fi dator să-ţi aduc pentru că mie şi tuturor credincioşilor ai binevoit să ne arăţi calea bună şi dreaptă spre împărăţia fără sfârşit! Într-adevăr, viaţa ta a devenit calea noastră şi, prin darul sfintei resemnări, ne putem acum îndrepta spre tine, cununa noastră. Dacă nu ai fi fost premergătorul şi învăţătorul nostru, cine s-ar fi

încumetat să meargă pe asemenea cale? Şi, vai, cât am fi fost cu toţii văduviţi, fără lămurita pildă arătată tuturora de tine. Dar încă ne lăsăm pradă lâncezelii, după ce am văzut atâtea semne şi am ascultat atâta învăţătură, ce ar fi fost dacă n-am fi avut lumina ta drept călăuză?

Resemnarea faţă de nedreptăţi şi călirea răbdării
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XIX

1. De ce tot vorbeşti astfel, fiul meu? Încetează de a fi văităreţ şi adu-ţi aminte de pătimirea mea şi de suferinţele sfinţilor. *Încă nu te-ai împotrivit până la sânge* (*Evr* 12, 4). Ceea ce ai suferit până acum nu-i mare lucru, dacă te gândeşti la alţii, care au îndurat cazne mai grele, trecuţi fiind prin ispitiri cumplite, prin amărăciuni nesfârşite, prin ciur şi dârmon încercaţi în toate felurile. Iată de ce e bine să te gândeşti din când în când la mai grelele suferinţe ale altora, ca să-ţi simţi sufletul uşurat din ananghie. Iar dacă tot nu ţi se va părea lucru neînsemnat amărăciunea ta, întreabă-te dacă nu cumva lucrurile stau astfel datorită lipsei tale de resemnare şi răbdare. Mici sau mari, oricum ar fi amărăciunile, încearcă să înduri tot aleanul cu răbdare.

2. Cu cât mai călit sufleteşte vei fi prin resemnare, cu atât mai înţelepte vor fi şi faptele tale, cu atât mai spornice vredniciile tale; obişnuinţa şi călirea lăuntrică îţi vor uşura, pe de altă parte, ducerea bărbătească a poverilor. Fereşte-te să spui: "Cine sunt eu să înghit atâtea de la cutare sau cutare; şi ce-am făcut eu ca să îndur una ca asta? Sunt ponegrit şi învinuit de lucruri care nici măcar nu mi-au trecut prin cap; din partea altuia aş mai zice; ba chiar cu toată resemnarea". Asemenea păreri ar fi nerozie curată, căci cu gândul la oameni şi la ponegrire, pierzi din vedere însăşi virtutea răbdării, uiţi tocmai de Cel ce vine la urmă s-o răsplătească.

3. Nu ştie ce-i adevărata resemnare cel care nu înţelege să sufere decât cum şi cât crede de cuviinţă, sau din partea cui socoteşte că-i cazul. Omul cu adevărat răbdător nu se uită de la cine vine nedreptatea: poate fi chiar mai marele său, sau unul de-o seamă cu sine, sau altul încă şi mai mic şi mai neînsemnat; pentru el e totuna dacă umilirea vine din partea unui om bun şi sfânt, sau, dimpotrivă, din partea unuia ticălos şi nevrednic; fără nici o deosebire, fără să ţină seama de la cine vine nedreptatea ce i se aduce, orice şi ori de câte ori i s-ar întâmpla, orice lucru potrivnic, el primeşte cu recunoştinţă totul din mâna lui Dumnezeu, dobândind astfel un câştig uriaş: într-adevăr, nimic din ceea ce suferă omul pentru Dumnezeu, - oricât de mic ar fi lucrul acela - nu rămâne fără vrednicie şi răsplată.

4. Fii prin urmare gata de luptă, dacă doreşti să te bucuri de izbândă. Fără luptă nu vei putea niciodată ajunge la cununa biruinţei prin răbdare. Cine nu consimte să sufere, respinge încununarea. Dacă doreşti încununarea, luptă-te aşadar bărbăteşte, căleşte-te cu răbdare. Fără caznă n-ai cum să tinzi către odihnă, căci fără măsurare de puteri nu poate ajunge nimeni la biruinţă.

5. Prin harul tău fă, Doamne, cu putinţă tot ceea ce firii mele omeneşti i se pare cu neputinţă. Tu ştii bine cât de slab sunt când e vorba de a îndura şi suferi şi cu câtă uşurinţă ultimul fleac ivit în cale mă abate din drum. Fă ca orice încercare şi amărăciune să mi se pară, pentru numele tău, plăcută şi de dorit; într-adevăr, a fi la ananghie şi a suferi pentru tine este tot ce poate fi mai folositor şi mai prielnic.

Să ne recunoaştem slăbiciunea în faţa amărăciunilor vieţii
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XX

1. *Împotriva mea voi mărturisi nedreptatea mea* (*Ps* 31, 5); voi mărturisi, Doamne, şubrezenia mea înaintea feţei tale. De câte ori un lucru de nimic ajunge să mă descumpănească şi să mă întristeze! Iau dârze hotărâri pentru viitor; dar, de îndată ce se iveşte o ispită cât de mică, mă pomenesc la ananghie mare. Uneori dintr-un fleac se naşte o ispită dintre cele mai puternice; ajunge, alteori, cea mai mică suflare de vânt, ca - de bine ce m-am socotit la adăpost -, să mă pomenesc ca şi răsturnat din picioare.

2. Vezi, Doamne, cât de şubred sunt şi lesne de vătămat în slăbiciunea mea. Fie-ţi milă şi *smulge-mă din tină, ca să nu mă cufund* (*Ps* 118, 157), ca să nu rămân părăsit până la urmă. Aceasta mă chinuieşte şi mă face de ruşine înaintea ochilor tăi, să mă ştiu atât de şubred şi de neputincios împotriva patimilor. Şi chiar dacă nu consimt deplin,

lupta asta mă frământă şi mă sfârşeşte, căci istovitor e să-ți duci zilele în luptă fără de oprire. Îmi cunosc cel mai bine slăbiciunea din aceea că gândurile rele mai des îmi dau târcoale, şi mult mai rar mă lasă în pace.

3. Atotputernice Doamne, Dumnezeul lui Israel, pavăza sufletelor credincioase, priveşte la cazna şi durerea slujitorului tău, ajută făptura ta în tot ce întreprinde! Întăreşte-mă cu putere de sus, ca omul cel vechi şi şubrezenia cărnii să nu poată birui asupra spiritului, încă nesupus cu desăvârşire: e lupta de zi cu zi, mereu reîncepută, împotriva aceluiaşi duşman, până la ultima suflare a vieților noastre, țesute din lacrimi şi amărăciune. Căci vai şi amar de viața aceasta, pururi însoțită de umbra suferinței, de oropsiri şi necazuri, la fiece pas pândită de cursele vrăjmaşului! Într-adevăr, nu apucăm să răsuflăm bine după apăsarea unui necaz sau a unei ispite, că altele încep să dea năvală; mai mult chiar, nici nu încetează cu totul un val, că altele se abat fără de veste, mai puternic încă, asupra capului nostru.

4. Te întrebi, cum poate fi îndrăgită o astfel de viață, plină de atâta alean şi amărăciune, păscută de atâtea nenorociri şi primejdii? Cum poate fi numită viață, ceea ce nu conteneşte să dea naştere la urgisire şi moarte? Dar iată că omul iubeşte totuşi viața aceasta şi mulți se străduiesc din răsputeri să afle desfătări în ea. Unii adesea o vorbesc de rău, recunoscând că e amăgitoare şi plină de zădărnicii, dar nu la fel de uşor e gata omul să se despartă de ea, supus încă pintenului preaputernic al poftei şi imboldurilor trupului. E drept că unele lucruri stârnesc plăcere, altele, dezgust şi dezamăgire. *Pofta trupului, pofta ochilor şi trufia vieții* (1 *In*2, 16) trag omul la iubirea lumii trecătoare; în schimb caznele şi amărăciunile venind, pe drept, la urmă, fac să încolțească în inimă sila şi lehamitea de viață şi de lume.

5. Şi totuşi - durere! - un fleac de desfătare învinge cât ai clipi din ochi cugetul robit încă lumii, şi el *vede plăceri în ghimpele cărnii* (*Iov* 30, 7), căci nu mai are nici ochi nici gust pentru dulceața lui Dumnezeu şi frumusețea lăuntrică a virtuții. În schimb, cei ce ştiu să disprețuiască lumea cu totul, cei ce se străduiesc cu sârguință sfântă să-şi trăiască viața închinând-o lui Dumnezeu, aceştia cunosc dulceața dumnezeiască, făgăduită tuturor celor ce întorc cu adevărat spatele lumii; ei ştiu cât de mare este rătăcirea acesteia şi cât de felurite chipurile amăgirilor ei.

Dincolo de toate bunurile şi darurile, liniştea să ştim să ne-o căutăm în Dumnezeu singur
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXI

1. În toate şi peste toate, liniştea sufletului se cade căutată în Dumnezeu singur, deoarece nimeni altul decât El nu este, pentru toți sfinții, limanul adevăratei odihne. Preadulce şi preabune Isuse, dă-mi, te rog, harul de a-mi afla odihna şi liniştea în tine, mai presus de orice făptură; să însemni pentru mine mai mult decât sănătatea şi frumusețea, mai mult decât orice onoruri şi orice cinste, mai mult decât toată puterea şi toate demnitățile, mai mult decât toată iscusința şi ştiința, mai mult decât toate bogățiile, meşteşugurile şi priceperile omeneşti; mai mult decât toate simțămintele de bucurie şi voie bună, mai mult decât bunul nume şi faima mea, mai mult decât orice mângâiere şi dezmierdare, mai mult decât toate speranțele şi făgăduințele, mai mult decât orice vrednicie şi dorință, mai mult decât toate darurile izvorâte din nesfârşita ta mărinimie; mai mult decât toate bucuriile şi decât toată fericirea la care mintea mea ar putea să năzuiască; mai mult decât toți îngerii şi arhanghelii şi decât toate cetele oştirii cereşti, mai mult decât tot ce se vede şi nu se vede; mai mult decât orice lucru în afara ta, Doamne, Dumnezeul meu.

2. Căci bunătatea ta, Dumnezeule, covârşeşte cu totul zestrea bunătăților acestui pământ: Tu singur eşti preaînalt, Tu singur atotputernic, Tu singur însemni toată plinătatea, Tu singur îți ajungi ție însuți; Tu singur însemni tot ce poate fi mai dulce şi mai alinător pe lume; Tu singur depăşeşti orice frumusețe, bunătate şi dragoste; Tu singur depăşeşti neînchipuit de mult orice noblețe şi mărire: în tine, pe vecie şi dintotdeauna, toate bunătățile se află laolaltă în starea desăvârşirii. Iată de ce mărunt, neînsemnat şi neîndestulător e orice lucru ca atare, chiar darul tău fiind; la fel şi tot ceea ce ne descoperi sau ne făgăduieşti, în afară de vederea feței tale şi de contopirea deplină cu tine: căci inima mea n-ar putea să-şi afle adevărata odihnă şi desăvârşita mulțumire în afara ta, Doamne, dincolo de orice alte daruri şi de toate făpturile tale.

3. O dulce Mire al sufletului meu, Isuse, iubitor preacurat, Stăpân şi Domn al tuturor făpturilor lumii, cine-mi va da aripile adevăratei libertăți, să pot zbura până la tine şi în tine singur să-mi găsesc odihna? Când, într-un sfârşit, îmi va fi dat să mă pot cu totul consfinți ție, să pot vedea cu ochii mei cât eşti de dulce, Doamne, Dumnezeul meu? Când mă voi putea reculege cu totul întru tine, în aşa fel încât iubirea ta să topească toate simțurile mele şi să te am pe tine mai presus de orice simț şi rost trupesc, într-un chip fără pereche? Acum mi se întâmplă adeseori să plâng şi suspinul meu de durere îmi însoțeşte pururi paşii: căci multe sunt relele ce se întâmplă în această vale a amărăciunii,

aducându-mi într-una tulburare, alean şi întunecare; ele îmi presară calea cu piedici şi amăgiri; mă înşeală şi mă prind în cursă, împiedicându-mă să mă îndrept spre tine, oprindu-mă de la bucuria îmbrățișării tale, de care au parte sufletele celor fericiți. Suspinul meu, amărăciunile şi oropsirile atâtor suflete de pe pământ să ajungă la inima ta şi s-o înduplece.

4. O, Isuse, lumină a slavei fără moarte, mângâiere a sufletelor călătoare, glasul meu amuțeşte înaintea feței tale: tăcerea mea e cea care-ți vorbeşte. Mult va mai întârzia să vină Domnul meu la mine? O, de s-ar apleca mai curând asupra slujitorului său sărman şi nemernic, ca să-i dăruiască o rază de bucurie! De i-ar întinde mâna să-l scape de alean şi ananghie! Vino, Doamne, vino: căci fără tine el nu poate fi fericit nici o zi şi nici măcar un singur ceas al vieții: Tu eşti bucuria mea şi fără tine masa mea e goală. Sunt un oropsit, întemnițat, prins în cătuşe, în aşteptarea clipei când mă vei readuce la viață, prin darul luminii tale descătuşându-mă din întuneric şi arătându-mi surâsul feței tale.

5. Facă ceilalți ce vor vrea; în loc de tine, să caute ce le place: eu unul nu vreau şi n-am să vreau nici o altă plăcere în afara ta, Tu, singurul meu Dumnezeu, nădejdea mea, mântuirea mea veşnică. Nu voi tăcea şi nu voi conteni să te rog, până când nu-mi vei răspunde, până ce nu mă vei rechema în harul tău.

6. Iată-mă, Doamne, aici, de față înaintea ta, ca o slugă credincioasă. Lacrimile tale, dorințele sufletului tău, umilințele la care te-ai supus, amărăciunile inimii tale zdrobite de durere, acestea toate mi-au înmuiat cerbicia şi m-au adus la tine.

7. Şi am spus: Doamne, te-am strigat, te-am dorit şi te-am vrut, gata fiind să mă lepăd de toate pentru tine. Dar Tu eşti cel ce m-ai chemat şi îmbiat să te caut. Fii binecuvântat, Doamne, pentru aceasta, căci ți-ai arătat bunătatea față de sluga ta, după belşugul nesfârşit al îndurărilor tale. Ce-ar mai putea să adauge sluga ta, decât să se umilească până la pământ înaintea feței tale, aducându-şi aminte, până la sfârşitul zilelor ei, de răutatea şi nemernicia sa? Eşti neasemuit mai mult decât toate minunățiile cerului şi ale pământului. Lucrările tale sunt minunat de bune, judecățile tale drepte, pronia ta le cârmuieşte pe toate. Slavă şi laudă ție, Înțelepciune a Tatălui: buzele mele, sufletul meu, odată cu toată făptura, să-ți aducă laude pururi.

Să nu dăm niciodată uitării mulțimea binefacerilor lui Dumnezeu
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXII

1. Deschide, Doamne, inima mea asupra legii tale şi fă să pot umbla pe cărările poruncilor tale. Fă să pot înțelege voința ta şi, cu multă ascultare şi cu toată luarea aminte, să pot purta pururi în mine amintirea tuturor binefacerilor tale şi a fiecăreia în parte, ca astfel să-ți pot aduce mereu prinosul cuvenit de mulțumire. Nu pot să nu recunosc că nu sunt în stare să-ți aduc mulțumire cum se cuvine nici măcar pentru cea mai mică dintre binefacerile tale. Sunt mult mai prejos decât toate bucuriile pe care mi le împărtăşeşti şi, ori de câte ori mă gândesc la mărirea ta, mintea şi sufletul amuțesc în mine.

2. Toate câte le avem, - de la trup şi de la suflet, tot ceea ce ne este dat să avem, pe din afară sau pe dinăuntru, de la fire sau de la har, - toate sunt binefaceri izvorâte din tine, toate vorbesc despre bunătatea, dărnicia şi sfințenia ta, de la care purcede tot lucrul de care noi, făpturile tale, ne bucurăm. Şi chiar dacă unii primesc mai multe, alții mai puține, toate, oricum, purced de la tine, şi nici o fărâmă din nimic nu poate veni nimănui decât tot de la tine. Iar cel ce primeşte cumva o parte mai mare, nu se poate făli ca şi când şi-ar fi primit darul de la sine, nu se poate înălța pe sine peste ceilalți, nu poate, pe cei mai puțin avuți decât el, să-i jignească: mai mare şi mai bun cu adevărat este cel care îşi însuşeşte cel mai puțin din ceea ce are şi care, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate, se umileşte pe sine din toată inima. Tot astfel, cel ce se pune pe sine mai prejos decât toți ceilalți, socotindu-se cel mai puțin vrednic din toți, acela e cel mai vrednic şi cel mai în măsură să primească darurile cele mai mari.

3. Cel ce primeşte mai puțin nu trebuie să se întristeze nici să se supere sau să fie invidios: pe tine, Dumnezeule, el trebuie şi mai mult să te caute şi bunătatea ta să ți-o laude mai mult încă, deoarece împarți cu atâta mărinimie, în dreapta şi în stânga, fără să te uiți la vrednicia anume a cuiva. Toate purced de la tine: iată de ce, în toate, se cade să fii lăudat. Tu ştii cel mai bine ceea ce-i mai potrivit şi mai prielnic fiecăruia: Tu ştii de ce cutare se cade să primească oblăduire mai multă, cutare mai puțină; acestea toate sunt rosturi pe care nu noi, ci Tu le ştii şi le cumpăneşti, căci vredniciile fiecăruia doar ție îți sunt întru totul cunoscute.

4. Iată de ce, Doamne Dumnezeul meu, văd un mare bine în faptul că nu am parte de belşug de daruri bătătoare la ochi, care să atragă asupra mea cinstea şi uimirea celorlalţi; ca, văzând sărăcia şi nemernicia mea, să nu iau nimic din ceea ce mi se întâmplă drept o pacoste sau o pricină de a fi ursuz, posac ori trist; ci dimpotrivă, să mă bucur şi să fiu voios; căci Tu, Doamne, ţi-ai ales prieteni şi slujitori dintre cei săraci şi smeriţi, din rândul celor dispreţuiţi de lumea aceasta. Cea mai bună dovadă sunt înşişi apostolii tăi, pe care i-ai rânduit *mai mari peste întregul pământ* (*Ps* 44, 17). Şi, cu toate acestea, viaţa lor pe pământ a fost fără vrajbă, curată şi umilă în totul, ştiut fiind că s-au bucurat chiar să *sufere batjocură* pentru numele tău (*Fapte* 5, 41) şi că au îmbrăţişat cu multă dragoste tocmai acele lucruri de care lumea se îngrozeşte.

5. Nimic, într-adevăr, nu trebuie să aducă mai multă bucurie celui care te iubeşte şi îţi cunoaşte binefacerile decât tocmai îndeplinirea voinţei tale şi primirea fără şovăire a hotărârilor luate de tine din vecie; până într-atât încât omul să primească bucuros să fie ultimul, acolo unde oricine şi-ar dori să fie primul; să fie împăcat şi mulţumit la fel de bine cu locul de pe urmă cum ar fi cu locul din frunte; să nu se simtă jignit de înjosiri şi ocări; să ţină la bunul său nume la fel de puţin pe cât ar ţine altul de mult la faimă şi glorie. Pentru că voia ta şi cinstea numelui tău se cade să treacă mai înainte de orice: ele trebuie să dea sufletului mai multă mângâiere şi plăcere decât toate darurile şi binefacerile primite până acum sau de acum încolo.

Patru sunt chezăşiile păcii
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXIII

1. Fiul meu, iată că a sosit clipa când te voi îndruma pe calea păcii şi a adevăratei libertăţi.

2. Fă, Doamne, după cuvântul tău, căci nici o plăcere nu poate fi, pentru mine, mai mare.

3. Dă-ţi, fiul meu, toată silinţa să faci mai curând voia altuia decât voia ta. Să-ţi placă să te bucuri mai curând de puţin decât de zestre mare. Caută-ţi întotdeauna un loc mai jos şi pune-te mereu mai prejos de ceilalţi. Alege întotdeauna voinţa lui Dumnezeu şi roagă-te ca ea să se îndeplinească fără precupeţire şi în sufletul tău. Cel ce face astfel păşeşte pe calea păcii şi liniştii.

4. Doamne, pe cât de scurte aceste câteva cuvinte, pe atât de pline de miez pentru propăşirea mea întru desăvârşire! Nu vorbe multe, ci pline de rost, de rod şi de înţeles. De-aş putea să le păzesc cu sfinţenie, nu m-aş tulbura cu atâta uşurinţă. Într-adevăr, de câte ori mă neliniştesc şi mă simt abătut, îmi dau seama că, de fapt, n-am făcut altceva decât să mă îndepărtez de la această învăţătură. Tu, însă, care poţi face orice şi care ţii atât de mult la propăşirea sufletului, sporeşte harul în mine, să pot fi la înălţimea cuvântului tău şi să-mi desăvârşesc mântuirea.

Rugăciune pentru îndepărtarea gândurilor rele

5. *Doamne Dumnezeul meu, nu te îndepărta de mine; Dumnezeule, îndreaptă-ţi privirea şi ajutorul spre mine* (*Ps* 70, 12): căci iată, au năvălit asupra mea fel de fel de gânduri şi temeri chinuitoare. Cum să scap nevătămat de ele? Cum să le înfrâng?

6. *Voi păşi înaintea ta* - zice Domnul - *pe mai marii falnici ai lumii îi voi smeri* (*Is* 45, 2). Voi deschide lacătele carcerei tale şi-ţi voi descoperi tainiţa celor mai ascunse lucruri.

7. Fă, Doamne, precum spui; şi se vor spulbera, în faţa privirii tale, toate gândurile rele. Aceasta-i singura mea nădejde: să pot alerga la tine, în orice amărăciune, să-mi pun toată încrederea în tine, să te strig în ajutor din adâncul inimii şi, în răbdare, să aştept oblăduirea mângâierii tale.

Rugăciune pentru luminarea cugetului

8. Luminează-mă, bunule Isuse, cu darul lăuntric al razei tale şi risipeşte din lăcaşul inimii mele umbra oricărei bezne. Înfrânează gândurile mele rătăcitoare, spulberă ispitele care năvălesc asupra cugetului meu. Luptă cu toată puterea, în numele meu, alungă fiara - vreau să spun focul poftelor pârjolitoare -, *ca pacea să se întemeieze pe tăria ta* (*Ps* 121, 7) şi mulţimea laudelor tale să se înalţe în lăcaşul cel sfânt - adică într-o conştiinţă curată. Porunceşte Tu vârtejului şi furtunii; spune Tu talazurilor - Staţi; şi viforului: - Nu sufla; şi se va face linişte mare.

9. *Trimite lumina ta şi adevărul* (*Ps* 42, 3), ca să strălucească asupra întregului pământ: căci un pământ sterp şi pustiu rămân, dacă nu primesc roua luminilor tale. Revarsă harul tău de sus, spală inima mea cu stropii veniţi din cer; deschide zăgazurile tale, revarsă asupra ţărânii uscate darul apei, ca glia să rodească belşug de bunătate. Înalţă cugetul meu împovărat de jugul atâtor păcate şi trage către înalt toate dorinţele mele, ca, atingând o dată dulceaţa fericirii cereşti, să nu mai simtă decât dezgust pentru cele pământeşti.

10. Scapă-mă şi smulge-mă din braţele oricăror alintări trecătoare, venite din partea făpturilor, căci nimic pe lume nu poate stinge şi alina dorinţa mea arzătoare. Leagă-mă de tine prin legătura strânsă a dragostei, căci Tu singur poţi îndestula pe cel ce te iubeşte, şi, în afara ta, zadarnice şi amăgitoare rămân toate.

Păzeşte-te de a iscodi şi judeca viaţa celorlalţi
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXIV

1. Fiul meu, fereşte-te de urâtul nărav de a te amesteca în cele ce nu te privesc şi nu-ţi bate capul cu griji deşarte. Ce-ţi pasă de una şi de alta? *Tu urmează-mă pe mine* (*In* 21, 22). Ce te priveşte dacă cutare e aşa sau altminteri; dacă cutare face aşa şi pe dincolo, sau vorbeşte ba una, ba alta? Nu vei avea de dat socoteală pentru alţii, ci pentru tine doar. Prin urmare, de ce să te amesteci? Iată, eu le ştiu şi le cunosc pe toate, şi nimic din ceea ce se petrece sub soare nu-mi scapă; eu văd ce ştie, ce gândeşte, ce vrea şi încotro tânjeşte fiecare. Acestea toate, aşadar, mă privesc numai pe mine; cât despre tine, vezi-ţi de ale tale în bună pace şi lasă-l pe cel ce se amestecă să-şi bată capul, să se zbuciume cât pofteşte. Asupra lui se întoarce negreşit tot ceea ce ar face sau ar spune, căci iată, nimic nu-mi scapă.

2. Nu alerga după oblăduirea numelor cu vază şi trecere, nici după prieteşuguri cu ghiotura, nici după semne de iubire osebită din partea oamenilor. Toate acestea buimăcesc şi zăpăcesc cugetul, aruncând asupra inimii umbră şi întunecare. Bucuros ţi-aş împărtăşi din cuvintele mele şi ţi-aş descoperi taine ascunse, dacă ai aştepta, cu râvnă în suflet, să mă ivesc lângă tine şi mi-ai deschide uşa inimii tale. Fii gata mereu, de strajă în rugăciune, şi smereşte-te în toate.

În ce stă pacea trainică a inimii şi adevărata propăşire lăuntrică
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXV

1. Fiul meu, nu uita de cuvintele mele: *Pacea mea v-o las vouă, pacea mea o dau vouă; nu aşa cum v-o dă lumea v-o dau vouă* (*In* 14, 27). Toţi îşi doresc tihna şi pacea, dar nu toţi se îngrijesc de cele ce ţin de pacea adevărată. De pacea mea se bucură cei umili şi cu inima blajină. De pacea mea te vei bucura deprinzând îndelunga răbdare. Ascultând glasul meu şi urmând poruncile sale, te vei putea bucura de belşug de pace.

2. Ce să fac, aşadar?

3. În orice împrejurare supraveghează-ţi faptele şi cuvintele şi caută să-ţi călăuzeşti toate gândurile şi intenţiile astfel încât mie singur să-mi faci plăcere, iar în afară de mine să nu-ţi doreşti şi să nu cauţi nimic. Cât priveşte vorbele şi faptele celorlalţi, nu te grăbi niciodată cu judecăţi nesăbuite şi nu te amesteca niciodată în lucruri şi treburi ce nu te privesc; astfel făcând, aproape cu neputinţă va fi să-ţi pierzi vreodată liniştea. Dar a nu resimţi niciodată nici un fel de tulburare, a nu fi atins de nici un fel de amărăciune a inimii sau neplăcere a trupului, acestea nu ţin de timpul trecător al acestei vieţi, ci de zestrea păcii şi liniştii eterne. Prin urmare, nu te grăbi să crezi că ai găsit cumva adevărata pace, doar pentru faptul că nu te simţi, vremelnic, împovărat de nici un necaz; nu-ţi închipui că totul merge bine, doar pentru faptul că nu întâmpini nici o potrivnicie; nu crede că toate sunt desăvârşite, doar pentru că s-au întâmplat să-ţi meargă strună, aşa cum ţi-ai dorit. Ar fi de asemenea greşit să socoteşti că ai avea de ce să te lauzi sau să te crezi iubit într-un chip aparte, doar pentru faptul că evlavia ţi-a fost uşoară şi dulce: într-adevăr nu acestea sunt dovezile adevăratului om virtuos, nu în ele stă chezăşia propăşirii şi desăvârşirii.

4. Dar în ce, Doamne?

5. În lăsarea pe mâna lui Dumnezeu, încredinţându-te voinţei sale cu totul şi din toată inima; nerâvnind la ale

tale nici mici nici mari, nici pe pământ, nici pentru veşnicie; astfel încât să poţi rămâne netulburat la faţă, la bine şi la rău, mulţumind lui Dumnezeu pururi, păstrându-ţi cumpătul, orice s-ar întâmpla. Dacă te vei arăta atât de puternic şi de neclintit în nădejde încât, chiar lipsit de mângâierea lăuntrică, să-ţi oţeleşti inima pentru a face faţă la suferinţe mai mari încă; dacă nu vei căuta dezvinovăţiri, cum că nu s-ar cădea ca tocmai tu să suferi atâta; dacă, dimpotrivă, îmi vei da mie întotdeauna dreptate, lăudându-mă pentru toate hotărârile mele - atunci se va putea spune, şi pe drept cuvânt, că ai păşit cu adevărat pe calea sigură a păcii şi nu va fi nici o îndoială că te vei bucura de vederea feţei mele. În cele din urmă, dacă vei ajunge la lepădarea de sine perfectă, fii încredinţat că te vei bucura de pace bună şi netulburată, pe cât e cu putinţă omului să guste pe acest pământ.

Darul nepreţuit al libertăţii interioare, pentru a cărui dobândire rugăciunea e mai de folos decât citirea din cărţi
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXVI

1. Doamne, este adevărat, îndatorirea omului care tinde la desăvârşire este să nu slăbească niciodată veghea sufletului său pentru cele de sus: apăsat de povara multor griji, să-şi ducă totuşi zilele ca şi când nimic nu l-ar împovăra; nu însă cu nesimţire, ci prin marele dar al libertăţii lăuntrice, adică dezlipit de orice legătură nesăbuită faţă de făpturi.

2. Te rog cu toată stăruinţa, bunul meu Dumnezeu, apără-mă de grijile acestei vieţi trecătoare; fă să nu mă las prins în cursele ei; fereşte-mă de prea mare îngăduinţă faţă de nevoile trupului, ca să nu cad în mrejele plăcerii; izbăveşte-mă de orice piedică sufletească, încât să nu mă las abătut de amărăciune şi să cad. Nu-i vorba de acele lucruri la care râvneşte cu toată înfocarea deşertăciunea lumii, ci de acele ponoase care, prin blestem şi obştească osândă, apasă ca un jug asupra sufletului slujitorului tău, împiedicându-l să păşească aşa cum şi-ar dori, în fiecare clipă, pe calea libertăţii spiritului.

3. O, Dumnezeul meu, nespus de bun şi plin de iubire, întoarce-mi în amărăciune orice mângâiere trupească, ce stă şi mă stinghereşte, împiedicându-mă de la îndrăgirea celor eterne; acele lucruri care îmi întind, amăgitoare, ispita unor desfătări de o clipă, ca să mă tragă la rău. Fă, Doamne, să nu mă las biruit de carne şi sânge, să nu mă las amăgit de slava lumii iute-trecătoare, să nu mă las prins în laţul plin de vicleşug al diavolului. Dă-mi tăria să mă împotrivesc, dă-mi răbdarea de a îndura, statornicia de a ţine drumul până la capăt. În locul tuturor alintărilor lumii, dăruieşte-mi dulceaţa fără seamăn a Spiritului tău şi în locul iubirii trupeşti, dă-mi dragoste pentru numele tău.

4. Căci iată, hrana, băutura, îmbrăcămintea şi celelalte bunuri trebuincioase trupului ca un reazem, apasă totuşi ca o povară asupra sufletului înfocat de râvnă. Dă-mi harul de a mă putea folosi de aceste uşurări cu toată cumpătarea şi să nu mă leg de nici una prin dorinţe neînfrânate. Nu-i îngăduit să lepăd toate acestea, căci firea îşi cere micul ei drept la viaţă; dar a râvni la lucruri de prisos, dătătoare de prea mare plăcere, nu-i îngăduit de sfânta lege: altminteri, trupul s-ar obrăznici, răzvrătindu-se împotriva sufletului. Ţinând cumpăna între aceste două căi, mâna ta să mă călăuzească şi să mă îndrume, ca nimic din cale afară să nu săvârşesc.

Iubirea de sine e o mare frână în calea spre dobândirea celui mai înalt bine
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXVII

1. Fiul meu, pentru a câştiga totul, jertfeşte totul, neoprind pentru tine nimic. Să ştii bine că iubirea de sine e lucrul cel mai vătămător dintre toate. După felul cum ţii la ceva sau tânjeşti după vreun lucru, lucrul acela te va robi în parte sau cu totul. Dacă iubirea ta va fi curată, limpede, bine cumpănită, nu vei ajunge niciodată robul lucrurilor. Nu râvni la ceea ce nu se cade să dobândeşti; nu dobândi ceea ce ţi-ar putea împiedica ori stânjeni libertatea lăuntrică. De ce, prin urmare, şovăi? Dăruieşte-te mie cu totul, din adâncul inimii tale, cu tot ce ţi-ai putea dori să dobândeşti vreodată.

2. Pentru ce te macini în zadarnică întristare? De ce te zbuciumi cu griji de prisos? Lasă-te cu totul în voia mea şi nu vei suferi nici un fel de vătămare. Dacă umbli ba după una, ba după alta, dacă ţii să fii ba aici, ba acolo, gândindu-te cum o să-ţi fie mai bine şi mai plăcut, nu vei gusta niciodată liniştea, şi niciodată nu vei fi scutit de frământări şi de teamă; nimic pe lume nu-i fără cusur şi în orice loc te-ai afla, se va găsi şi cine să ţi se pună

împotrivă.

3. Nu te vei pricopsi niciodată dobândind bunuri dinafară, pe care mereu să le înmulţeşti cu nemiluita; mai curând dispreţuieşte asemenea lucruri, retează legăturile tale cu ele, pliveşte bine inima ta. Nu doar de bani ori de avere, ci şi de pofta de a fi proslăvit, de gustul laudelor deşarte şi al tuturor acelor lucruri care trec şi se duc, o dată cu lumea. Prea puţin îţi prieşte, prea puţin reazem îţi dă locul unde te afli, dacă lipseşte spiritul şi râvna; iar mult căutata pace a sufletului va fi şubredă şi vremelnică, dacă starea inimii tale va fi lipsită de adevărata ei temelie - adică de mine; locurile le poţi schimba, dar nu vei deveni mai bun şi mai vrednic pentru aceasta. O dată ivit prilejul, şi o dată primită ispita, vei da iarăşi de lucrul de care ai fugit, şi mai rău încă.

Rugăciune pentru curăţirea inimii şi dobândirea înţelepciunii cereşti

4. Întăreşte-mă, Doamne, prin harul Duhului Sfânt. Dă tărie omului lăuntric din mine şi scapă inima mea de orice îngrijorare fără rost şi de orice spaimă; fă să nu mă las ademenit de feluritele dorinţe şi pofte ce mă trag ba la lucruri fără nici un preţ, ba la altele scumpe: fără să le pot vedea pe toate drept ceea ce sunt, ca vremelnice şi trecătoare, şi pe mine însumi, trecător la rândul meu, o dată cu ele: căci nimic nu-i stătător sub soare, toate sunt amăgire şi întristare pentru suflet. O, cât este de înţelept cel ce judecă astfel!

5. Dă-mi, Doamne, înţelepciunea cerească, fă să pot învăţa să te caut şi să te găsesc pe tine mai înainte de orice; mai presus de toate să te ştiu gusta şi iubi; pe toate celelalte, după rosturile înţelepciunii tale, aşa precum sunt, să le înţeleg. Dă-mi cuminţenia de a ocoli vicleşugul linguşirilor şi de a răbda cu tărie toată împotrivirea: căci mare înţelepciune este să nu-şi lase omul inima tulburată de larma cuvintelor, să nu-şi lase urechea pradă încântării Sirenelor: doar astfel, pe cărarea deschisă, pasul omului poate înainta în siguranţă.

Împotriva limbilor clevetitoare

Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXVIII

1. Fiul meu, nu pune la inimă dacă unii au despre tine păreri rele, sau dacă vorbesc despre tine aşa cum nu-ţi place. Se cuvine să ai tu însuţi despre tine o părere şi mai rea, socotindu-te mai plin de scăderi şi de metehne decât toţi ceilalţi. Ducând o viaţă lăuntrică, prea puţin o să-ţi pese de vorbele aruncate în vânt. Căci nu mică-i cuminţenia celui ce ştie să tacă la vreme rea şi de amărăciune, întorcându-şi atunci inima către mine, fără să se sinchisească şi fără să se lase tulburat de judecăţile oamenilor.

2. Pacea sufletului tău să nu depindă de gura lumii: şi dacă te-ar vorbi de bine, şi dacă te-ar vorbi de rău, tu tot acelaşi om rămâi, fără nici o schimbare. Unde-i adevărata pace şi unde-i adevărata glorie? Oare nu la mine se găsesc acestea? Tocmai de aceea, cel ce nu ţine să facă pe plac oamenilor, nici nu se teme de a le displace, acela se va bucura de multă pace. Într-adevăr, din iubirea fără frâu şi din teama fără rost se naşte toată tulburarea şi frământarea inimii omeneşti şi toată buimăcirea minţii.

Dumnezeu trebuie chemat într-ajutor şi binecuvântat în toate clipele de cumpănă

Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXIX

1. *Fie numele tău binecuvântat în veac, Doamne* (*Iov* 3, 23), pentru că ai vrut să mă încerci prin această ispită. Dacă nu pot fugi de ea, pot şi trebuie să fug la tine după ajutor, ca răul să fie întors în bine. Doamne, iată, trec prin clipe de amărăciune şi inimii mele nu-i este bine: mă zbat din greu sub pintenul de foc al patimii rele. Ce aş putea să spun acum, Părintele meu iubit? Sunt prins la strâmtorare ca într-un cleşte. *Izbăveşte-mă de ceasul acesta! Dar pentru aceasta am venit în ceasul acesta* (*In* 12, 27), ca Tu să fii lăudat, eu să fiu umilit şi, prin harul tău, izbăvit. *Îndură-te, Doamne, şi izbăveşte-mă* (*Ps* 32, 14), căci sunt neajutorat şi sărac: pe unde s-o apuc fără tine? Dă-mi, Doamne, răbdare, şi de astă dată. Ajută-mă, Dumnezeul meu, şi nu mă voi teme de nimic, oricât de mari ar fi poverile şi jugul care mă apasă.

2. Şi ce-aş mai putea spune în această împrejurare? *Doamne, facă-se voia ta* (*Mt* 6, 10; 25, 42). Pe drept mă

aflu trecut prin încercări şi prin amărăciune. Într-adevăr, mi se cade să îndur - măcar de-aş îndura cu răbdare -, până când acest vifor rău va trece şi cerul se va însenina din nou! Puternică şi preaputernică e mâna ta - ea poate lua de la mine până şi pacostea acestei ispite, îi poate domoli puterea, să nu cad - aşa cum şi mai înainte ai făcut, Dumnezeul meu, atât de bun şi milostiv cu mine. Cu cât mie mi-e mai grea, cu atât îți este ție mai uşoară: *schimbarea dreptei celui Preaînalt* (*Ps* 76, 10).

Să cerem ajutorul lui Dumnezeu, aşteptând cu încredere recăpătarea harului pierdut
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXX

1. Fiul meu, Eu sunt *Domnul care dau tărie în ziua amărăciunii* (*Nahum* 1, 7). Nu te sfii să vii la mine, ori de câte ori te vei afla la strâmtorare. Ceea ce stânjeneşte cel mai mult primirea mângâierii cereşti e faptul că nu te grăbeşti cu rugăciunea. Într-adevăr, mai înainte să-mi cazi mie în genunchi, încerci ici şi colo, alte alinări, uşurare în lucruri din afară, şi toate fără rost; până când înțelegi că Eu sunt cel ce izbăveşte pe cei ce-şi pun nădejdea în mine, şi că, în afara mea, nu este ajutor puternic, nici povață bună, nici tămăduire temeinică. Iar după ce sufletul îşi revine, după furtună, întremează-te în lumina îndurării mele, căci sunt alături de tine (zice Domnul), gata nu numai să refac totul în întregime, dar din belşug să adaug şi prisos, pe deasupra.

2. Doar nu-ți închipui că ar fi ceva cu neputință pentru mine, sau că m-aş putea asemui cu cei ce zic una şi fac alta. Unde ți-este credința? Fii stăruitor şi tare. Fii răbdător şi dârz: alinarea va veni la timpul potrivit. Aşteaptă-mă, nu te îndoi, căci iată, vin. Şi Eu însumi voi fi tămăduirea ta. Ceea ce te îndurerează e ispita; spaima fără pricină e ceea ce te înfricoşează. Dar ce rost are să fii frământat de cele viitoare? doar pentru a adăuga tristețe peste tristețe? *Ajunge zilei răutatea ei* (*Mt* 6, 34). Zadarnic şi fără rost e să te tulburi sau să te bucuri pentru lucruri ce vor să se întâmple în viitor: căci poate nu se vor întâmpla niciodată.

3. E lucru firesc ca omul să se lase ademenit de închipuire, dar este semnul sufletului slab să se lase prins prea lesne în capcana de amăgiri a vrăjmaşului. Pentru duşman e totuna dacă ademenirea şi nălucirea au vreun temei adevărat, sau sunt scornire curată; dacă te prinde în mreji şi te trânteşte la pământ amăgindu-te cu lucruri de bine, sau dacă te înşeală cu groaza de cele viitoare. Crede în mine şi nu te îndoi de oblăduirea mea. Atunci când ți se pare că eşti departe de mine, deseori se întâmplă să fiu chiar mai aproape ca niciodată. Când te vezi cu totul pierdut, deseori eşti tocmai aproape de a dobândi vrednicii de seamă. Totul nu-i pierdut numai fiindcă ți se întâmplă un lucru potrivnic. Nu trebuie să judeci lucrurile după părerea unei clipe, şi nici să te laşi abătut de povara unei greutăți, oricare ar fi ea, ca şi când s-ar fi stins orice licărire de nădejde.

4. Nu te socoti pradă părăsirii, chiar dacă, pentru un timp, îți trimit, când şi când, o încercare, ori dacă îți lipsesc vremelnic inima de mult dorita mângâiere; nu altul este drumul care duce la împărăția cerurilor. Şi, fără îndoială, ție - ca şi tuturor slujitorilor mei - îți este mai de folos să te oțeleşti înfruntând potrivniciile, decât, huzurind fără griji, să-ți meargă toate după placul inimii. Eu văd până în adânc toate gândurile omului: prielnic pentru mântuirea ta este să fii, din când în când, lăsat şi fără dezmierdare şi alinare; ca nu care cumva să te încumeți să gândeşti lucruri mari despre tine, lăudându-te cu isprăvile săvârşite şi cu ceea ce nu-i al tău. Orice am dat pot lua şi înapoi; şi tot ce am luat pot înapoia când vreau.

5. Ori de câte ori dau, al meu e darul; ori de câte ori iau îndărăt, nu dintr-ale tale iau: *căci a mea e toată dăruirea bună şi tot darul desăvârşit* (*Iac* 1, 17). Dacă încredințez umerilor tăi jugul vreunei poveri sau al împotrivirii, nu cârti, nu te întuneca şi nu pune la inimă; pe loc aş putea să ridic apăsarea oricărei greutăți, prefăcând sarcina ta în bucurie. Sunt însă drept, iar tu îmi datorezi recunoştință multă, tocmai pentru că săvârşesc ceea ce săvârşesc în tine.

6. Judecând drept şi potrivit cu adevărul, n-ar trebui niciodată să te laşi copleşit de întristare atunci când ai de înfruntat o greutate, ba dimpotrivă, ar trebui să te bucuri şi să-mi mulțumeşti: mai mult, s-ar cădea să te bucuri văzând că nu te cruț şi te călesc prin suferință. *Precum m-a iubit pe mine Tatăl şi Eu vă iubesc pe voi* (*In* 15, 9), am spus ucenicilor mei: nu i-am trimis, iată, la bucurii vremelnice, ci la luptă aspră; nu la onoruri, ci la sudălmi şi dispreț; nu la huzur, ci la caznă; nu la odihnă, ci la strânsul unui belşug de roade prin răbdare. Ține bine minte, fiul meu, aceste cuvinte.

Doar trecând dincolo şi mai presus de orice făptură sufletul îşi poate găsi Ziditorul
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXXI

1. Doamne, de cât har aş avea nevoie ca să pot străbate până acolo unde nici o făptură să nu mai fie în calea mea o piedică! Într-adevăr, cât timp ultimul fleac e gata să mă țină locului, cum aş putea să-mi iau nestânjenit zborul către tine? Pe drept râvnea psalmistul: *Cine-mi va da mie aripi de porumbel, şi voi zbura şi mă voi odihni* (*Ps* 54, 7)?! Ce poate fi mai limpede şi mai paşnic decât lumina unui ochi lipsit de orice vicleşug? Şi ce-ar putea fi mai slobod de încătuşare decât inima celui care nu pofteşte la nimica pământesc? Iată de ce omul trebuie să treacă dincolo de făptură, dezlipindu-se chiar şi de sine însuşi cu totul; să poată sta cu sufletul la înălțime, în acel loc de unde să se poată singur convinge că Ziditorul a toată făptura nu suferă asemănare cu nimeni. Cine nu se leapădă de toată făptura, n-are cum să-şi înalțe mintea nestânjenit spre cele dumnezeieşti. Nu alta e pricina pentru care atât de rar se întâlnesc suflete cu adevărat contemplative: căci puțini sunt cei în stare să se dezlipească cu totul de lucrurile şi ființele pieritoare.

2. E nevoie pentru aceasta de un har deosebit de mare, înălțând sufletul, răpindu-l cumva mai presus de sine. Dacă, însă, omul nu-i ridicat sufleteşte, dezrobit de legăturile sale cu toate creaturile şi unit întru totul cu Dumnezeu, oricât de multe ar şti şi oricât de multe ar avea, toate sunt fără rost şi fără preț. Va fi mereu neisprăvit şi mărunt omul care-şi închipuie că vreun lucru sau ființă pot fi mari cu adevărat, în afara unicului bine, nemărginit şi etern. Într-adevăr tot ce nu este Dumnezeu nu înseamnă nimic şi trebuie socotit drept nimic. Şi este o mare deosebire între înțelepciunea celui evlavios, curat la suflet şi la inimă, şi învățătura de carte dobândită de la alții prin citire şi studiu. Cu mult mai nobilă e învățătura care purcede de sus, prin înrâurire dumnezeiască, decât aceea dobândită prin osteneli şi truda voinței omeneşti.

3. Mulți sunt cei ce ar dori să ducă o viață contemplativă, dar iată, cei mai mulți sunt prea puțin dornici să pună mâna şi să trudească pe calea ce duce într-acolo. O altă mare piedică e faptul că mulți se opresc la semnele şi lucrurile ce încântă simțurile, şi că prea puțini se sinchisesc de virtutea înfrânării desăvârşite. Mă întreb ce se întâmplă, ce duh ne mână, şi la ce jinduim, în fapt, noi cei ce ducem, aşa cum s-ar părea, o viață spirituală: căci prea mult ne frământă şi prea mare îngrijorare ne dau cele trecătoare şi lipsite de însemnătate, în vreme ce pentru cele ce privesc sufletul abia dacă mai avem timp, când şi când, să ne reculegem cu adevărat mintea şi cugetul.

4. Ce păcat şi ce durere să vezi cum, după un dram de reculegere, abia aşteptăm să ne putem risipi în afară, fără ca măcar să ne cercetăm cugetul, cumpănind cu luare aminte faptele noastre! Nu ne dăm seama unde îşi au cu adevărat izvorul simțirile şi pornirile noastre, nu deplângem răutatea imboldurilor care ne stârnesc şi ne mână. *Căci tot trupul s-a abătut din calea lui* (*Gen* 6, 12) şi, iată, cum se ştie, a urmat potopul. Întrucât mai toate pornirile noastre lăuntrice sunt pătate de o asemenea stricăciune, urmează că şi faptele pornite din această rădăcină sunt, la rândul lor, atinse de una şi aceeaşi prihană, ceea ce învederează şubrezenia şi becisnicia inimii noastre. Din suflet curat purced roadele vieții drepte.

5. Mereu ne punem întrebarea câte fapte anume a săvârşit sau îndeplinit cutare sau cutare; nu ne întrebăm însă de loc în ce spirit şi din ce virtute au izvorât faptele celuilalt. Vrem mereu să ştim dacă omul se arată a fi puternic, bogat, chipeş, destoinic sau dacă se pricepe să scrie bine, să cânte bine, să lucreze bine; dimpotrivă, dacă sufletul lui e sărac dar curat, dacă omul e răbdător şi blând la inimă, dacă-i evlavios şi recules, acestea toate sunt întrebări care, de cele mai multe ori, nu se pun. Ochiul priveşte doar fața din afară a omului; harul, dimpotrivă, se întoarce către cele din lăuntru. Cel dintâi cade adesea pradă uşoară amăgirii; cel din urmă pune şi sădeşte nădejdea omului în Dumnezeu, ca nici o ademenire să nu-l biruie.

Despre jertfirea de sine şi răstignirea poftelor
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXXII

1. Fiul meu, nu vei putea fi dezrobit cu totul din lanțuri decât tăgăduindu-te cu totul pe tine însuți. Trăiesc, într-adevăr, în lanțuri toți cei ce şi-au agonisit averi, toți cei ce se iubesc pe sine, nesățioşii, scotocitorii, toți cei ce nu

cunosc astâmpărul, toţi cei ce caută să-şi aştearnă cât mai bine tihna şi care nu se sinchisesc de dorinţele lui Cristos; la fel, toţi cei ce nu obosesc să urzească şi să zidească lucrări ce nu vor sta niciodată în picioare. Căci se va nărui şi va pieri fără urmă tot ceea ce nu vine de la Dumnezeu. Ţine minte aceste cuvinte, pe cât de scurte, pe atât de pline de miez: întoarce-ţi spatele de la toate, dezlipeşte-ţi inima de toate şi vei dobândi totul; leapădă cu totul lăcomia şi-ţi vei găsi liniştea. Cugetă, fă astfel şi ai să pricepi totul.

2. Doamne, acesta nu-i lucru de o zi, nici jucărie de copil: în sâmburele acestor cuvinte se cuprinde întreaga desăvârşire a unei vieţi cu totul consfinţită ţie.

3. Fiul meu, nu trebuie să dai îndărăt, nici să te pierzi cu firea aflând despre această cale a desăvârşirii: ci, dimpotrivă, să te simţi îndemnat să te depăşeşti pe tine sau - măcar în suflet - să tânjeşti după atingerea acestui ţel. Măcar de-ai apuca această cale şi ai înainta pe ea până într-acolo încât să nu te mai iubeşti pe tine, ci să stai pururi gata pentru poruncile mele, ascultător faţă de cel pe care ţi l-am rânduit părinte duhovnicesc! Atunci abia mi-ai fi pe plac cu totul, iar zilele tale s-ar scurge în voie bună şi pace. Mai ai atât de multe lucruri de care să te dezlipeşti şi, dacă nu te vei lepăda cu totul de ele pentru mine, nu vei putea dobândi ceea ce îmi ceri. *Te povăţuiesc să cumperi de la mine aur lămurit în foc ca să te îmbogăţeşti* (*Ap* 3, 18) - cu alte cuvinte, înţelepciune cerească în stare să covârşească toate mărunţişurile fără preţ şi lipsite de însemnătate. Lasă la o parte cuminţenia pământească şi tot ceea ce măguleşte mintea omului şi simţurile sale. Trebuie aşadar să te scuturi cu totul de fleacurile ce-s socotite de preţ şi de mare însemnătate în ochii lumii şi, în schimb, să dobândeşti ceea ce, în ochii oamenilor, e fără de valoare: căci această înţelepciune cerească li se pare multora lucru mărunt şi fără însemnătate, dat uitării aproape cu desăvârşire, deşi adevărata comoară a cuminţeniei se cuprinde aici, în virtutea ce nu se caută pe sine şi nu ţine să se facă preţuită pe pământ. Mulţi o laudă din gură, dar o tăgăduiesc şi o dezmint prin purtările vieţii lor. Dar ea este tocmai mărgăritarul de preţ, ascuns privirii multora.

Inima fiind nestatornică, să ne adunăm gândul la Dumnezeu, singurul nostru rost de pe urmă
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXXIII

1. Fiul meu, nu te încrede în pornirile inimii tale, care te trag ba într-o parte, ba în cealaltă. Cât timp vei trăi, vei fi supus acestei nestatornicii, chiar fără de voia ta: vei fi când vesel, când mâhnit, când împăcat, când tulburat, când evlavios, când lipsit de râvna evlaviei, când sârguincios, când leneş, când chibzuit şi temeinic, când uşuratic. Dimpotrivă, deasupra tuturor nestatorniciilor stă sufletul celui înţelept şi învăţat cu duhul: el nu ia seama la ceea ce i se pare că simte, sau dincotro bate vântul şovăielilor, ci un singur lucru e ţinta gândurilor sale: ţelul însuşi mult dorit şi îndatoririle legate de atingerea lui. Astfel, omul se păstrează neclintit şi statornic, cu ochiul minţii limpede îndreptat, fără greş, către mine.

2. Cu cât acest ochi al minţii va fi mai limpede, cu atât mai statornică va fi cârma omului pe talazurile vieţii, bătute de furtuni. Dar lumina acestui ochi al dreptelor intenţii este, la mulţi, întunecată: căci privirea întârzie şi zăboveşte bucuros asupra multor fleacuri care, nu fără plăcere, se ivesc în cale. Într-adevăr, rar se întâmplă să fie cineva cu totul scutit de sămânţa rea a căutării de sine. Astfel se întâmpla şi cu iudeii din vechime, cei care se apropiau de Marta şi de Maria, *nu pentru Isus doar, ci ca să-l vadă pe Lazăr* (*In* 12, 9). Privirea şi intenţia ochiului lăuntric se cad păstrate curate şi neîntinate, să fie gândul omului drept şi cinstit, înălţat mai presus de toate lucrurile mărunte ale vieţii, şi să mă aibă pe mine drept singură, ultimă ţintă.

Cel ce iubeşte, se bucură de Dumnezeu mai presus de toate bunătăţile pământului
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXXIV

1. Dumnezeul meu, adică tot ceea ce am mai scump pe lume! Ce mi-aş putea dori mai mult? Ce fericire mai mare aş putea râvni? O, ce vorbă dulce şi plină de desfătare, nu însă pentru cel ce îndrăgeşte lumea şi cele ce se cuprind în ea, ci doar pentru iubitorul Cuvântului. Dumnezeul meu, adică totul. Celui care ştie să-l înţeleagă, Cuvântul acesta îi este de ajuns; celui care iubeşte, îngânarea lui e o desfătare. Într-adevăr, ajunge să fii lângă mine,

că toate se prefac în plăcere; dacă, dimpotrivă, Tu lipseşti, totul devine searbăd. Tu dai pace inimii, Tu împărtăşeşti odihnă şi tihnă fără margini, Tu eşti sărbătoarea inimii. Tu faci ca, mulțumindu-ne de toate, să te binecuvântăm întru toate. În afară de tine, nimic nu poate să ne mulțumească multă vreme; ca ceva să fie plăcut şi desfătător e nevoie de darul şi sarea înțelepciunii tale.

2. Poate oare ceva să nu placă celui care te iubeşte? Cât despre cel care nu te-ar iubi pe tine, ar putea oare ceva să-l desfete şi să-l mulțumească cu adevărat? Căci cei ce nu află plăcere decât în înțelepciunea lumească, ori în poftele trupului, sunt lipsiți, în fapt, de cuminţenie, de vreme ce sunt aşteptați la tot pasul de nenumărate amăgiri şi de zădărnicie, încheiate în cele din urmă prin moarte. Dimpotrivă, cei ce păşesc pe urmele paşilor tăi - dispreţuind cele pământeşti, răstignind poftele trupurilor lor -, cu adevărat înțelepți se arată, căci de la năluciri deşarte se înalță la adevăr şi de la carne la spirit. Unora ca aceştia le este dat să prindă cu adevărat gust pentru Dumnezeu şi toată bunătatea făpturilor lui Dumnezeu s-o întoarcă în laudă şi mulțumire Ziditorului a toate. Într-adevăr, alt gust şi altă plăcere descoperă inima omului în Ziditorul tuturor făpturilor; alt gust cu totul în ființa făpturilor: uriaşă, într-adevăr, e deosebirea dintre veşnicie şi timp, dintre lumina însăşi, necreată, şi lumina primită prin oglindire.

3. O, lumină veşnică, înălțată mai presus de toate luminile create, trimite aurul razei tale să pătrundă ca un fulger adâncul cel mai ascuns al inimii mele. Spală-mă, umple-mă de voioşie, lămureşte-mă, însuflețeşte cugetul meu cu tăria darului tău, să pot rămâne nedespărțit de tine, în culmea fericirii. Când, Doamne, va suna ceasul mult dorit al desfătării, când, cu nesaț, ființa ta va fi cu adevărat totul pentru mine? Cât timp nu se va întâmpla aceasta, nu voi cunoaşte nici bucurie deplină. Dar, din păcate, iată, ce durere: omul vechi îşi duce mai departe zilele în mine: nu-i cu desăvârşire răstignit, nu-i cu desăvârşire mort; încă se răzvrăteşte şi cârteşte împotriva spiritului, se războieşte mocnit, încercând să scuture stăpânirea curată şi paşnică a sufletului.

4. Tu însă, Domnul meu, cel ce stăpâneşti asupra puterilor mării şi potoleşti răzvrătirea talazurilor, vino în ajutorul meu! Spulberă-i pe cei ce mă împresoară cu luptă; zdrobeşte-i cu puterea brațului tău, pururi neînfrânt. Arată-ți, rogu-te, mărinimia şi slava: căci în afara ta, Domnul şi Dumnezeul meu, nu este pentru mine nici oblăduire, nici scăpare.

Viața noastră pe pământ nu poate fi scutită de ispite
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXXV

1. Fiul meu, nu vei fi niciodată la adăpost în viața aceasta, căci atâta timp cât vei trăi vei avea pururi nevoie de armele spiritului. Printre vrăjmaşi trece drumul zilelor tale şi vei fi lovit într-una, ba din dreapta, ba din stânga cărării tale. Aşadar, dacă nu iei asupra ta pavăza răbdării, nu vei putea mult timp să răzbeşti fără vătămare. Mai mult, dacă inima ta nu e puternic întemeiată în mine, dacă nu-ți pui în gând să fii pururi gata să suferi orice pentru mine, nu vei putea răzbi prin focul luptei şi nu te vei putea apropia de cununa fericită a biruinței. Iată de ce trebuie să-ți croieşti drum vitejeşte prin toate piedicile, mergând neabătut, cu bărbăție, înainte, peste toate opreliştile. Într-adevăr, cel ce înțelege să se oțelească pentru biruință va primi răsplata, iar cel ce pregetă în trândăvie va rămâne cu ponosul şi cu ruşinea.

2. Dacă de pe acum, din această viață, îți cauți odihna şi tihna, cum oare crezi că ai să ajungi la tihna şi odihna de apoi? Nu-ți pune în gând să te aşezi pe huzur şi odihnă, ci, dimpotrivă, pe răbdare multă. Adevărata pace s-o cauți în cer, nu pe pământ; n-o cerşi oamenilor, nici altor făpturi, ci caut-o la Dumnezeu singur. Pentru Dumnezeu să înduri bucuros orice: truda, de pildă, şi durerile, ispitele şi necazurile, îngrijorările şi lipsurile, bolile şi nedreptățile, umilințele, mustrările şi ponegririle de tot felul. Acestea toate sunt de folos virtuții: ele călesc pe ucenicul lui Cristos, şi țes încet-încet, pentru el, cununa răsplății din ceruri. Răsplata mea e fără de sfârşit şi mărinimia mea e atât de mare, încât o dăruiesc pentru îndurarea unor cazne trecătoare: răsplătesc cu slavă nesfârşită îndurarea vremelnică a unor jigniri de o singură clipă.

3. Cum ți-ai putea închipui că vei avea parte, după voie, de mângâiere sufletească necontenită, aici pe pământ? Nici măcar sfinții cei mari n-au avut parte de aşa ceva, ci prin amar de greutăți şi de ispite, prin nenumărate vitregii au fost nevoiți să răzbească. Dar au stat neclintiți în răbdare, punându-şi încrederea mai mult în Dumnezeu decât în ei înşişi, convinşi fiind că *nu pot fi puse în cumpănă amărăciunile timpului de față, cu slava viitoare* (*Rom* 8, 18). Ai vrea să dobândeşti pe loc ceea ce mulți alții s-au străduit îndelung să capete, vărsând amar de lacrimi şi

trecând prin cazne grele? *Stai în aşteptarea Domnului, poartă-te cu bărbăţie* (*Ps* 36, 14), şi abia atunci vei fi oţelit şi puternic; nu şovăi, nu da bir cu fugiţii: aruncă-te fără preget în luptă, cu trup şi suflet, pentru mărirea lui Dumnezeu. Eu te voi răsplăti cu prisosinţă şi *voi fi alături de tine în toată încercarea ta* (*Ps* 90, 15).

Zădărnicia judecăţilor omeneşti
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXXVI

1. Fiul meu, reazemă-ţi inima fără grijă în Domnul, şi fără să te sinchiseşti de judecata oamenilor, dacă, într-adevăr, conştiinţa te asigură că eşti curat şi nevinovat. E bine să ştii să înduri judecata oamenilor, lucru fericit, nu foarte greu pentru o inimă smerită care-şi pune toată încrederea în Dumnezeu, nu în sine. Mulţi se pricep să îndruge fel de fel de lucruri, dar nu pentru aceasta avem temei să le dăm şi crezare. La fel, nu-i cu putinţă să fie omul pe placul tuturora. Apostolul Pavel însuşi, care s-a străduit să placă, pentru Domnul, tuturora, *făcându-se tuturora totul*, nu s-a sinchisit totuşi de *judecata ochiului omenesc* (1 *Cor* 9, 22; 4, 3).

2. Tot ce i-a stat în putere să facă a făcut pentru îmbărbătarea şi mântuirea celorlalţi; n-a putut totuşi împiedica gurile rele să-l judece şi să-l ponegrească. Tocmai de aceea, s-a simţit dator să încredinţeze totul lui Dumnezeu, Celui care cunoaşte totul, iar cât despre sine, şi-a găsit adăpost sub pavăza răbdării şi a smereniei, împotriva tuturor ponegritorilor, a hulelor viclene şi mincinoase. Şi dacă a dat uneori răspuns nedreptăţii, a făcut-o ca nu cumva cei slabi şi şubrezi să afle prilej de smintire în tăcerea lui.

3. Află cine eşti, *de te temi de omul muritor* (*Is* 51, 12). Astăzi este, şi mâine nimic din el nu se alege. Teme-te de Dumnezeu şi oamenii nu vor avea cum să te înfricoşeze. Ce poate, la urma urmelor, împotriva ta, clevetirea rea şi gura lumii? Mai mult îşi strică sieşi cel ce cleveteşte, decât ţie; căci de judecata lui Dumnezeu nu va scăpa nimeni, orice ar face. Înaintea ochilor să-l ai pe Domnul, pururi; niciodată nu te amesteca în vorbe veninoase. Şi chiar dacă se va întâmpla să fii făcut de ruşine şi înjosit vremelnic, pe nedrept, nu te mânia pentru atâta lucru: nu ştirbi, în acest fel, cununa ce ţi se împleteşte pentru ceruri, ci dimpotrivă, înalţă-ţi privirea; am, într-adevăr, puterea de a te scăpa de orice ponegriri şi ocări, răsplătind pe fiecare după faptele lui.

Calea pentru a dobândi dezrobirea inimii nu-i alta decât deplina şi neprecupeţita răstignire de sine
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXXVII

1. Fiul meu, leapădă-te de tine şi mă vei găsi pe mine. Răstigneşte-ţi voinţa şi întoarce spatele tuturor avuţiilor, dacă doreşti să nu fii în pierdere niciodată. Căci zestrea de har cea mai mare o vei primi, fără întârziere, de îndată ce te vei fi lepădat de tine însuţi cu totul, fără jumătăţi de măsură.

2. De câte ori, Doamne, şi în câte şi mai câte, nu va trebui oare să mă lepăd de mine însumi şi să-mi răstignesc voinţa?

3. Mereu şi în tot ceasul: în cele mici şi în cele mari. Nu primesc, într-adevăr, nici un fel de tocmeală: în toate te vreau despuiat de toate. Cum altfel ai putea fi cu totul al meu, cum altfel aş putea fi cu totul al tău, decât numai prin răstignirea desăvârşită a voinţei tale, atât în cele lăuntrice, cât şi în cele din afară? Cu cât mai curând vei face ceea ce-ţi cer, cu atât va fi mai bine; cu cât mai deplin şi mai sincer, cu atât mai plăcut mie şi cu atât mai prielnic ţie.

4. Unii se leapădă de sine, dar cumva cu jumătate de măsură: într-adevăr, neavând încredere deplină în Dumnezeu, încearcă să-şi poarte, mai departe, de grijă şi singuri. Alţii, dimpotrivă, dăruiesc la început totul, ca, mai apoi, împinşi de ispită, să se reîntoarcă la cele dintâi şi prea puţin să propăşească în virtute. Unii ca aceştia nu vor ajunge niciodată să aibă o inimă curată şi dezrobită cu totul, căci prietenia luminoasă a harului meu nu poate fi atinsă decât printr-o răstignire zilnică şi desăvârşită: fără de care fericirea contopirii cu mine nu este şi nu poate fi cu putinţă.

5. Aşa cum ţi-am mai spus, mai spun o dată: leapădă-te de tine însuţi, răstigneşte-te şi vei gusta o mare pace. Dă totul pentru totul; nu precupeţi nimic, nu te tocmi pentru nimic; păstrează-te neclintit şi tare pe adevăratul tău reazem, care sunt Eu însumi, şi Eu voi fi bucuria ta. Inima ta va fi uşoară şi scuturată de lanţuri, întunericul nu te va

umbri niciodată. Dă-ţi toată strădania şi roagă-te pentru aceasta, sileşte-te cu toată râvna să rupi cu totul orice legături şi gol-goluţ să-l poţi urma pe Isus; răstignindu-ţi viaţa acum, să poţi trăi în veşnicie pentru mine. Atunci toate nălucirile amăgitoare se vor spulbera, ca şi toate tulburările rele şi frământările de prisos. Atunci va pieri şi toată teama fără rost şi nu vor mai fi legăturile iubirilor fără frâu.

Despre buna chibzuire a faptelor noastre şi despre rugăciunea la vreme de cumpănă
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXXVIII

1. Fiul meu, sileşte-te ca în tot locul, în tot lucrul - oricare ar fi treaba cu care te-ai îndeletnici cugetul tău să fie uşor şi scuturat de toată legătura; să fii deplin stăpân pe tine, astfel ca toate să-ţi fie supuse iar tu să nu fi supus nici unui lucru. Să fii domnul şi cârmuitorul faptelor tale, nu sluga, simbriaşul ori robul îndatorat lor. Ca un fiu adevărat al lui Israel întors din robie, păşeşte cu fruntea sus pe pământul făgăduinţei şi libertăţii fiilor lui Dumnezeu: ca fiu, ridică-te mai presus de lumea celor trecătoare şi aţinteşte-ţi privirea la cele veşnice; cu coada ochiului stâng, uită-te la cele vremelnice; la cele nepieritoare caută statornic cu cel drept; mai presus de bunurile pământeşti, nu te lăsa stăpânit de ele, ci, dimpotrivă, foloseşte-le, făcându-le să-ţi slujească, aşa cum se cuvine, potrivit rânduielilor lui Dumnezeu, marele Meşter, care nu a lăsat nimic fără rost în fápturile mâinilor sale.

2. Dacă, orice s-ar întâmpla, te vei feri să te opreşti la semnele din afară, la ceea ce vede ochiul trupesc şi la ceea ce aude urechea; dacă, împreună cu Moise, vei pătrunde în Sfânta Sfintelor spre a te sfătui acolo cu Dumnezeu, răspunsul nu va întârzia să vină şi te vei întoarce luminat asupra multora dintre lucrurile de acum, ca şi asupra multora dintre cele viitoare. Acolo alerga Moise ori de câte ori avea de dezlegat întrebări grele şi spinoase; şi singurul lui ajutor împotriva curselor viclene şi a capcanelor întinse de oamenii nelegiuiţi era rugăciunea către Dumnezeu. Intră, aşadar, şi tu în cea mai ascunsă cămară a inimii tale şi acolo cere din toată puterea ajutorul Domnului şi roagă-l să-ţi răspundă. Iosue şi fiii lui Israel s-au lăsat prinşi de amăgirea gabioniţilor - aşa cum citim în Scriptură -, tocmai pentru că, încrezându-se în vorbele lor dulci, n-au mers mai întâi să-l întrebe pe Domnul şi, drept urmare, au căzut în capcana falselor compătimiri.

Omul să nu fie nerăbdător cu mersul lucrurilor
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XXXIX

1. Fiul meu, nu pregeta să îmi încredinţezi mereu tot ce ai pe suflet: Eu voi avea grijă de toate, la timpul cuvenit. Aşteaptă cu răbdare hotărârea mea şi vei simţi cum totul se rânduieşte spre bine.

2. Bucuros las totul în mâna ta, Doamne, căci mintea mea nu mă ajută. Ce bine ar fi dacă aş putea să nu mă frământ prea mult cu lucruri şi întâmplări viitoare ci, mai curând, să mă las cu totul în buna voie a proniei tale!

3. Fiul meu, omul se zbuciumă, iată, după tot lucrul la care râvneşte; dar de îndată ce l-a dobândit, se schimbă ca vântul: căci nu sunt statornice nici măcar dorinţele ce-l îmboldesc pe om spre una şi aceeaşi ţintă, ci mai curând se simte tras necontenit de la una la alta. Iată de ce nu-i puţin lucru să te tăgăduieşti pe tine, chiar şi în cele mărunte.

4. Adevărata propăşire a omului stă în tăgăduirea de sine, căci cel ce s-a lepădat de sine trăieşte slobod de lanţuri şi în toată siguranţa. Dar vechiul vrăjmaş care se împotriveşte la tot binele, necontenind niciodată cu amăgirile, zi şi noapte nu face altceva decât să stea la pândă, nădăjduind să se aleagă în laţuri cu vreo pradă. Privegheaţi şi rugaţi-vă - spune Domnul - ca să nu cădeţi în ispită. (*Mt* 26, 41).

Omul n-are nici o zestre de bine de la sine şi n-are, ca atare, pentru ce să se mândrească
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XL

1. *Doamne, ce-i omul ca să-l pomeneşti pe el, sau fiul omului ca să-l cercetezi coborându-te până la el?* (*Ps* 8, 5). Prin ce s-a făcut el vrednic să-i împărtăşeşti din zestrea darului tău? Şi cum m-aş putea plânge dacă te-ai îndepărta de mine? Şi ce oare aş putea spune, la drept vorbind, dacă nu-mi împlineşti rugăciunea? Un singur lucru, cu siguranță, aş putea, pe drept cuvânt, să fac şi să zic: Doamne, sunt un nimic, nu sunt în stare de nimic cu de la mine putere, nu sunt bun de nimic, necontenit mă dovedesc nemernic şi şubred, pururi sunt tras în jos, către nimicnicie şi nimicuri. Şi fără reazemul puterii tale, fără lumina feței tale, neîntârziat m-aş lăsa cu totul toropirii şi lâncezelii.

2. *Tu însă*, Doamne, *acelaşi eşti* (*Ps* 101, 18) în veac şi rămâi de-a pururi milostiv şi drept şi sfânt: făcând toate cu bunătate, dreptate, sfințenie, orânduindu-le pe toate cu înțelepciune. Eu dimpotrivă, plecat într-una spre năravuri şi metehne mai curând decât spre desăvârşire, nu pot rămâne niciodată statornic pe o singură cale: şapte valuri, iată, strămută timpul peste mine, într-o singură zi. Dar iute mă pot ridica spre tine, Domnul meu, de îndată ce, prin darul bunătății tale, îți întinzi mâna să mă scoli şi să mă ajuți; căci singur Tu poți ajuta fără să ai nevoie de reazem omenesc, Tu singur poți dărui acea tărie astfel ca privirea mea să nu mai şovăie, rătăcitoare, ba după una, ba după alta, ci, întoarsă o dată pentru totdeauna către tine, să-şi pună toată odihna inimii întru tine.

3. Iată de ce, dacă aş şti să disprețuiesc cum se cuvine orice mângâiere venită de la oameni - fie pentru a dobândi darul evlaviei, fie pentru a te căuta pe tine (căci nu de la oameni mă pot aştepta la vreo mângâiere) - atunci abia, pe drept cuvânt, aş putea nădăjdui în harul tău, în bucuria acelui dar proaspăt al alinării cereşti.

4. Îți mulțumesc ție - de la care tot ce este bun purcede - pentru tot ceea ce îmi reuşeşte. Căci, cu de la mine putere, nu sunt, înaintea ta, decât un nimic zadarnic, o ființă de prisos, bicisnică şi şovăielnică. Cu ce m-aş putea făli oare, pentru ce mi-aş putea dori faimă mare? Pentru nimicnicia mea? Deşertăciune mai mare ca aceasta n-ar fi cu putință. Într-adevăr, slava deşartă e cea mai mare nerozie, o ciumă pentru suflet, căci îndepărtează de la adevărata mărire şi răpeşte harul ceresc. Cel ce se place pe sine îți displace ție; cel ce umblă după laudele oamenilor se lipseşte singur de adevăratele virtuți.

5. Căci mărirea cea adevărată şi bucuria sfântă nu sălăşluiesc în inima omului, ci la tine, Doamne, şi înseamnă ca omul să-şi găsească veselia în numele tău, nu în virtutea proprie; să se bucure de făptură doar pentru tine, Doamne. Lăudat să fie numele tău, nu al meu; slăvească-se lucrările tale, iar nu ale mele; binecuvântat să fie numele tău sfânt; din laudele oamenilor mie să nu-mi revină nimic. Tu singur, Doamne, eşti mărirea mea, Tu singur, bucuria inimii mele. Întru tine mă voi lăuda şi mă voi bucura mereu, *pentru mine însumi nu mă voi lăuda, decât numai în slăbiciunile mele* (2 *Cor* 12, 5).

6. Puteau preabine evreii din vechime să caute mărire unul de la celălalt; eu unul voi căuta ceea ce vine *de la Dumnezeu singur* (*In* 5, 44). Într-adevăr, orice mărire omenească, orice onoare trecătoare, orice înălțime lumească, alăturată slavei tale nepieritoare, nu e decât nerozie şi zădărnicie. Tu eşti adevărul şi milostivirea mea, Dumnezeul meu, Preafericită Treime, ție ți se cuvine, neîmpărțită, toată lauda, cinstea, puterea şi mărirea în toți vecii vecilor.

Disprețuirea oricăror onoruri vremelnice
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XLI

1. Fiul meu, nu te întrista văzând pe alții onorați şi înălțați în scaune, în timp ce tu rămâi uitat şi disprețuit. Înalță-ți inima la mine, spre ceruri, şi nu te va mai mâhni disprețul oamenilor aici pe pământ.

2. Doamne, în orbirea noastră ne lăsăm iute ademeniți de orice deşertăciune. Dacă stau să mă cercetez cu luare aminte, nimeni nu mi-a adus niciodată vreo nedreptate, aşa că n-am nici o pricină îndreptățită de a cârti împotriva ta. Gândindu-mă de câte ori am păcătuit greu înaintea ta, de ce m-aş mira acum, chiar dacă împotriva mea s-ar ridica toată lumea? Prin urmare nu sunt vrednic decât de ruşine şi dispreț; Tu, dimpotrivă, eşti vrednic de toată lauda, cinstea şi mărirea. Şi până nu voi fi gata să îndur bucuros disprețul şi părăsirea din partea oricărei făpturi, până nu mă voi resemna să trec drept un nimeni, nu mă voi putea bucura de pace şi odihnă în sufletul meu şi nu voi avea parte de lumina spirituală şi de o deplină unire cu tine.

Nu-ți căuta pacea sufletească printre oameni
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XLII

1. Fiul meu, dacă-ți vei căuta pacea sufletului alături de cineva cu care să împarți păreri şi gusturi asemănătoare, te vei trezi curând descumpănit şi pus în încurcătură. Dacă, dimpotrivă, te vei bizui pe reazemul adevărului pururi viu şi neschimbat, chiar dacă s-ar întâmpla ca un prieten să-ți întoarcă spatele sau să moară şi să părăsească lumea aceasta, tristețea nu te va atinge. Dragostea pentru prieteni să o întemeiezi pe mine şi pentru dragostea mea să îndrăgeşti pe cel ce pare bun şi-ți este scump în viața aceasta. Fără mine orice prietenie va fi şubredă şi scurtă; iar dragostea pe care n-o leg Eu însumi nu va fi nici adevărată, nici curată. Să fii ca şi mort pentru orice legătură care te-ar face să atârni de bunul plac şi îndrăgirea oamenilor, astfel încât - în măsura în care depinde de tine -, să te poți oricând lipsi de toată plăcerea oricărei însoțiri omeneşti. Cu cât omul se va depărta mai mult de mângâierea lumească, cu atât se va apropia mai tare de Dumnezeu. Şi cu cât se înalță mai sus spre Dumnezeu, cu atât se coboară mai jos întru sine şi se micşorează pe sine însuşi în propriii săi ochi.

2. Dimpotrivă, cel care-şi închipuie că vreun lucru bun îi aparține împiedică, tocmai prin aceasta, coborârea darului lui Dumnezeu, căci Duhul Sfânt caută întotdeauna pentru harul său lăcaş în inima smerită. Dacă ai şti să te cufunzi cu totul în nimicnicia ta, lepădând toată iubirea de făptură, darul meu s-ar revărsa în tine cu toată îmbelşugarea. Ori de câte ori ochii tăi umblă după făpturi, pe Creator îl pierzi din vedere. Învață ca, în toate, să te înfrângi pe tine, din dragoste pentru Făcătorul a toate; abia atunci vei fi vrednic să ajungi la cunoştința celor dumnezeieşti. Oricât de neînsemnat ar fi ceva, e de ajuns să priveşti lucrul cu nesăbuință şi să te legi cu inima ca să te trezeşti abătut şi întârziat din calea care duce spre culmea tuturor bunătăților.

Împotriva zadarnicei ştiințe de carte a lumii acesteia
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XLIII

1. Fiul meu, nu te lăsa amăgit de zicerile frumoase şi meşteşugite ale oamenilor. *Că împărăția lui Dumnezeu nu este în vorbă, ci în putere* (1 *Cor* 4, 20). Ia seama, deci, la cuvintele mele, căci ele înflăcărează inimile şi luminează mințile, stârnesc în suflet căință şi împărtăşesc balsamul alinării. Să nu te apropii, prin citire, de cuvântul meu având de gând să pari mai învățat ori mai înțelept. Gândul tău să fie la răstignirea viciilor: aceasta va fi mai de folos propăşirii tale decât adânca cunoaştere a multor întrebări grele.

2. După citire multă şi agonisire de cunoştințe nenumărate, la un singur izvor se cuvine să te reîntorci fără greş. Eu sunt cel de la care purcede toată învățătura şi toată ştiința, Eu luminez înțelepciunea celor mici mai mult decât poate orice învățătură omenească. Cel căruia îi vorbesc, curând se înțelepțeşte şi începe să propăşească cu nădejde pe calea binelui. Vai însă de cei care aleargă cu sufletul la gură să afle cât mai multe de la oameni, iar despre calea cea dreaptă nu se întreabă nici un cuvânt! Căci va veni timpul când înaintea lor se va ivi Învățătorul tuturor învățaților, Isus Cristos însuşi, Împăratul îngerilor, venind să asculte cu luare aminte lecția învățată de fiecare, cu alte cuvinte, să le cerceteze conştiințele. Atunci va răscoli cu făcliile toate ungherele Ierusalimului şi va da în vileag tot ceea ce a zăcut tăinuit în întuneric, iar toată pricopsirea minților ascuțite va amuți.

3. Eu înalț pe cel smerit la minte şi-l fac să priceapă, pe negândite, mult mai multe rosturi decât i-ar fi stat la îndemână dacă ar fi petrecut chiar şi zece ani prin şcoli. Predau învățătura mea fără vorbă multă, fără gâlceavă de păreri, fără împărțire de cununi şi onoruri, fără certuri şi măsurări de judecăți. Eu sunt acela care învăț omul să disprețuiască cele pământeşti, îl deprind să nu-şi caute desfătarea în cele de față, să umble după cele fără moarte, să fugă de laude şi onoruri, să rabde ocara, să-şi pună întreaga nădejde în mine; în afară de mine să nu-şi dorească nimic, iar mai presus de orice să mă iubească cu înfocare.

4. Într-adevăr, nu-i suflet care să mă fi îndrăgit temeinic fără să-şi fi însuşit cunoştințe dumnezeieşti, fără ca gura lui să fi rostit cuvinte minunate. Mai de folos i-a fost să se lepede de toate, decât să despice firul în patru căutând rostul de nepătruns al unor lucruri de taină. Dar Eu nu vorbesc tuturora în acelaşi fel: unora le vorbesc despre lucruri obişnuite, altora despre lucruri uimitoare, unora mă descopăr în semne şi în chipuri plăcute, iar altora - în potop de lumină - le dezvălui taine adânci. Rostul tuturor cărților este unul, deşi nu pe toți îi luminează în acelaşi chip; într-adevăr, precum un izvor țâşnind din lăuntru, Eu sunt învățătorul adevărului, cercetătorul inimii, cunoscătorul

gândurilor, cârmaciul tuturor faptelor bune: Eu împart darurile potrivit vredniciilor fiecăruia şi după cum socotesc de cuviinţă.

Să nu ne sinchisim de faţa din afară a lucrurilor
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XLIV

1. Fiul meu, n-are rost să ştii prea multe: mult mai bine este să te socoteşti ca şi mort pentru lucrurile acestui pământ, lumea ca atare fiind, pentru cugetul tău, ca şi răstignită. Se cuvine, într-adevăr, să treci pe lângă multe lucruri cu urechile astupate, cu gândul mai degrabă aţintit la cele ce ţin de pacea ta adevărată. Mai de folos îţi este să ţii privirea ta departe de cele neplăcute şi să-i laşi pe toţi să-şi vadă singuri de ale lor, decât să te amesteci în gâlcevile lor sterpe. Dacă eşti în prietenia lui Dumnezeu şi ochii tăi sunt aţintiţi la judecăţile lui, prea puţin îţi va păsa, chiar ştiind că lumea nu-ţi dă dreptate.

2. O, Doamne, până unde mergem! Ne văităm de pagube trecătoare; alergăm şi trudim din răsputeri după un câştig de nimic, dând în schimb uitării vătămările sufletului; şi abia dacă într-un târziu ne reîntoarcem la calea dreaptă. Ne purtăm nespus de grijuliu când vine vorba de lucruri care nu fac doi bani; în schimb, faţă de cele neapărat trebuincioase ne arătăm nepăsători: într-adevăr tot omul tinde să se irosească în afară, iar dacă nu izbuteşte să se regăsească pe sine fără întârziere, nu-i mai rămâne decât să lâncezească în pierdere.

Nu da crezare oricui: uşor alunecă limba omului din vorbă în vorbă
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XLV

1. Dă-mi, Doamne, ajutor şi *scoate-mă din necaz, că deşartă este izbăvirea ce vine de la om* (*Ps* 59, 12). De câte ori nu mi s-a întâmplat să nu găsesc credinţa acolo unde mă aşteptam s-o găsesc? De câte ori n-am descoperit-o tocmai acolo unde mai puţin mă aşteptam? Zadarnic şi fără rost, aşadar, este să-ţi pui nădejdea în oameni; căci mântuirea sufletelor drepte vine de la tine, Doamne. Fii binecuvântat Doamne, Dumnezeul meu, întru toate cele ce mi se întâmplă. Cât despre noi, şubrezi suntem şi nestatornici, lesne ne lăsăm înşelaţi şi iute ne schimbăm.

2. Care-i omul atât de călit prin săbuinţă, în stare să se păzească în toate cu atâta străşnicie încât să nu păţească nici un fel de dezamăgire şi niciodată să nu se nimerească în strâmtorare? Dar cel ce se încrede în tine, Doamne, şi te caută cu inima curată nu va cădea la fel de uşor în curse. Chiar dacă i s-ar întâmpla, din când în când, să intre la vreo ananghie, oricare vor fi împrejurările acesteia, mai repede, prin ajutorul tău, se va putea scutura de pacoste şi-şi va dobândi alinarea, căci în cele din urmă nu-l părăseşti niciodată pe cel ce-şi pune nădejdea în tine. Rară e prietenia credincioasă care să nu te lase de izbelişte niciodată. Tu, Doamne, eşti cel mai credincios prieten cu putinţă şi nimeni nu se poate asemui cu tine.

3. Câtă înţelepciune în sufletul drept al sfintei Agata atunci când spunea: "Inima mea stă neclintită pe Cristos ca pe o temelie"! De-aş putea, la rândul meu, gândi în acelaşi fel, mult mai greu m-aş lăsa descumpănit de temerile omeneşti, mult mai greu m-aş lăsa clintit de vorbele goale. Căci cine ar fi în stare să prevadă totul, cine s-ar putea feri singur de toate relele ascunse în viitor? Dacă relele la care ne aşteptăm atât de des pricinuiesc rănire, despre cele venite fără de veste ce să spunem? Dar pentru ce, nenorocitul de mine, n-am ştiut să mă păzesc mai bine? Şi pentru ce am dat atât de lesne crezare vorbelor? Într-adevăr, oameni suntem, nimic altceva decât nişte fiinţe bicisnice şi şubrede, chiar dacă unii ar dori să vadă în noi fiinţe îngereşti. În cine, aşadar, să mă încred, Doamne, dacă nu în tine singur? Tu eşti adevărul care nu înşeală şi nu se poate înşela. Mai mult decât atât: *tot omul este mincinos* (*Ps* 115, 2), şubred, nestatornic şi greşitor, mai ales în vorbă; iată de ce să ne ferim să dăm crezare, pe loc, oricărei spuse omeneşti care, ajungându-ne la urechi, pare la prima vedere dreaptă şi întemeiată.

4. Câtă înţelepciune în poveţele: *nu vă încredeţi în oameni*; şi: *vrăjmaşii omului sunt cei din casă* (*Mih* 7, 6); precum şi în aceea care zice: *iată aici, sau iată colo* (*Mt* 24, 23). Tot păţitu-i priceput şi am putut eu însumi învăţa o mulţime: măcar de mi-ar sluji învăţătura, ca să mă pot păzi şi să nu mai am purtări neroade. "Ai grijă", spune câte unul, "ai grijă, păstrează pentru tine ceea ce îţi spun". Şi în timp ce eu îmi ţin gura şi păstrez taina încredinţată, cel ce-mi dă povaţa să-mi ţin gura n-apucă bine să plece că mă trădează şi se trădează şi pe sine. Apără-mă, Doamne, de scornelile şi neroziile unor astfel de oameni, păzeşte-mă să nu intru pe mâna lor, scuteşte-mă de greşeala de a face ca

ei. Dă-mi vorbă cu rost, adevărată şi statornică, fereşte-mă de limbuția vicleană. Ceea ce mie nu-mi place să pățesc din partea altora, se cade să ocolesc cu străşnicie eu însumi.

5. O, câtă pace şi împăcare pentru inimă să ştii să păstrezi tăcerea cu privire la ceilalți, să nu dai otova crezare tuturora, să nu umbli cu vorba de colo-colo, să nu-ți dai cugetul în vileag, să cauți pe Domnul singur, cercetătorul tuturor conştiințelor, să nu te laşi purtat de vânturarea sporovăielilor, ci toate - atât cele lăuntrice cât şi cele din afară, să le îndeplineşti după bunul plac al voinței tale, Doamne! Câtă siguranță pentru păstrarea darului ceresc să ştii fugi de pofta strălucirii din afară, înaintea oamenilor; să te poți lipsi de laudele lumii şi, neîncetat, să te străduieşti spre cele ce dau îndreptare de viață şi râvna binelui sufletesc. Pe mulți i-a pierdut o virtute vestită şi lăudată prea devreme! Cât de folositor, dimpotrivă, s-a dovedit harul păstrat în taină în această viață atât de şubredă, presărată, zi cu zi, numai cu ispite şi lupte.

Să ne punem toată încrederea în Dumnezeu, atunci când gurile rele sar să clevetească pe seama noastră
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XLVI

1. Fiul meu, nu te pierde cu firea şi nu deznădăjdui, ci încrede-te în mine. Ce sunt, la urma urmelor, vorbele altceva decât vorbe? Vorba zboară pe sus, fără să poată clinti din loc o singură piatră. Dacă eşti vinovat, gândeşte-te că e cazul să te îndrepți; dacă ai conştiința curată, gândeşte-te că-i bine să înduri bucuros sudalma din dragoste pentru Dumnezeu. Fii mulțumit că ai de suferit de pe urma unor vorbe doar, când ai fi putut avea de îndurat încercări mai grele, peste puterile tale. Întreabă-te de ce pui tu asemenea fleacuri la inimă, dacă nu tocmai pentru că, încă robit trupului, pui prea mare preț pe judecățile oamenilor? Adevărul e că te temi să nu fii făcut de ruşine: iată de ce nu vrei să fii mustrat pentru greşelile tale şi încerci să te pui la adăpost sub pavăza dezvinovățirilor.

2. Cercetează-ți bine cugetul şi vei vedea că cele lumeşti, ca şi deşarta dorință de a plăcea oamenilor, sunt încă vii în tine. Ori de câte ori încerci să scapi de ruşine căutând o portiță care să te ferească de ocară pentru scăderile de care te faci vinovat, e limpede că nu eşti nici smerit cu adevărat, nici pe de-a-ntregul răstignit pentru lumea aceasta, aşa cum, învederat, nici toate cele pământeşti nu sunt cu totul moarte în tine. Dacă ai apleca urechea la cuvântul meu, nu ți-ar păsa de zece mii de clevetiri omeneşti. Să zicem, de pildă, că s-ar scorni pe seama ta cele mai nesuferite ponegriri cu putință: cu ce te-ar atinge ele, dacă ai lăsa vorbele goale să treacă, precum pleava spulberată de vânt? Ar putea oare scornirile clinti măcar un singur fir de păr din capul tău?

3. E însă adevărat că cel a cărui inimă nu-i reculească, şi care n-are privirea ațintită la Dumnezeu, se lasă uşor descumpănit de ponegriri şi de ocară. Dar cel ce se încrede în mine şi nu ține morțiş la părerile sale va fi fără teamă. Eu ştiu şi judec cel mai bine toate tainele inimii; Eu cumpănesc cu dreptate toate faptele; Eu cunosc şi pe cel care ponegreşte şi pe cel ce suferă pe nedrept ponegrirea. Vorbele rostite vin de la mine şi cu voia mea se întâmplă, *ca să se descopere gândul multor inimi* (*Lc* 2, 35). Eu voi cântări atât pe cel vinovat cât şi pe cel nevinovat, dar pe amândoi prin judecata mea de taină.

4. Adeseori mărturia oamenilor este înşelătoare; judecata mea este adevărată, bine întemeiată şi rămâne pururi de neclintit. De cele mai multe ori e tăinuită şi puțini sunt în stare să întrevadă amănuntele ei: dar ea nu dă greş niciodată şi nu se poate înşela, chiar dacă, uneori, în ochii celor nesăbuiți, ar putea părea nedreaptă.
Iată de ce la mine trebuie să alerge fiecare în orice pricină de judecată, iar nu să se bizuiască, pripit, pe părerile oamenilor. *Nici o nenorocire nu se întâmplă celui drept, tot ceea ce i se întâmplă vine de la Dumnezeu* (*Prov* 12, 21). Şi chiar dacă va fi ponegrit cumva, prea puțin o să-i pese. La fel, dacă pe drept se va întâmpla să-l dezvinovățească alții, nu se va veseli prosteşte. Căci ştie bine că Eu *cercetez inimile şi rărunchii* (*Ps* 7, 10) şi nu judec după arătarea şi înfățişarea văzută a lucrurilor. Într-adevăr, nu o dată se întâmplă ca ochii mei să găsească vină unei fapte care, privită pe dinafară, după judecata omenească, e socotită de laudă.

5. Doamne Dumnezeul meu, judecător drept, puternic şi plin de răbdare, Tu care cunoşti şubrezenia şi becisnicia firii omeneşti, fii Tu tăria şi toată nădejdea mea: într-adevăr, nu mă pot bizui îndeajuns doar pe conştiința mea. Tu ştii şi tot ceea ce nu ştiu eu, astfel încât nu-mi mai rămâne decât să stau blând şi smerit, oricare ar fi împrejurarea mustrării sau pedepsirii mele. În bunătatea ta, iartă-mă pentru că, de atâtea ori, nu m-am purtat cum s-ar fi cuvenit, şi dăruieşte-mi harul unei răbdări mai temeinice. Căci mai mult îmi prieşte să mă bucur de milostivirea ta, dobândind iertarea, decât, închipuindu-mă fără nici o vină, să-mi înşel întru ascuns conştiința. *Chiar dacă nu mă ştiu*

vinovat de nimic, nu întru aceasta m-am îndreptat (1 *Cor* 4, 4); căci, în lipsa milei tale, *nimeni dintre cei vii nu va fi drept în fața ta* (*Ps* 142, 2).

Oricât de nesuferite, greutățile trebuie îndurate cu răbdare pentru viața veşnică
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XLVII

1. Fiul meu, nu te lăsa frânt de ostenelile cu care te-ai împovărat pentru mine şi nu lăsa amărăciunile să te ducă la deznădejde; ci făgăduințele mele să-ți fie scut şi mângâiere în orice împrejurare. Am deplina putere de a răsplăti cu vârf şi îndesat, mai presus de orice aşteptare omenească. N-ai să suferi o veşnicie, jugul acestei dureri nu-l vei purta pe umerii tăi totdeauna. Aşteaptă încă puțin şi vei vedea curând cu ochii tăi capătul tuturor relelor. Soseşte ceasul când toată cazna şi zbuciumul încetează. Lucrurile ce se duc o dată cu trecerea timpului sunt totuşi scurte şi, până la urmă, lipsite de însemnătate.

2. Fă bine ceea ce faci: pune umărul cu hărnicie şi credință în via mea; răsplata ta sunt Eu însumi. Dacă-i de scris, scrie, dacă-i de citit, citeşte; suspină şi roagă-te în tăcere, îndură bărbăteşte împotrivirile: vrednică este viața veşnică de toate aceste încercări şi lupte, şi de altele încă, mai mari. Vine, într-adevăr, odată şi odată dorita zi a păcii, cum bine ştie Domnul; şi nu va fi o zi ca zilele şi nopțile obişnuite, ci ca o lumină fără de sfârşit, o strălucire fără umbre, o pace neclintită, liman al odihnei netulburate. Nu vei mai spune atunci: *cine mă va dezrobi de trupul acesta muritor?* (*Rom* 7, 24); şi nu vei striga: *vai mie, că surghiunul meu s-a lungit peste măsură* (*Ps* 119, 3): căci moartea însăşi va fi nimicită, mântuirea va fi fără întoarcere, toată îngrijorarea spulberată, veselia se va preface în fericire, toți cei din jur vor alcătui o adunare frumoasă şi încântătoare.

3. O, dacă ai şti cum strălucesc în cer minunile neveştejite ale sfinților lui Dumnezeu şi slava în care se veselesc toți cei pe care lumea i-a socotit cândva vrednici de dispreț, nevrednici până şi de viață, cu siguranță, n-ai pregeta să te smereşti, coborându-te până la pământ, alegând mai bine să fii supus tuturora, decât, înălțându-te pe tine, să te pui deasupra unuia singur dintre semenii tăi; n-ai mai jindui după zilele desfătării pe acest pământ, ci te-ai bucura să înduri orice oropsire pentru Dumnezeu, socotind drept ultimul fleac cu putință ca oamenii să te socotească mare în ochii lor!

4. O, de-ai gusta toate aceste adevăruri şi de le-ai răsădi adânc în inimă, cum crezi că ai mai putea cârti chiar şi o singură dată? Oare nu se cade ca, pentru viața veşnică, să îndurăm cu răbdare orice ananghie şi amărăciune? Şi nu-i puțin lucru, crede-mă, să pierzi sau să câştigi împărăția lui Dumnezeu. Ridică-ți aşadar ochii la ceruri. Priveşte: alături de mine sunt şi toți sfinții mei, care în timpul vieții lor pământeşti au dus povara aspră a luptei şi care se bucură acum; iată-i mângâiați, scăpați de orice grijă; iată-i gustând răsplata odihnei, alături de mine în veci, în împărăția Tatălui meu.

Despre ziua veşniciei şi strâmtorările vieții de față
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XLVIII

1. O, fericit lăcaş al cetății cereşti! O, zi luminoasă a veşniciei, niciodată umbrită de bezna nopții, pururi scăldată în fulgerul adevărului! Zi a desăvârşirii, fericită, neumbrită de vreo îngrijorare, niciodată supusă strămutării şi schimbării. O, de-ar putea străluci şi pentru mine ziua aceea, ca să pună capăt tuturor celor trecătoare! Sfinților din ceruri ea le luminează cu lumină, iar nouă, celor ce suntem pe drum, aici pe pământ, ne licăreşte numai de departe, ca într-o oglindă.

2. Locuitorii cetății cereşti o cunosc şi ştiu cât este de fericită; suspină cu durere, aici pe pământ, fiii Evei, căci ştiu cât de amarnică şi urâtă este petrecerea omului în această vale de lacrimi. Zilele vremii de acum sunt puține şi rele, pline de durere şi de amărăciune: omul se pângăreşte cu multe păcate, cade în lațul multor patimi, e cuprins de numeroase temeri, frământat de multe griji, risipit încoace şi încolo de multe fleacuri şi lucruri fără rost, amăgit de multe năluciri, împresurat de nenumărate rătăciri, apăsat de povara multor ispite, moleşit de plăceri, chinuit de amar, de lipsuri.

3. O, când vor lua sfârşit aceste ponoase? Când voi scutura robia jalnică a acestor păcate? Când, oare, cugetul meu se va îndrepta spre tine singur, Doamne? Când mă voi putea bucura deplin de tine? Când voi fi iertat de toată

legătura, dezrobit de toate lanțurile care mă țin la pământ cu mintea şi cu trupul? Când va veni şi pentru mine adevărata pace, pacea netulburată şi pură, pacea dinăuntru şi din afară, pacea neclintită şi desăvârşită? Bune Isuse, când oare voi sta în fața ta ca să te pot vedea cu ochii? Când voi putea privi pe îndelete slava împărăției tale? Când, în sfârşit, vei fi pentru mine totul întru totul? Când voi putea fi cu tine în împărăția ta, pe care ai pregătit-o celor pe care-i iubeşti din toată veşnicia? Părăsit, sărac şi stingher sunt în aceste ținuturi vrăjmaşe, unde, strâns la ananghie, mă războiesc neîncetat.

4. Alină, Doamne, surghiunul meu, uşurează-mi durerea: cu dor inima mea suspină după tine. Tot ceea ce îmi dă spre mângâiere lumea aceasta nu e decât povară. Doresc fierbinte să mă bucur de tine, dar nu pot ajunge până la tine. Aş vrea din toată inima să mă pot lipi de cele cereşti, dar iată, lucrurile pământeşti mă trag în jos, împreună cu poftele neînfrânate. Cu mintea aş voi să mă înalț deasupra tuturor lucrurilor trecătoare, trupul însă, în pofida mea, mă sileşte să trag în jos către pământ. Astfel, nefericitul de mine, mă lupt cu mine însumi. Şi îmi sunt mie însumi povară, căci spiritul mă trage în sus, dar trupul, la rândul său, mă trage înspre cele de jos.

5. O, ce suferință în sufletul meu atunci când, privind cu ochiul minții la cele cereşti, dintr-o dată ispitele trupului, roiuri de gânduri străine năvălesc să-mi tulbure rugăciunea! *Dumnezeul meu, nu te depărta de la mine, nu părăsi la mânie pe slujitorul tău. Cu fulger fulgeră şi risipeşte-le. Trimite săgețile tale şi tulbură* (*Ps* 70, 12; 143, 6) toate nălucile şi închipuirile vrăjmaşului. Adună toate simțurile mele şi ridică-mă la tine; fă să dau uitării toate lucrurile lumii acesteia; fă să lepăd şi să disprețuiesc închipuirile păcatului. Ajută-mă, Adevărule veşnic, ca nici o deşertăciune de pe lume să nu mă mai poată ademeni. Vino, dulceață cerească, şi spulberă din fața ta toată necurăția. Iartă-mă după mulțimea îndurărilor tale, iartă-mă, ori de câte ori, în timpul rugăciunii, gândul meu zboară altundeva, nu la tine. Mărturisesc că sunt într-adevăr foarte împrăştiat. Căci deseori nu sunt cu gândul acolo unde stau cu trupul, ci mult mai mult acolo unde mă poartă închipuirile. Mă las tras aiurea cu gânduri răzlețe. Iar ele mă duc, de cele mai multe ori, încotro mă trage inima. Cu iuțeala gândului vin peste mine năzăriri plăcute firii, măgulitoare pentru simțuri.

6. Iată de ce, Tu, Adevărul însuşi, ai spus-o răspicat: *Unde este comoara ta, acolo este şi inima ta* (*Mt* 6, 21). Dacă cerul îmi este drag, mă gândesc bucuros la cele cereşti. Dacă lumea îmi este dragă, mă înveselesc în cele ce ei îi aduc fericirea şi mă întristez de nenorocirile ei. Dacă țin la carne şi trup, gândul meu zboară adesea la cele trupeşti. Dacă îndrăgesc spiritul, mă bucur să cuget la cele spirituale. Căci cu plăcere aplec urechea şi vorbesc despre cele ce-mi sunt dragi şi duc cu mine acasă închipuirea lor. Ferice, însă, de acel om care din dragoste pentru tine alungă din inimă tot ceea ce îl leagă de făpturi; cel ce se războieşte cu firea şi-şi răstigneşte poftele trupului, ca să-ți poată înălța ție rugăciune curată, izvorâtă dintr-un cuget nepătat: el se învredniceşte să ia loc în mijlocul corurilor îngereşti, liber de orice legătură trupească, atât pe dinafară cât şi pe dinăuntru.

Despre dorul vieții veşnice şi răsplata făgăduită celor ce se luptă pentru ea
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul XLIX

1. Fiul meu, ori de câte ori simți aprinzându-ți-se în suflet dorul fericirii veşnice, când simți o sfântă râvnă de a ieşi odată din cortul acestui trup pieritor pentru a privi strălucirea mea în lumina ei fără de umbră, lărgeşte-ți sufletul şi primeşte din toată inima odrăslirea acestui sfânt dor întru tine. Mulțumeşte din toată inima preaînaltei bunătăți care s-a îndurat să te cerceteze cu atâta blândețe, să te aprindă cu atâta râvnă. Să te ridice cu atâta putere, încât propria ta povară să nu te mai tragă înspre pământ. Căci acest dor înfocat după patria cerească nu-i rodul cugetării sau silințelor tale, ci al Duhului lui Dumnezeu care s-a îndurat să-şi arunce privirea spre tine: ca să propăşeşti pe calea binelui; în primul rând în smerenie, să te pregăteşti sufleteşte pentru noi lupte, să te uneşti cu mine din toată inima şi să te străduieşti să-mi slujeşti cu neobosită râvnă.

2. Fiul meu, focul adesea arde şi pârjoleşte, dar nu-i flacără fără fum. Tot astfel, în multe suflete arde şi dorul după patria cerească; focul acestui dor nu-i însă curat de fumul patimilor şi ispitelor trupeşti. Iată de ce faptele unora nu sunt îndreptate numai şi numai spre slava lui Dumnezeu, deşi cu atâta râvnă ei cer de la Domnul împlinirea rugăciunilor lor. Tot astfel şi cu dorul inimii tale, despre care spui că-i atât de viu: căci nu poate fi curat şi desăvârşit ceea ce este atins de meteahna iubirii de sine.

3. Nu cere de la mine ceea ce-ți este plăcut şi-ți aduce măgulire, ci ceea ce îmi este mie pe plac şi-mi aduce

cinstire; căci, judecând drept, se cuvine să asculţi mai curând de poruncile mele pe care să le pui mai presus de orice, decât să te laşi dus de pofte şi de alte dorinţe de-ale tale. Eu ştiu aleanul tău, căci urechile mele aud toate suspinele tale. Dacă ar fi după tine, ai vrea, acuma chiar, să te afli în starea libertăţii fiilor lui Dumnezeu; de pe acum ai dori să te bucuri de acoperişul casei din ceruri, de fericirile patriei cereşti: dar ceasul acesta n-a sunat încă, acum e timpul luptei, ostenelii şi încercărilor. Ai vrea să te înfrupţi de pe-acum din bunul de pe urmă, dar lucrul nu e cu putinţă acuma. Sunt aici, zice Domnul, aşteaptă-mă până va veni împărăţia lui Dumnezeu.

4. Se cade însă să fii trecut prin încercări aici pe pământ, cercetat şi călit în multe privinţe. Între timp nu vei fi lipsit de mângâiere, niciodată însă atâta câtă să-ţi sature inima. Căleşte-te aşadar şi fii puternic, atât în faptă cât şi în îndurarea împotrivirilor firii. *Trebuie să te îmbraci în omul nou* (*Ef* 6, 24) ca să devii alt om. Trebuie deseori să faci ceea ce n-ai vrea să faci şi să laşi deoparte ceea ce ai vrea să faci. Altora le va reuşi ceea ce poftesc; ceea ce ţie ţi-ar plăcea nu ţi se va da. Ceea ce zic unii va fi ascultat, ceea ce spui tu nu va fi luat în seamă. Alţii cer şi vor primi; tu ceri şi nu vei primi nimic.

5. Alţii vor fi proslăviţi de gura oamenilor; despre tine nu va spune nimeni nimic. Altora li se va încredinţa câte o însărcinare; tu însă nu vei fi socotit bun de nimic. Iată de ce vei fi, din când în când, cum este şi firesc, abătut; şi mare lucru dacă vei şti să taci. Astfel, şi în alte feluri, e încercat slujitorul credincios al Domnului: de aici se vede în ce măsură e în stare să se lepede de sine şi să-şi răstignească pornirile. Aproape nu-i lucru mai potrivit spre a te face să simţi cât de mult trebuie să mori pentru tine ca atunci când ţi se cere să înduri lucruri ce vin în răspăr cu firea şi voinţa ta; sau când ţi se porunceşte să faci lucruri nepotrivite sau fără rost la prima vedere. Tocmai pentru că, fiind supus, nu ai cutezanţa împotrivirii la voinţa mai marilor tăi, îţi vine greu să te laşi la cheremul altuia, fără vreun drept la părerile tale.

6. Dar stai şi gândeşte-te, fiul meu, la sfârşitul grabnic al tuturor acestor lucruri, la răsplata nespus de mare a tuturor ostenelilor tale; cumpănind în acest fel, greutăţile nu ţi se vor părea o povară, ci, dimpotrivă, un puternic reazem al răbdării. Într-adevăr, iată, pentru puţina ta voinţă, pe care bucuros ţi-o răstigneşti aici pe acest pământ, în ceruri vei avea parte de propria ta voinţă deplină pentru totdeauna. Acolo, cu siguranţă, vei reîntâlni tot ceea ce vei fi voit aici pe pământ, tot ceea ce ţi-ai fi putut dori vreodată. Acolo îţi va sta la îndemână toată bunătatea, fără teama de a o vedea ştirbită vreodată. Acolo, voinţa ta, una cu voinţa mea, pentru totdeauna, nu va mai trage spre nimic din afară, spre nimic pentru sine. Acolo nimeni şi nimic nu va cârti împotriva ta, nimeni nu ţi se va pune de-a curmezişul, nimeni nu-ţi va sta în cale; ci, dimpotrivă, toate cele dorite îţi vor fi, din capul locului, la îndemână, pofta inimii tale îndestulând-o cu vârf, săturând-o şi mulţumind-o întru totul. Acolo voi dărui proslăvirea drept răsplată pentru toate ocările suferite, podoaba şi hlamida laudei drept răsplată pentru întristare, iar pentru locul din urmă, tronul domniei în vecii vecilor. Acolo va fi dat în vileag rodul adevărat al ascultării, cazna pocăinţei se va preface în voie bună, supunerea smerită va primi în dar cununa slavei.

7. Prin urmare, pleacă-te acum cu umilinţă sub voinţa tuturora; puţin să-ţi pese cine spune sau cine porunceşte ceva. Grija ta cea mai mare să fie aceea de a primi cu inimă deschisă totul, străduindu-te sincer să aduci la îndeplinire orice ţi s-ar cere, fie că cel ce ţi-a poruncit ar fi unul mai mare sau, dimpotrivă, unul mai mic decât tine, sau unul deopotrivă cu tine. Lasă-l pe fiecare să-şi vadă de treabă şi să umble după tot ceea ce vrea; lasă-l pe fiecare să se mândrească cu ceea ce pofteşte şi să primească mii şi mii de laude; în ceea ce te priveşte, nu te lăsa tras nici încoace nici încolo, ci un singur lucru să-ţi aducă mulţumire: lepădarea de tine însuţi, îndeplinirea voinţei mele şi mărirea numelui meu. Aceasta să-ţi fie dorinţa de căpetenie: ca în viaţă şi moarte Dumnezeu să fie proslăvit prin tine.

Sufletul oropsit şi aflat la ananghie trebuie să se lase în mâinile lui Dumnezeu
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul L

1. Doamne Dumnezeul meu, Părinte sfânt, fii binecuvântat acum şi în veci, pentru că aşa cum ai binevoit s-a făcut şi tot ceea ce înfăptuieşti este lucru bun. Slujitorul tău să-şi afle bucuria în tine, nu în sine însuşi sau în altceva: Tu singur, într-adevăr, eşti adevărata bucurie, Tu eşti nădejdea şi cununa mea, Tu eşti veselia şi cinstea mea, Doamne. Oare e un singur lucru pe care slujitorul tău să nu-l fi primit de la tine, şi încă fără nici cea mai mică vrednicie din partea lui? Ale tale sunt toate, tot ceea ce ai dat şi tot ceea ce ai înfăptuit. *Sărac sunt eu şi în osteneli din tinereţile mele* (*Ps* 87, 16), iar sufletul meu, nu o dată, se cufundă în amărăciune şi lacrimi, tulburat şi cutremurat sub

pintenul patimilor.

2. Îmi doresc bucuria păcii, dulceața acelei păci pe care o dăruieşti fiilor tăi, pacea celor ce se hrănesc din lumina mângâierilor tale. Dacă tu dăruieşti pacea, revărsând bucurie cerească - inima slujitorului tău va fi plină de balsamul sfânt al evlaviei şi se va desfăta întru lauda ta. Dar dacă, cum se întâmplă atât de des, îți ascunzi fața, slujitorul tău nu va putea urma pe drumul poruncilor tale, ci se va prăbuşi în genunchi, bătându-şi pieptul cu pumnii: căci nu va mai fi cum a fost, până mai deunăzi, când strălucirea luminii tale îi încânta fruntea, iar oblăduirea aripilor tale îi făcea pavăză împotriva năvalei ispitelor.

3. Părinte drept şi pururi vrednic de laudă, a venit vremea ca slujitorul tău să fie trecut prin ciur şi prin dârmon. Părinte preaiubit, e drept ca în ceasul acesta slujitorul tău să sufere ceva pentru tine. Părinte pururi vrednic de cinste, a bătut ceasul pe care, din toți vecii, îl ştiai orânduit să vină: ca slujitorul tău să fie vremelnic înjosit pe cărările văzute ale vieții, ca în schimb să poată trăi pe vecie cu sufletul alături de tine; câtva timp ponegrit, umilit, micşorat în ochii lumii; câtva timp asuprit de pătimiri şi beteşuguri sufleteşti, ca mai apoi, din nou, împreună cu tine, să reînvie în primenita lumină a zorilor veciei, pentru a fi preamărit în ceruri. Părinte sfânt, astfel ai rânduit şi astfel ai voit să fie; s-a făcut tot ceea ce ai poruncit să se întâmple.

4. Într-adevăr, a suferi oropsire şi amărăciune pe acest pământ din iubire pentru tine, din partea orişicui şi ori de câte ori voieşti -, iată darul dăruit de tine celor ce îți sunt dragi. Nimic din ceea ce se întâmplă în viața aceasta nu se întâmplă fără prevederea, sfatul şi dreapta cumpănire a proniei tale. *Bine îmi este mie că m-ai smerit ca să învăț îndreptările tale* (*Ps* 118, 71) şi să alung din inima mea toată mândria şi trufia. Binevenită şi ocara ce mi-a acoperit fruntea, ca să caut mângâiere la tine mai curând decât la oameni. Amărăciunile m-au mai învățat să mă tem de nepătrunsele tale judecăți, după care atât cel drept cât şi păcătosul sunt puşi deopotrivă la încercare de tine, nu însă fără dreptate şi măsură.

5. Îți mulțumesc că n-ai cruțat scăderile şi metehnele mele, ci cu loviri amarnice ai înmuiat cerbicia mea cu suferințe şi strâmtorare multă, atât pe dinăuntru cât şi pe dinafară. Nimeni şi nimic nu va putea să-mi dea alinare, nici în cer, nici pe pământ, afară de tine, Doamne, Dumnezeul meu, tămăduitorul ceresc al tuturor sufletelor, *care pedepseşte şi miluieşte, coboară până la iad şi iarăşi înalță* (*Tob* 13, 2). Mustrările tale sunt deasupra capului meu, iar varga ta mă pedepseşte.

6. Iată, iubite Părinte, mă încredințez cu totul mâinilor tale, îmi plec fruntea sub varga îndreptărilor tale. Loveşte umerii şi grumazii mei, fă să-mi plec cerbicia, înmoaie strâmbătatea mea cu dreapta tăriei tale. Fă din mine un ucenic evlavios şi plin de cuviință precum ştii bine că trebuie, astfel încât să pot rândui întreaga mea purtare după voia ta. Mă las în mâinile tale, cu tot ce-i al meu, spre îndreptare: mai bine să fiu pedepsit aici pe pământ decât în viața viitoare. Tu, Doamne, ştii totul şi fiecare lucru în parte, şi nici un ungher al conştiinței omului nu-ți este ascuns. Tu ştii dintotdeauna tot ceea ce se întâmplă, şi nu-i nevoie ca cineva să vină să te învețe sau să te povățuiască în legătură cu cele ce se petrec pe pământ. Tu ştii prea bine ceea ce este de folos propăşirii mele şi cât de mare-i prețul amărăciunilor şi încercărilor, precum curățarea ruginii păcatului de pe sufletul meu. Fă din mine ceea ce vrei Tu, după bunul tău plac; nu dispreţui viața mea cea plină de păcate, mai bine cunoscută şi lămurită ție decât orişicui.

7. Dăruieşte-mi, Doamne, harul de a cunoaşte ceea ce e vrednic de cunoaştere, de a iubi ceea ce este vrednic de iubit; de a lăuda ceea ce ție îți place mai mult; de a prețui ceea ce e mai de preț în ochii tăi; de a lepăda ceea ce în fața ta lepădătură este. Nu mă lăsa să judec după vederea scurtă a ochiului din afară; nu mă lăsa să-mi dau cu părerea după urechea omenească, cea atât de lipsită de pricepere, ajută-mă să pot cumpăni cu judecata limpede şi dreaptă, deosebind cele văzute de nevăzute; şi, mai presus de orice, fă să caut în toate şi mai presus de orice voința ta şi bunul tău plac.

8. În capcana amăgirilor cad simțurile omului ori de câte ori se apucă să judece; se amăgesc şi iubitorii lumii de față, îndrăgind doar cele văzute. Să fie oare un om cu adevărat mai bun doar pentru faptul că altul îl socoteşte mai bun? Ori de câte ori aduce laudă, amăgitorul îl duce de nas pe cel pe care-l amăgeşte, măgulitorul pe cel ce se umflă singur în pene, orbul duce de nas pe altul, orb ca şi el; beteagul duce pe altul, beteag ca şi el, în una şi aceeaşi capcană a înşelăciunii; cu adevărat orice laudă fără noimă devine astfel pentru om mai curând prilej de ruşinare. Căci fiecare face cât face, atât întocmai cât apare în ochii tăi, cu nimic mai mult sau mai puțin, cum bine spunea, în deplină smerenie, Sfântul Francisc.

Să fim statornici până la capăt în cele mici, dacă de cele mari nu ne dovedim în stare
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul LI

1. Fiul meu, nu eşti în stare să fii îndelung statornic în râvna fierbinte a virtuții, şi nici să ții otova, neabătut, privirea sufletului tău ațintită către culmi: ci dimpotrivă, datorită stricăciunii moştenite de tot omul, fără să vrei te vei coborî mereu, din când în când, spre cele de jos, unde, cu urât şi silă, să duci pe umerii tăi povara vieții acesteia nemernice. Cât timp, într-adevăr, vei purta acest trup muritor, inima ta va fi apăsată de urât şi de lehamite. Iată de ce, neavând încotro, va trebui, nu o dată, să duci suspinând greutățile trupului, căci iată, cu mintea şi privirea nu poți rămânea ațintit, într-una, la cele dumnezeieşti.

2. Astfel stând lucrurile, caută să-ți găseşti liniştea în săvârşirea unor fapte mărunte şi umile, află întremare sufletească făcând în jurul tău fapte bune; aşteaptă, cu nestrămutată încredere, revenirea mea şi darul coborât de sus; suferă cu toată răbdarea vremelnica stare de singurătate şi secetă sufletească în care te afli, şi nu te îndoi o clipă că voi sosi din nou să te dezrobesc de toată îngrijorarea. Într-adevăr, te voi face să uiți de tot aleanul şi de toate caznele şi voi desfăta lăuntrul sufletului tău cu nesfârşită pace. În fața ta voi desfăşura larg pajiştile sfintelor Scripturi iar tu, cu inimă bucuroasă şi senină, vei putea atunci propăşi, în pas uşor, pe calea poruncilor mele. Vei recunoaşte că *pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi* (*Rom* 8, 18).

Omul să nu se socoată vrednic de mângâiere, ci mai curând de pedepsire şi osândă
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul LII

1. Doamne, pentru că nu sunt vrednic de mângâierea ta şi nici de vreo altă alinare sufletească, drept eşti ori de câte ori mă laşi în părăsire şi goliciune. Chiar dacă aş fi în stare să vărs o mare de lacrimi pentru păcatele mele, şi încă n-aş fi vrednic de dezmierdările tale. Iată de ce nu mi se cuvine decât pedepsire şi mustrare, căci team jignit şi vătămat, iar păcatele mele sunt nenumărate. După o drept cumpănită judecată, nu aş fi aşadar vrednic nici măcar de cea mai mică mângâiere. Iată însă că Tu, mult milostive, preabune Dumnezeule, care nu vrei moartea făpturilor tale, spre a arăta bogăția dărniciilor tale în vasele milei, te înduri să dai alinare slujitorului tău, mai presus de orice închipuire omenească, deşi el nu se face vrednic de acest lucru. Căci alinările tale nu sunt ca vorba goală ieşită din gura oamenilor.

2. Ce am făcut eu oare, Doamne, ca să-mi împărtăşeşti un strop din mângâierea ta cerească? Nu-mi amintesc să fi făcut vreun lucru bun, ci, dimpotrivă, mă ştiu mereu atras către păcate, mereu lăsător în îndreptarea vieții mele. Acesta-i adevărul şi nu-l pot tăgădui. Dacă aş spune altceva, tu Doamne, te-ai ridica împotrivă şi nimeni pe lume nu ar putea să-mi ia apărarea. Pentru păcatele mele m-am făcut vrednic de un singur lucru: de focul iadului, pentru vecie. În adevăr, mărturisesc că sunt vrednic de batjocură şi de dispreț, şi nu s-ar cădea să mă număr între slujitorii tăi. Şi oricât de greu ar fi, în numele adevărului, împotriva mea voi mărturisi păcatele mele, ca astfel să pot mai lesne cere şi dobândi mila ta.

3. Dar ce să spun, copleşit cum sunt de vinovăție şi ruşine? Gura mea nu poate rosti decât atât: am păcătuit, Doamne, am păcătuit; fie-ți milă de mine şi iartă-mă. *Lasă-mă puțin, să pot să-mi vin în fire, mai înainte de a pleca spre a mă întoarce în ținutul beznei, acoperit de umbra morții* (*Iov* 10, 20. 21). Şi ce-mi ceri Tu mie, vinovatul şi păcătosul bicisnic, decât să fac pocăință şi să mă umilesc pentru păcatele mele? Nădejdea iertării se naşte din adevărata părere de rău şi din smerenia inimii; astfel amuțesc mustrările de cuget, harul pierdut e dobândit din nou, omul află o pavăză împotriva mâniei viitoare şi sufletul pocăit primeşte de la Dumnezeu sărutul împăcării.

4. Smerita îndurerare pentru păcatele săvârşite e o jertfă plăcută ție, Doamne, cu o mireasmă mai dulce ca tămâia. Aceeaşi pocăință e totodată mirul scump care ți-a fost turnat pe sfintele tale picioare Isuse, căci *nu ai urgisit niciodată o inimă frântă şi smerită* (*Ps* 50, 19). Pocăința este locul scutit, la adăpost de fața mânioasă a vrăjmaşului. Ea curăță şi spală tot ceea ce, altminteri, ar fi pângărit şi pătat.

Harul lui Dumnezeu nu suferă amestec cu gustul celor pământeşti
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul LIII

1. Fiul meu, harul meu este o nestemată care nu suferă amestecul lucrurilor din afară şi al mângâierilor pământeşti. Prin urmare trebuie să lepezi toate piedicile din calea harului, dacă doreşti cu adevărat ca binecuvântarea mea să se reverse şi să odrăslească în tine. Caută un loc ascuns, unde să-ți fie bine să stai singur, față-n față cu tine însuți; să n-ai nevoie să schimbi nici o vorbă cu nimeni, ci lui Dumnezeu singur să-i vorbeşti prin rugăciune fierbinte, ca să-ți păzească curățenia cugetului şi îndurerarea pocăită a sufletului. Lumea întreagă socoteşte-o drept nimic, iar slujirea lui Dumnezeu să treacă pentru tine înaintea tuturor celorlalte îndeletniciri săvârşite în afară. Într-adevăr, nu vei putea să-mi slujeşti mie şi să-ți afli totodată desfătare în cele trecătoare. Fereşte-te de dragostea fără măsură față de rude şi prieteni şi depărtează-ți sufletul de toată mângâierea vremii de acum. Astfel îi îndemna fericitul Apostol Petru pe credincioşii lui Cristos: *ca nişte străini şi călători pe acest pământ* (1 *Pt*2, 11) să-şi rânduiască purtările.

2. O, câtă siguranță şi încredere va avea, în ceasul morții, omul descătuşat din timp de orice legătură lumească! Sufletul plin de metehne al omului pământesc nu poate însă pricepe cum inima să se lepede de toate; după cum omul robit trupului şi simțurilor sale nu înțelege ce poate să însemne libertatea omului lăuntric. Cu toate acestea, cel ce vrea cu adevărat să trăiască după legea duhului nu poate decât să scuture lanțurile oricărei legături, atât cele din apropierea sa cât şi cele de departe, şi de nimic să nu se ferească mai straşnic decât de sine însuşi. Dacă te vei birui pe tine însuți cu desăvârşire, lesne vei birui şi toate celelalte. Izbânda desăvârşită este să te birui pe tine. Cel ce-i stăpân pe sine, astfel ca trupul să fie supus dreptei judecăți, iar dreapta sa judecată, în toate, să-mi fie supusă numai mie, acela este cu adevărat biruitorul său şi stăpânul lumii.

3. Dacă vrei să te ridici până la această culme, trebuie să te încumeți, cu toată bărbăția, să pui securea la rădăcină, să scoți şi să stârpeşti cea mai ascunsă sămânță a iubirii neorânduite de tine însuți, a dragostei față de bunurile pieritoare. De meteahna iubirii nemăsurate de sine atârnă tot ceea ce omul are de înfrânt, începând cu rădăcina: biruind şi stârpind meteahna de la rădăcină, sufletul se va bucura de pace şi linişte nemăsurată. Dar puțini sunt aceia care se străduiesc să-şi răstignească această pornire cu desăvârşire şi să iasă din propria lor piele; de aceea rămân încătuşați în sinea lor şi nu se pot înălța cu duhul deasupra. Iar cei ce vor de bună voie să umble pe cărările mele vor trebui să-şi răstignească toate imboldurile şi aplecările rele şi să nu se lipească de nici o făptură cu iubire pătimaşă.

Deosebirea între imboldurile firii şi ale harului
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul LIV

1. Fiul meu, ține seamă de imboldurile firii şi ale harului, care se bat cap în cap, deşi într-un chip atât de învăluit încât abia dacă omul luminat la suflet, având ochiul lăuntric ager, le ştie distinge. Într-adevăr, tot omul trage la bine şi, atât în vorbă cât şi în faptă, fiecare zice că vrea binele; şi tocmai de aceea, sub această arătare a binelui, mulți se lasă înşelați.

2. Firea-i plină de vicleşuguri, şi pe mulți îi trage în capcană ca să-i amăgească - de fapt pe sine însuşi avându-se până la urmă în vedere; căile harului sunt, în schimb, simple şi drepte, ocolesc până şi umbra răului, n-au nimic de-a face cu prefăcătoria, pe toate le îndrumă curat spre slava lui Dumnezeu, în care, de altfel, în cele din urmă, îşi află odihna.

3. Firea-i îndărătnică la răstignire, se înfiorează la gândul apăsării, nu vrea să se pună de bună voie sub jug; harul, în schimb, nu se sperie de răstignirea de sine, se împotriveşte poftelor şi simțurilor, caută supunerea, iubeşte îngenuncherea, nu umblă să hotărască după capul său, îndrăgeşte rânduiala, nu ține să asuprească pe alții, urmăreşte un singur lucru: să stea, să trăiască şi să fie sub mâna preaputernică a lui Dumnezeu; pentru Dumnezeu e gata oricând să se plece cu umilință înaintea oricărei făpturi omeneşti.

4. Firea lucrează mereu pentru tihna şi folosul propriu şi aşteaptă într-una câştig de la alții; harul, în schimb, nu caută ceea ce este folositor şi plăcut sieşi, ci are întotdeauna în vedere ceea ce ar putea fi de folos pentru mai mulți.

5. Firea primeşte bucuroasă onorurile şi închinăciunile; harul, în schimb, închină lui Dumnezeu toată cinstea şi mărirea.

6. Firea se teme de ruşinare şi dispreț; harul, în schimb, se bucură ori de câte ori se învredniceşte *să sufere ocară pentru numele lui Isus* (*Fapte* 5, 41).

7. Firii îi place huzurul şi tihna trupească; harul, în schimb, nu poate sta degeaba, ci bucuros se aşterne pe treabă.

8. Firii îi plac lucrurile rare şi frumoase, urăşte ce este ieftin şi grosolan; harul, în schimb, se bucură şi de lucrurile simple şi smerite, nu dispreţuieşte cele aspre, îmbracă voios chiar şi o haină ponosită.

9. Firea pofteşte la cele trecătoare, se bucură de câştigul pământesc, se întristează de pagubă, se necăjeşte pentru cea mai mică vorbă de ocară; harul, în schimb, caută la cele veşnice, nu se lasă supus celor trecătoare, nu se tulbură pentru pagubă, nu se amărăşte pentru o vorbă de ocară: comoara şi bucuria lui se află în ceruri, unde nimic nu-i supus nimicirii.

10. Firea este lacomă, mai bucuros ia decât dă: tot ceea ce apucă şi ţine îi place să aibă pentru sine numai; harul, în schimb, e darnic cu toată lumea, nu caută ale sale, se mulţumeşte cu puţin, convins că *mai fericitor lucru este a da decât a lua* (*Fapte* 20, 35).

11. Firea trage la făpturi, e aplecată spre trup, spre deşertăciuni şi vorbărie goală; harul, în schimb, trage la Dumnezeu şi la virtute, se leapădă de făpturi, fuge de lume, răstigneşte poftele cărnii, urăşte colindatul de colo-colo, se sfieşte să se arate în văzul lumii.

12. Firea primeşte bucuros alinări din afară, de la cele ce aduc măgulire simţurilor; harul nu-şi caută mângâierea decât la Dumnezeu, râvnind să-şi afle desfătarea - mai presus de toate cele văzute -, în binele ultim şi fără de pereche.

13. Firea face totul pentru câştig şi pentru folosul propriu; nu-i în stare să întreprindă nimic de dragul nimănui; în orice faptă bună întrevede fie răsplata ce i se cuvine, fie una mai mare încă; fie prinos de laudă, fie alte foloase; firea trage mereu nădejde din cumpănirea faptelor şi darurilor pe care le face; harul, în schimb, nu se aşteaptă la vreun folos vremelnic, nu doreşte altă răsplată decât pe Dumnezeu singur; din cele cuvenite vieţii pământeşti nu-şi doreşte decât atât cât îi trebuie pentru dobândirea celor veşnice.

14. Firea se bucură să aibă prieteni şi cunoscuţi cât mai mulţi, se făleşte cu neamul şi locul obârşiei sale, zâmbeşte celor puternici, linguşeşte pe cei bogaţi, măguleşte pe cei de-o seamă cu sine; harul, în schimb, îndrăgeşte şi pe vrăjmaşi, nu se laudă cu mulţimea prietenilor, nu pune preţ pe neam sau pe locul obârşiei, decât dacă e vorba de virtute; îşi deschide inima spre cel sărac mai curând decât spre cel avut, stă alături de cel nevinovat, mai curând decât de cel puternic; se bucură alături de cel sincer, nu alături de cel ce linguşeşte; harul îndeamnă neobosit la haruri tot mai mari, ca, prin virtute, omul să se asemene tot mai mult cu Fiul lui Dumnezeu.

15. Aflată la ananghie şi strâmtorare, firea cârteşte; harul îndură însă fără să crâcnească orice oropsire.

16. Firea aduce totul la sine, se zbate să-şi facă dreptate; harul, în schimb, atribuie totul lui Dumnezeu, de unde toate îşi au, de altfel, izvorul; nu se laudă, pentru sine, cu nimica bun, nu se încumetă să se mândrească de nimic; nu stârneşte vrajbă, nu pune spusele sale mai presus de ale altora; toate părerile şi cunoştinţele sale le supune înţelepciunii eterne şi cercetării ochiului dumnezeiesc. Firea e ahtiată să afle taine şi noutăţi; vrea să se pună pe sine în văzul lumii, ţine să adulmece cu simţurile cât mai multe; vrea să fie cunoscută, mereu de faţă acolo unde răsună laudele şi tămâierile lumii. Harului însă nu-i pasă de noutăţi şi lucruri de mirare, căci ştie bine că toate purced din străvechea stricăciune, că pe acest pământ nimic nu-i nou cu adevărat şi trainic. Harul îndrumă simţurile la înfrânare, le fereşte de desfătările zadarnice şi de arătarea de sine; cele de laudă şi vrednice de mirare ştie să le învăluiască în umilinţă; în toate şi în totul ştie să caute folosul adevărat, rodul laudei şi cinstirii lui Dumnezeu. Nu-i place să vorbească în gura mare despre sine, ci în toate darurile primite urmăreşte un singur lucru: ca Dumnezeu să fie binecuvântat, căci toate purced din mărinimia fără margini a iubirii sale.

1 7. Asemenea har e o lumină suprafirească deosebită, dăruită de Dumnezeu însuşi drept semn şi arvună a mântuirii veşnice a celor aleşi; ea înalţă pe om de la cele pământeşti la iubirea bunurilor cereşti: dintr-o fiinţă trupească face astfel una spirituală. Prin urmare, cu cât firea omenească este mai mult ţinută în frâu şi îngenuncheată, cu atât mai mare este harul revărsat asupra sufletului; cercetat astfel zi de zi, omul lăuntric se primeneşte necontenit, după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu.

Despre stricăciunea firii omeneşti şi puterea harului dumnezeiesc
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul LV

1. Doamne, Dumnezeul meu, Tu care m-ai creat după chipul şi asemănarea ta, dăruieşte-mi, te rog, harul pe care mi l-ai arătat a fi atât de însemnat şi de trebuincios spre mântuire: să pot birui răutatea firii mele care neîncetat mă trage la păcat şi la pierzanie. *Căci văd în mădularele mele o altă lege luptându-se împotriva legii minții mele şi făcându-mă rob* (*Rom* 7, 23), în multe privințe, față de poftele trupului; eu unul nu mă simt în stare să mă împotrivesc acestor patimi decât cu ajutorul harului tău preasfânt, revărsat ca o flacără înaintea mea.

2. Într-adevăr, este nevoie de har, ba încă de un har foarte mare, ca firea, aplecată cum este pururi spre rău, încă din cea mai fragedă vârstă, să poată fi biruită. Căci, prăbuşită o dată cu primul nostru părinte, Adam, căzută pradă stricăciunii, prin păcat, firea fiecăruia rămâne de la rădăcină întinată: căci dacă bună şi dreaptă a fost zidită dintru început de tine, păcatul şi becisnicia ei o fac acum să tragă mereu spre rău şi spre cele josnice. Iar puțina putere ce i-a mai rămas e ca un fir de jar îngropat sub cenuşă. Atare scânteie e chiar mintea omului, aşa cum i-ai dăruit-o de la fire, înconjurată însă acum de negură şi ceață: are mai departe puterea de a deosebi, prin judecată, între bine şi rău, de a surprinde depărtarea ce desparte adevărul de minciună, deşi rămâne neputincioasă atunci când vine vorba de a îndeplini toate câte le încuviințează, căci îi lipseşte plinătatea luminii adevărate, iar pornirile ei sunt slăbite şi vătămate de cusururi şi metehne.

3. De aici, Dumnezeule, faptul că, după *omul cel lăuntric, mă bucur de legea ta* (*Rom* 7, 22), ştiind bine cât de bună este porunca ce ne-ai dat-o, cât de dreaptă şi cât de sfântă este; ştiind bine că ea osândeşte răul şi sfătuieşte fuga de păcat. Tot de aici şi faptul că *aflu în mine voința, nu însă şi înfăptuirea binelui* (*Rom* 7, 18). De aici, mulțimea hotărârilor bune pe care le iau neîncetat; dar, lipsindu-mă de harul care să-mi suplinească slăbiciunea, la cea mai mică împotrivire dau înapoi şi mă resemnez în retragere. Tot de aici şi faptul că, având cunoştinţă de căile desăvârşirii, văzând destul de limpede ce şi cum s-ar cuveni să fac, mă las totuşi tras în jos de jugul slăbiciunii mele şi nu mă mai ridic spre cărările desăvârşirii.

4. O, Doamne, cât de trebuincios îmi este harul tău ca să pot apuca pe calea binelui, ca să propăşesc cât de cât şi să duc la bun sfârşit lucrarea desăvârşirii mele! Fără harul tău, într-adevăr, nu sunt în stare de nimic. *Toate le pot întru Cristos cel ce mă îmbracă cu putere* (*Fil* 4, 13). O, har cu adevărat ceresc, fără de care nu putem avea nici un merit propriu, fără de care darurile firii înseşi sunt nimica! Nimic nu prețuiesc meşteşugurile, nimic nu prețuiesc averile, nimic frumusețea, nimic bărbăția, nimic înzestrările minții şi ale vorbirii - fără de harul tău, Doamne. Într-adevăr, darurile firii sunt împărțite, fără deosebire, şi celor buni şi celor răi; cei aleşi însă au parte de darul iubirii, prin a cărui pecete se fac vrednici de viața cea veşnică. E atât de mare acest dar, încât nici darul prorocirii, nici puterea de a face minuni şi nici una din isprăvile minții cercetătoare nu au vreun preț în sine fără el. Nici chiar credința şi nădejdea, şi nici una din celelalte virtuți nu-ți sunt plăcute, dacă din sufletul omului lipseşte harul iubirii.

5. O, dar preafericit ce vii să înavuțeşti cu belşugul virtuților pe cel sărac cu duhul! Tu, care smereşti la inimă pe cel bogat în multe bunuri pământeşti! Vino, coboară asupra mea, din zori copleşeşte-mă cu mângâierile tale, ca nu cumva sufletul meu însetat şi ostenit să fie cuprins de delăsare. Te rog fierbinte, Doamne, fă să găsesc har în ochii tăi; *harul tău îmi este de ajuns*, (2 *Cor* 12, 19) chiar fără nimic altceva, din cele după care suspină firea. Şi dacă voi fi ispitit şi trecut prin amărăciuni şi încercări numeroase, nu mă voi teme de nici un rău, atâta timp cât tu vei fi, prin harul tău, cu mine. El este tăria mea, sfătuitorul meu şi ajutorul meu de nădejde. Mai puternic decât toți vrăjmaşii mei luați laolaltă, mai înțelept decât toți înțelepții pământului.

6. Harul e învățătorul adevărului, dascălul purtărilor, lumina inimii, alinarea durerii, duşmanul întristării, hrana evlaviei, izvorul lacrimilor. Ce aş fi eu fără har, decât un lemn uscat, un vreasc bun de aruncat? Harul tău, Doamne, să fie pururi alături de mine, însoțindu-mi paşii, ajutându-mă neîncetat să fac fapte bune. Prin Isus Cristos, Domnul nostru. Amin.

Se cuvine să ne lepădăm de noi înşine şi să-l urmăm pe Cristos pe calea crucii
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul LVI

1. Fiul meu, te vei putea strămuta în mine numai în măsura în care vei fi în stare să te dezbraci de tine însuți. Aşa cum faptul de a nu râvni la nimic pentru simțuri clădeşte pacea lăuntrică, tot astfel lepădarea lăuntrică de sine conduce la unirea cu Dumnezeu. Vreau să te deprinzi cu desăvârşita lepădare de tine însuți, urmând voința mea fără crâcnire şi împotrivire. Urmează-mă, deci: *Eu sunt Calea, Adevărul şi Viața* (*In* 14, 6). Fără cale aşternută nu se poate

merge nicăieri; fără adevăr, cunoaşterea e fără rost; fără viață, nici un trai nu e cu putință. Calea pe care o ai de urmat sunt Eu însumi; Adevărul în care trebuie să crezi Eu sunt; Viața în care trebuie să-ți pui nădejdea sunt Eu. Eu sunt Calea ferită de piedici, Adevărul negreşelnic, Viața fără de sfârşit. Eu sunt Calea cea mai dreaptă cu putință, culmea adevărului, Viața cea adevărată, Viața fericită, Viața însăşi fără de început. Ținând calea mea, *vei cunoaşte adevărul; şi adevărul te va elibera* (*In* 8, 32) şi vei dobândi viața veşnică.

2. *Dacă vrei să intri în viață, păzeşte poruncile* (*Mt* 19, 17). Dacă vrei să cunoşti adevărul, crede în mine. *Dacă vrei să fii desăvârşit, vinde tot ce ai* (*Mt* 19, 21). Dacă vrei să fii ucenicul meu, leapădă-te de tine. Dacă vrei să dobândeşti o viață fericită, învăță să dispreţuieşti viața aceasta. Dacă vrei să fii proslăvit în ceruri, umileşte-te pe pământ. Dacă vrei să domneşti împreună cu mine, poartă cu mine crucea. Numai cei ce slujesc crucii vor afla calea fericirii şi lumina adevărată.

3. Doamne Isuse, de vreme ce viața ta pe acest pământ a fost supusă strâmtorărilor şi dispreţuită de lume, fă să te pot urma pe calea aceluiaşi dispreț pe care lumea ți l-a arătat ție. *Căci nu este ucenicul mai presus de dascălul său, nici slujitorul mai presus de domnul său* (*Mt* 10, 24). Fă, aşadar, ca şi slujitorul tău să se poată deprinde cu viața pe care ai dus-o, căci acolo se află mântuirea mea şi adevărata sfințenie. Orice cuvântări aş citi sau asculta în afară de aceasta, nimic nu-mi va putea da hrană sau bucurie statornică.

4. Fiul meu, dacă ai citit şi aflat despre toate acestea, nu vei fi fericit decât trecând la fapte. *Cel ce are poruncile mele şi le păzeşte, acela este care mă iubeşte, şi-l voi iubi şi Eu şi mă voi arăta lui* (*In* 14, 21) şi îl voi aşeza alături de mine în împărăția Tatălui meu.

5. Doamne Isuse, fie precum ai spus şi ai făgăduit: fă-mă vrednic să-ți primesc darul. Într-adevăr, din mâna ta am primit crucea: o voi purta pe umerii mei şi o voi duce până la moarte, după cum mi-ai poruncit. Sigur, viața unui bun călugăr e o cruce, dar nu alta călăuza omului spre paradis. Lucrurile sunt pornite şi nu pot fi lăsate în mijlocul drumului: nici vorbă de a face cale întoarsă.

6. Haideți, aşadar, fraților, să mergem împreună; Isus va fi cu noi. Crucea am primit-o pentru Isus; pentru Isus, pe calea crucii să fim statornici până la capăt. El va fi ajutorul nostru, căci ne deschide cărarea şi ne călăuzeşte. Iată, Regele nostru păşeşte înainte şi va duce lupta pentru noi. Să-l urmăm cu bărbăție, nimeni să nu se înspăimânte de nici o grozăvie; să fim pregătiți să ne jertfim până la moarte în luptă şi să nu pătăm stindardul slavei noastre, fugind de cruce.

Nu-i bine ca omul să se lase copleşit de deznădejde atunci când se întâmplă să cadă în unele greşeli
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul LVII

1. Fiul meu, mai plăcute îmi sunt răbdarea şi smerirea sufletului tău la ananghie, decât dulceața şi evlavia lui în clipele fericite. Pentru ce te întristezi dacă ți se aduce dojană pentru un lucru de nimic? Chiar de-ar fi fost un lucru mai însemnat, şi încă nu s-ar fi cuvenit să te tulburi. Acum însă, lasă-l să treacă. Nu-i prima nici ultima oară când aşa ceva se întâmplă, căci aceasta-i viața. Te arăți viteaz, nimic de spus, atâta timp cât nu întâmpini împotrivire. Ba chiar eşti priceput la sfaturi şi ştii să-i îmbărbătezi din gură pe alții; de îndată însă ce necazul vine să bată pe neaşteptate la uşa ta, te părăsesc şi sfatul şi puterea. Vezi, aşadar, cât eşti de şubred după cum se arată, atât de des, în asemenea lucruri de mică însemnătate; totuşi spre mântuirea şi binele tău se fac acestea toate, ori de câte ori prilejurile se ivesc.

2. Nu pune la inimă şi, dacă durerea şi mâhnirea te ating, nu le lăsa să te biruie sau să te stăpânească. Dacă vezi că nu poți răbda cu voioşie, rabdă cel puțin cu resemnare. Chiar dacă urechile-ți aud lucruri mai puțin îmbucurătoare şi simți cum eşti gata să te aprinzi, păstrează-ți cumpătul şi nu da drumul la vorbe nesăbuite, ca nu cumva cei mai mici decât tine să găsească pricină de sminteală. Zbuciumul tău nu va întârzia să se domolească şi amărăciunea sufletului se va preface în dulce alinare a harului. Sunt viu şi stau alături de tine, spune Domnul, gata să-ți întind o mână de ajutor şi să-ți aduc prisos de mângâiere: încrede-te în mine şi cheamă-mă cu evlavie.

3. Păstrează-ți cumpătul şi pregăteşte-te să dai piept cu încercări şi mai mari încă. Totul nu-i pierdut, chiar dacă ți se pare că, mai des, eşti încercat de amărăciune şi ispită. Om eşti, nu Dumnezeu; eşti trup făcut din carne, nu înger. Cum îți închipui că ai putea rămâne nestrămutat în virtute, atunci când de acest dar n-au avut parte nici îngerii din ceruri, nici primii noştri părinți în Paradis? Eu îi mângâi şi-i îmbărbătez pe cei întristați, Eu îi înalț la cunoaşterea dumnezeirii mele pe cei care-şi recunosc şubrezenia.

4. Fie binecuvântat cuvântul tău, Doamne, *mai dulce decât mierea fagurelui* (*Ps* 18, 11) pe cerul gurii mele. Ce m-aş face în mijlocul atâtor amărăciuni şi ananghii fără oblăduirea şi îmbărbătarea sfintelor tale cuvinte? Măcar să mă văd ajuns la porțile mântuirii, căci de pătimirile drumului nu-mi pasă. Dăruieşte-mi, te rog, un sfârşit bun, o trecere fericită din lumea aceasta. Adu-ți aminte de mine, Dumnezeul meu, îndrumă-mi paşii pe cărarea dreaptă ce duce la împărăția ta. Amin.

Să nu iscodim rosturile prea înalte şi ascunse ale judecății lui Dumnezeu
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul LVIII

1. Fiul meu, fereşte-te de a dezbate în întrebări iscoditoare lucruri prea înalte şi judecățile ascunse ale lui Dumnezeu, vrând, de pildă, să ştii pentru ce cutare se află în stare de părăsire şi pentru ce un altul, dimpotrivă, e copleşit de atâtea daruri; de ce cutare e trecut prin ciur şi prin dârmon, în timp ce altul primeşte cu vârf şi îndesat binecuvântare. Acestea toate întrec cu mult puterea de cuprindere a minții omeneşti, oricât de isteață; ca să nu spun că lumina înțelegerii şi iscodirii omeneşti nu vor putea niciodată da de rostul judecăților dumnezeieşti. Prin urmare, ori de câte ori vrăjmaşul va veni să-ți şoptească la ureche unele ca acestea, sau chiar semeni de-ai tăi iscoditori vor veni cu astfel de întrebări, nu pregeta să le răspunzi cu cuvintele Prorocului: *Drept eşti Doamne şi dreaptă-i judecata ta; şi adevărate sunt judecăți-le Domnului, îndreptățite în sine* (*Ps* 118, 137 şi 18, 10). Într-adevăr, judecățile mele sunt lucru de temut, iar nu de cercetat şi de iscodit în palavre, căci rosturile lor depăşesc cu totul puterea minții omeneşti de a înțelege.

2. La fel, fereşte-te să cercetezi şi să dezbați de ce, şi cum, şi pentru ce s-au săvârşit - aşa iar nu altminteri - vredniciile şi faptele sfinților: care, de pildă, e mai mare şi înălțat în sfințenie, care-i mai proslăvit în împărăția cerurilor. Asemenea vorbe dau adeseori naştere la sfadă şi gâlceavă stearpă; ca să nu spun că hrănesc trufia şi semețesc omul în zadar: de unde se nasc pizma şi dezbinarea, pe măsură ce unii trag să se mândrească ba cu un sfânt, ba cu un altul. A râvni să ştii şi să cercetezi asemenea lucruri nu aduce nici un rod, ci, dimpotrivă, displace sfinților din ceruri: *căci Eu nu sunt Dumnezeul dezbinării, ci al păcii,* spune Domnul (1 *Cor* 14, 33); atare pace stă întemeiată mai curând pe smerenia cea adevărată decât pe gânduri înfumurate despre sine.

3. Mai sunt unii care se lasă cu nesăbuință mânați de râvnă ba spre unii dintre sfinți, ba către alții, de fapt nu sub imboldul lui Dumnezeu, ci împinşi de porniri omeneşti. Mie toți sfinții îmi datorează viața; Eu le-am dăruit tuturora harul, Eu le-am împărtăşit lumina slavei. Eu cunosc vredniciile fiecăruia în parte; pe toți *i-am întâmpinat cu binecuvântările bunătății mele* (*Ps* 20, 4). I-am cunoscut şi i-am îndrăgit pe toți din toți vecii vecilor; *Eu i-am ales din lume* (*In* 15, 19), iar nu ei m-au ales pe mine. I-am chemat prin harul meu; i-am atras din milostivire; i-am scos la capătul drumului, prin ispite şi încercări multe. Le-am împărtăşit mângâieri negrăite, le-am dăruit statornicie, am răsplătit răbdarea lor.

4. Eu ştiu bine cine-i cel dintâi şi cine-i cel din urmă; pe toți îi cuprind în îmbrățişarea dragostei mele nețărmurite. Pentru toți sfinții mei, cel ce se cuvine să primească laudă sunt Eu; mie, înaintea tuturora, mi se datorează binecuvântare şi proslăvire pentru fiecare suflet ales, copleşit de atâtea daruri minunate, dinainte îndrăgit fără nici o vrednicie din partea făpturii. Prin urmare, cel ce disprețuieşte pe unul din sfinții mei mai mici, nici pe cei mari nu-i cinsteşte, *căci Eu l-am făcut şi pe cel mic şi pe cel mare* (*Înț* 6, 8). Iar cine nesocoteşte pe oricare dintre sfinții mei, mă nesocoteşte pe mine, după cum nesocoteşte pe toți ceilalți sfinți din Împărăția cerurilor. Toți, într-adevăr, sunt una prin legătura dragostei; ei împărtăşesc aceeaşi simțire, aceeaşi voință, aceeaşi iubire unii față de alții.

5. Mai mult decât atât - desăvârşire şi mai înaltă încă -, ei țin la mine mult mai mult decât la ei înşişi şi la propriile lor vrednicii. Căci, răpiți dincolo de sine şi de dragostea lor pentru sine sunt ca şi cufundați în iubirea mea, din care toată ființa lor se hrăneşte şi întru care toată ființa lor odihneşte. Nimic pe lume nu-i mai poate abate sau desprinde de mine, căci, copleşiți de adevărul cel veşnic, sunt mistuiți de focul dragostei nestinse. Prin urmare, atunci când vine vorba de starea sfinților din ceruri, bine ar face să tacă toți cei care trăiesc doar prin trup şi pentru simțuri şi care nu ştiu să îndrăgească altceva decât propriile lor desfătări. Atunci când scad sau când adaugă, dându-şi cu părerea, ei judecă după capul lor, nu după placul adevărului veşnic.

6. Mulți fac aceasta din neştiință, mai ales cei puțin luminați la suflet, şi care nu cunosc decât prea puțin desăvârşirea iubirii spirituale. De cele mai multe ori, ceea ce îi mână sunt simțămintele de prieteşug şi omenească apropiere şi după calapodul acestora judecă şi cele cereşti. E totuşi o deosebire ca de la cer la pământ între ceea ce îşi

pot închipui, în nedesăvârşirea lor, minţile de rând şi ceea ce poate înţelege cugetul luminat al celor dăruiţi cu descoperirea dumnezeiască.

7. Păzeşte-te, prin urmare, fiul meu, de a iscodi cu nesăbuinţă lucruri ce depăşesc puterea cunoaşterii tale, dar străduieşte-te din răsputeri ca măcar să te poţi învrednici de-a fi cel mai mic în împărăţia lui Dumnezeu. Căci, la urma urmelor, la ce ar folosi cuiva să ştie cine anume este mai desăvârşit în sfinţenie şi slavă în împărăţia lui Dumnezeu, dacă prin aceasta nu ar ajunge să se desăvârşească pe sine însuşi în smerenie, spre mai marea laudă a numelui meu? Într-adevăr, mult mai plăcut lui Dumnezeu e cel care se reculege spre a cugeta la mărimea păcatelor, la puţinătatea virtuţilor sale şi la marea depărtare care-l desparte de desăvârşirea sfinţilor, decât acela care dezbate din gură cine-i mai mic şi cine-i mai mare între cei din ceruri. Mult mai înţelept este să înalţi rugăciuni către sfinţii din ceruri - cerându-le, cu lacrimi şi cu umilinţă, ajutorul - decât să iscodeşti în chip zadarnic şi nesăbuit tainele măririi lor.

8. Cât despre sfinţi, cea mai mare mulţumire a lor ar fi să ştie că oamenii îşi văd de treabă fiecare, înfrânându-şi limbuţia. Sfinţii nu găsesc temei de laudă în vredniciile lor, mai mult chiar, nu se socotesc buni cu nimic de la sine; ci îmi aduc prinos de mulţumire mie, căci toate le-au primit din neţărmurită dragoste, prin dărnicia mea. Ei strălucesc, luminaţi de atâta dumnezeiască iubire. Şi fericită dragoste, întrucât nu le lipseşte nici o proslăvire şi nici o bucurie. Cu cât sunt mai înălţaţi în slavă, cu atât sunt mai smeriţi, mai aproape de mine şi de inima mea. Iată de ce stă scris: *aruncând cununile lor înaintea lui Dumnezeu, cădeau cu faţa la pământ înaintea Mielului, închinându-se celui Viu în toţi vecii vecilor* (*Ap* 4, 10; 5, 14).

9. Mulţi îşi pun întrebarea: cine este mai mare în împărăţia lui Dumnezeu, dar nu se întreabă dacă ei înşişi s-ar putea măcar apropia de cel mai mic din împărăţia cerurilor. Mare, în împărăţia lui Dumnezeu, este chiar faptul de a fi cel mai mic; căci în ceruri toţi sunt mari şi toţi se vor chema şi vor fi fiii lui Dumnezeu. *Cel mai mic se va înălţa mai presus de o mie, iar păcătosul de o sută de ani va muri* (*Is* 60, 22; 65, 20). De altfel, ucenicii care doreau să ştie cine este mai mare în împărăţia cerurilor au primit, cum se ştie, următorul răspuns: *Dacă nu vă veţi întoarce şi nu vă veţi face precum pruncii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor. Tot cel ce se va smeri ca pruncul acesta, mare va fi în împărăţia lui Dumnezeu* (*Lc* 6, 24).

10. Vai de cei care nu voiesc să se smerească pe sine precum copiii, căci strâmtă şi scundă este poarta împărăţiei cereşti şi pe unii ca aceştia nu-i primeşte. *Vai şi de cei bogaţi care îşi au aici pe pământ mângâierile* (*Lc* 6, 24): cei săraci vor intra în împărăţia lui Dumnezeu, iar ei vor rămâne în lacrimi pe dinafară. Bucuraţi-vă, voi cei smeriţi, şi veseliţi-vă, săracilor, căci a voastră este împărăţia lui Dumnezeu, dacă paşii voştri vor merge pe cărările adevărului.

În Dumnezeu singur se cade să ne punem întreaga nădejde şi credinţă
Cartea a III-a, Despre mângâierea lăuntrică, Capitolul LIX

1. Doamne, în cine să mă încred pe acest pământ? Din tot ceea ce se vede în jurul meu, unde să-mi caut mângâierea? Doar în tine, Doamne, Dumnezeul meu, a cărui milostivire este nesfârşită. Mi-a fost vreodată bine departe de tine? Mi-a fost vreodată rău avându-te alături? Mai bine sărac pentru tine, decât bogat fără tine. Mai bine pribeag pe pământ împreună cu tine, decât, fără tine, stăpân sus în ceruri. Unde eşti Tu, acolo e şi cerul; moartea şi iadul sunt acolo unde Tu nu eşti. Tu eşti dorul sufletului meu, de aceea n-am cum să nu suspin, să nu plâng şi să nu mă tângui. În nimeni nu mă pot încrede cu totul, nimeni nu-mi poate dărui oblăduire de nădejde, în afară de tine, Doamne, Dumnezeul meu. Tu eşti reazemul, încrederea şi mângâierea mea, Tu nu vei înşela încrederea mea niciodată.

2. *Fiecare caută ale sale* (*Fil* 2, 31); singur Tu nu vrei altceva decât mântuirea şi propăşirea mea pe calea binelui, pe toate întorcându-le spre bine pentru aceasta. Chiar dacă mă treci prin ispite şi potrivnicii, toate le rânduieşti cu rost, spre folosul meu, aşa cum, în mii şi mii de feluri, ştii să-i încerci pe cei la care ţii. Prin asemenea încercări - la fel ca şi când m-ai copleşi cu clipe de cerească alinare - se cuvine să te laud şi să te iubesc în aceeaşi măsură.

3. În tine, Doamne, Dumnezeul meu, îmi pun aşadar toată nădejdea şi în tine îmi caut scăparea; ţie îţi încredinţez toate amărăciunile şi încercările mele: tot ceea ce văd în jurul meu, în afara ta, mi se arată şubred şi nestatornic. Nu mă vor pricopsi nici mulţimea prietenilor, nici mâna de ajutor a cunoscuţilor puternici, nici sfătuitorii

înțelepți: nici unii dintre aceştia n-au fost de vreo ispravă, după cum nici cărțile învățaților nu pot da mângâiere, după cum nici o nestemată nu poate scăpa din robie, după cum nici cel mai neştiut şi tainic ungher nu poate da siguranță, - dacă tu, Doamne, nu te afli alături, spre a dărui oblăduire, îmbărbătare, alinare, învățătură şi reazem de nădejde.

4. Căci tot ceea ce, la prima vedere, ar părea să asigure pacea şi fericirea în afara ta, nu-i altceva decât o nălucire, întrucât nu poate dărui bucurie adevărată. Tu singur eşti rostul ultim al tuturor cuvântărilor: a nădăjdui în tine este, mai presus de toate, mângâierea tuturor celor care îți slujesc. Privirile mele rămân ațintite către tine, Doamne; în tine mă încred, Dumnezeul meu, Părinte al milostivirilor; binecuvântează şi sfințeşte, te rog, sufletul meu, cu roua binecuvântării cereşti, ca să poată deveni scaunul slavei tale veşnice, sălaşul sfințeniei tale, şi nimic în el să nu jignească ochiul tău regesc. După mulțimea bunătăților tale şi *după belşugul milostivirilor tale, priveşte spre mine* (*Ps* 68, 17) şi ascultă rugăciunea sărmanului tău slujitor, surghiunit în mohorâtul ținut al umbrelor şi al morții. Ocroteşte şi păstrează sufletul nevrednicului tău slujitor printre atâtea primejdii şi printre ananghiile acestei vieți, repede întoarse în stricăciune; sub oblăduirea harului tău, îndreaptă paşii mei pe calea păcii, spre patria luminii nestinse. Amin.

Cu câtă cuviință se cade să ne apropiem de Cristos în Sfânta Împărtăşanie
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul I

Cuvios îndemn la Sfânta Împărtăşanie

Vocea lui Cristos

Veniți al mine, voi toți cei osteniți şi împovărați, şi Eu vă voi dărui întremare, spune Domnul. Pâinea pe care Eu o voi da este Trupul mu, pentru viața lumii. Luați şi mâncați: Acesta este Trupul meu care se jertfeşte pentru voi; faceți aceasta în amintirea mea. Cel ce mănâncă Trupul meu şi bea Sângele meu rămâne în mine şi Eu în el. Cuvintele pe care le-am rostit către voi spirit sunt şi viață. (*Mt* 11, 28; *In* 6, 51; *Mt* 26, 26; 1 *Cor* 15, 24; *In* 6, 56, 64).

Glasul ucenicului

1. Acestea sunt chiar cuvintele tale, Cristoase, adevărule veşnic, chiar dacă nu le-ai rostit o dată, chiar dacă n-au fost aşternute laolaltă pe aceeaşi filă a Cărții. Şi pentru că au fost rostite de gura ta şi pentru că sunt adevărate, nu pot decât să le primesc cu toată recunoştința şi credința. Sunt ale tale, căci de pe buzele tale au ieşit întâia oară; sunt, însă, totodată, ale mele, căci pentru mântuirea mea le-ai spus. Le primesc cu toată bucuria şi le culeg din gura ta, să-mi rămână întipărite cât mai adânc în inimă. Asemenea cuvinte, pline de atâta dulceață, bunătate şi dragoste sunt pentru mine un imbold; dar vai, păcatele mele mă înspăimântă, conştiința mea pătată îngheață înaintea unor taine atât de mari. Dulceața cuvintelor tale mă îmbie, dar povara lipsurilor şi scăderilor mele mă ține locului.

2. Îmi porunceşti să mă apropii fără teamă, dacă vreau să am parte cu tine; mă chemi să primesc hrana nemuririi, dacă țin să dobândesc viața şi slava veşnică. *Veniți la mine toți cei osteniți şi împovărați şi Eu vă voi dărui întremare* (*Mt* 11, 28). O, dulce şi inimos cuvânt pentru urechea păcătosului, această chemare prin care Tu, Doamne Dumnezeul meu, pofteşti pe cel sărac şi nevoiaş să se împărtăşească cu Trupul tău preasfânt. Dar, Doamne, cine sunt, să îndrăznesc să mă apropii de tine? *Cerul şi cerul cerurilor nu te încap* (3 *Rg* 8, 27); şi Tu spui: *Veniți la mine toți* (*Mt* 11, 28)!

3. Ce vrea să zică această dulce bunăvoință, această atât de prietenească şi călduroasă chemare? Cum voi cuteza oare să mă apropii şi să vin, când nu ştiu să fi făcut vreodată vreun bine care să mă îndreptățească să cutez? Cum, Doamne, să te primesc în casa mea, eu care, atât de des, am adus jignire blândului tău chip? Îngerii şi arhanghelii ți se închină, sfinții şi toți drepții se tem de tine, dar tu spui: *Veniți la mine toți!* Cine-ar putea crede într-o asemenea chemare, dacă Tu însuți nu ai fi rostit-o? Şi dacă n-ai fi poruncit Tu însuți, care om de pe lume ar cuteza să se apropie?

4. De zece ori câte zece ani a stat şi a trudit un bărbat drept, Noe, la facerea corăbiei sale, şi asta doar ca să se poată mântui pe sine şi pe ai săi câțiva; dar eu, ce să spun despre mine? Cum oare, într-un singur ceas, m-aş putea pregăti spre a primi aşa cum se cuvine pe însuşi Făcătorul lumii? Marele tău slujitor şi apropiatul tău prieten, Moise, a ales pentru chivotul legii un lemn nesupus putreziciunii, îmbrăcându-l cu aurul cel mai curat, doar pentru a aşeza

înlăuntrul lui tablele Legii; ce voi spune despre mine, făptură supusă putregaiului? Cum voi îndrăzni oare, cu atâta uşurinţă, să te primesc în sânul meu pe tine, Dătătorul Legii şi Ziditorul însuşi al vieţii? Solomon, cel mai înţelept dintre regii lui Israel, a stat şi a înălţat vreme de şapte ani templul măreţ, zidit spre lauda numelui tău; ca, la sfârşit, opt zile în şir, să serbeze sfinţirea locaşului, aducându-ţi o mie de jertfe de împăcare, în sunete de trâmbiţe şi în cântări de veselie, purtând în cele din urmă sfântul chivot al Legii la locul pregătit; ce să spun eu, nefericitul, cel mai sărac şi nevoiaş dintre oameni? Cum să te primesc în casa sufletului meu, când abia mă dovedesc în stare să petrec o singură jumătate de ceas în adevărată reculegere? Măcar dacă, o singură dată, aş fi putut-o face vredniceşte!

5. O, Dumnezeul meu, câte nu s-au străduit să facă acei oameni plini de sfinţenie, ca să-ţi fie pe plac! Şi vai, cât de puţin mă dovedesc eu însumi în stare să fiu la înălţime! Cât de scurt e timpul consfinţit de mine pregătirii pentru sfânta Împărtăşanie! Cât de greu izbutesc să mă adun cu gândul aşa cum s-ar cuveni şi cât de rar mă scutur cu desăvârşire de toată risipirea cugetului! Nici o îndoială că, înaintea Dumnezeirii tale mântuitoare, nu s-ar cuveni să se ivească în mintea mea nici bănuiala vreunui gând nepotrivit, nici umbra fugară a vreunei alte făpturi: căci oaspetele pe care mă pregătesc să-l primesc nu este Înger, ci Domnul însuşi şi Stăpânul îngerilor.

6. Pe de altă parte, ca de la cer la pământ e depărtarea dintre chivotul Legii, cu tot ceea ce se cuprindea în el, şi preacuratul tău Trup, cu virtuţile lui negrăite; depărtarea dintre vechile jertfe ale Legii, închipuind pe cele viitoare, şi jertfa sfântă şi adevărată a Trupului tău, împlinire a tuturor jertfirilor din vechime.

7. Atunci de ce nu mă înflăcărez mai mult în faţa fiinţei tale, vrednice de atâta înaltă cinstire? De ce nu mă pregătesc cu mai multă sârguinţă pentru primirea Sfintei Împărtăşanii, atunci când ştiu cu câtă evlavie şi osârdie sfinţii patriarhi şi proroci din vechime - până şi regii şi vechii domnitori - cu întreg poporul lor, s-au apropiat de slujbele lăcaşului tău preasfânt?

8. Prea-evlaviosul rege David tresălta cu toată râvna puterilor sale înaintea chivotului lui Dumnezeu, aducându-şi aminte de toate binefacerile cândva revărsate de tine asupra sfinţilor patriarhi; câte lăute şi goarne, câte ţitere şi fluiere n-a pus el să cânte, câţi psalmi n-a întocmit şi rânduit, ca să fie cântaţi cu bucurie; câte cântări ca acestea n-a zis el însuşi chiar din ţiteră şi din gură, insuflat de darul Duhului Sfânt; căci el e cel care a învăţat poporul lui Israel să înalţe din toată inima cântări către Domnul şi să-i cânte într-un singur glas, zi de zi, binecuvântări şi laude. Dacă pe vremea aceea atâta evlavie şi râvnă sfântă avea în suflet poporul lui Israel faţă de laudele Domnului, faţă de chivotul Legii, câtă evlavie şi sfântă proslăvire ar trebui să aducem noi înşine şi întreg poporul creştin de astăzi, faţă cu preasfântul Sacrament al Împărtăşaniei, înaintea Trupului dumnezeiesc al lui Cristos!

9. Mulţi nu pregetă să alerge, te miri unde, să vadă moaştele unor sfinţi şi toţi se minunează la auzul faptelor săvârşite de aceştia; ei cercetează cu uimire măreţele biserici, sărută cu evlavie oasele acestor sfinţi păstrate în racle de aur şi învelite în mătase. Dar iată, Tu însuţi, Doamne, eşti de faţă aici în altar, Tu, Dumnezeul meu, mai sfânt decât toată sfinţenia sfinţilor tăi robi, Tu, Ziditorul tuturor oamenilor şi Stăpânul îngerilor. Atunci când se apropie de sfintele moaşte ale sfinţilor tăi, omul e îmboldit de dorinţa de a vedea în racle lucruri neobişnuite, de mirare; tocmai de aceea, puţin rod de îndreptare culeg îndeobşte cei ce bat astfel drumurile la sfintele moaşte, mai ales dacă se întreprind acestea cu inima văduvită de evlavie şi lipsită de căinţa adevărată. Dar în Sfânta Taină a altarului eşti de faţă, întreg, ca om adevărat, Tu însuţi, Doamne Dumnezeul meu, Isuse Cristoase: iată de ce, ori de câte ori omul te primeşte cu vrednicie şi cu evlavie, rodul mântuirii veşnice este îmbelşugat. E drept că la Sfânta Taină a altarului nu vine să-l îmboldească pe om nici dorinţa de noutate, nici vreo altă pornire uşuratică; acolo nu-i dau ghes, în nici un fel, simţurile, ci singură virtutea credinţei neclintite, nădejdea plină de evlavie şi iubirea sinceră şi curată.

10. Cât de minunat lucrezi în noi, nevăzutule Ziditor al lumii, Dumnezeule; de câtă bunătate şi îndurare dai dovadă faţă de aleşii tăi, împărtăşindu-te lor spre cuminecare în această Sfântă Taină! Acest lucru covârşeşte cu adevărat toată înţelegerea omenească; mai mult decât orice, el îmbie spre tine inimile celor care te iubesc, înflăcărându-le de o dragoste încă şi mai mare. Adevăraţii tăi credincioşi, cei care-şi petrec zilele cu gândul la îndreptarea vieţii lor, ei sunt aceia care culeg îndeobşte din acest Sacrament harul unei evlavii mereu mai mari şi o tot mai aprinsă dragoste de sfinţenie.

11. O, har minunat şi ascuns al acestei Taine, cunoscut doar credincioşilor lui Cristos şi faţă de care necredincioşii, ca şi cei robiţi păcatelor, rămân nesimţitori! Prin această Taină sufletul se împărtăşeşte cu harul nevăzut al Spiritului tău, în om se reclădeşte virtutea pierdută, se primeneşte frumuseţea ştirbită de păcat. Atât de mare este uneori acest har al Împărtăşaniei, încât, din plinătatea râvnei dăruite, nu numai sufletul trage folos şi împărtăşire, dar şi trupul însuşi, ale cărui puteri şubrezite sunt, uneori, prin această Taină, întremate.

12. Cât e de dureros şi vrednic de plâns faptul că, datorită lâncezelii şi lenei, nu suntem în stare de mai multă

tragere de inimă atunci când este vorba de a ne cumineca cu Cristos, de a ne împărtăşi cu Cel în care stă toată nădejdea şi singura scăpare a celor ce țin să se mântuiască! Cristos, într-adevăr, este sfințenia şi răscumpărarea noastră; El este alinarea tuturor celor ce pribegesc pe cărările vieții, la fel cum este bucuria veşnică a sfinților din ceruri. E deci foarte de plâns că atât de rari sunt cei ce se gândesc la această Taină a mântuirii, din care izvorăşte bucuria cerului şi viața lumii. Cât de mare-i orbirea şi învârtoşarea inimii omeneşti, nesimțitoare înaintea unui dar atât de necuprins, pe care, tocmai prin zilnică cercetare, omul ajunge, uneori, să nu-l mai prețuiască de fel!

13. Dacă Taina acestui sfânt Sacrament s-ar săvârşi doar într-un singur loc pe lume, de către un singur preot, cu cât dor ar alerga credincioşii spre acel loc, la acel preot al lui Dumnezeu, spre a vedea minunea împlinindu-se şi spre a se împărtăşi din dumnezeieştile Taine! Dar iată, preoți sunt astăzi mulți pe lume şi Cristos se jertfeşte pe altarele bisericilor răspândite pe întregul pământ, ca darul şi dragostea lui Dumnezeu față de om cu atât să se vestească mai mult, cu cât e mai întinsă de-a lungul şi de-a latul lumii săvârşirea Sfintei Liturghii. Îți mulțumesc, bune Isuse, Păstorule veşnic, care te-ai îndurat să ne ospătezi pe noi, sărmanii surghiuniți, cu scumpul tău Trup şi Sânge, chemându-ne cu gura ta la împărtăşirea acestor Taine: *Veniți la mine, voi toți cei osteniți şi împovărați, şi Eu vă voi dărui întremare* (*Mt* 11, 28)!

Câtă bucurie şi dragoste arată Dumnezeu omului în această taină
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul II

Glasul ucenicului

1. Bizuindu-mă, Doamne, pe bunătatea şi marea ta milostivire, mă apropii, iată, ca un suferind de tine, Tămăduitorul meu; ca un înfometat şi ca un însetat, vin la Izvorul vieții; un cerşetor se înfățişează la Împăratul cerurilor; sunt ca un rob bătând la uşa stăpânului său: făptura se apropie, iată, de Făcătorul ei; nemângâiatul stă în pragul preabunului său Mângâietor. Dar de unde să-mi vină tocmai mie harul ca Tu să cobori până la mine? Cine sunt eu ca să vii să mi te împărtăşeşti pe tine însuți în dar? Cum să se încumete un păcătos să stea înaintea feței tale? Şi cum binevoieşti oare să te apleci până la păcătosul acesta? Cunoşti prea bine pe acest rob al tău, ştii bine că nu are nimic bun în sine, nimic care să-l învrednicească de acest dar al tău. Îmi mărturisesc nevrednicia, îți recunosc bunătatea, îți proslăvesc blândețea şi-ți mulțumesc pentru necuprinsa ta iubire. Căci pentru tine însuți faci ceea ce faci, nu pentru vredniciile mele - ca bunătatea ta să-mi fie mai bine cunoscută, ca să mă pot împărtăşi dintr-o iubire mai înflăcărată şi să mă pot cerceta cu simțăminte de smerenie mai adâncă. De vreme ce ție îți place, şi pentru că Tu singur ai hotărât astfel, nu mă împotrivesc şi primesc, iată, darul tău, în nădejdea că păcatele mele nu mă vor face vrednic de osândă!

2. O, dulce şi preablânde Isuse, câtă cinste, câtă recunoştință, câtă nesfârşită laudă ți se cuvin pentru darul sfântului tău Trup, a cărui vrednicie nici o limbă omenească nu o poate rosti cum se cuvine! Dar cu ce gând mă voi apropia de sfânta Împărtăşanie, de Domnul meu pe care nu sunt în stare să-l cinstesc cum se cuvine, dar pe care totuşi doresc să-l pot primi cu vrednicie? Ce gând mai bun şi chibzuit decât acela de a mă smeri până la pământ înaintea feței tale, proslăvind cu recunoştință nemărginita ta bunătate? Te laud, Dumnezeul meu, şi te preamăresc în veci. Mă disprețuiesc şi mă supun ție din adâncul nimicniciei mele.

3. Tu eşti, cu adevărat, Sfântul Sfinților, eu, un păcătos bicisnic. Iată, te cobori până la mine, care nu-s vrednic nici măcar să-mi ridic privirile până la tine. Tu vii la mine, vrei să fii cu mine, mă chemi la ospățul tău. Tu vrei să-mi împărtăşeşti din hrana cerească, din *pâinea îngerească* (*Ps* 78, 25), din tine însuți, *pâinea vie, care ai coborât din ceruri şi care dăruieşti viață lumii* (*In* 6, 33).

4. Acesta-i izvorul iubirii, aici se vede întreaga lumină a bunătății tale! Cum să-ți mulțumesc, cum să te proslăvesc cum se cuvine? Câtă sfântă noimă în rostul pentru care ai întemeiat această Taină! Câtă dulceață şi fericire în ospățul acesta, în care pe tine însuți ni te dăruieşti drept hrană! Cât de minunată e lucrarea ta, Doamne; cât de puternică virtutea ta, Doamne, cât de negrăit adevărul tău! Cuvântul tău a fost de ajuns şi toate s-au făcut; totul s-a săvârşit după porunca ta.

5. E lucru minunat şi vrednic de crezare - deşi cu mult deasupra puterii de cuprindere a minții omeneşti -, ca Tu, Doamne, Dumnezeu adevărat şi om adevărat, să fii întreg sub chipul umil al pâinii şi al vinului şi să nu te împuținezi prin împărtăşire. Tu, Domnul şi Stăpânul lumii, care nu duci lipsă de nimic, ai vrut, prin acest Sacrament,

să-ți faci sălaş la noi; păstrează-mi inima şi trupul fără prihană; dă-mi harul unei conştiințe senine şi curate, care, cât mai des, să-mi îngăduie să mă apropii de sfintele tale mistere; fă să pot primi, spre mântuirea mea veşnică, acest Sacrament, întemeiat şi hărăzit de tine spre veşnica-ți cinstire şi amintire.

6. Bucură-te, sufletul meu, şi mulțumeşte lui Dumnezeu pentru un dar atât de neprețuit şi pentru negrăita mângâiere astfel încredințată ție în această vale de lacrimi. Ori de câte ori se reînnoieşte această Taină şi primeşti Trupul lui Cristos, lucrezi la mântuirea ta, devenind părtaş al tuturor vredniciilor lui Cristos. Dragostea lui Cristos nu se împuținează, într-adevăr, niciodată şi izvorul îndurărilor lui nu seacă niciodată. Iată de ce, pentru primirea acestui mare har, trebuie să te pregăteşti întotdeauna, primenindu-ți cugetul, gândind cu mare luare aminte la Taina răscumpărării tale. Slujind sau ascultând Sfânta Liturghie, la fel de mare, la fel de actuală şi vrednică de iubire să ți se pară Sfânta Taină ca şi când întâia oară, în clipa aceea, Cristos în fața ta s-ar fi coborât din ceruri, luând Trup în sânul preacuratei Fecioare; sau, atârnând pe cruce, ar sta să ispăşească prin răstignire şi moarte, câştigând mântuirea tuturor oamenilor.

Cât este de folos împărtăşania deasă
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul III

Glasul ucenicului

1. Iată vin la tine, Doamne, dornic să gust din binefacerile comorilor tale, dornic să mă înfrupt la ospățul tău sfânt, pe care, *în bunătatea ta, l-ai pregătit celui sărac, Dumnezeule* (*Ps* 67, 11). Într-adevăr, la tine găsesc tot ce mi-aş putea dori, tot ceea ce îmi trebuie; Tu eşti mântuirea şi răscumpărarea mea, nădejdea şi tăria mea, cinstea şi mărirea mea. Aşadar, *bucură astăzi sufletul slujitorului tău, căci către tine*,Doamne Isuse, *am înălțat sufletul meu* (*Ps* 85, 4). Doresc acum să te primesc cu toată cuviința şi evlavia; mi-e dor să te primesc în casa mea şi, asemenea lui Zaheu, să mă învrednicesc de binecuvântarea ta şi să mă pot număra printre fiii lui Avraam. Sufletul meu râvneşte după Trupul tău, inima mea doreşte să se unească cu tine.

2. Dăruieşte-mi-te şi-mi este de ajuns. Afară de tine orice alinare e fără rost. Nu pot trăi fără tine; fără tine, zilele vieții mele nu duc nicăieri. Trebuie să mă apropii cât de des de tine, să te primesc ca hrană a tămăduirii şi a mântuirii mele, ca nu care cumva să mă pierd pe cale, lipsit de merindele cereşti. Tu însuți, preamilostive Isuse, ai spus acest lucru în vreme ce predicai poporului şi vindecai pe mulți de beteşugurile lor: *Nu vreau să plece flămânzi spre casele lor, ca nu cumva să-i lase pe drum puterile* (*Mt* 15, 32). Fă tot astfel şi cu mine acum, căci te-ai îndurat să mi te laşi pe tine însuți în această Taină, spre mântuirea credincioşilor tăi. Învederat, eşti dulcea întremare a sufletului, iar cel ce se hrăneşte vredniceşte din tine va fi cu tine părtaş al slavei veşnice. Fără îndoială că unuia ca mine, care mă poticnesc şi cad în păcat atât de des, care, de atâtea ori, mă dovedesc lânced şi şubred, îmi este de mare trebuință să mă rog cât mai mult, să-mi mărturisesc păcatele, şi - prin sfânta primire a Trupului tău - să mă primenesc, să mă spăl de prihană şi să mă aprind de râvnă, ca nu care cumva, ținându-mă prea mult departe de Sfânta Masă, să mă abat de la hotărârile bune pe care le-am luat.

3. *Cugetul inimii omului se pleacă la rău din tinerețile lui* (*Gen* 8, 21) şi, dacă nu-i va veni în ajutor tămăduirea dumnezeiască, va cădea curând din rău în mai rău. Sfânta Cuminecătură fereşte, însă, de cele rele şi dă tărie pe calea binelui. Dacă acum, când mă împărtăşesc sau celebrez Sfânta Liturghie, mă arăt atât de lăsător şi de lânced în slujba lui Dumnezeu, ce ar fi dacă nu m-aş împărtăşi din această sfântă tămăduire, sau dacă nu m-aş folosi de reazemul ei atât de puternic? Şi chiar dacă, în sufletul meu, nu mă simt în fiece zi vrednic de Sfintele Taine, să mă străduiesc, măcar din când în când, la răstimpuri potrivite, să primesc Sfânta Cuminecătură, făcându-mă astfel părtaş la harul ei atât de mare. Căci aceasta-i mângâierea cea mai scumpă a sufletului credincios, cât timp pribegeşte pe acest pământ în haina trupului său muritor: să-şi aducă aminte cât mai des de Dumnezeul său iubit şi să-l primească cu sufletul plin de evlavie.

4. O, minunată îndurare a bunătății tale, Doamne, Tu, Făcătorul şi Însuflețitorul tuturor inimilor, care ai binevoit să te cobori până la sufletul meu atât de sărac şi - cu întreaga ta dumnezeire şi omenire - să vii să-i astâmperi foamea. Ferice de cugetul şi inima vrednice de a te primi cu evlavie pe tine, Doamne Dumnezeul meu, şi de a se umple, întru primirea ta, de bucurie sufletească! O, cât de necuprins e Domnul în sufletul care îl primeşte, cât de iubitor Oaspetele cu care ospătează, cât de plăcut Sfetnicul astfel întâmpinat, cât de credincios Prietenul astfel dobândit, cât de bun, dulce, nobil, frumos, vrednic de dragoste şi neasemuit, Mirele inimii omeneşti! Cerul şi

pământul, cu toată podoaba lor, se întunecă înaintea feței tale, iubirea mea, căci toată frumusețea și măreția pământului și a cerului e zestrea primită din dărnicia mâinilor tale, şi toate laolaltă nu pot ajunge în veci la lumina şi slava numelui tău, *a cărui pricepere e nețărmurită* (*Ps* 146, 5).

Multe bunuri se împărtăşesc celor ce se cuminecă cu evlavie
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul IV

1. Doamne Dumnezeul meu, vino în întâmpinarea slujitorului tău cu mierea şi balsamul binecuvântării tale, să mă pot apropia de preacinstita Taină a sfântului altar cu vrednicie şi cuviință. Înalță la tine inima mea şi dezrobeşte-mă de lanțul greu al lâncezelii. *Cercetează-mă cu mântuirea ta* (*Ps* 105, 4), să pot gusta cu sufletul dulceața bunătăților tale, comoară nesfârşită, ascunsă ca un minunat izvor, în Sfântul Sacrament. Luminează orbirea mea, să pot simți adâncimea Tainei tale, întăreşte-mă, să pot crede fără şovăire în ea. Această Taină e lucrarea ta, Doamne, nu lucrul puterii omeneşti; atare aşezământ nu vine de la oameni. Şi nimeni, prin putere omenească, nu-i pregătit să priceapă şi să înțeleagă asemenea lucruri, ce depăşesc chiar şi puterea îngerească de înțelegere. Cum oare, eu, un păcătos nevrednic, plămadă de tină şi colb, mă voi putea încumeta să iscodesc, nădăjduind să înțeleg Taina necuprinsă?

2. Doamne, în simplitatea inimii mele, cu neclintită bună credință şi potrivit poruncilor tale, mă apropii acum de tine plin de nădejde şi teamă: cred cu adevărat că eşti de față în acest Sfânt Sacrament, ca Dumnezeu şi om. Tu vrei să te primesc la mine şi să mă unesc, prin sfântă dragoste, cu tine. Te rog, de aceea, stăruitor, arată-ți milostivirea şi dăruieşte-mi harul deosebit ca să mă pot topi cu totul întru tine şi ca, înflăcărată de iubirea ta, inima mea să nu mai sufere atingerea nici unei mângâieri străine. Într-adevăr, acest preasfânt şi preaînalt Sacrament înseamnă mântuirea sufletului şi a trupului de toate relele, tămăduirea tuturor suferințelor sufleteşti; prin el mă curăț de păcat şi de metehne, prin el tot ceea ce este imbold neînfrânat se ține în frâu, ispitele îşi pierd puterea şi sunt îngenuncheate; mulțumită acestei Taine sufletul dobândeşte belşug de har, virtutea cea abia încolțită sporeşte, credința se oțeleşte, nădejdea se întăreşte, dragostea se face mai aprinsă şi mai cuprinzătoare.

3. Şi multe alte daruri ai împărțit şi împarți necontenit celor pe care îi iubeşti, şi care, cu evlavie, se cuminecă cu tine, Doamne Dumnezeul meu, Oblăduitorul sufletului meu, Tămăduitorul becisniciei omeneşti, Tu care dăruieşti omului toată alinarea lăuntrică. Împotriva amărăciunilor vieții, Tu reverşi în inima oamenilor mângâieri negrăite, din adâncul nimicniciei lor ridicându-i şi făcându-i să nădăjduiască în ocrotirea ta, mereu, prin alte haruri proaspete întremându-i şi luminându-le sufletul: de aceea unii care înainte de a se împărtăşi erau fricoşi şi fără râvnă, după primirea hranei cereşti se simt sufleteşte schimbați în bine. Bunătatea ta față de cei aleşi se arată, deci, şi în aceea că îi faci să cunoască cu adevărat, fără nici o putință de tăgadă, cât sunt de şubrezi prin ei înşişi şi cât de necuprinsă este dărnicia şi puterea harului tău, atunci când odrăsleşte şi lucrează în ei. Prin el însuşi, omul este lânced, rece, secătuit de evlavie; prin tine devine, dimpotrivă, râvnic, ager la cele bune şi plin de evlavie. Căci cine s-ar putea apropia cu smerenie de izvorul blândeții, fără a se întoarce de acolo cu un dram măcar de har şi de bunătate în suflet? Şi cine s-ar putea aşeza la gura unui mare foc şi să nu se încălzească măcar puțin? Tu, Doamne, eşti izvorul nesecat şi îmbelşugat, Tu eşti focul a cărei flacără nu scade şi nu se stinge în veci.

4. Şi chiar dacă nu-mi este îngăduit să scot după pofta inimii din apa acestui izvor, chiar dacă nu pot bea până la săturare, voi pune buzele mele la locul sfânt al acestei cereşti deschizături, să pot sorbi măcar un picur cât de mic să-mi potolesc setea, ca să nu mor de secetă şi însetare. Şi chiar dacă nu mă pot mistui de dragoste ca un heruvim sau un serafim, mă voi strădui să fiu statornic în evlavie, pregătindu-mă sufleteşte, ca măcar - împărtăşindu-mă cu smerenie din această Taină a vieții - să pot primi o scânteie cât de mică din dumnezeiască văpaie a preasfântului Sacrament. Şi tot ceea ce mi-ar lipsi, Isuse bune, Mântuitorul meu preasfânt, binevoieşte să-mi dăruieşti prin harul tău, Tu care te-ai îndurat să-i chemi pe toți oamenii spunându-le: *Veniți la mine, toți cei osteniți şi împovărați, şi Eu vă voi dărui întremare* (*Mt* 11, 28)

5. Trudesc în sudoarea frunții mele, îndur cazne şi suferințe în ascunzişurile inimii mele, mă simt împovărat de păcate, tulburat de ispite, târcolit de mulțimea patimilor rele şi *nu-i nimeni care să mă ajute* (*Ps* 21, 12), nimeni nu mă poate dezrobi de lanțuri ca să mă mântuiască, în afară de tine, Doamne, Dumnezeul meu: îți încredințez ființa mea şi toate cele ce țin de ea, să mă păstrezi, să mă păzeşti şi să mă duci la viața veşnică. Primeşte-mă, spre lauda şi

mărirea numelui tău, Tu care ai rânduit ca sfântul tău Trup şi Sânge să-mi fie hrană şi să-mi astâmpere setea. Fă, Doamne Dumnezeul mântuirii mele, ca prin deasa cuminecare cu Sfânta Taină a altarului să crească şi să înflorească în sufletul meu darul evlaviei.

Despre marea vrednicie a sfintei taine şi a stării preoţeşti
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul V

Vocea Domnului iubit

1. Chiar dacă ai avea parte de neprihănirea îngerilor şi de sfinţenia lui *Ioan* Botezătorul, tot nu ai fi vrednic să primeşti şi să atingi această sfântă Taină. Căci nu datorită vredniciei omeneşti s-a dat omului harul de a sfinţi şi ţine în mâini preasfântul Sacrament al lui Cristos şi de a se împărtăşi din hrana îngerească. Necuprinsă Taină şi mare vrednicie a fost încredinţată preoţilor, atunci când li s-a dat ceea ce nici măcar îngerilor nu le este îngăduit. Singuri preoţii hirotoniţi după rânduiala Bisericii au primit puterea de a sluji şi de a consacra Trupul lui Cristos. Preotul, deci, e slujitorul lui Dumnezeu; el se foloseşte de chiar cuvântul lui Dumnezeu, din porunca şi prin aşezământul lui Dumnezeu însuşi; Dumnezeu, aşadar, este marele şi cel dintâi făptuitor nevăzut, cel la a cărui voinţă toate sunt supuse şi de a cărui poruncă ascultă toate.

2. Prin urmare, privitor la această atât de sfântă şi de minunată Taină, se cade, înainte de toate, să-ţi pui credinţa în Dumnezeu cel atotputernic, ferindu-te de a te bizui pe ceea ce ţi-ar spune simţurile sau alte semne, la îndemâna pipăitului sau a vederii tale scurte: ci cu teamă şi cu nespusă cuviinţă apropie-te de Sacramentul Altarului. Adu-ţi aminte cine eşti şi gândeşte-te a cui slujbă a fost încredinţată de episcop mâinilor tale la hirotonire. Eşti preot: ai fost sfinţit cu această menire; ţine seamă mereu şi nu pierde din vedere niciodată că trebuie, cu credinţă şi evlavie, să-i aduci lui Dumnezeu jertfă la timpul potrivit, dovedind purtare fără de cusur întru toate. Povara ta n-a fost uşurată ci, dimpotrivă, eşti acum constrâns de prevederile unei rânduieli mai aspre încă, ţinut să tinzi către o treaptă de sfinţenie mai înaltă încă. Preotul, într-adevăr, e hărăzit să poarte în sufletul său podoaba tuturor virtuţilor, dând tuturor celorlalţi pilda unei vieţi creştineşti frumoase. Nu ca ale omului obişnuit trebuie să fie purtările sale, nu pe cărările omului de rând trebuie să-l poarte paşii, ci pe calea regească a îngerilor din ceruri şi a bărbaţilor desăvârşiţi de pe acest pământ.

3. Înveşmântat în odăjdiile sale, preotul e locţiitorul lui Cristos, chemat să se roage lui Dumnezeu cu umilinţă şi stăruinţă multă, şi pentru sine şi pentru popor. Pe piept, în faţă, ca şi pe umeri, în spate, veşmântul său poartă acelaşi semn al crucii lui Cristos, ca o aducere aminte a patimilor Domnului. Ca, privind crucea din faţă, să-şi amintească singur de drumul pe care, cu râvnă şi sârguinţă, trebuie să păşească neabătut înainte. Pe spatele odăjdiilor, acelaşi semn al crucii aminteşte de purtarea cu răbdare, pentru numele lui Dumnezeu, a poverii de împotriviri, aruncată pe umerii lui de ceilalţi. În faţă, preotul îşi poartă crucea ca să-şi plângă păcatele; în spate, ca, plin de compătimire şi bunătate, să plângă şi pentru păcatele altora, fără a uita vreodată că e mijlocitor între Dumnezeu şi omul păcătos; ca să nu istovească niciodată în rugăciune şi Sfânta Jertfă până nu dobândeşte harul şi milostivirea Domnului de sus. Ori de câte ori preotul slujeşte la sfântul altar, el aduce lui Dumnezeu cinste, îngerilor bucurie, pildă temeinică Bisericii, ajutor celor vii, odihnă celor răposaţi, pe sine însuşi făcându-se părtaş la zestrea tuturor acestor bunuri.

Pregătirea şi cercetarea cugetului înainte de sfânta împărtăşanie
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul VI

Glasul ucenicului

1. Când mă gândesc la dumnezeiasca ta vrednicie, Doamne, şi la adâncul nimicniciei mele, mă ruşinez şi mă cutremur. Dacă te-aş ocoli, ar însemna să fug de viaţă; dacă m-aş apropia fără să fiu vrednic de aceasta, aş cădea în vină grea. Ce voi face, aşadar, Dumnezeul meu, sprijinitorul şi bunul meu sfetnic la clipe de restrişte?

2. Învaţă-mă Tu calea cea dreaptă; povăţuieşte-mă, pe scurt, ce să fac spre a mă pregăti sufleteşte pentru

Sfânta Împărtăşanie. Am neapărată trebuință de o pregătire vrednică şi cuviincioasă, ca inima mea să poată primi tămăduitoarea taină a sfintei Împărtăşiri şi ca să-ți aduc minunata şi dumnezeiasca Jertfă la sfântul altar.

Cercetarea cugetului şi hotărârea de îndreptare
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul VII

Vocea Domnului iubit

1. Mai presus de toate, preotul lui Dumnezeu să se apropie de sfântul altar - spre a aduce Jertfă şi a se hrăni cu ea -, în duh de desăvârşită smerenie, cu inima plină de evlavie şi cugetul adânc plecat în rugăciune, însuflețit de o credință neclintită şi de gândul drept şi curat de a cinsti pe Domnul. Cercetează-ți, aşadar, cu luare aminte conştiința, şi - pe măsura putințelor tale - curăță-ți şi luminează-ți cugetul prin adevărată căință şi smerită mărturisire, astfel încât nimic să nu te mustre, nimic să nu te apese în suflet împiedicându-ți paşii spre sfântul altar. Vie să fie, în cugetul tău, părerea de rău pentru toate păcatele vieții tale trecute, ca şi pentru abaterile zilnice, de care să te căieşti şi pe care să le deplângi în chip deosebit. Dacă timpul îți îngăduie, în adâncul inimii tale, mărturiseşte lui Dumnezeu, una câte una, toate acele mici metehne şi scăderi pe care boldul rău al patimilor ți le stârneşte în suflet.

2. Căieşte-te şi plângi pentru că eşti încă atât de mult legat de trup şi de pământul acesta; pentru că eşti încă atât de neînfrânat şi supus imboldurilor firii; atât de uşor de strunit de oricare din poftele cărnii; cu porțile simțurilor atât de lipsite de apărare; atât de des prins în lațul închipuirilor; atât de uşor aplecat spre risipire în afară; atât de lăsător față de cele lăuntrice; atât de slobod la râs şi atât de aplecat spre împrăştiere; atât de învârtoşat şi împietrit, lipsit de lacrimi şi căință; atât de iute alunecând spre delăsare şi spre măgulirile trupeşti; atât de trândav când e vorba de râvnă şi disciplină; cu ochii şi urechile atât de dornice de noutăți şi lucruri frumoase; atât de puțin iubitor al celor smerite şi mici; atât de râvnitor la avere multă; atât de strâns şi zgârcit când vine vorba să dai de la tine; ținând atât de straşnic la ale tale; atât de nestăpânit la vorbă; atât de plecat spre limbuție; atât de nepotrivit în purtări şi în fapte; atât de pornit spre ale gurii şi stomacului; atât de surd la cuvântul lui Dumnezeu; atât de grăbit la odihnă, atât de încet la muncă; atât de ager la vorbe de clacă; atât de leneş la slujirea lui Dumnezeu prin rugăciune; atât de zorit s-o sfârşeşti, atât de risipit cu gândul cât timp o săvârşeşti; împrăştiat la citirea sfinților psalmi, greoi cu sufletul la sfânta Liturghie; rece la sfânta Împărtăşanie; atât de des risipit cu mintea, atât de rar recules cu adevărat întru tine; atât de uşor stârnit la mânie, atât de plecat spre mustrarea celorlalți, atât de iute să-ți judeci aproapele, atât de aspru în vorbă; atât de voios când toate merg bine, atât de slab şi bicisnic la încercare; atât de plin de bune hotărâri, pe care însă atât de rar le aduci la îndeplinire.

3. După ce ai mărturisit şi deplâns, din adâncul sufletului, toate aceste păcate şi cusururi, şi altele asemănătoare lor, ia o hotărâre dârză de îndreptare a întregii tale vieți şi de propăşire neabătută pe calea binelui. Apoi, în duhul unei depline lepădări de sine, jertfeşte-te singur, pentru totdeauna şi cu totul, în cinstea numelui meu, pe altarul lăuntric al inimii tale, încredințându-mi, adică, fără nici o şovăire, trupul şi sufletul tău; doar astfel te vei învrednici a primi, cu rod deplin, Sacramentul Trupului meu.

4. Căci nu poate fi jertfă mai cuvenită şi împăcare mai vrednică pentru spălarea vinilor tale decât să te dai pe tine însuți cu totul, în cuget curat, o dată cu jertfa Trupului lui Cristos, la sfânta Liturghie şi în sfânta Împărtăşanie. Dacă omul face tot ceea ce îi stă în putere, căindu-se cu adevărat şi venind să-mi ceară harul iertării, toată vina lui va fi spălată: *Viu sunt Eu*, zice Domnul, *nu vreau moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu; căci nu-mi voi mai aminti de-acum înainte de păcatele lui* (*Ezech* 33, 11; 18, 22).

Jertfirea lui Cristos pe lemnul crucii şi nevoia de a ne lepăda de noi înşine
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul VIII

Vocea Domnului iubit

1. Aşa cum am făcut Eu însumi, de bună voie jertfindu-mă cu trupul gol şi brațele larg deschise pe cruce, spre a aduce astfel Tatălui jertfă pentru păcatele tale, nimicindu-mă pe mine, dând de la mine totul spre împăcare, tot astfel

şi tu, ori de câte ori slujeşti Sfânta Liturghie, oferă-te ca o jertfă curată şi sfântă, din adâncul inimii, din toate puterile sufletului tău. Ce aş putea cere, dacă nu să te străduieşti să mi te dai cu totul? Tot ce mi-ai da, în afară de tine, mă priveşte prea puţin: nu vreau darul tău, ci pe tine însuţi.

2. Aşa cum nici pe tine toate lucrurile de pe lume - dacă Eu ţi-aş lipsi - nu te-ar putea îndestula, tot astfel nici un dar de-al tău nu-mi poate fi plăcut, dacă nu mi te dai pe tine însuţi. Vino şi dăruieşte-mi-te, oferă-te pe tine însuţi cu totul lui Dumnezeu, ca jertfa ta să fie bine primită. Iată, Eu m-am jertfit cu totul Tatălui pentru tine; am mers până acolo încât mi-am dat Trupul şi Sângele ca hrană, să pot fi al tău cu totul, iar tu să fii al meu pentru totdeauna. Dacă vei rămâne închis în ale tale, şovăind să te dai mie de bună voie cu totul, jertfa nu poate fi deplină şi nici unirea dintre noi doi întreagă. Iată de ce, înaintea tuturor faptelor tale, trebuie să pui jertfirea ta de bună voie în mâinile lui Dumnezeu, de doreşti să dobândeşti libertatea şi harul. Aceasta este pricina pentru care atât de puţini sunt cei luminaţi cu adevărat de lumina mea, iată de ce atât de puţini sunt cei ce se simt dezrobiţi în lăuntrul sufletului şi inimii lor: pentru că nu se încumetă să se lepede cu totul de sine. Cuvintele mele rămân neclintite: *Nimeni nu poate fi ucenicul meu mai înainte de a se fi lepădat de toate* (*Lc* 14, 33). Dacă vrei, aşadar, să fii ucenicul meu, leapădă-te de tine însuţi şi jertfeşte-te mie, cu toate dorinţele inimii tale.

Trebuie să ne jertfim pe noi înşine lui Dumnezeu, o dată cu tot ce-i al nostru, înălţând rugăciuni pentru toţi oamenii
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul IX

Glasul ucenicului

1. Doamne, toate sunt ale tale, în cer şi pe pământ. Vreau să mă jertfesc ţie de bună voie, ca să rămân al tău în veci. Cu inimă dreaptă şi curată, mă dăruiesc ţie astăzi ca rob pentru totdeauna, în semn de supunere şi jertfă de laudă. Primeşte-mă o dată cu sfântul prinos al preascumpului tău Trup pe care ţi-l aduc, acum, de faţă cu îngerii tăi nevăzuţi, chezăşie a mântuirii, pentru mine şi întregul popor.

2. Doamne, aduc pe altarul împăcării tale toate păcatele şi greşelile pe care le-am săvârşit, în faţa ta şi a îngerilor tăi, începând din ziua când am putut întâia oară să păcătuiesc şi până în ceasul acesta: aprinde-le şi mistuie-le cu totul prin focul dragostei tale, şterge prihana, spală-mi conştiinţa de orice vină şi dă-mi înapoi harul pe care prin păcat l-am pierdut; iartă-mă pentru toate şi dăruieşte-mi cu milostivire sărutul păcii.

3. Ce aş putea face, având în vedere păcatele mele, decât să le mărturisesc cu umilinţă şi să le deplâng din adâncul inimii, rugându-te neîncetat să-mi dăruieşti iertarea? Te rog cu stăruinţă, Doamne Dumnezeul meu, ascultă rugăciunea mea smerită şi statornică. Păcatele mele îţi sunt nespus de urâte; nu vreau să le mai săvârşesc niciodată; mă căiesc şi mă voi căi toată viaţa, pregătit să fac pocăinţă şi, în măsura puterilor mele, să plătesc îndestulare pentru ele. Iartă, Doamne, iartă-mi păcatele şi, pentru sfinţenia ta, mântuieşte sufletul meu răscumpărat prin vărsarea Sângelui tău preascump. Iată, mă încredinţez îndurării tale, mă dau cu totul pe mâinile tale. *Fă cu mine după bunătatea ta, nu după răutatea şi nedreptatea mea* (*Ps* 118, 124; 102, 10).

4. Îţi aduc drept prinos şi toate faptele mele bune, oricât de puţine şi de nedesăvârşite, ca să le faci mai bune şi să le sfinţeşti, ca ele să-ţi fie plăcute şi să le primeşti; ca întotdeauna să mă atragi spre căile mai bune şi să mă călăuzeşti spre ţinta fericită şi slăvită, pe mine, cel mai netrebnic şi trândav dintre oameni.

5. Pun de asemenea pe altarul tău şi sfintele dorinţe ale tuturor credincioşilor, rugile şi trebuinţele părinţilor, ale prietenilor, ale fraţilor, ale surorilor şi ale tuturor celor ce îmi sunt dragi; ale celor ce mi-au făcut vreun bine şi ale celorlalţi, pentru iubirea ta: ale celor ce au cerut anume să mă rog pentru ei şi pentru ai lor, fie dintre cei vii, fie mutaţi la cele veşnice; ca toţi să simtă puterea ajutorului şi darului tău, tăria mângâierii tale, scut apărător în primejdii, scăpare din necazuri, ca, dezrobiţi de tot răul, să poată înălţa la cer, cu voie bună, cântări de laudă şi recunoştinţă.

6. Îţi mai aduc rugăciuni şi jertfe de împăcare cu deosebire pentru cei care mi-au făcut vreun rău, care m-au întristat, m-au ponegrit, mi-au adus vătămare şi daune, m-au necăjit; şi pentru toţi aceia pe care eu i-am mâhnit, supărat, păgubit, sau cărora le-am adus prilej de smintire, prin vorbă sau faptă, cu voie sau fără de voie; ca tuturora să ne dai iertarea greşelilor şi a păcatelor cu care ne-am vătămat unii pe alţii. Depărtează, Doamne, din inimile noastre

umbra oricărei bănuieli, mânii, dezbinări, şi a tot ceea ce poate duce la slăbirea dragostei şi la împuţinarea iubirii frăţeşti. Fie-ţi milă, Doamne, de toţi cei care cer îndurarea ta; dă harul tău celor ce nu se bucură încă de el şi fă din noi astfel de oameni încât să fim vrednici de a ne împărtăşi cu harul tău şi de a dobândi viaţa de veci. Amin.

Nu trebuie să ne îndepărtăm cu uşurinţă de sfânta împărtăşanie
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul X

Vocea Domnului iubit

1. Cât mai des aleargă la izvorul harului şi al milostivirii dumnezeieşti, la fântâna bunătăţii şi a neprihănirii: astfel te vei putea tămădui de patimi şi de imboldurile neînfrânate; astfel te vei învrednici de a căpăta noi puteri şi vlagă împotriva tuturor ispitelor şi a înşelăciunilor diavolului. Căci duşmanul cunoaşte prea bine care-i rodul tămăduitor al sfintei Cuminecături şi încearcă, tocmai de aceea, în fel şi chip, din toate puterile, să-i abată şi să-i împiedice pe credincioşi de la ea.

2. Unii simt mai tare loviturile şi târcoalele diavoleşti atunci când se pregătesc să primească sfânta Împărtăşanie. Însuşi duhul necurat, după cum stă scris în cartea lui Iov, *vine între fiii lui Dumnezeu* (*Iov* 1, 6) ca să-i tulbure cu obişnuita sa ticăloşie, să-i sperie, sau să-i facă şovăielnici: ca astfel să le ştirbească elanul dragostei, sau să le răpească cu de-a sila credinţa, îndepărtându-i tocmai de sfânta Împărtăşanie sau făcându-i să se apropie de ea cu inima lâncedă. Şi totuşi omul nu trebuie să se sinchisească de vicleşugurile, nălucirile şi uneltirile necuratului, oricât ar fi de josnice şi de îngrozitoare, ci toate să i le azvârle în cap. Mişelul trebuie dispreţuit şi luat fără milă peste picior, iar uneltirile şi mârşăviile lui nu trebuie să ne îndepărteze de la sfânta Cuminecătură.

3. Altceva care, adeseori, ridică piedici înaintea sfintei Împărtăşanii este o greşită înţelegere a râvnei pentru evlavie, sau îndoieli ale cugetului legate de mărturisirea păcatelor. Fă ce se cuvine, urmând poveţele unor conştiinţe înţelepte, şi lasă deoparte şovăiala şi neliniştile fără rost, căci acestea toate stingheresc harul lui Dumnezeu şi năruiesc până la urmă adevărata evlavie. Nu te îndepărta de sfânta Împărtăşanie doar pentru că resimţi o mică tulburare trecătoare a conştiinţei; ci, mai curând, aleargă la duhovnicul tău, mărturiseşte-i greutatea ce te apasă şi iartă-i cu inimă largă pe cei care ţi-au greşit. Dacă tu ai adus jignire altora, cere cu umilinţă iertare, şi Dumnezeu te va ierta din toată inima.

4. La ce-ţi foloseşte să amâni mereu sfânta Mărturisire şi, tot aşa, sfânta Cuminecare? Curăţă-te cât mai curând, nu pregeta să dai afară otrava, grăbeşte-te la leac şi la tămăduire, şi te vei simţi mult mai bine decât lăsând să treacă vremea. Dacă azi aşa, mâine aşa, nu te cumineci dintr-o pricină sau alta, vei găsi mereu alte pricini tot mai mari; şi tot aşa, te vei trezi împiedicat din ce în ce mai mult, simţindu-te din ce în ce mai înstrăinat de Taina sfântului altar. Scutură-ţi cât poţi de repede povara de pe suflet, şi te vei simţi uşurat: la nimic, într-adevăr, nu foloseşte să întârzii frământându-ţi conştiinţa şi să laşi micile piedici de peste zi să te înstrăineze de Tainele dumnezeieşti. Mai mult decât atât, amânarea sfintei Cuminecări mai mult dăunează decât face bine; căci astfel o grea amorţire poate pune stăpânire pe suflet. Într-adevăr, nu puţini sunt cei lâncezi şi lăsători care amână bucuroşi Mărturisirea şi sfânta Împărtăşanie, tocmai pentru a nu se vedea siliţi să se îngrijească mai mult de sufletul lor.

5. Ce păcat de cei care, lipsiţi de tragere de inimă şi săraci în dragoste, amână cu atâta uşurinţă sfânta Împărtăşanie! Cât de fericiţi şi de plăcuţi lui Dumnezeu sunt însă cei care trăiesc curaţi la cuget, zilnic gata să se apropie de sfântul Altar; cei care ar fi bucuroşi să se poată împărtăşi în fiecare zi, dacă le-ar fi îngăduit *[astăzi este îngăduit! n.t.]*, şi dacă nu s-ar pune astfel neapărat în văzul şi în gura lumii; cei care, din când în când, se înfrânează de la Sfânta Împărtăşanie din smerenie sau dintr-o pricină întemeiată sunt vrednici de laudă pentru cuviinţa lor. Dacă, însă, nu se apropie de sfântul Altar din lene, mai bine ar fi să se struneascã pe sine şi să facă ceea ce trebuie: Domnul va da ajutor dorinţelor lor, după bunăvoinţa de care vor da dovadă, căci, mai înainte de orice, Dumnezeu ţine seama întotdeauna de aceasta.

6. Dacă piedica este îndreptăţită şi cu temei, inima omului să fie plină de bunăvoinţă şi însufleţită totuşi de dorinţa de a se cumineca cu Domnul, astfel încât să nu fie lipsită de rodul preasfintei Taine. Într-adevăr, nu poate fi nici o oprelişte ca sufletul evlavios să se apropie zi de zi, în orice ceas, de Domnul Cristos prin darul sfintei cuminecări spirituale; în afară însă de aceasta, sunt zilele şi timpurile stabilite, când, cu toată dragostea şi cuviinţa, omul se cade să-l primească pe Mântuitorul său în Sfânta Taină, nu căutându-şi propria mângâiere în primul rând, ci

spre a aduce astfel laudă şi cinste lui Dumnezeu. Căci ori de câte ori, cu gândul, el se împărtăşeşte tainic în Cristos, de tot atâtea ori îşi primeneşte iubirea, reîmprospătându-şi, cu evlavie, amintirea patimilor Domnului.

7. Cel ce se pregăteşte de sfânta Cuminecare doar cu prilejul anumitor sărbători, ori din obişnuință, nu va fi, de fapt, pregătit cu adevărat. Ferice de cel ce se jertfeşte pe sine cu totul lui Dumnezeu, ori de câte ori se cuminecă ori săvârşeşte Sfânta Liturghie. La sfântul Altar nu fi nici zăbavnic, nici grăbit: urmează datina, după obişnuința celor în sânul cărora trăieşti. Fereşte-te de a le stârni neplăcere sau plictiseală, ci păzeşte întocmai calea de mijloc şi prevederile rânduite de mai marii tăi, gândind mai mult la binele sufletesc al celor care te văd şi te ascultă, decât la desfătarea evlaviei şi a simțurilor aprinse în inima ta.

Câtă nevoie are sufletul credincios de Trupul lui Cristos şi de cuvântul Sfintelor Scripturi
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul XI

Glasul ucenicului

1. O preadulce Isuse, nespusă-i desfătarea sufletului evlavios atunci când se ospătează cu tine la sfânta Masă: căci hrană-i eşti Tu însuți, cu însuşi trupul tău, iubit mai presus decât totul, dorit mai presus de orice alt dor al inimii! Ce plăcut ar fi să pot şi eu vărsa lacrimi fierbinți în fața ta, să spăl, ca Sfânta Maria Magdalena, cu lacrimile mele picioarele tale. Dar unde-i evlavia aceasta? Unde-i izvorul lacrimilor sfinte? Desigur, înaintea ta şi a sfinților tăi îngeri, inima mea ar trebui să se lase mistuită de flăcările dragostei, să plângă de bucurie; într-adevăr, aici, în Sfânta Taină, eşti de față cu adevărat, oricât de adânc învăluit sub chipul Tainei.

2. Ochii mei nu ar avea puterea să te privească în ochi, precum eşti în adevărata strălucire a luminii tale dumnezeieşti; şi nici chiar lumea întreagă nu ar putea suferi străfulgerarea slavei şi măririi tale, Doamne. Pentru că doreşti să-mi cruți neputința, te ții ascuns sub vălul acestui Sacrament. Cred cu adevărat că eşti aici înaintea mea, Tu cel căruia îngerii i se închină în ceruri; dar eu te văd cu ochii credinței, în timp ce ei te pot privi față în față, fără nici un acoperământ. Mă mulțumesc, precum se cade, cu lumina adevăratei credințe, în ale cărei raze înaintez mai departe pe acest drum, până când va răsări ziua strălucirii veşnice, iar nălucirile umbrei vor asfinți pentru totdeauna. *Când va veni ceea ce-i desăvârşit* (1 *Cor* 12, 10), Sfintele Taine vor înceta, căci fericiții din ceruri nu vor mai avea nevoie de tămăduirea Sacramentelor; ei se vor desfăta fără sfârşit înaintea feței lui Dumnezeu, privindu-i mărirea în ochi; şi, sorbind din nemărginirea luminii nenăscute, vor putea gusta Cuvântul lui Dumnezeu făcut trup, aşa cum a fost dintotdeauna şi aşa cum, în vecii vecilor, nestrămutat rămâne.

3. Gândind la toate aceste lucruri minunate, orice mângâiere spirituală de-aici ajunge să mi se pară searbădă şi anostă: într-adevăr, atâta timp cât nu pot vedea pe Domnul meu, fără oprelişte, în toată slava lui, nimic din ceea ce văd cu ochii, nimic din ceea ce îmi aud urechile, nimic pe această lume nu poate avea pentru mine vreun preț. Martor eşti, Doamne, că nimic pe acest pământ nu mă poate mângâia, nici o făptură nu-mi poate astâmpăra dorul, decât Tu singur, Dumnezeul meu, pe care râvnesc să te pot privi cu nesaț în veci. Dar aceasta nu e cu putință cât timp mă aflu în starea aceasta de om muritor. Tocmai de aceea, trebuie să mă resemnez şi să aştept cu mare răbdare, supunându-mă pe mine însumi şi toate dorințele mele voinței tale. Într-adevăr, şi sfinții tăi, Doamne, cei care de pe-acum se desfată cu tine în ceruri, cât timp au trăit pe pământ şi-au dus zilele în credință şi răbdare neclintită, aşteptând venirea slavei tale. Cred şi eu tot ceea ce au crezut ei; nădăjduiesc în tot ceea ce au nădăjduit şi ei; am încredințarea că, prin harul tău, voi putea la rândul meu ajunge acolo unde au ajuns ei. Până atunci, întărit pe această cale de pildele sfinților, paşii mei să fie călăuziți de credință. Îmi vor fi, de asemenea, de ajutor, cărțile sfinților, ca reazem şi oglindă a vieții şi, mai presus de orice, preasfântul tău Trup, ca leac şi pavăză fără pereche.

4. Într-adevăr, două sunt lucrurile pe care le ştiu în primul rând şi neapărat trebuincioase vieții acesteia, fără de care mi-ar fi cu neputință să-mi duc zilele pe acest pământ; căci, zăvorât în temnița acestui trup, am nevoie în primul rând de hrană şi, în al doilea rând, de lumină. Iată de ce mie, ologului, mi-ai dat preasfântul tău Trup, să-mi întremez puterile minții şi ale trupului; *mi-ai dăruit cuvântul tău, candelă pentru picioarele mele* (*Ps* 118, 105). Fără aceste două lucruri mi-ar fi cu neputință să trăiesc: cuvântul lui Dumnezeu este lumina minții mele, iar Sfânta Taină, Pâinea vieții. Aş spune că sunt ca două mese perechi, aşezate în visteria Sfintei Biserici. Prima e masa Sfântului Altar, având pe ea Pâinea sfântă, însuşi Trupul neprețuit al lui Cristos; cea de-a doua are pe ea Legea dumnezeiască, învățătura sfântă, povețele îndrumătoare la dreapta credință, cea care duce fără şovăială dincolo de văluri, în Sfânta

Sfintelor. Îți mulțumesc, Doamne Isuse, lumină a strălucirii eterne, pentru acest sfânt ospăț al învățăturii tale pe care ai binevoit să ne-o împărtăşeşti prin gura credincioşilor tăi robi, prorocii, apostolii şi sfinții părinți ai Bisericii.

5. Îți mulțumesc, Făcătorule şi Răscumpărătorule, căci pentru a mărturisi lumii întregi iubirea ta față de oameni ai pregătit această neprețuită Cină, în care nu chipul Mielului, ci însuşi Trupul şi Sângele tău ni se pun înainte spre mâncare, bucurând astfel pe toți credincioşii la sfântul tău ospăț, desfătându-i pe toți cu potirul mântuirii tale; aici sunt toate desfătările raiului; aici împreună cu noi se bucură sfinții îngeri, cu singura deosebire că ei simt bucuria unei desfătări şi mai mari încă.

6. O, cât de măreață şi vrednică de cinste este slujba săvârşită de preoți la sfântul altar: lor le este dat, prin cuvintele lor, să sfințească Trupul Domnului slăvit, cu buzele lor să-l laude, în mâinile lor să-l țină, în gura lor să-l ia, celorlalți să-l împărtăşească. O, cât de curate trebuie să fie acele mâini, cât de neprihănite buzele, cât de sfânt trupul, cât de nepătată inima preotului de atâtea ori cercetate de Făcătorul însuşi a toată curăția! De pe buzele preotului nu se cuvine să iasă decât cuvinte sfinte, cuvinte cinstite, cuvinte de bine, căci ele îl aduc pe Cristos în Sfânta Taină.

7. Ochii preotului trebuie să fie smeriți şi sfioşi, căci privirea lor e ațintită la Trupul lui Cristos. Mâinile preotului trebuie să fie curate, înălțate la ceruri, căci degetele lor țin pe Făcătorul cerului şi al pământului. De aceea într-un chip deosebit preoților li s-a spus, prin lege: *Fiți sfinți, căci Eu sfânt sunt, Domnul Dumnezeul vostru* (*Lev* 19, 2).

8. Harul tău să ne ajute, Dumnezeule atotputernice, ca noi, cei ce am primit chemarea sfintei preoții, să-ți putem sluji cu evlavie şi vrednicie, cu cuget limpede şi cu sufletul curat. Iar dacă nu suntem în stare să trăim, aşa cum s-ar cădea, în neprihănire, dă-ne măcar harul să putem, în duhul smereniei, să deplângem răul pe care-l săvârşim şi să ne întărim hotărârea de a-ți sluji, cel puțin pe viitor, cu mai aprinsă râvnă.

Să ne silim cât putem de bine, pregătindu-ne sufletul pentru primirea sfintei împărtăşanii
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul XII

Vocea Domnului iubit

1. Eu îndrăgesc curăția, Eu dăruiesc omului toată sfințenia. Mi-e dragă o inimă nepătată, pe ea o caut, să fac din ea lăcaşul odihnei mele. *Pregăteşte-mi un foişor mare, aşternut, şi voi fi cu tine la ospățul Paştelui, cu ucenicii* (*Lc* 22, 11, 12). Dacă vrei să vin şi să rămân la tine, *curăță aluatul cel vechi* (1 *Cor* 5, 7) şi spală lăcaşul inimii tale. Alungă din tine toată zarva lumii şi zbuciumul poftelor neînfrânate; linişteşte-te, *ca pasărea singuratică de pe acoperiş* (*Ps* 101, 18) şi cugetă, cu amărăciune în suflet, la lipsa ta de măsură. Tot cel care iubeşte pregăteşte celui iubit locul cel mai bun şi mai frumos din casă: din aceasta, într-adevăr, se vede cu cât drag îl primeşte.

2. Nu-ți închipui însă că ți-ai putea înfăptui pregătirea doar prin vrednicia hotărârii tale, chiar dacă ai sta să pierzi un an întreg gătindu-ți sufletul fără preget, golindu-ți mintea de toate. Doar mulțumită bunătății şi harului meu îți este îngăduit să te apropii de sfânta Masă; eşti ca un cerşetor poftit la masa bogatului, căruia nu-i poți arăta alt semn de recunoştință decât adânca ta smerire şi dreapta mulțumire. Fă ceea ce îți stă în putință, dar fă din toată inima, nu din obişnuință, nu de nevoie: cu teamă şi evlavie fierbinte, primeşte Trupul Domnului tău iubit, Isus Cristos, care binevoieşte să se coboare până la tine. Eu te-am chemat; Eu ți-am dat poruncă să vii; Eu voi împlini ceea ce îți lipseşte: vino, primeşte-mă!

3. Când primeşti de la mine harul evlaviei, mulțumeşte Dumnezeului tău, nu pentru că ai fi vrednic, ci pentru că m-am milostivit de tine. Dacă, dimpotrivă, nu ai darul evlaviei, ci te simți secătuit sufleteşte, stăruie în rugăciune, plânge, nu pregeta să bați la uşa mea; nu înceta mai înainte de a te fi învrednicit măcar de o picătură, de un strop măcar din harul mântuirii. Tu ai nevoie de mine, nu Eu de tine. Nu tu vii să mă sfințeşti pe mine, ci, dimpotrivă, Eu mă cobor să te sfințesc şi să-ți împodobesc sufletul. Tu vii să primeşti de la mine darul sfințeniei, unindu-te cu mine: tu vii spre a căpăta haruri noi, tu vii pentru a primeni în tine râvna propăşirii sufleteşti. Nu nesocoti harul, ci pregăteşte-ți cu toată sârguința inima şi primeşte pe iubitul sufletului tău la tine.

4. Trebuie nu numai să te pregăteşti cu evlavie, dar şi cu toată silința să te îngrijeşti de har după primirea Sfintei Cuminecături. La fel de mare trebuie să fie grija sufletului înainte, ca şi după primirea Sfintei Împărtăşanii. Într-adevăr, cuvenita grijă după sfânta Cuminecare e totodată şi cea mai bună pregătire pentru dobândirea unor haruri mereu sporite. De aceea se întâmplă uneori ca, tocmai după sfânta Împărtăşanie, sufletul să se simtă apăsat de

greutate; căci grabnic se risipeşte pe sine în mângâieri cerşite în afară. Păzeşte-te de limbuţie, rămâi în reculegere la tine şi bucură-te singur de Dumnezeul tău; îl ai în inima ta pe Acela pe care lumea întreagă, dacă ar vrea, n-ar putea să ţi-l răpească. Eu sunt cel căruia trebuie să i te dai cu totul, astfel încât să nu mai trăieşti în tine, ci în mine, la adăpost de toată îngrijorarea.

Sufletul evlavios trebuie să râvnească din toate puterile sale la unirea cu Cristos prin sfânta cuminecătură
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul XIII

Glasul ucenicului

1. *Cine-mi va da mie ca să te aflu*, Doamne, să-mi deschid sufletul faţă de tine, să mă desfăt cu tine după pofta inimii mele, *şi mai mult nimeni să nu mă defaime* (*Cânt* 8, 1)? Şi nici o făptură să nu mă stânjenească şi să nu mă mai privească, ci doar Tu singur să-mi vorbeşti şi eu ţie: aşa cum cei ce se iubesc îşi vorbesc în patru ochi şi cum prietenii cei apropiaţi sunt împreună. Aceasta mi-e dorinţa, acesta mi-e dorul, să mă pot uni cu tine întru totul, iar inima să mi-o pot dezlipi de tot ceea ce este pământesc şi să învăţ, prin sfânta Împărtăşanie şi prin deasa celebrare a sfintei Liturghii, să preţuiesc desfătarea celor cereşti şi eterne. Ah, Doamne, Dumnezeul meu, când va veni şi pentru mine ceasul să fiu cu totul unit, cu totul contopit cu tine, să pot uita cu desăvârşire de mine? Tu în mine şi eu în tine: una să fim pentru totdeauna.

2. Cu adevărat *Tu eşti iubitul meu, ales dintr-o mie* (*Cânt* 5, 10) şi sufletul meu se desfată petrecând în lăcaşul tău, zi de zi, o viaţă întreagă. Cu adevărat Tu eşti limanul odihnei mele, locul unde aflu pacea fără de asemănare şi tihna fără pereche: în afara ta totul nu e decât caznă, amărăciune şi suferinţă nesfârşită. *Cu adevărat Tu eşti Dumnezeul ascuns* (*Is* 45, 15) şi nu ai nimic de-a face cu cei nelegiuiţi, căci stai de vorbă cu cei smeriţi şi cu cei curaţi la inimă. *O, cât de dulce e spiritul tău, Doamne* (*Înţ* 12, 1), Tu care, spre a-ţi arăta bunătatea faţă de fiii tăi, ai binevoit să-i întremezi cu o Pâine coborâtă din ceruri! Cu adevărat, *este vreun popor mare de care dumnezeirea să fie aşa de aproape cât de aproape este de noi Domnul Dumnezeul nostru?* (*Deut* 4, 7). Tu eşti aproape de toţi cei ce se încred în tine, dăruindu-te lor zilnic ca hrană şi desfătare, mângâindu-i şi înălţându-le inimile către ceruri.

3. Care obşte de pe lume s-ar putea asemui, ca vrednicie, cu poporul creştin? Şi care dintre făpturile pământului ar putea fi mai fericită decât creştinul evlavios în a cărui inimă se coboară, precum un mire, Domnul însuşi, hrănind-o cu iubire, din Trupul gloriei sale? O, har negrăit, vrednicie fără seamăn, iubire nemărginită, împărtăşită doar omului! Dar cum să-i mulţumesc Domnului pentru acest har, pentru această dragoste neţărmurită? Nimic n-aş putea dărui mai potrivit decât inima mea, jertfind-o cu totul lui Dumnezeu, contopind-o cu totul întru El. Atunci fiorul fericirii va face să tresalte adâncul inimii mele, când sufletul îmi va fi cu desăvârşire unit cu Dumnezeu. Domnul atunci îmi va spune: "Dacă tu vrei să fii cu mine, voinţa mea e să rămânem împreună". Iar eu voi răspunde: "Binevoieşte, Doamne, să rămâi cu mine, căci vreau din toată inima să fiu cu tine; singurul meu dor este să fiu cu tine; singurul meu dor este să fiu, din toată inima mea, una cu tine".

Cât de arzător e dorul unora după Sfântul Trup al Domnului Cristos
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul XIV

Glasul ucenicului

1. *Cât de necuprinsă este mulţimea bunătăţii tale, Doamne, pe care ai pregătit-o celor ce se tem de tine* (*Ps* 30, 19). Ori de câte ori îmi aduc aminte, Doamne, de unii dintre credincioşii tăi, cei care se apropie de Taina ta sfântă cu cea mai mare râvnă, cu arzătoare evlavie, mă cuprinde nelinişte şi ruşine, căci mă gândesc la inima mea atât de rece şi de lâncedă, de atâtea ori când mă apropii de tine; îmi amintesc cât de searbăd şi nesimţitor rămâne sufletul meu; îmi dau seama că nu mă înflăcărez câtuşi de puţin înaintea ta, Dumnezeul meu; înţeleg că nu mă las sorbit cu totul de iubirea ta, aşa cum au fost şi sunt toţi cei pe care dorinţa înflăcărată de a se împărtăşi cu tine în preasfânta Taină a iubirii îi făcea să verse lacrimi fără încetare; cei care nu puteau suferi despărţirea de tine, tânjind cu tot trupul şi sufletul lor după tine, izvorul cel viu a toată dulceaţa; ei nu-şi puteau astâmpăra setea şi foamea altfel decât împărtăşindu-se, în deplină bucurie şi cu toată râvna spiritului lor, din Trupul tău, Doamne.

2. O, cu adevărat fierbinte credinţa aceasta a lor, dovadă, fără doar şi poate, a preasfintei tale prezenţe!

Asemenea suflete, cu adevărat, îl recunosc pe Domnul şi Dumnezeul lor la *frângerea pâinii* (*Lc* 24, 30; 31, 35) şi inima lor este aprinsă de flacăra cea mai puternică, căci Isus le însoţeşte paşii pe cale. Cât de departe sunt eu de această înflăcărare şi de această evlavie, cât de puţin mişcat sunt de dorul şi dorinţa care-i însufleţeşte! Fie-ţi milă de mine, ca de un cerşetor sărman, Isuse bune, Domn blând şi iertător: ajută-mă ca, din când în când, să mă pot bucura şi eu de câte o fărâmă măcar din râvna arzătoare a inimilor credincioase, acelea ce se împărtăşesc cu dragoste mistuitoare din Taina ta sfântă; fă ca astfel credinţa mea să capete reazem şi întremare, nădejdea mea în bunătatea ta să sporească, iar iubirea - din plin aprinsă de gustarea acestei mane cereşti - să nu mai cunoască asfinţit niciodată.

3. Stă în puterea îndurării tale să-mi împărtăşeşti până şi acest har, cercetându-mă cu duhul înflăcărat al iubirii şi bunăvoinţei tale, la timpul cuvenit. Căci şi dacă nu mă număr printre aceia care se simt mistuiţi în inima lor de dorul înflăcărat al împărtăşirii cu tine, dorinţa mea rămâne aceea de a mă putea şi eu aprinde cumva din una şi aceeaşi flacără: mă rog ţie, cu toată stăruinţa, să mă primeşti cu toate acestea şi pe mine, nevrednicul, în rândul celor ce te iubesc cu flacără nestinsă, să pot face şi eu parte din preasfânta lor ceată.

Darul evlaviei nu poate fi dobândit decât prin smerenie şi lepădare de sine
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul XV

Vocea Domnului iubit

1. Darul evlaviei trebuie cerut lui Dumnezeu fără încetare, cu dor nestins; această rugă trebuie să fie făcută cu încredere şi răbdare; darul, o dată primit, trebuie păstrat în inimă cu recunoştinţă şi smerenie; răsădit de Domnul în suflet, darul trebuie lucrat cu sârguinţă; cât timp sufletul stă în aşteptare, clipa şi calea alese de Dumnezeu pentru împărtăşirea lui se cuvin lăsate în grija şi paza Domnului. Ori de câte ori nu te simţi înflăcărat de râvnă lăuntrică aşa cum s-ar cuveni, ceea ce, în primul rând, trebuie să faci e să te umileşti, fără totuşi a te lăsa abătut din cale-afară ori întristat peste măsură. Căci se întâmplă ca Dumnezeu să dea şi dintr-o dată ceea ce a amânat vreme îndelungată; El dăruieşte câteodată la sfârşit ceea ce la început a întârziat să dăruie.

2. Dacă harul s-ar da totdeauna fără preget, după dorinţa şi placul fiecăruia, omului şubred aceasta nu i-ar folosi cu adevărat. Tocmai de aceea este bine ca omul să aştepte harul evlaviei cu nădejde, pace, răbdare şi umilinţă în suflet. Dacă harul întârzie să coboare sau, pe nesimţite, ţi se ia, gândeşte-te că vina-i a ta, şi lucrul se datorează păcatelor tale. Deseori câte un lucru mărunt împiedică şi stânjeneşte harul în suflet - dacă putem numi fleac ori lucru mărunt un lucru a cărui însemnătate e tocmai că stinghereşte zestrea unui bun atât de mare. Tocmai înlăturând asemenea piedici - mici sau mari ca însemnătate - mai mult, biruindu-le cu desăvârşire, vei căpăta ceea ce ceri prin rugăciune.

3. E de ajuns să te încredinţezi lui Dumnezeu din toată inima, încetând de a mai dori una sau alta, după cum ţi-ar veni cheful sau pofta; ajunge să te reculegi temeinic întru tine, ca, neîntârziat, să simţi împăcarea şi pacea punând stăpânire pe sufletul tău; nimic, într-adevăr, nu-i mai bun, nimic nu-i tihneşte mai bine sufletului decât împăcarea cu voinţa lui Dumnezeu. Iată de ce omul care, cu inimă curată, îşi înalţă gândul şi dorinţele spre Dumnezeu singur, cel ce se leapădă de orice iubire neorânduită, nemaisuferind să-l atingă nici o neplăcere venită de la făpturi, acela va fi cel mai bine pregătit să primească şi harul ceresc, cel mai vrednic, cu adevărat, de darul lui Dumnezeu. Domnul îşi revarsă binecuvântarea în vasul sufletelor care sunt golite de toate. Şi cu cât cineva îşi desface mai deplin inima de legătura celor mai mici amănunte pământeşti, cu cât îşi răstigneşte poftele dispreţuindu-le mai bine, cu atât harul va odrăsli mai lesne, cu atât se va revărsa mai îmbelşugat, cu atât mai sus va înălţa acea inimă.

4. Atunci lumina va fi îmbelşugată şi totul va deveni limpede; inima se va uimi şi va tresălta, cuprinsă de fiorul păcii; căci mâna Domnului va fi asupra ei ca o pavăză şi în mâna Domnului se va afla totul, pentru totdeauna. Aceasta va fi binecuvântarea celui ce-l caută pe Dumnezeu din toată inima, a celui *care nu zadarnic şi-a primit sufletul* (*Ps* 23, 4). O dată cu sfânta Euharistie, omul acela primeşte şi marele har al unirii cu Dumnezeu: el nu caută mângâierile evlaviei pentru sine, căci, mai presus de orice evlavie şi mângâiere, el pune slava şi preamărirea lui Dumnezeu.

Să-i dezvăluim lui Cristos toate nevoile noastre, ori de câte ori îi cerem harul
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul XVI

Glasul ucenicului

1. O, Domnul meu preadulce şi preaiubit, cu toată cuviinţa inimii mele doresc acum să te primesc: Tu ştii preabine cât de şubred şi de slab sunt, de cât de multe duc lipsă; câte rele şi păcate mă ţin la pământ; cât de des sunt apăsat de jugul poverilor, cât de mult sunt supus ispitei, frământărilor şi prihănirilor. Alerg la tine ca la tămăduirea mea, vin la tine şi îţi cad în genunchi rugându-te să-mi dai alinare şi uşurare. Îţi vorbesc ţie, care le ştii pe toate, ţie, căruia nimic din ceea ce se ascunde în sufletul meu nu-ţi este necunoscut, ţie, singurul în măsură să mă mângâi şi să mă ajuţi cu adevărat. Tu ştii care e zestrea de care duc cel mai mult lipsă, tu ştii cât sunt de sărac şi lipsit de virtute.

2. Mă înfăţişez înaintea ta, golaş şi sărman, cerşindu-ţi harurile, cerând în genunchi mila ta. Hrăneşte foamea cerşetorului care se roagă de tine, aprinde inima lui împietrită cu focul iubirii tale, luminează privirea lui cu străfulgerarea feţei tale. Fă ca toate cele pământeşti să mi se pară, la gust, amare; fă să văd în toate poverile şi amărăciunile vieţii încercări ale răbdării mele; fă din toate făpturile lumii, mai cu seamă din cele lipsite de însemnătate, lucruri pentru mine vrednice de dispreţ şi de uitare. Înalţă-mi inima spre tine, la ceruri, nu mă lăsa să rătăcesc prin ţărână. Fii singura îndulcire a inimii mele pentru totdeauna, hrana şi băutura mea, iubirea şi bucuria mea, lamura a tot binele şi a toată bunătatea.

3. O, înflăcărează-mă cu totul, aprinde inima mea în focul mistuitor al iubirii: fă să fiu una cu tine în spirit, prin harul unirii lăuntrice, prin contopirea în văpăile dragostei! Nu mă lăsa să plec de la tine înfometat şi mai departe secătuit la suflet: fii milostiv, precum te-ai arătat de-atâtea ori într-un chip atât de minunat faţă de sfinţii tăi. Ce minunat ar fi să mă aprind de iubire în aşa fel încât să mă topesc cu totul întru tine, foc pururi arzător, cu neputinţă de stins vreodată, iubire ce cureţi inimile şi luminezi cugetele!

Despre dorul înflăcărat şi iubirea arzătoare pentru Isus în Sfânta Împărtăşanie
Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul XVII

Glasul ucenicului

1. Cu cea mai mare evlavie şi cea mai înflăcărată dragoste, cu toată iubirea şi râvna inimii mele doresc să te primesc pe tine, Domnul meu, aşa cum te-au primit şi sfinţii tăi nenumăraţi şi ceata tuturor credincioşilor evlavioşi: cei care au dorit să fii al lor prin sfânta Împărtăşanie, cei care ţi-au fost pe plac prin viaţa lor, ca şi prin înflăcărata lor râvnă. O, Dumnezeul meu, iubirea mea veşnică, singura mea zestre de bunătate, fericirea mea neţărmurită, doresc din toată inima să te primesc cu dragoste aprinsă şi cu toată cuviinţa, aşa cum te-au primit, în adâncul smereniei lor, toţi sfinţii tăi.

2. Şi, deşi nevrednic de asemenea simţăminte de cuvioasă evlavie, îţi pun la picioare toată dragostea inimii mele, ca şi când sufletul meu ar fi înzestrat cu toate acestea. Tot ceea ce ar putea încăpea într-o inimă înflăcărată de râvnă şi evlavie, acestea toate ţi le aduc drept călduros prinos de închinare iubitoare. Nu doresc nimic pentru mine, ci, dimpotrivă, pe mine însumi şi toate cele ce ţin de mine vin să ţi le pun bucuros, din toată inima, la picioare. Doamne, Dumnezeul meu, Creatorul şi Răscumpărătorul meu, doresc astăzi să te pot primi cu toată dragostea, evlavia, cinstea şi lauda; cu toată recunoştinţa, vrednicia şi iubirea; cu toată credinţa, nădejdea şi curăţia, cu toate acele virtuţi cu care te-a dorit şi prin care ţi-a deschis uşa inimii sfânta ta Mamă, slăvita Fecioară Maria, atunci când îngerului aducător al bunei-vestiri i-a răspuns cu umilinţă şi evlavie: *Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău* (*Lc* 1, 38).

3. Şi, după pilda celui care a mers înaintea paşilor tăi, *Ioan* Botezătorul, sfânt între toţi sfinţii, cel care, aflându-se lângă tine, a tresăltat cu fiorul de bucurie al Duhului Sfânt, deşi sta încă închis în sânul mamei sale; el care, mai apoi, văzându-te printre oameni, s-a smerit pe sine până la pământ, vorbind cu iubire şi cu evlavie despre *prietenul mirelui, cel ce stă şi ascultă pe mire şi se bucură cu bucurie de glasul lui* (*In* 3, 29), îmi doresc şi eu să mă umplu de simţăminte înflăcărate de dor şi să mă pot, din toată inima, aduce pe mine însumi prinos ţie. Mă alătur, în aceasta, tuturor inimilor credincioase, străbătute de fiorul bucuriei; simţămintelor lor înflăcărate, înălţării tuturor cugetelor luminate în chip suprafiresc prin arătarea celor cereşti; acestea toate să-ţi fie ţie, Doamne, prinos de închinare, din partea mea şi a tuturor acelora pentru care trebuie să mă rog, împreună cu toate virtuţile şi laudele trecute şi viitoare, aduse ţie de toată făptura, din cer şi de pe pământ; ca să fii lăudat de-a pururi şi proslăvit pe vecie.

4. Primeşte, Doamne Dumnezeul meu, rugile şi făgăduinţele mele, dorinţa mea sinceră de a-ţi aduce lauda nesfârşită, neţărmurita binecuvântare ce ţi se cad de drept pentru mulţimea negrăită a desăvârşirilor tale. Acest prinos, ţie datorat, doresc să ţi-l aduc în toate zilele vieţii mele şi în toate clipele fiecărui ceas: mă rog şi mi-aş dori ca, la această datorie de recunoştinţă, să fie uniţi ca într-o singură suflare toate cetele îngereşti şi toţi credincioşii de pe pământ.

5. Să te laude toate popoarele lumii, pe limba lor să-ţi cânte toate neamurile şi toate seminţiile pământului: numele tău preasfânt şi preadulce fie proslăvit cu bucurie şi înflăcărată evlavie de la un capăt al lumii la celălalt. Iar cei ce slujesc cu râvnă şi cuviinţă preasfânta ta Taină, împărtăşindu-se cu deplină credinţă din ea, să se învrednicească a primi din mâna ta harul şi milostivirea. După ce vor fi dobândit evlavia la care au râvnit, după ce se vor fi desfătat cu darul unirii şi contopirii cu tine, după ce se vor fi hrănit de minune din belşugul ospăţului tău ceresc, copleşiţi de toată binecuvântarea, să-şi aducă aminte şi de mine, sărmanul, pomenindu-mă ţie.

Să nu iscodim tainele sfintei cuminecături ci, urmându-l cu umilinţă pe Cristos, să supunem credinţei luminile minţii noastre omeneşti

Cartea a IV-a, Despre Taina sfântului altar, Capitolul XVIII

Vocea Domnului iubit

1. Fereşte-te de iscodirea uşuratică şi zadarnică a acestei Taine necuprinse, dacă nu vrei să te înfunzi în hăţişul îndoielii şi al şovăielilor. *Cel ce iscodeşte măreţia va fi zdrobit sub greutatea slavei* (*Prov* 25, 27). Mult mai multe poate Dumnezeu săvârşi decât mintea omenească poate cuprinde şi înţelege. Bună e, tocmai de aceea, doar cercetarea smerită şi evlavioasă a adevărului, mintea fiind gata mereu să înveţe câte ceva şi să urmeze pas cu pas învăţăturile pline de miez ale sfinţilor părinţi.

2. Fericită e mintea dreaptă şi limpede ce nu se încurcă în întrebările grele, ci umblă fără şovăire pe cărarea poruncilor lui Dumnezeu. S-a întâmplat cu mulţi că şi-au pierdut credinţa, dorind tocmai să iscodească taine prea adânci. Ţi se cere doar credinţă şi o viaţă sinceră, nicidecum o minte strălucitor de ascuţită, care să pătrundă tainele lui Dumnezeu. De vreme ce nu poţi înţelege şi cuprinde nici măcar cele ce sunt mai prejos decât tine, cum îţi închipui că ai putea sfredeli cu mintea şi pricepe cele ce te depăşesc, deasupra? Supune-te lui Dumnezeu, smereşte-ţi cugetul, punându-l sub pavăza credinţei, şi vei dobândi lumina cunoaşterii, în măsura chiar în care lucrul acesta îţi va fi prielnic şi folositor.

3. Credinţa unora în această Taină Sfântă e supusă unor grele ispite; ei nu poartă nici o vină, ci vrăjmaşul. Nu pune la inimă, nu te sinchisi de gândurile fără noimă, nu răspunde şoaptelor diavolului, aţâţătoare la şovăială; crede Cuvântului lui Dumnezeu, încrede-te în sfinţi şi proroci, şi vei pune pe fugă pe duşmanul ticălos. De multe ori se dovedeşte de mare folos ca slujitorul lui Dumnezeu să fie încercat de astfel de gânduri. Pe necredincioşi şi pe păcătoşi nu-i ispiteşte nimeni, căci vrăjmaşul şi-a asigurat asupra lor stăpânirea; pe credincioşi, în schimb, în fel şi chip, îi va încerca într-una.

4. Îmbrăţişează deci credinţa neclintită şi dreaptă şi apropie-te rugător de Sfânta Taină, cu sfială şi cuviinţă. Iar tot ceea ce scapă minţii tale încredinţează fără grijă Domnului celui atotputernic. Dumnezeu nu se înşeală şi nu te înşeală; se înşeală cel ce se încrede prea mult în sine. Îi place Domnului să fie mai aproape de cei săraci cu mintea, se descoperă pe sine celor smeriţi; *El dă pruncilor înţelepciune* (*Ps* 118, 130) şi celor cu cugetul curat le arată cele mai ascunse tâlcuri; îşi ascunde în schimb darul dinaintea minţilor iscoditoare şi trufaşe. Mintea omului e şubredă şi supusă rătăcirii; dar adevărata credinţă nu poate greşi niciodată.

5. Cercetarea minţii omeneşti trebuie să urmeze credinţei, iar nu să o ia înainte, ridicând în cale oprelişti şi piedici. Într-adevăr şi credinţa şi dragostea sunt de cea mai mare însemnătate pentru sfânta Cuminecătură, şi una şi alta lucrează împreună într-un fel ascuns în această preasfântă şi binecuvântată Taină. Dumnezeul cel veşnic şi necuprins, a cărui putere e nemărginită, săvârşeşte lucruri multe şi minunate în cer şi pe pământ, iar cercetarea şi iscodirea minunilor sale depăşeşte cu mult puterea celei mai înalte minţi omeneşti. Dacă lucrările lui Dumnezeu ar fi dintre acelea pe care mintea să le poată cu uşurinţă pricepe, n-ar mai fi nici minunate, nici negrăite.

http://www.donbosco.ro/resurse_ecl/imitatia/index.php